

OPS 2016

Ainekohtaiset

SISÄLLYS

Äidinkieli ja kirjallisuus	3
Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus (S2).....	29
Ruotsi B1-oppimäärä	46
Englanti.....	62
Matematiikka	82
Ympäristöoppi	107
Biologia.....	117
Maantieto.....	130
Fysiikka	143
Kemia.....	153
Terveystieto.....	166
Uskonto	176
Elämäkatsomustieto.....	194
Historia	210
Yhteiskuntaoppi.....	221
Musiikki	233
Kuvataide.....	248
Käsityö	264
Liikunta	282
Kotitalous.....	299
Oppilaanohjaus.....	308
TVT.....	316

ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS

1-2. luokka		
Tavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen • Osaa kuunnella tarinoita ja kertoa kuulemastaan • Osaa keskustella ja esiintyä pienessä ryhmässä Tekstien tulkitseminen • Osaa kirjainmuodot • Osaa tavuttaa • Tunnistaa kirjaimet ja äänteet • Lukee tavuja ja helppoja sanoja • Lukee virkkeitä ja pieniä tarinoita • Ymmärtää lukemansa • Tunnistaa erisnimet Tekstien tuottaminen • Kirjoittaa tavuja ja helppoja sanoja • Kirjoittaa virkkeitä ja pieniä tarinoita • Osaa ison alkukirjaimen, sanavälin ja lopetusmerkit	Vuorovaikutustilanteissa toimiminen • kuunteleminen, kertominen, kysyminen ja vastaaminen • keskustelu • ilmaisuharjoitukset Tekstien tulkitseminen • käsitteet: äänne, kirjain, tavu, sana, lause, kuva • äänne-kirjain – vastaavuus • äänteiden yhdistäminen tavuiksi ja sanoiksi • sana- ja käsitevaraston laajentaminen • kuvan tulkitseminen Tekstien tuottaminen • pien- ja suuraakkoset • isot alkukirjaimet, sanavälit ja päättövälimerkit • pienet tarinat ja tietotekstit • näppäintaidot	Monipuoliset teksti- ja kieliympäristöt ja työtavat • kannustava, rohkaiseva ja turvallinen ilmapiiri • kirjastot • lähiympäristö • sähköiset oppimisympäristöt • juhlat, tapahtumat • kirjavinkkaus • mahdollisuus lukudiplomin suorittamiseen • draama, leikki, mielikuvituksen käyttäminen • haastattelu • sanataideharjoitukset • parityöskentelynä esim. tarinoiden keksimistä ja kertomista • itsenäinen työskentely

	• Osaa yhdyssanat Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen • Lukee kirjoja • Suorittaa lukudiplomin	Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen • erilaiset tekstit: kertomukset, lorut, tietotekstit, kuvat, mediatekstit, pelit jne. • puhutun ja kirjoitetun kielen havainnointi • lähiympäristön kulttuuriin tutustuminen • suullinen ja kirjallinen kansanperinne	
--	--	--	--

	3. luokka			
	Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
	Vuorovaikutustilanteissa toimiminen - osaa toimia ohjatusti erilaisissa viestintätilanteissa - ilmaisee mielipiteensä - ottaa toiset huomioon ja on kohtelias erilaisissa viestintätilanteissa Tekstien tulkitseminen - tunnistaa erilaisia tekstilajeja - lukee sujuvasti - ymmärtää lukemaansa - käyttää lukustrategiaa tietotekstin ymmärtämiseen - harjoittelee tiedonhakua Tekstien tuottaminen - kirjoittaa lyhyen juonellisen kirjoitelman - kirjoittaa selkeitä lauseita huomioiden oikeinkirjoituksen - kirjoittaa selvällä käsialalla ja osaa käyttää näppäimistöä	Vuorovaikutustilanteissa toimiminen - kertoo mielipiteen ja kuuntelee toisia Tekstien tulkitseminen - lukee sujuvasti mekaanisesti - ymmärtää ja muistaa lukemaansa ja kuulemaansa Tekstien tuottaminen - kirjoittaa selvällä käsialalla ja osaa käyttää näppäimistöä - kirjoittaa erilaisia tekstejä Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen - tunnistaa verbit, substantiivit ja adjektiivit - lukee sovitun määrän kirjallisuutta - kertoo kulttuurikokemuksesta - ilmaisee itseään eri keinoin	Vuorovaikutustilanteissa toimiminen - erilaiset vuorovaikutustilanteet Tekstien tulkitseminen - sanaston rikastuttaminen, vastakohtat ja synonyymit - kaunokirjalliset tekstit ja tietotekstit Tekstien tuottaminen - vuoropuhelun kirjoittaminen vuorosanaviivaa käyttäen - oikeinkirjoitussäännöt - tarina, kuvaus, pienet tietotekstit Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen - verbit, substantiivit ja adjektiivit - lastenkirjallisuus ja –kulttuuri - ilmaisharjoitukset ja esitykset	Monipuoliset teksti- ja kieliympäristöt ja työtavat - kannustava, rohkaiseva ja turvallinen ilmapiiri - kirjastot - lähiympäristö - sähköiset oppimisympäristöt - juhlat, tapahtumat - ilmaisharjoitukset ja leikki - puheenvuoro/esitelmä - ryhmätyö - lukupiiri - kirjavinkkaus - käsittekartat ja juonikaaviot - kirjoittaminen tukimateriaalien, esim. kuvien ja esineiden avulla - kirje ja kortti - lauseiden lihottaminen - kokonaisten tekstien rikastaminen - sanataideharjoitukset

Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen			• mahdollisuus lukudiplomin suorittamiseen • tekstin kirjoittaminen käsin ja koneella
---	--	--	---

4. luokka			
Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen - osaa toimia ohjatusti erilaisissa viestintätilanteissa - ilmaisee mielipiteensä - ottaa toiset huomioon ja on kohtelias erilaisissa viestintätilanteissa Tekstien tulkitseminen - tunnistaa erilaisia tekstilajeja - lukee sujuvasti - ymmärtää lukemaansa - käyttää lukustrategiaa tietotekstin ymmärtämiseen - harjoittelee tiedonhakua Tekstien tuottaminen - kirjoittaa lyhyen juonellisen kirjoitelman - kirjoittaa selkeitä lauseita huomioiden oikeinkirjoituksen - kirjoittaa selvällä käsialalla ja osaa käyttää näppäimistöä Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen	Vuorovaikutustilanteissa toimiminen - harjoittelee mielipiteen perustelua Tekstien tulkitseminen - ymmärtää ja muistaa lukemaansa ja kuulemaansa - käyttää erilaisia tietolähteitä ja lukustrategioita niiden ymmärtämisessä - harjoittelee tulkitsemaan fiktion, faktan ja mielipiteen eroa Tekstien tuottaminen - kirjoittaa erilaisia tekstejä Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen - harjoittelee tunnistamaan verbit, substantiivit, adjektiivit, pronominit, numeraalit ja taipumattomat sanat - lukee sovitun määrän kirjallisuutta - osaa käyttää lähikirjastoa - keskustelee kulttuurikokemuksesta - ilmaisee itseään eri keinoin	Vuorovaikutustilanteissa toimiminen - erilaiset vuorovaikutustilanteet - tekstiviesti- ja puhelutaidot - mielipiteen ilmaiseminen Tekstien tulkitseminen - kaunokirjalliset tekstit - monimediaiset tietotekstit - lukustrategiat: tekstin rakenne, otsikko, teksti, kuvateksti, kuva Tekstien tuottaminen - juonellinen tarina, kuvaus, pienet tieto- ja mielipidetekstit Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen - verbit, substantiivit, adjektiivit, pronominit, numeraalit ja taipumattomat sanat - lastenkirjallisuus ja –kulttuuri - ilmaisuharjoitukset ja esitykset	Monipuoliset teksti- ja kieliympäristöt ja työtavat - kannustava, rohkaiseva ja turvallinen ilmapiiri - kirjastot - lähiympäristö - sähköiset oppimisympäristöt - juhlat, tapahtumat - ilmaisuharjoitukset ja leikki - puheenvuoro/esitelmä - ryhmätyö - lukupiiri - kirjavinkkaus - käsitekartat ja juonikaaviot - kirjoittaminen tukimateriaalien, esim. kuvien ja esineiden avulla - päiväkirjan kirjoittaminen - lauseiden lihottaminen - kokonaisten tekstien rikastaminen - sanataideharjoitukset

	• lukee sovitun määrän ikäkaudelle sopivaa kirjallisuutta • osaa käyttää lähikirjastoa • harjoittelee sanaluokkia • harjoittelee sanojen vertailua ja merkityksiä • tutustuu lapsille ja nuorille suunnattuun media- ja kulttuuritarjontaan			• mahdollisuus lukudiplomin suorittamiseen • tekstin kirjoittaminen käsin ja koneella
--	---	--	--	---

5. luokka				
Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö	
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen - osoittaa halua ja kykyä toimia erilaisissa ja monimediaisissa vuorovaikutustilanteissa - ilmaisee mielipiteensä perustellusti - toimii vastuullisena viestijänä Tekstien tulkitseminen - tunnistaa erilaisia tekstilajeja ja osaa käyttää niissä erilaisia tekstinymmärtämisen strategioita - arvioi tekstien ja lähteiden luotettavuutta - osaa tehdä lähdemerkinnän Tekstien tuottaminen - kirjoittaa suunnitellun kirjoitelman, jossa on huomioitu tekstin rakenne ja kappalejako - tuottaa tekstejä erilaisilla viestimillä - käyttää sujuvasti näppäimistöä - kirjoittaa virkeitä huomioiden oikeinkirjoituksen	Vuorovaikutustilanteissa toimiminen - osaa ilmaista ja perustella mielipiteen - osaa antaa ja vastaanottaa palautetta Tekstien tulkitseminen - etsii tietoa eri tietolähteistä ja arvioi tiedon luotettavuutta - tutustuu lähteiden merkintään Tekstien tuottaminen - harjoittelee tekstin suunnittelua - harjoittelee kappalejakoa ja otsikointia - kirjoittaa erilaisia tekstejä Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen - lukee sovitun määrän kirjallisuutta - osaa sanaluokat - osaa taivuttaa verbejä persoona- ja aikamuodoissa - osallistuu oman esityksen suunnitteluun ja toteuttamiseen	Vuorovaikutustilanteissa toimiminen - erilaiset vuorovaikutustilanteet Tekstien tulkitseminen - kaunokirjalliset tekstit - monimediaiset tietotekstit Tekstien tuottaminen - tekstin suunnittelu: käsitekartta, juonikaavio - käsikirjoitus, uutinen, selostus, tietoteksti, runo Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen - lasten- ja nuortenkirjallisuus - Kalevala ja kansanperinne - oma kulttuurituotos	Monipuoliset teksti- ja kieliympäristöt ja työtavat - kannustava, rohkaiseva ja turvallinen ilmapiiri - kirjastot - lähiympäristö - sähköiset oppimisympäristöt ja keskustelufoorumit - juhlat, tapahtumat - väittely - ilmaisuharjoitukset - mielipidekirjoitus - mainos - puheenvuoro/esitelmä - ryhmätyö - rakentavan palautteen antaminen ja saaminen erilaisissa viestintäympäristöissä - lukupiiri - kirjavinkkaus - prosessikirjoittaminen - käsitekartat ja juonikaaviot	

Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen • lukee sovitun määrän ikäkaudelle sopivaa kirjallisuutta • tutustuu suomen kielihistoriaan ja kansanperinteeseen • näkee suomen kielen osana muita maailman kieliä • tutustuu lapsille ja nuorille suunnattuun media- ja kulttuuritarjontaan • osaa sanaluokat • luokittelee sanoja muodon ja merkityksen perusteella • tunnistaa lauseen predikaattiverbin, subjektin ja objektin.	• tutustuu suomalaiseen kansanperinteeseen ja vertailee sitä nykykulttuuriin		• mahdollisuus lukudiplomin suorittamiseen • tekstin kirjoittaminen käsin ja koneella
---	--	--	--

6. luokka				
Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö	
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen - osoittaa halua ja kykyä toimia erilaisissa ja monimediaisissa vuorovaikutustilanteissa - ilmaisee mielipiteensä perustellusti - toimii vastuullisena viestijänä Tekstien tulkitseminen - tunnistaa erilaisia tekstilajeja ja osaa käyttää niissä erilaisia tekstinymmärtämisen strategioita - arvioi tekstien ja lähteiden luotettavuutta - osaa tehdä lähdemerkinnän Tekstien tuottaminen - kirjoittaa suunnitellun kirjoitelman, jossa on huomioitu tekstin rakenne ja kappalejako - tuottaa tekstejä erilaisilla viestimillä - käyttää sujuvasti näppäimistöä - kirjoittaa virkkeitä huomioiden oikeinkirjoituksen	Vuorovaikutustilanteissa toimiminen - osaa ilmaista ja perustella mielipiteen sekä vaikuttaa sen kautta - oppilas osaa antaa ja vastaanottaa kriittistä palautetta - hyödyntää sähköistä viestintää mielekkäästi ja eettisesti Tekstien tulkitseminen - etsii tietoa eri tietolähteistä ja arvioi tiedon luotettavuutta - käyttää tilanteeseen sopivaa lukustrategiaa - jakaa tietoa toisille - osaa tehdä lähdemerkinnän - tuntee käsitteet kertoja, aihe ja sanoma Tekstien tuottaminen - osaa suunnitella tekstin - osaa jakaa tekstin kappaleisiin ja otsikoida sen - kirjoittaa erilaisia tekstejä huomioiden vastaanottajan ja tilanteen	Vuorovaikutustilanteissa toimiminen - erilaiset viestintä- ja esitystilanteet Tekstien tulkitseminen - kaunokirjalliset tekstit - monimediaiset tekstit - lukustrategiat: silmäilevä, etsivä, sana- ja asiatarkea ja päättelevä sekä eläytyvä Tekstien tuottaminen - tiivistelmä (esim. koevastaus), sähköpostiviesti, uutinen, selostus, tietoteksti, runo Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen - lasten- ja nuortenkirjallisuus - suomen kielen kielihistoria - suomen kielen ja kulttuurin vertailu oppilaille tuttuihin kieliin ja kulttuureihin - nominien taivutus - oma kulttuurituotos ja sen arviointi	Monipuoliset teksti- ja kieliympäristöt ja työtavat - kannustava, rohkaiseva ja turvallinen ilmapiiri - kirjastot - lähiympäristö - sähköiset oppimisympäristöt ja keskustelufoorumit - juhlat, tapahtumat - tekstien kirjoittamisessa integrointia muihin oppiaineisiin - väittely - ilmaisuharjoitukset - mielipidekirjoitus - mainos - puheenvuoro/esitelmä - rakentavan palautteen antaminen ja saaminen erilaisissa viestintäympäristöissä - lukupiiri - kirjavinkkaus - prosessikirjoittaminen	

Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen • lukee sovitun määrän ikäkaudelle sopivaa kirjallisuutta • tutustuu suomen kielihistoriaan ja kansanperinteeseen • näkee suomen kielen osana muita maailman kieliä • tutustuu lapsille ja nuorille suunnattuun media- ja kulttuuritarjontaan • osaa sanaluokat • luokittelee sanoja muodon ja merkityksen perusteella • tunnistaa lauseen predikaattiverbin, subjektin ja objektin	Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen • lukee sovitun määrän kirjallisuutta • osaa taivuttaa nomineja sijamuodoissa • osallistuu oman esityksen suunnitteluun ja toteuttamiseen • tutustuu suomen kielihistoriaan • tutustuu mediakulttuuriin		• käsitekartat ja juonikaaviot • mahdollisuus lukudiplomin suorittamiseen • tekstin kirjoittaminen käsin ja koneella
--	--	--	--

Oppiaineen arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen			
T1 opastaa oppilasta vahvistamaan taitoaan toimia rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä ja ilmaisemaan mielipiteensä	S1	Puheviestintätilanteissa toimiminen	Oppilas esittää ajatuksiaan ja ilmaisee mielipiteensä itselleen tutuissa viestintäympäristöissä.
T2 ohjata oppilasta huomaamaan omien kielellisten ja viestinnällisten valintojen vaikutuksia ja huomioimaan toisten tarpeita ryhmäviestintätilanteissa	S1	Toiminta vuorovaikutustilanteissa	Oppilas hyödyntää äänenkäytön, viestien kohdentamisen ja kontaktinoton taitoja erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, osaa muunnella viestintätapaansa tilanteen mukaan ja pyrkii ottamaan muiden näkökulmat huomioon.
T3 ohjata oppilasta käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman avulla	S1	Ilmaisukeinojen käyttö	Oppilas osaa käyttää kokonaisilmaisun keinoja omien ideoidensa ja ajatustensa ilmaisemiseen ryhmässä, osaa pitää lyhyen valmistellun puheenvuoron tai esityksen sekä osallistuu draamatoimintaan.
T4 kannustaa oppilasta kehittämään myönteistä viestijäkuvaa sekä halua ja kykyä toimia erilaisissa, myös monimediaisissa vuorovaikutustilanteissa	S1	Vuorovaikutustaitojen kehittyminen	Oppilas ottaa vastaan palautetta omasta toiminnastaan ja antaa palautetta muille.
Tekstien tulkitseminen			

T5 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tekstin ymmärtämisen strategioita sekä tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan	S2	Tekstinymmärtämisen perusstrategioiden hallinta	Oppilas lukee sujuvasti monimuotoisia tekstejä ja käyttää tekstinymmärtämisen perusstrategioita sekä osaa tarkkailla ja arvioida omaa lukemistaan.
T6 opastaa oppilasta kehittämään monimuotoisten tekstien erittelyn, arvioinnin ja tulkitsemisen taitoja ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan sekä edistämään ajattelutaitojaan	S2	Tekstien erittely ja tulkinta	Oppilas tunnistaa joitakin kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Oppilas osaa käyttää tekstien tulkintataitoja oman ajattelunsa sekä sana- ja käsitevarantonsa kehittämiseen.
T7 ohjata oppilasta tiedonhankintaan, monipuolisten tiedonlähteiden käyttöön ja tiedon luotettavuuden arviointiin	S2	Tiedonhankintataidot ja lähdekriittisyys	Oppilas käyttää tiedonhankinnassaan mediaa ja eri tekstiympäristöjä sekä tilanteeseen sopivia strategioita ja osaa jossain määrin arvioida tietolähteiden luotettavuutta.
T8 kannustaa oppilasta kehittämään kirjallisuudentuntemusta ja kiinnostustaan lapsille ja nuorille tarkoitettua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä kohtaan, luomalla mahdollisuuksia myönteisiin lukukokemuksiin ja elämyksiin, tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen, myös monimedialaisissa ympäristöissä	S2	Lapsille ja nuorille tarkoitetun kirjallisuuden ja tekstien tuntemus ja lukukokemusten jakaminen	Oppilas tuntee jonkin verran lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä ja osaa jakaa kokemuksiaan, myös monimedialaisessa ympäristössä.
Tekstien tuottaminen			

T9 rohkaista oppilasta ilmaisemaan kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään ja vahvistamaan myönteistä kuvaa itsestään tekstien tuottajana	S3	Kokemusten ja ajatusten ilmaiseminen	Oppilas ilmaisee kokemuksiaan ja ajatuksiaan monimuotoisten tekstien avulla.
T10 kannustaa ja ohjata oppilasta kielentämään ajatuksiaan ja harjoittelemaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien tuottamista, myös monimedialaisissa ympäristöissä	S3	Oman ajattelun kielentäminen ja eri tekstilajien käyttö	Oppilas osaa ohjatusti käyttää kertomiselle, kuvaamiselle ja yksinkertaiselle kantaaottavalle tekstille tyypillistä kieltä. Oppilas osaa otsikoida tekstinsä, jakaa sen kappaleisiin ja kiinnittää huomiota sananvalintoihin.
T11 ohjata oppilasta edistämään käsinkirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista ja vahvistamaan kirjoitetun kielen ja tekstien rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa	S3	Kirjoitustaito ja kirjoitetun kielen hallinta	Oppilas kirjoittaa sujuvasti ja selkeästi käsin ja on omaksunut tarvittavia näppäintaitoja. Oppilas tuntee kirjoitetun kielen perusrakenteita ja oikeinkirjoituksen perusasioita ja käyttää niitä oman tekstinsä tuottamisessa.
T12 kannustaa oppilasta kehittämään tekstin tuottamisen prosesseja ja taitoa arvioida omia tekstejä, tarjota mahdollisuuksia tekstien tuottamiseen yhdessä, rakentavan palautteen antamiseen ja saamiseen, ohjata ottamaan huomioon tekstin vastaanottaja sekä toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen	S3	Tekstien rakentaminen ja eettinen viestintä	Oppilas tuntee ja osaa kuvailla tekstien tuottamisen perusvaiheita, osaa arvioida omia tekstejään ja tuottaa tekstejä vaihteittain yksin ja muiden kanssa sekä antaa ja vastaanottaa palautetta. Oppilas osaa merkitä lähteet tekstin loppuun, ymmärtää, ettei saa esittää lainaamaansa tekstiä omanaan ja tietää verkossa toimimisen eettiset periaatteet.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen			

T13 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan, innostaa häntä tutkimaan ja tarkkailemaan kieltä ja sen eri variantteja ja harjaannuttaa käyttämään käsitteitä, joiden avulla kielestä ja sen rakenteista puhutaan ja auttaa ymmärtämään kielellisten valintojen vaikutuksia	S4	Kielen tarkastelun kehittyminen ja kielikäsitteiden hallinta	Oppilas tekee havaintoja ja osaa kuvailla tekstien kielellisiä piirteitä ja käyttää oppimiaan käsitteitä puhuessaan ja kirjoittaessaan niistä.
T14 kannustaa oppilasta laajentamaan tekstivalikoimaansa ja lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuharrastukseen ja lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön	S4	Kirjallisuuden tuntemus	Oppilas lukee sovitut lapsille ja nuorille suunnatut kirjat, keskustelee ja jakaa kokemuksiaan lukemistaan kirjoista.
T15 tukea oppilasta kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentamisessa ja ohjata arvostamaan eri kulttuureja ja kieliä sekä luoda oppilaalle mahdollisuuksia media- ja kulttuuritarjontaan tutustumiseen sekä oman kulttuurin tuottamiseen	S4	Kielitietoisuuden ja kulttuurin tuntemuksen kehittyminen	Oppilas osaa kuvailla havaitsemiaan yhtäläisyyksiä ja eroja eri kielten ja kulttuurien välillä. Oppilas osaa kertoa itseään kiinnostavasta media- ja kulttuuritarjonnasta. Oppilas osallistuu omien esitysten suunnitteluun ja esittämiseen.

	7. luokka			
	Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
	Vuorovaikutustilanteissa toimiminen - osaa toimia tavoitteen mukaisesti erilaisissa viestintäympäristöissä - osaa arvioida omia vuorovaikutustaitojaan ja viestijäkuvaansa Tekstien tulkitseminen - tulkitsee ohjatusti monimuotoisia tekstejä ja osaa hankkia tietoa lähdekriittisesti - osaa arvioida omaa lukutaitoaan ja nimetä kehittämiskohteita Tekstien tuottaminen - tuottaa ohjatusti erilaisia tekstilajeja ja hallitsee oikeinkirjoituksen - osaa kuvailla itseään tekstien tuottajana Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen - tunnistaa kielen rakenteita. - tuntee kirjallisuuden lajeja ja vaihteita ja on lukenut sovitut kirjat - on tietoinen omasta kielellisestä ja kulttuurisesta identiteetistään	Vuorovaikutustilanteissa toimiminen - harjoittaa taitoa toimia erilaisissa viestintäympäristöissä Tekstien tulkitseminen - tulkitsee fiktiivisiä ja ei-fiktiivisiä tekstejä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen Tekstien tuottaminen - osaa tuottaa fiktiivistä ja ei-fiktiivistä tekstiä - syventää oikeinkirjoitustaitoja. Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen - kehittää kielitietoisuutta - lukee kokonaisia teoksia	Vuorovaikutustilanteissa toimiminen - ryhmäviestintätilanteet - esiintymistilanteet Tekstien tulkitseminen - kaunokirjallisuuden pääkäsitteet - tiedonhankintataidot Tekstien tuottaminen - kertomus, tiivistelmä, uutinen - kappalejako, alkukirjain, yhdyssanat, välimerkit, puhe- ja kirjakielen erot Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen - sanaluokat, sanojen taipuminen, virkkeiden ja lauseiden rakenne, pää- ja sivulause - kaunokirjallisuuden pääajit: proosa, draama, lyriikka	Esimerkiksi: - monimediaiset ympäristöt - koulun ulkopuolinen kulttuuri- ja mediatarjonta - kirjastoyhteistyö - tekstit käsin ja koneella - tiivistelmän kirjoittamisessa yhteistyötä reaaliaineiden opettajien kanssa - kirjastoyhteistyö - draama - pari- ja ryhmätyöt - tekstien kirjoittaminen parin kanssa tai ryhmässä - esitelmä - ryhmäkeskustelu - itse- ja vertaisarviointi

	8. luokka			
	Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
	Vuorovaikutustilanteissa toimiminen - osaa toimia tavoitteen mukaisesti erilaisissa viestintäympäristöissä - osaa arvioida omia vuorovaikutustaitojaan ja viestijäkuvaansa Tekstien tulkitseminen - tulkitsee ohjatusti monimuotoisia tekstejä ja osaa hankkia tietoa lähdekriittisesti - osaa arvioida omaa lukutaitoaan ja nimetä kehittämiskohteita Tekstien tuottaminen - tuottaa ohjatusti erilaisia tekstilajeja ja hallitsee oikeinkirjoituksen - osaa kuvailla itseään tekstien tuottajana Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen - tunnistaa kielen rakenteita - tuntee kirjallisuuden lajeja ja vaihteita ja on lukenut sovitut kirjat	Vuorovaikutustilanteissa toimiminen - harjoittaa viestintä- ja perustelutaitoja Tekstien tulkitseminen - lukee kriittisesti ja ymmärtää vaikuttamisen keinoja Tekstien tuottaminen - ilmaisee ajatuksiaan kirjoittamalla perustellen - osaa käyttää lähteitä oman tekstin tukena Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen - tutustuu kirjallisuuden eri lajeihin - lukee kokonaisia teoksia: lajityyppeihin kuuluvia ja vaikuttavaa kirjallisuutta - kehittää kielitietoisuutta	Vuorovaikutustilanteissa toimiminen - ryhmäviestintätilanteet - esiintymistilanteet - mielipiteen ilmaiseminen ja perusteleminen suullisesti Tekstien tulkitseminen - kielelliset vaikutuskeinot Tekstien tuottaminen - mielipideteksti, aineistopohjainen pohtiva teksti Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen - fantasia-, scifi-, kauhu- ja rikoskirjallisuus, romanttinen rakkauskirjallisuus - modukset, lauseenjäsenet	Esimerkiksi: - monimediaiset ympäristöt - koulun ulkopuolinen kulttuuri- ja mediatarjonta - kirjastoyhteistyö - tekstit käsin ja koneella - pari- ja ryhmätyöt - tekstien kirjoittaminen parin kanssa tai ryhmässä - prosessikirjoittaminen - draama - esitelmä - vaikuttava puhe - ryhmäkeskustelu - väittely - itse- ja vertaisarviointi - vaikuttava elokuva tai dokumentti - mainos

	• on tietoinen omasta kielellisestä ja kulttuurisesta identiteetistään			
--	--	--	--	--

9. luokka			
Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen - osaa toimia tavoitteen mukaisesti erilaisissa viestintäympäristöissä - osaa arvioida omia vuorovaikutustaitojaan ja viestijäkuvaansa Tekstien tulkitseminen - tulkitsee ohjatusti monimuotoisia tekstejä ja osaa hankkia tietoa lähdekritiittisesti - osaa arvioida omaa lukutaitoaan ja nimetä kehittämiskohteita Tekstien tuottaminen - tuottaa ohjatusti erilaisia tekstilajeja ja hallitsee oikeinkirjoituksen - osaa kuvailla itseään tekstien tuottajana Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen - tunnistaa kielen rakenteita - tuntee kirjallisuuden lajeja ja vaihteita ja on lukenut sovitut kirjat	Vuorovaikutustilanteissa toimiminen - osaa toimia tavoitteen mukaisesti erilaisissa viestintäympäristöissä - osaa arvioida omaa ja toisten viestintää tilannesidonnaisesti - huomioi viestinnässä eettisyyden Tekstien tulkitseminen - tunnistaa tekstilajeja - osaa käyttää ja tulkita erityyppisiä, myös itselleen uudenlaisia tekstejä - osaa hakea tietoa, käyttää lähteitä eettisesti ja arvioida niiden luotettavuutta. Tekstien tuottaminen - hallitsee asiatyylisen kirjoittamisen soveltaen oikeinkirjoitussääntöjä - noudattaa tekijänoikeuksia - osaa tuottaa erilaisia tekstejä ja käyttää niille tyypillisiä ilmaisutapoja Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen ☐ tutustuu Suomen kirjallisuuden vaiheisiin	Vuorovaikutustilanteissa toimiminen - ryhmäviestintätilanteet - esiintymistilanteet Tekstien tulkitseminen - kaunokirjalliset tekstit, tietotekstit, mediatekstit ja kuva Tekstien tuottaminen - tekijänoikeudet - asiatekstit - pohtivia ja tutkivia tekstejä joissa käytetään lähteitä (suullisia tai kirjallisia) - päättötyö Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen - Suomen kirjallisuushistorian päävaiheet - Suomen kielitilanne - kielten sukulaissuhteet - suomen sukukielet - suomen kielen vaihtelu ja vaiheet	Esimerkiksi: - monimediaiset ympäristöt - kirjastoyhteistyö - koulun ulkopuolinen kulttuuri- ja mediatarjonta - tekstit käsin ja koneella - pari- ja ryhmätyöt - haastattelu - essee omasta kieli-identiteetistä - draama - esitelmä - tilannepuhe - työhakemus ja -haastattelu - ryhmäkeskustelu - kirjallisuuskeskustelu - väittely - itse- ja vertaisarviointi

	• on tietoinen omasta kielellisestä ja kulttuurisesta identiteetistään	• lukee sovitut kirjat • tutustuu suomen kielen historiaan ja nykytilanteeseen • ymmärtää äidinkielen merkityksen identiteetille ja suomen kielen aseman muiden kielten joukossa	• nominaalimuodot ja lauseenvastikkeet • oikeinkirjoitussäännöt	
--	--	--	---	--

Äidinkieli ja kirjallisuus- Päättöarvioinnin kriteerit

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi äidinkielessä ja kirjallisuudessa vuosiluokilla 7–9

Vuosiluokilla 7–9 oppilaan oppimisen arviointi on monipuolista, ohjaavaa ja kannustavaa. Kannustava ja rakentava palaute tukee oppilaiden motivaation rakentumista ja kielellisten valmiuksien kehittymistä sekä auttaa oppilaita löytämään omat vahvuutensa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa tavoitteisiin. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Oppimista tukevan ja erittelevän palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja annetaan välineitä niiden kehittämiseen. Vuosiluokilla 7–9 opetuksen kaikki tavoitealueet ovat oppilaiden oppimisen arvioinnissa yhtä tärkeitä. Niiden arviointi perustuu monipuolisiin suullisiin ja kirjallisiin näyttöihin sekä opettajan havaintoihin erilaisissa oppimistilanteissa. Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppilaan äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt äidinkielen ja kirjallisuuden tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on äidinkielen ja kirjallisuuden tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy äidinkielen ja kirjallisuuden päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen							
T1 ohjata oppilasta laajentamaan taitoaan toimia tavoitteellisesti, motivoituneesti, eettisesti ja rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä	S1	Oppilas laajentaa taitoaan toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.	Toiminta vuorovaikutustilanteissa	Oppilas osaa toimia itselleen tutussa ryhmässä ja arkisissa vuorovaikutustilanteissa.	Oppilas osaa toimia tavoitteellisesti ryhmissä ja tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa.	Oppilas osaa toimia rakentavasti erilaisissa ryhmissä ja vuorovaikutustilanteissa.	Oppilas osaa toimia rakentavasti monenlaisissa ryhmissä, myös vaativissa vuorovaikutustilanteissa.
T2 kannustaa oppilasta monipuolistamaan ryhmäviestintätaitojaan ja kehittämään taitojaan perustella näkemyksiään sekä kielellisiä ja viestinnällisiä valintojaan	S1	Oppilas monipuolistaa ryhmäviestintätaitojaan ja kehittää taitojaan perustella näkemyksiään.	Ryhmäviestinnän taidot	Oppilas osaa kuunnella muita ja osallistuu keskusteluun. Oppilas osaa ilmaista mielipiteensä ja esittää sille jonkin perustelun.	Oppilas osaa ottaa toisten näkemykset huomioon omassa viestinnässään. Oppilas osaa ilmaista mielipiteensä asiallisesti ja esittää sille yksinkertaisia perusteluja.	Oppilas osaa edistää puheenvuoroillaan keskustelua. Oppilas osaa ilmaista mielipiteensä selkeästi ja perustella sen melko monipuolisesti.	Oppilas osaa tulkita muiden puheenvuoroja ja niiden tavoitteita sekä säädellä omaa viestintäänsä tilanteen mukaan. Oppilas osaa ilmaista mielipiteensä tilanteeseen sopivalla tavalla ja perustella sen vakuuttavasti.
T3 ohjata oppilasta monipuolistamaan kokonaisilmaisun taitojaan erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman keinoin	S1	Oppilas monipuolistaa kokonaisilmaisun taitojaan erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa.	Esiintymisen taidot	Oppilas osaa pitää lyhyen puhe-esityksen konkreettisesta, itselleen tutusta aiheesta. Oppilas osaa ilmaista itseään ymmärrettävästi.	Oppilas osaa pitää valmistellun yksinkertaisen puhe-esityksen Oppilas osaa ilmaista itseään selkeästi.	Oppilas osaa pitää valmistellun puhe-esityksen ja kohdentaa sen kuulijoilleen. Oppilas osaa ilmaista itseään tilanteeseen sopivalla tavalla.	Oppilas osaa pitää valmistellun puhe-esityksen vaativastakin aiheesta. Oppilas osaa ilmaista itseään monipuolisesti ja mukauttaa ilmaisuaan kuulijoiden ja tavoitteen mukaan.
T4 kannustaa oppilasta syventämään viestijäkuvaansa niin,	S1	Oppilas oppii havainnoimaan omaa viestintäänsä ja	Vuorovaikutustaitojen kehittäminen	Oppilas osaa nimetä jonkin viestinnällisen	Oppilas osaa kuvata itseään viestijänä ja nimetä muutamia	Oppilas osaa eritellä viestintätaitojaan sekä	Oppilas osaa arvioida viestintätaitojaan ja vahvuuksiaan ja pohtia,

että hän oppii havainnoimaan omaa viestintäänsä ja tunnistamaan vahvuuksiaan sekä kehittämisaalueitaan erilaisissa, myös monimediaisissa viestintäympäristöissä		tunnistamaan vahvuuksiaan sekä kehittämisaalueitaan.		vahvuutensa tai kehittämiskohteensa.	vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan.	kuvata vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan.	miten voi taitojaan kehittää.
Tekstien tulkitseminen							
T5 ohjata oppilasta kehittämään tekstien lukemisessa, ymmärtämisessä, tulkinassa ja analysoimisessa tarvittavia strategioita ja metakognitiivisia taitoja sekä taitoa arvioida oman lukemisensa kehittämistarpeita	S2	Oppilas oppii tekstien lukemisessa tarvittavia strategioita ja metakognitiivisia taitoja ja oppii arvioimaan lukemisensa kehittämistarpeita.	Tekstin ymmärtäminen ja omien vahvuuksien ja kehittämiskohteiden tunnistaminen	Oppilas osaa käyttää jotakin yksinkertaista tekstin ymmärtämisen strategiaa. Oppilas osaa nimetä jonkin lukemiseen liittyvän vahvuutensa tai kehittämiskohteensa.	Oppilas osaa käyttää muutamia tekstinymmärtämisen strategioita. Oppilas osaa kuvata itseään lukijana ja nimetä muutamia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteita.	Oppilas osaa valita tekstilajiin sopivia tekstinymmärtämisen strategioita. Oppilas osaa eritellä lukutaitoaan ja kuvata vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan.	Oppilas osaa käyttää lukutilanteen kannalta tarkoituksenmukaisia tekstinymmärtämisen strategioita. Oppilas osaa arvioida lukutaitojaan ja pohtia, miten voi niitä kehittää.
T6 tarjota oppilaalle monipuolisia mahdollisuuksia valita, käyttää, tulkita ja arvioida monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä	S2	Oppilas oppii valitsemaan, käyttämään, tulkitsemaan ja arvioimaan monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.	Tekstimaailman monipuolistuminen ja monilukutaito	Oppilas osaa lukea yksinkertaisia_ kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä eri muodoissaan.	Oppilas osaa valita, käyttää ja lukea erilaisia tekstejä mutta pitäytyy enimmäkseen itselleen tutuissa tekstilajeissa.	Oppilas osaa valita, käyttää ja tulkita eri tekstilajeja edustavia tekstejä.	Oppilas osaa valita, käyttää, tulkita ja arvioida myös itselleen uudenlaisia tekstejä.
T7 ohjata oppilasta kehittämään erittelevää ja kriittistä lukutaitoa, harjaannuttaa oppilasta tekemään havaintoja teksteistä ja tulkitsemaan niitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen sekä vakiinnuttamaan ja	S2	Oppilas oppii erittelevää ja kriittistä lukutaitoa, oppii tekemään havaintoja asia- ja mediateksteistä ja tulkitsemaan niitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen.	Asia- ja mediatekstien erittely ja tulkinta	Oppilas osaa poimia tekstistä keskeisiä sisältöjä apukysymysten avulla. Oppilas osaa nimetä muutaman yksinkertaiselle tekstilajille tyypillisen kielellisen tai tekstuaalisen piirteen.	Oppilas osaa erottaa tekstin pääasiat ja kuvata tekstin tavoitteita. Oppilas osaa kuvata tavanomaisille tekstilajeille tyypillisiä kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä.	Oppilas osaa eritellä tekstin tarkoitusperiä, kohderyhmiä ja merkityksiä. Oppilas osaa eritellä tekstilajien piirteitä ja kuvata niitä muutamien keskeisten käsitteiden avulla.	Oppilas osaa tulkita ja pohtia tekstin rakentamia merkityksiä ja arvioida tekstin vaikutuksia. Oppilas osaa analysoida tekstilajien piirteitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen ja arvioida tekstiä suhteessa sen

laajentamaan sana- ja käsitevarantoa							tavoitteisiin ja tarkoitusperiin.
T8 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan arvioida erilaisista lähteistä hankkimaansa tietoa ja käyttämään sitä tarkoituksenmukaisella tavalla	S2	Oppilas oppii arvioimaan erilaisista lähteistä hankkimaansa tietoa ja käyttämään sitä tarkoituksenmukaisella tavalla.	Tiedonhankintataidot ja lähdekriittisyys	Oppilas osaa etsiä yksittäisiä tietoja annetuista lähteistä. Oppilas osaa nimetä muutaman lähteiden luotettavuuteen liittyvän piirteen.	Oppilas osaa käyttää tavanomaisia lähteitä ja hakea tietoa niistä. Oppilas osaa kuvata käyttämiensä lähteiden luotettavuutta.	Oppilas osaa kuvata tiedonhaun keskeiset vaiheet, etsiä erilaisia lähteitä ja hakea tietoa niistä. Oppilas osaa arvioida erilaisten lähteiden luotettavuutta ja käytettävyyttä.	Oppilas osaa toimia tiedonhaun vaiheiden mukaisesti. Oppilas osaa käyttää monipuolisia lähteitä ja hakea niistä tietoa tarkoituksenmukaisella tavalla. Oppilas osaa pohtia lähteiden luotettavuuteen ja tiedon käytettävyyteen liittyviä tekijöitä ja perustella omat lähdevalintansa.
T9 kannustaa oppilasta laajentamaan kiinnostusta itselle uudenlaisia fiktiivisiä kirjallisuus- ja tekstilajityyppejä kohtaan, monipuolistamaan luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksiaan ja niiden jakamisen keinoja sekä syventämään ymmärrystä fiktion keinoista	S2	Oppilas tutustuu itselleen uudenlaisiin fiktiivisiin teksteihin eri muodoissaan, monipuolistaa luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksiaan ja jakaa niitä sekä syventää ymmärrystään fiktion keinoista.	Fiktiivisten tekstien erittely ja tulkinta	Oppilas osaa selostaa yksinkertaisen fiktiivisen tekstin juonen ja nimetä joitakin fiktion keinoja.	Oppilas osaa kuvailla fiktiivisen tekstin piirteitä ja tehdä havaintoja fiktion keinoista.	Oppilas osaa eritellä fiktiivisiä tekstejä eri muodoissaan. Oppilas osaa käyttää erittelyssä muutamia keskeisiä käsitteitä sekä tunnistaa fiktion kielen ja ilmaisutapojen erityispiirteitä ja kerronnan keinoja.	Oppilas osaa analysoida fiktiivisiä tekstejä eri muodoissaan tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen. Oppilas osaa tulkita fiktiivisiä tekstejä ja pohtia fiktion monitulkintaisuutta.
Tekstien tuottaminen							
T10 rohkaista oppilasta ilmaisemaan ajatuksiaan kirjoittamalla ja tuottamalla monimuotoisia tekstejä sekä auttaa oppilasta	S3	Oppilas oppii ilmaisemaan ajatuksiaan kirjoittamalla ja tuottamalla monimuotoisia tekstejä sekä tunnistamaan vahvuuksiaan ja	Monimuotoisten tekstien tuottaminen ja tekstin tuottamisen taitojen kehittäminen	Oppilas osaa tuottaa mallien avulla yksinkertaisia tekstejä. Oppilas osaa nimetä jonkin vahvuutensa tai	Oppilas osaa tuottaa erityyppisiä tekstejä ohjeiden mukaan. Oppilas osaa kuvata itseään tekstien tuottajana ja nimetä	Oppilas osaa tuottaa tavoitteen mukaisia tekstejä. Oppilas osaa eritellä vahvuuksiaan ja	Oppilas osaa tuottaa luovasti tilanteeseen ja tavoitteeseen sopivia tekstejä. Oppilas osaa arvioida vahvuuksiaan ja

tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana		kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana.		kehittämiskohteensa tekstin tuottajana.	muutamia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan.	kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana.	kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana ja pohtia, miten voi taitojaan kehittää.
T11 tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja erityisesti pohtivia ja kantaa ottavia tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä, ja auttaa oppilasta valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja	S3	Oppilas oppii tuottamaan kertovia, kuvaavia, ohjaavia, pohtivia ja kantaa ottavia tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä, ja oppii valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja.	Tekstilajien hallinta	Oppilas osaa tuottaa mallien avulla yksinkertaisia ja konkreettisia kertovia ja kuvaavia tekstejä itselleen tutuista aiheista.	Oppilas osaa tuottaa ohjaavia ja yksinkertaisia kantaa ottavia tekstejä ja käyttää mallien avulla niille tyypillisiä keinoja.	Oppilas osaa tuottaa pohtivia ja erilaisia kantaa ottavia tekstejä ja käyttää niille tyypillisiä keinoja.	Oppilas osaa tuottaa itsenäisesti erilaisia tekstejä ja käyttää monipuolisesti niille tyypillisiä keinoja.
T12 ohjata oppilasta vahvistamaan tekstin tuottamisen prosesseja, tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa tekstiä yhdessä muiden kanssa sekä rohkaista oppilasta vahvistamaan taitoa antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä arvioida itseään tekstin tuottajana	S3	Oppilas vahvistaa tekstin tuottamisen prosessejaan ja tuottaa tekstiä yhdessä muiden kanssa sekä vahvistaa taitoaan antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä arvioida itseään tekstin tuottajana.	Tekstin tuottamisen prosessien hallinta	Oppilas osaa ideoida ja tuottaa tekstiä mallien tai apukysymysten avulla. Oppilas osaa antaa niukkaa tai yksipuolista palautetta muiden teksteistä ja ottaa vastaan palautetta.	Oppilas osaa suunnitella ja tuottaa tekstiä sekä yksin että ryhmässä. Oppilas osaa antaa palautetta ja hyödyntää saamaansa palautetta satunnaisesti tekstien tuottamisessa.	Oppilas osaa muokata tekstin rakenteita ja kieliasua palautteen pohjalta. Oppilas osaa antaa rakentavaa palautetta ja hyödyntää saamaansa palautetta tekstin tuottamisen eri vaiheissa.	Oppilas osaa muokata monipuolisesti ja itsenäisesti tekstin ilmaisuja ja rakenteita. Oppilas osaa antaa tekstien muokkaamista edistävää palautetta muiden teksteistä ja soveltaa saamaansa palautetta kehittäessään tekstin tuottamisen taitojaan.
T13 ohjata oppilasta edistämään kirjoittamisen sujuvoittamista, vahvistamaan tieto- ja viestintätekniikan käyttötaitoa tekstien tuottamisessa, syventämään ymmärrystään kirjoittamisesta viestintänä sekä vahvistamaan	S3	Oppilas sujuvoittaa ja vahvistaa tekstien tuottamisen taitoaan käsin ja tieto- ja viestintätekniikkaa hyödyntäen sekä syventää ymmärrystään kirjoittamisesta viestintänä ja vahvistaa yleiskielen hallintaansa.	Ymmärrettävän tekstin tuottaminen ja kirjoitetun kielen konventioiden hallinta	Oppilas osaa tuottaa yksinkertaisen tekstin, jonka viestistä saa selvää. Oppilas osaa käyttää yksinkertaisia virke- ja lauserakenteita sekä pääosin virkkeen lopetusmerkkejä ja isoa alkukirjainta virkkeen alussa ja erisnimissä.	Oppilas osaa tuottaa tekstin, jonka viesti välittyy pääosin helposti. Oppilas osaa jaksottaa tekstinsä ja kiinnittää huomiota virke- ja lauserakenteisiin sekä noudattaa useita kirjoitetun yleiskielen käytänteitä.	Oppilas osaa tuottaa tekstin, joka on helposti ymmärrettävä ja sujuva. Oppilas osaa jäsentää tekstinsä ja kappaleensa loogisesti ja kiinnittää huomiota sananvalintoihin sekä noudattaa pääosin kirjoitetun yleiskielen käytänteitä tekstejä	Oppilas osaa tuottaa eheän ja havainnollisen tekstin. Oppilas osaa käyttää sidosteisuuden keinoja monipuolisesti, käyttää monipuolisia lause- ja virkerakenteita, kiinnittää huomiota tekstin tyyliin sekä noudattaa kirjoitetun yleiskielen käytänteitä.

yleiskielen hallintaa antamalla tietoa kirjoitetun kielen konventioista				Oppilas osaa kirjoittaa käsin ja tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.		tuottaessaan ja muokatessaan. Oppilas osaa kirjoittaa sujuvasti käsin ja tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.	
T14 harjaannuttaa oppilasta vahvistamaan tiedon hallinnan ja käyttämisen taitoja ja monipuolistamaan lähteiden käyttöä ja viittaustapojen hallintaa omassa tekstissä sekä opastaa oppilasta toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen.	S3	Oppilas vahvistaa tiedon hallinnan ja käyttämisen taitojaan ja monipuolistaa lähteiden käyttöä ja viittaustapojen hallintaa sekä harjaantuu toimimaan erilaisissa ympäristöissä yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen.	Tiedon esittäminen, hallinta sekä eettinen viestintä	Oppilas osaa tehdä yksinkertaisen tiivistyksen luetun, kuullun tai nähdyin pohjalta. Oppilas osaa käyttää lähteitä mekaanisesti ja yksinkertaisesti teksteissään. Oppilas noudattaa tekijänoikeuksia ja tietää, mitä yksityisyyden suojalla tarkoitetaan.	Oppilas osaa tehdä yksinkertaisia muistiinpanoja ja merkitä käyttämänsä lähteet mallin mukaan.	Oppilas osaa tehdä monipuolisia muistiinpanoja ja tiivistää hankkimaansa tietoa. Oppilas merkitsee lähteet asianmukaisella tavalla.	Oppilas osaa yhdistellä omassa teksteissään useista lähteistä hankkimaansa tietoa.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen							
T15 ohjata oppilasta syventämään kielitietoisuuttaan ja kiinnostumaan kielen ilmiöistä sekä auttaa oppilasta tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia	S4	Oppilas syventää kielitietoisuuttaan ja kiinnostuu kielen ilmiöistä, tunnistaa kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtää kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia.	Kielitietoisuuden kehittyminen	Oppilas osaa havainnoida yksinkertaisia tekstien piirteitä. Oppilas osaa nimetä muutamia tavanomaisia kirjoitetun ja puhutun kielen sekä arki- ja yleiskielen eroja.	Oppilas osaa havainnoida tekstien ja kielen piirteitä. Oppilas osaa kuvata kielen vaihtelua eri kielenkäyttötilanteissa.	Oppilas osaa eritellä eri rekisterien ja tyylien piirteitä. Oppilas osaa pohtia kielellisten ja tekstuaalisten valintojen merkityksiä ja vaikutuksia.	Oppilas osaa analysoida tekstien, rekisterien ja tyylien piirteitä. Oppilas osaa soveltaa tietoa kielellisten valintojen vaikutuksista omassa viestinnässään.
T16 kannustaa oppilasta avartamaan kirjallisuus- ja kulttuurinäkemyksensä, tutustuttaa häntä	S4	Oppilas avartaa kirjallisuusnäkemyksensä, tutustuu kirjallisuuden historiaan ja nykykirjallisuuteen sekä	Kirjallisuuden tuntemus ja lukuharrastus	Oppilas osaa nimetä kirjallisuuden pääalajit. Oppilas on luvut muutamia kokonaisia	Oppilas osaa kuvailla kirjallisuuden pääalajien tyypillisiä piirteitä.	Oppilas osaa kuvailla kaunokirjallisuuden monimuotoisuutta.	Oppilas osaa analysoida kaunokirjallisuuden monimuotoisuutta osana kulttuuria.

kirjallisuuden historiaan, nykykirjallisuuteen ja kirjallisuuden eri lajeihin, auttaa häntä pohtimaan kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään sekä tarjota oppilaalle mahdollisuuksia luku- ja muiden kulttuurielämysten hankkimiseen ja jakamiseen		kirjallisuuden eri lajeihin.		kaunokirjallisia tekstejä, esimerkiksi novelleja.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä päälajeihin kuuluvista teoksista. Oppilas on lukenut osan lukuvuosittain sovitusta teoksista.	Oppilas osaa nimetä kirjallisuuden vaiheita ja yhdistää muutaman teoksen ja kirjailijan niihin. Oppilas on lukenut lukuvuosittain sovitut teokset.	Oppilas osaa kuvailla kirjallisuuden vaiheita sekä niiden keskeisiä tyylipiirteitä ja nimetä eri vaiheiden keskeisiä teoksia ja kirjailijoita. Oppilas tuntee monipuolisesti kirjallisuutta.
T17 ohjata oppilas tutustumaan Suomen kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen, suomen kielen taustaan ja piirteisiin, auttaa oppilasta pohtimaan äidinkielen merkitystä ja tulemaan tietoiseksi omasta kielellisestä ja kulttuurisesta identiteetistään sekä innostaa oppilasta aktiiviseksi kulttuuritarjonnan käyttäjäksi ja tekijäksi	S4	Oppilas tutustuu Suomen kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen, suomen kielen taustaan ja piirteisiin ja pohtii kielellisen ja kulttuurisen identiteetin merkitystä.	Kielen merkityksen ja aseman hahmottaminen	Oppilas osaa nimetä Suomessa puhuttavia kieliä ja jonkin suomen sukukielen. Oppilas osaa nimetä jonkin suomen kielelle tyypillisen piirteen ja kertoa oman äidinkielenä merkityksestä itselleen.	Oppilas osaa kuvailla suomen kielen asemaa muiden kielten joukossa. Oppilas osaa nimetä keskeisiä suomen kielelle tyypillisiä piirteitä ja kuvailla äidinkielen merkitystä yksilölle.	Oppilas osaa kuvailla Suomen kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta. Oppilas osaa eritellä suomen kielelle tyypillisiä piirteitä ja pohtia äidinkielen yhteyttä identiteetteihin.	Oppilas osaa pohtia kielellisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden merkityksiä yksilölle ja yhteiskunnalle. Oppilas osaa eritellä suomen kielelle tyypillisiä piirteitä suhteessa muihin kieliin ja pohtia äidinkielen käsitettä ja merkityksiä identiteettien rakentumisen kannalta.

SUOMI TOISENA KIELENÄ JA KIRJALLISUUS (S2)

Oppilas voi opiskella suomi toisena kielenä -oppimäärää, jos hänen äidinkielsä ei ole suomi tai hänellä on muutoin monikielinen tausta. Hänelle voidaan opettaa suomea toisena kielenä joko kokonaan tai osittain äidinkielen ja kirjallisuuden suomi äidinkielenä -oppimäärän sijaan. S2-oppimäärän tehtävänä on tukea lapsen ja nuoren kasvua kieliyhteisön täysivaltaiseksi jäseneksi, jolla on kielelliset valmiudet jatko-opintoihin. Opetuksen avulla pyritään monilukutaitoon ja tuetaan kielitaidon eri osa-alueiden sekä eri tiedonalojen kielen kehittymistä.

S2 -oppimäärän erityisenä tehtävänä on tukea oppilaan monikielisyyden kehittymistä sekä herättää kiinnostus ja tarjota välineitä kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Yhteistyössä kotien, oman äidinkielen opetuksen sekä muiden oppiaineiden kanssa S2-opetus auttaa oppilasta rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään. Suomen kieli on sekä oppimisen kohde että väline. Jokainen opettaja on S2-opettaja.

Suomen kielen oppiminen tukee kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. S2 -oppimäärän opetuksen lähtökohtana ovat käytännön kielenkäyttötilanteet. Kielitaitoa kehitetään kaikilla kielen käytön osa-alueilla, joita ovat kuullun ymmärtäminen, puhuminen, luetun ymmärtäminen ja kirjoittaminen. Oppilaiden kielen osaaminen laajenee arkielämän konkreettisesta kielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. He saavat valmiudet havaintojen ja ilmiöiden sekä oman ajattelunsa, tunteidensa ja mielipiteidensä ilmaisemiseen tilanteeseen sopivalla tavalla. Opetuksessa arvostetaan ja hyödynnetään oppilaiden osaamia kieliä.

Kunkin oppilaan tarpeen S2 -oppimäärään määrittävät oppilasta opettavat opettajat yhdessä. Oppilaan huoltaja päättää oppimääriä koskevista valinnoista. Koska opetus tulee järjestää oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti, oppimäärän valinnassa on keskeistä, että oppilas saa hänelle parhaiten soveltuvan oppimäärän mukaista opetusta. Oppimäärän tarpeen selvittämisessä huomioidaan myös seuraavat näkökulmat:

- oppilaan suomen kielen peruskielitaidossa on puutteita jollakin tai joillakin kielitaidon osa-alueilla, jolloin oppilaan osaaminen ei anna vielä edellytyksiä yhdenvertaiseen kouluyhteisön jäsenenä toimimiseen päivittäisessä vuorovaikutuksessa ja koulutyöskentelyssä tai
- oppilaan suomen kielen taito ei anna vielä edellytyksiä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun.

Oppilas voi siirtyä opiskelemaan suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, kun hänellä on riittävät edellytykset sen tavoitteiden mukaiseen opiskeluun.

Opetusjärjestelyiden lähtökohtana ovat oppilaan oppimistarpeet ja kielenoppimisen vaihe. Mikäli oppilaan oppimääräksi on valittu suomi toisena kielenä ja kirjallisuus, hänen edistymistään ja suoriutumistaan arvioidaan suhteessa tämän oppimäärän tavoitteisiin ja kriteereihin riippumatta siitä, minkä opetusryhmän yhteydessä kyseinen opetus on järjestetty. Tärkeää on, että oppilas tutustuu samoihin teksteihin ja tekstilajeihin kuin luokkatasonsa muutkin oppilaat. Kesken perusopetuksen Suomeen muuttaneiden oppilaiden opetuksen tavoitteiden asettamisessa ja sisältöjen valinnassa tulee ottaa huomioon oppilaan kielitaito sekä aiemmin opitut tiedot ja taidot. Opetuksessa hyödynnetään tavoitteellisesti erilaisia oppimisympäristöjä, jotka tukevat kielitaidon monipuolista kehittymistä sekä koulussa että sen ulkopuolella.

Tarvittaessa laaditaan yksilöllinen oppimissuunnitelma yhteistyössä huoltajien kanssa käyttäen Kempeleen kunnan oppimissuunnitelmalomaketta. Oppimissuunnitelmaan kirjataan opetuksen käytännön järjestelyt sekä minkälaisin toimenpitein oppilaan kieli- ja kulttuuri-identiteetin kehittymistä tuetaan.

Alkeiskielitaito/1.–2.luokka		
Tavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen - osaa kertoa ja kuunnella pienessä ryhmässä - rohkastuu ilmaisemaan itseään kokonaisvaltaisesti Tekstien tulkitseminen - osaa lukea lauseita ja pieniä tarinoita - ymmärtää lukemaansa	- kuunteleminen, kertominen, kysyminen ja vastaaminen - erilaiset vuorovaikutustilanteet - hyvien tapojen harjoittelu, kohteliaat ilmaukset - lukemaan oppimisen edistäminen - käsitteitä: äänne, kirjain, tavu, sana, lause, kuva - äänne–kirjain -vastaavuus - äänteiden yhdistäminen tavuiksi ja sanoiksi - sanojen yhdistäminen lauseiksi ja pieniksi tarinoiksi - sana- ja käsitevaraston laajentaminen - kuvan tulkitseminen	Monipuoliset teksti- ja kieliympäristöt ja työtavat, esim. - kannustava, rohkaiseva ja turvallinen ilmapiiri - pari-, ryhmä- ja itsenäinen työskentely - kerronta - sanelu - keskustelu - draama, leikki, pelit, mielikuvituksen käyttäminen, toiminnallisuus - yhteistyö kirjaston kanssa - kirjavinkkaus - vierailut lähiympäristössä - sähköiset oppimisympäristöt ja tieto- ja viestintätekniikan työtavat - juhlat, tapahtumat - mahdollisuus lukudiplomin suorittamiseen - sanataideharjoitukset - oppimisvideot, animaatiot - musiikin ja erilaisten äänitehosteiden käyttö

Tekstien tuottaminen • osaa kirjoittaa lauseita ja pieniä tarinoita Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen • lukee ikäkaudelleen sopivaa kirjallisuutta • tutustuu lastenkulttuuriin • tuntee suomalaista tapakulttuuria ja juhlaperinnettä Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena • rakentaa myönteistä käsitystä itsestä monikielisenä viestijänä ja kielenoppijana • kehittää suomen kielen taitoa eri oppiaineissa • arvioi omaan kielenoppimistaan omassa äidinkielessä ja suomen kielessä	• kirjainmuodot • isot ja pienet kirjaimet • äänne-erottelu • tavun, sanan ja virkkeen kirjoittaminen • näppäintaidot • erilaisten tekstien lukeminen ja kuunteleminen • omista lukukokemuksista kertominen • ilmaisuharjoitukset • erilaiset koulun vuorovaikutustilanteet • eri kulttuurien kertomukset, leikit ja juhlat • kouluun ja oppimiseen liittyviä kielenkäyttötilanteita • pieniä tekstejä muista oppiaineista • pieniä tiedonhankintatehtäviä • oppilaan oman äidinkielen hyödyntäminen oppimisen tukena	
---	--	--

Peruskielitaidon alkuvaihe ja kehittyvä peruskielitaito/3.–6.luokat

Tavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen - oppia ilmaisemaan mieliteitään - vahvistaa kuuntelu- ja ymmärtämistaitoja - ilmaista itseään monipuolisesti sanallisia ja ei-sanallisia ilmaisukeinoja käyttäen - huomioida toisia Tekstien tulkitseminen - kehittää lukutaitoa - laajentaa sana- ja käsitevarastoa - erottaa ja tulkita tavanomaisia ja ikäkaudelle merkityksellisiä tekstilajeja - arvioi tiedon luotettavuutta - harjoittelee ikäkaudelle tärkeimpiä luku- ja ymmärtämisstrategioita Tekstien tuottaminen	- suomen kielen ääntämisen vahvistaminen - kuuntelu- ja keskustelutaitojen harjoittelu - mielipiteen ilmaisu ja toisten mielipiteiden huomioiminen - mielipiteen perustelu ja sillä vaikuttaminen - palautteen vastaanottaminen ja antaminen - jatkuva erilaisten tekstien lukuharjoittelu - lukustrategiat: silmäilevä, etsivä, sana- ja asiatarikka ja päättelevä sekä eläytyvä - sanojen, sanontojen ja käsitteiden merkitykset ja hierarkiat - kielitietoisuuden kasvattaminen suomen kielessä - yleiskielen normisto	Monipuoliset teksti- ja kieliympäristöt ja työtavat, esim. - kannustava, rohkaiseva ja turvallinen ilmapiiri - pari-, ryhmä- ja itsenäinen työskentely - kerronta - keskustelu - draama, leikki, pelit, mielikuvituksen käyttäminen, toiminnallisuus - yhteistyö kirjaston kanssa - kirjavinkkaus - vierailut lähiympäristössä - sähköiset oppimisympäristöt ja tieto- ja viestintätekniikan työtavat - juhlat, tapahtumat - yhteistoiminnallinen oppiminen - mahdollisuus lukudiplomin suorittamiseen - sanataideharjoitukset - lukupiiri - käsitekartat ja juonikaaviot - kirjoittaminen tukimateriaalien avulla ja ilman - kirje ja kortti - lauseiden lihottaminen - tekstien rikastaminen

• harjoittelee tuottamaan selkeitä virkkeitä ja oikeita kielioppirakenteita • sujuvoittaa käsinkirjoitustaitoa sekä näppäintaitoja • tuottaa arjessa ja koulussa tarvittavia monimuotoisia tekstejä Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen • ymmärtää puhutun ja kirjoitetun suomen kielen eroja ja yhtäläisyyksiä • lukee ikätason mukaisia kokonaisa suomenkielisiä kirjoja • rohkaistuu kertomaan lukemastaan • oppii käyttämään kirjastoa aktiivisesti • oppii arvostamaan omaa monikielistä kulttuuri-identiteettiä • suhtautuu myönteisesti uusien vieraiden kielten oppimiseen Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena • ymmärtää suomen kielen oppimisen merkityksen kaikelle muulle oppimiselle • ymmärtää suomen kielen merkityksen välineenä työskentelytaitojen kehittämiseksi	• kirjoittamisprosessin vaiheet • tekstien muokkaus palautteen perusteella • ikäkaudelle sopivien kertovien ja kuvaavien tekstien kirjoittaminen • erilaiset oppilaalle merkitykselliset kielenkäyttötilanteet • puhe- ja kirjakielen erot ja yhtäläisyydet • sanaluokat, lausetyypit • sanojen taipuminen, yhdistäminen ja johtaminen • ikätason mukainen kauno- ja tietokirjallisuus • elokuvat, mediatekstit • suomalainen lasten ja nuorten kansanperinne ja nykykulttuuri • erilaiset kirjoitus- ja kuuntelutekniikat • eri oppiaineiden tärkeiden käsitteiden tunnistaminen ja omaan käyttöön ottaminen • tieto- ja viestintäteknologian käyttö tiedonhankinnassa, oppimisessa ja oman oppimisen arvioinnissa • tekijänoikeudet • oppilaan koko kielivarannon hyödyntäminen oppimisen tukena	• oppimisvideot, animaatiot, elokuvat • musiikin ja erilaisten äänitehosteiden käyttö • puheenvuoro • mielipidekirjoitus • prosessikirjoittaminen • toistokirjoitus • yhdistely, luokittelu, ryhmittely, päättely, soveltaminen • tiivistelmä, tukisanat, projektit, urakkatyöskentely, pienimuotoiset empiiriset kokeet • graafiset esitykset ja diagrammit
---	--	--

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus oppimäärän arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota / arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen			
T1 ohjata oppilasta vahvistamaan ilmaisuvaramoan ja taitoan ilmaista mielipiteensä ja toimia rakentavasti koulun ja muun arjen vuorovaikutustilanteissa	S1	Vuorovaikutustaidot ja ilmaisuvaramo	Oppilas osallistuu erilaisiin vuorovaikutustilanteisiin käyttäen ilmaisuvaramoan sekä keskustelee ja työskentelee erilaisten aihepiirien ja tekstien pohjalta.
T2 innostaa oppilasta vahvistamaan kasvokkaisen vuorovaikutuksen, opetuspuheen ja kuultujen tekstien kuuntelu- ja ymmärtämistaitojaan	S1	Tekstien ymmärtäminen ja vuorovaikutuksessa toimiminen	Oppilas ymmärtää opetuspuhetta ja muuta kuulemaansa, kun tilanne tai aihe on ennestään tuttu tai ymmärtämistä tuetaan. Oppilas osaa toimia kasvokkaisissa vuorovaikutustilanteissa.
T3 ohjata oppilasta ilmaisemaan itseään monipuolisesti sanallisia ja ei-sanallisia ilmaisukeinoja käyttäen sekä käyttämään luovuuttaan ja ottamaan huomioon myös muut osallistujat	S1	Ilmaisu vuorovaikutustilanteissa	Oppilas ilmaisee itseään erilaisia ilmaisun keinoja käyttäen ja osaa ottaa huomioon puhekumppaninsa.
Tekstien tulkitseminen			
T4 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoan ja käyttämään tietoaan tekstilajeista tekstien erittelemisessä ja tiedon luotettavuuden arvioinnissa itsenäisesti ja ryhmässä	S2	Lukutaidon sujuvuus ja tekstilajitaidot tekstin tulkinnassa	Oppilas lukee sujuvasti monimuotoisia tekstejä. Oppilas tunnistaa kertomuksen, tietotekstin ja arvioivan tekstin ja harjoittelee käyttämään tietoa tekstilajipiirteistä tekstien tulkinnassa ja arvioinnissa.
T5 kannustaa oppilasta kehittämään taitoan tulkita puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä erilaisissa tilanteissa tarkoituksenmukaisia luku- ja	S2	Tekstien tulkinta	Oppilas osallistuu erilaisiin kielenkäyttötilanteisiin ja osaa tulkita puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä.

ymmärtämisstrategioita käyttäen			
T6 ohjata oppilasta päättelevään tekstien tulkintaan sekä laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan	S2	Sana- ja käsitevarannon laajentuminen, päättelevä tekstien tulkinta	Oppilas hallitsee kohtuullisen sana- ja käsitevarannon sekä tunnistaa tekstistä merkityksiä, jotka vaativat päättelyä.
Tekstien tuottaminen			
T7 innostaa oppilasta edistämään käsinkirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista ja tuottamaan arjessa ja koulussa tarvittavia monimuotoisia tekstejä yksin ja ryhmässä	S3	Tekstilajitaidot tekstin tuottamisessa, käsinkirjoittaminen ja näppäintaidot	Oppilas osaa ohjatusti käyttää kertomiselle, kuvaamiselle ja yksinkertaiselle kanta-aottavalle tekstille tyypillistä kieltä. Oppilas osaa kirjoittaa suomea käsin ja hän on omaksunut tarvittavia näppäintaitoja.
T8 auttaa oppilasta syventämään taitoaan tuottaa tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä sekä käyttämään monipuolisesti niissä tarvittavaa sanastoa ja kielipiillisiä rakenteita	S3	Tekstien tuottaminen	Oppilas tuottaa kokonaisia tekstejä ja osoittaa niissä oikeinkirjoituksen tuntemusta. Oppilas osaa otsikoida tekstinsä, jakaa sen kappaleisiin ja kiinnittää huomiota sananvalintoihin.
T9 ohjata oppilasta tarkastelemaan ja arvioimaan omia tekstejään sekä kehittämään taitoa antaa ja vastaanottaa palautetta	S3	Tekstien arviointi sekä palautteen antaminen ja vastaanottaminen	Oppilas osaa arvioida tuottamiaan tekstejä, tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana sekä osaa antaa ja vastaanottaa palautetta.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen			
T10 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan ja havainnoimaan kielenkäytön tilanteista vaihtelua, eri kielten piirteitä ja puhutun ja kirjoitetun suomen säännönmukaisuuksia	S4	Kielten ja kielenkäytön piirteiden havainnointi ja vertailu	Oppilas tunnistaa kielen rakenteen säännönmukaisuuksia ja kykenee kuvaamaan tavallisimpia peruskäsitteitä käyttäen, miten kielenkäyttö vaihtelee eri tilanteissa. Oppilas osaa antaa esimerkkejä ympäristönsä kielistä ja murteista.

T11 innostaa oppilasta tutustumaan monipuolisesti kirjallisuuteen ja kulttuuriin ja kannustaa lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön	S4	Kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemus	Oppilas lukee lasten- ja nuortenkirjallisuutta ja pystyy kertomaan ajatuksiaan lukemastaan ja muusta lasten- ja nuortenkulttuurista.
T12 ohjata oppilasta havainnoimaan koulun ja muun ympäristön kulttuurista monimuotoisuutta sekä tukea oppilaan monikielistä ja -kulttuurista identiteettiä ja rohkaista hyödyntämään ja kehittämään omaa kielirepertuaaria	S4	Kielellisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden havainnointi	Oppilas osaa kuvailla omaa ja elinympäristönsä monikielisyyttä sekä kulttuurista monimuotoisuutta.
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena			
T13 innostaa oppilasta vahvistamaan myönteistä käsitystä itsestään kielenkäyttäjänä ja kielenoppijana sekä asettamaan oppimistavoitteita	S5	Oppimistavoitteiden asettaminen	Oppilas osaa ohjatusti asettaa itselleen oppimistavoitteita.
T 14 ohjata oppilasta havaitsemaan, miten kieltä käytetään eri oppiaineissa	S5	Eri oppiaineiden kielen havainnointi	Oppilas lukee tuetusti eri oppiaineiden tekstejä tai niiden osia ja osaa kuvailla, millaisista osista tekstit rakentuvat.
T 15 kannustaa oppilasta kehittämään tietojaan ja kielellisiä keinojaan itseohjautuvaan työskentelyyn, tiedonhakuun ja tiedon jäsentämiseen itsenäisesti ja ryhmässä	S5	Tekstin rakentaminen ja tiedonhaku	Oppilas osaa tuottaa sovitusta aihepiiristä hankkimansa tiedon pohjalta jäsennellyn suullisen tai kirjallisen tekstin itsenäisesti tai ryhmässä. Oppilas osaa ohjatusti valita tilanteeseen ja aiheeseen sopivan tavan hankkia tietoa.

Toimiva ja sujuva peruskielitaito/7.–9.luokat

Tavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen • harjoittelee erilaisia viestintätaitoja erilaisissa vuorovaikutustilanteissa • huomioi viestintätilanteiden eettisyyden ja tilannesidonnaisuuden • kehittää esiintymistaitoja erilaisia ilmaisukeinoja hyödyntäen Tekstien tulkitseminen • laajentaa sana- ja käsitevarastoa • harjoittelee erilaisten lukustrategioiden käyttöä • tunnistaa erilaisia tekstilajeja ja niille ominaisia piirteitä ja käsitteitä • ymmärtää tekstien vaikuttavuuden merkityksen • tulkitsee kriittisesti eri tekstilajeja	• ryhmäviestintätilanteet, esiintymistilanteet • puhe-esityksen pitäminen ja havainnollistaminen • tiivistäminen • toisen puheeseen viittaaminen • nonverbaalinen viestintä • monipuolisesti erilaisia tekstejä • pohtivat, kantaaottavat ja ohjaavat tekstilajit • kaunokirjallisuuden pääkäsitteet • kirjallisuuden lajeja • tiedonhankintataidot • omien ja muiden tekstien analysointi, palautteen anto ja vastaanottaminen	Monipuoliset teksti- ja kieliympäristöt ja työtavat, esim. • kannustava, rohkaiseva ja turvallinen ilmapiiri • pari-, ryhmä- ja itsenäinen työskentely • kerronta • keskustelu • draama, leikki, pelit, mielikuvituksen käyttäminen, toiminnallisuus • yhteistyö kirjaston kanssa • kirjavinkkaus • vierailut lähiympäristössä • sähköiset oppimisympäristöt ja tieto- ja viestintätekniikan työtavat • monimediaiset ympäristöt • juhlat, tapahtumat • yhteistoiminnallinen oppiminen • mahdollisuus lukudiplomin suorittamiseen • sanataideharjoitukset • lukupiiri • käsitekartat ja juonikaaviot • kirjoittaminen tukimateriaalien avulla ja ilman • kirje ja kortti • lauseiden lihottaminen

Tekstien tuottaminen

- vahvistaa taitoa suunnitella, tuottaa ja muokata tekstiä
- hyödyntää eri tekstilajeja omien tekstien malleina ja lähteinä
- vahvistaa kirjoitetun yleiskielen normeja
- harjoittelee eri tekstilajeissa tarvittavan sanaston ja kieliopillisten rakenteiden hallintaa

- tiivistelmä
- kertomus
- uutinen
- mielipideteksti
- asiateksti
- aineistopohjainen, pohtiva teksti
- pohtivat, kantaaottavat ja ohjaavat tekstit
- kirjoitusprosessin eri vaiheet
- kielenhuolto
- tekijänoikeudet

- tekstien rikastaminen
- oppimisvideot, animaatiot, elokuvat
- musiikin ja erilaisten äänitehosteiden käyttö
- puheenvuoro
- tilannepuhe
- mielipidekirjoitus
- prosessikirjoittaminen
- toistokirjoitus
- yhdistely, luokittelu, ryhmittely, päättely, soveltaminen
- tiivistelmä, tukisanat, projektit, urakkatyöskentely, pienimuotoiset empiiriset kokeet
- graafiset esitykset ja diagrammit
- työhakemus ja -haastattelu
- oppimispäiväkirja
- portfolio
- oman kieli-identiteetin pohdintatehtävät

Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

- tunnistaa kielen rakenteita
- tunnistaa kirjallisuuden lajeja
- tutustuu suomalaiseen kirjallisuuteen ja sen historiaan sekä yhteyksiin maailmankirjallisuuteen
- avartaa näkemystä kulttuurien moninaisuudesta

- sanaluokat
- sanojen taipuminen
- virkkeiden ja lauseiden rakenne
- lauseenjäsenet, modukset
- kaunokirjallisuuden päälaajat
- Suomen kielitilanne ja kielenkehityksen päävaiheet
- elokuva, media, mediakriittisyys
- eri kulttuurien erot ja yhtäläisyydet

Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena

• saavuttaa myönteinen viestijäkuva itsestään • havainnoi suomen kielen käyttöä eri tiedonaloilla • kehittää tiedonhankinta-, työskentely- ja arviointitaitoja	• eri tiedonalojen tekstit • arkikielen ja eri tiedonalojen kielenkäyttötavat • tiedonhankinta • oman oppimisen arviointi • koko kielivarannon hyödyntäminen oppimisessa	
--	--	--

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus (S2) -Päätösarvioinnin kriteerit

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen							
T1 rohkaista oppilasta kehittämään taitoaan toimia tavoitteellisesti ja eettisesti sekä vuorovaikutussuhdetta rakentaen koulun ja yhteiskunnan vuorovaikutustilanteissa	S1	Oppilas kehittää taitoaan toimia tavoitteellisesti ja eettisesti sekä vuorovaikutussuhdetta rakentaen kasvokkaisissa koulun ja yhteiskunnan vuorovaikutustilanteissa.	Vuorovaikutus-suhteen rakentaminen	Oppilas osallistuu ennakoitaviin koulun vuorovaikutustilanteisiin aktiivisesti kuuntelemalla.	Oppilas osallistuu suullisesti ja rakentavalla tavalla koulun vuorovaikutustilanteisiin.	Oppilas edistää omalla toiminnallaan vuorovaikutuksen onnistumista.	Oppilas toimii vuorovaikutustilanteissa aloitteellisesti ja sovitaa puhettaan tilanteen mukaan.
T2 ohjata oppilasta syventämään muodollisten puhetilanteiden, opetuspuheen ja median puhuttujen tekstien ymmärtämistaitoja	S1	Oppilas syventää muodollisten puhetilanteiden, opetuspuheen ja median puhuttujen tekstien ymmärtämistaitoja.	Ymmärtämistaidot vuorovaikutustilanteissa	Oppilas ymmärtää selkeästi havainnollistettuja puhuttuja arkikielisiä tekstejä.	Oppilas ymmärtää puhuttuja arkikielisiä tekstejä ja selvittää niiden merkityksiä yhdessä muiden kanssa.	Oppilas ymmärtää pääkohdat opetuspuheesta ja tuttuja aiheita käsittelevistä median puhutuista teksteistä.	Oppilas erottaa olennaiset asiat opetuspuheesta ja median puhutuista teksteistä sekä arvioi kuulemaansa. Oppilas pystyy vastaanottamaan tietoa muodollisissa puhetilanteissa.
T3 kannustaa oppilasta kehittämään esiintymistaitojaan ja	S1	Oppilas kehittää esiintymistaitojaan ja taitoaan ilmaista itseään erilaisissa	Esiintymistaidot	Oppilas ilmaisee itseään erilaisissa arkisissa tilanteissa tai kertoo jostakin	Oppilas valmistelee ja pitää puheenvuoron tai puhe-esityksen itselleen läheisestä aiheesta.	Oppilas valmistelee ja pitää selkeän esityksen aiheesta, joka vaatii tiedonhankintaa.	Oppilas valmistelee ja pitää koherentin, sisällöltään monipuolisen ja havainnollisen esityksen.

taitoaan ilmaista itseään erilaisissa tilanteissa tavoitteellisesti ja erilaisia ilmaisukeinoja hyödyntäen		tilanteissa tavoitteellisesti ja erilaisia ilmaisukeinoja hyödyntäen.		omakohtaisesta aiheesta kielitaitonsa mahdollistamalla tavalla. Oppilas täydentää kielitaitonsa rajoitteita muilla ilmaisun keinoilla.	Oppilas ilmaisee itseään ymmärrettävästi.	Oppilas ilmaisee itseään tilanteeseen sopivalla tavalla.	Oppilas ilmaisee itseään tavoitteellisesti ja tarkoituksenmukaisesti.
Tekstien tulkitseminen							
T4 ohjata oppilasta hyödyntämään tekstilajitietoutta tekstien tulkinnassa, laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan, käyttämään tehokkaasti lukustrategioita ja pääättelemään tekstin merkityksiä tekstuaalisten, sanastollisten ja kieliopillisten vihjeiden perusteella	S2	Oppilas hyödyntää tekstilajitietoutta puhuttujen, kirjoitettujen ja monimediaisten tekstien tulkinnassa, laajentaa sana- ja käsitevarantoaan, käyttää tehokkaasti lukemisen ja ymmärtämisen strategioita ja päättelee tekstin merkityksiä tekstuaalisten, sanastollisten ja kieliopillisten vihjeiden perusteella.	Tekstilajitaidot puhuttujen, kirjoitettujen ja monimediaisten tekstien tulkinnassa	Oppilas ymmärtää, miksi tekstit eroavat toisistaan. Oppilas tunnistaa joitakin piirteitä tavallisimmista tekstilajeista. Oppilas ymmärtää tekstin sisältöä puutteellisesti.	Oppilas tunnistaa tavallisimpia tekstilajeja. Oppilas ymmärtää tuttuja aihepiirejä käsitteleviä tekstejä ja hahmottaa tekstin kokonaisuuden. Oppilas selvittää avainsanat ymmärtääkseen tekstin pääajatuksen. Oppilas hyödyntää tekstejä sana- ja käsitevarantonsa laajentamisessa.	Oppilas tunnistaa eri tekstilajien rakennetta ja kielellisiä piirteitä. Oppilas laajentaa aktiivisesti sana- ja käsitevarantoaan lukemalla erilaisia tekstejä. Oppilas käyttää tarkoituksenmukaisia strategioita tekstien tulkinnassa.	Oppilas erittelee eri tekstilajien rakennetta ja kielellisiä piirteitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen. Oppilas kehittää sana- ja käsitevarantoaan siten, että se riittää itsenäiseen tekstien tulkintaan ja arviointiin.
T5 ohjata oppilasta kriittiseen tekstien tulkintaan itsenäisesti ja ryhmässä	S2	Oppilas harjaantuu puhuttujen, kirjoitettujen ja monimediaisten tekstien kriittiseen tulkintaan itsenäisesti ja ryhmässä.	Puhuttujen, kirjoitettujen ja monimediaisten tekstien tulkinta	Oppilas lukee ja ymmärtää yksinkertaisia, kieleltään konkreettisia tekstejä tutuissa tilanteissa. Oppilas esittää niistä kysymyksiä ja mielipiteitä yhdessä	Oppilas lukee ja ymmärtää ikäkauden mukaisia, myös abstrakteja tekstejä. Oppilas tekee teksteistä päätelmiä ja esittää niiden sisällöstä perusteltuja mielipiteitä.	Oppilas käyttää tekstien tulkinnan taitoaan oppimisen resursseina. Oppilas arvioi tekstejä ja tekee tekstistä päätelmiä ja kriittisiä kysymyksiä.	Oppilas arvioi tekstien vaikutuskeinoja. Oppilas havainnoi tekstien sellaisia merkityksiä, joita ei sanota suoraan, kuten tekstin ajatuskulkua, asenteita ja näkökulmia.

T8 ohjata oppilasta syventämään kielitietoisuuttaan ja kiinnostumaan kielen ilmiöistä sekä auttaa oppilasta tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia	S4	Oppilas kiinnostuu kielen ilmiöistä. Hän tunnistaa kielen rakenteita ja hyödyntää muodollista ja epämuodollista kieltä kielenkäytön resurssina sekä kielen tyylipiirteitä ja sävyjä. Oppilas ymmärtää kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia.	Kielitietoisuuden kehittyminen	Oppilas tunnistaa, että kielenkäyttö vaihtelee eri tilanteissa. Oppilas tunnistaa kirjoitetun ja puhutun kielen eroja. Oppilas hahmottaa lauserajat ja tunnistaa verbin lauseen keskuksena.	Oppilas pohtii tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä sekä niiden merkityksiä yhdessä muiden kanssa. Oppilas tunnistaa muodollisen ja epämuodollisen kielenkäytön ja eri tyylien välisiä eroja. Oppilas osaa jakaa lauseen rakenneosiansa.	Oppilas havainnoi ja erittelee tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä sekä niiden merkityksiä tarkoituksenmukaisten käsitteiden avulla. Oppilas ymmärtää muodollisen ja epämuodollisen kielenkäytön ja eri tyylien vaikutuksia. Oppilas ymmärtää kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia.	Oppilas tekee päätelmiä tekstien kielellisistä ja tekstuaalisista piirteistä. Oppilas hyödyntää kielenkäytössään muodollista ja epämuodollista kieltä. Oppilas ymmärtää kielellisten valintojen vaikutuksen merkitysten rakentumiseen tekstissä.
T9 innostaa oppilasta tutustumaan kirjallisuuden lajeihin, suomalaiseen kirjallisuuteen, sen historiaan ja yhteyksiin maailmankirjallisuuteen sekä ohjata tunnistamaan tekstin suhteita toisiin teksteihin	S4	Oppilas lukee ja tulkitsee suomenkielistä kirjallisuutta, erityisesti suomalaista nykykirjallisuutta. Hän tutustuu suomalaisen kirjallisuuden päävaiheisiin ja niiden yhteyksiin maailmankirjallisuuteen sekä ymmärtää kirjallisuuden lajin ja muiden tekstien vaikutuksen teokseen.	Kirjallisuuden ja sen vaiheiden tuntemus	Oppilas lukee lyhyitä, helpotajaisia suomenkielisiä kaunokirjallisia tekstejä. Oppilas erottaa fiktiivisen tekstin muista teksteistä. Oppilas hahmottaa, että eri aikoina on kirjoitettu erilaisia tekstejä. Oppilas tunnistaa mallien avulla tekstien välisiä yhteyksiä.	Oppilas lukee suomenkielisiä kaunokirjallisia tekstejä ja keskustelee lukukokemuksestaan muiden kanssa. Oppilas on tutustunut joihinkin suomalaisen kirjallisuuden päävaiheita edustaviin teksteihin. Oppilas tuntee joitakin kirjallisuuden lajeja ja kuvailee vähintään yhtä niistä. Oppilas tunnistaa, mihin lajiin teksti kuuluu.	Oppilas lukee suomenkielisiä kirjoja ja erittelee lukukokemustaan. Oppilas osaa nimetä suomalaisen kirjallisuuden päävaiheita. Oppilas osaa eritellä kirjallisuuden lajien piirteitä lukemastaan tekstistä.	Oppilas lukee monipuolisesti suomenkielistä kirjallisuutta ja analysoi lukemaansa keskustelemalla ja kirjoittamalla. Oppilas tuntee suomalaisen kirjallisuuden päävaiheita ja niiden yhteyden eurooppalaisiin virtauksiin.

T10 auttaa oppilasta avartamaan kulttuurinäkemystään, erittelemään koulun ja yhteiskunnan monikielisyyttä ja kulttuurista monimuotoisuutta sekä tunnistamaan kulttuurien samankaltaisuuksia ja erilaisten ilmiöiden kulttuurisidonnaisuutta	S4	Oppilas ymmärtää kielellisesti ja kulttuurisesti monimuotoisen koulun ja yhteiskunnan merkityksen. Hän tunnistaa kulttuurisia eroja ja samankaltaisuuksia ja erilaisten ilmiöiden kulttuurisidonnaisuutta.	Kulttuurisen tietoisuuden kehittyminen	Oppilas tietää, että jokainen yhteiskunta on monikielinen ja kulttuurisesti monimuotoinen. Oppilas tunnistaa ja osaa kuvata kulttuurisia kytköksiä omassa elämässään.	Oppilas tunnistaa yksilön ja lähiympäristön monikielisyyttä ja kulttuurista monimuotoisuutta. Oppilas monipuolistaa kulttuurisia kokemuksiaan ja osaa kertoa niistä.	Oppilas erittelee yhteiskunnan monikielisyyttä ja kulttuurista monimuotoisuutta. Oppilas osaa eritellä kulttuurisia kokemuksiaan. Oppilas tekee havaintoja siitä, että kulttuuri, yksilöiden toiminta ja erilaisten ryhmien muodostuminen vaikuttavat toisiinsa.	Oppilas esittää näkemyksiä kielellisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden merkityksestä itselleen ja yhteiskunnalle. Oppilas osallistuu aktiivisesti yhteisten kulttuuristen kokemusten luomiseen.
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena							
T11 ohjata oppilasta vakiinnuttamaan myönteistä käsitystä itsestään viestijänä, lukijana, tekstien tuottajana sekä kielenoppijana, näkemään ja vertaamaan erilaisia oppimistyyliä ja tapoja sekä oppimaan muilta	S5	Oppilas vahvistaa myönteistä käsitystä itsestään kielenoppijana ja kielen käyttäjänä. Hän vertailee ja hyödyntää erilaisia oppimisen tapoja itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa.	Oman kielenoppimisen kehittäminen	Oppilas tekee havaintoja kielenoppimisestaan ja omista oppimisen tavoistaan.	Oppilas tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan kielenoppijana ja kielen käyttäjänä sekä asettaa itselleen oppimistavoitteita.	Oppilas kehittää kielenoppimistaitojaan ja hyödyntää monipuolisesti ympäristöään kielenoppimisen resurssina.	Oppilas asettaa itselleen haasteellisia oppimistavoitteita ja edistää yhteistä oppimista.
T12 ohjata oppilasta havainnoimaan, miten kieltä käytetään eri tiedonaloilla	S5	Oppilaan kielitaito kehittyy arkikielestä kohti tiedonalojen kieltä.	Abstraktin kielen rakentuminen	Oppilas käsittelee eri tiedonalojen aiheita arkikielellä.	Oppilas ymmärtää ikätasolleen suunnattua kognitiivisesti melko vaativaa kieltä vahvan kontekstin tuen avulla.	Oppilas ymmärtää ikätasolleen suunnattua kognitiivisesti vaativaa kieltä, mutta tarvitsee kontekstin tukea.	Oppilas tuntee abstraktin kielen keinoja ja käyttää niitä tekstien tulkinassa.
T13 kannustaa oppilasta kehittämään	S5	Oppilas käyttää tarkoituksenmukaisia tiedonhankintakeinoja	Tiedonhankinta sekä oman työskentelyn suunnittelu,	Oppilas etsii yksittäisiä tietoja annetuista lähteistä.	Oppilas etsii tietoa tutuista tai annetuista lähteistä, mutta	Oppilas etsii tietoa eri lähteistä sekä suunnittelee, jäsentää	Oppilas etsii ja yhdistelee monipuolisesti eri tietolähteiden tietoa

tiedonhankintataitoja sekä oman työskentelyn suunnittelua, jäsentämistä ja arviointia itsenäisesti ja ryhmässä		tekijänoikeuksia noudattaen. Hän suunnittelee, jäsentää ja arvioi omaa työskentelyään itsenäisesti ja ryhmässä.	jäsentäminen ja arvioiminen	Oppilas noudattaa tekijänoikeuksia ja tietää, mitä yksityisyyden suojalla tarkoitetaan. Oppilas suunnittelee ja arvioi työskentelyään vain vähän.	käsittelee tietoa toistaen. Oppilas arvioi omaa työskentelyään.	ja arvioi työskentelyään itsenäisesti ja ryhmässä. Oppilas tuo oman panoksensa yhteiseen työskentelyyn.	vertaillen ja tiedon luotettavuutta arvioiden. Oppilas edistää tavoitteellisesti yhteistä työskentelyä.
--	--	---	-----------------------------	---	---	---	---

RUOTSI B1-OPPIMÄÄRÄ

6. luokka			
Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen - tutustuu suomen ja ruotsin asemaan kansalliskielinä Kielenopiskelutaidot - harjaannuttaa viestinnällisiä taitojaan myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä ottaa vastuuta omasta opiskelustaan ja arvioi osaamistaan - huomaa ruotsin kielen taidon olevan tärkeä osa kielivarannon karttumista Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa - harjoittelee erilaisia, erityisesti suullisia viestintätilanteita - käyttää viestinsä perille saamiseksi monenlaisia keinoja - harjoittelee erilaisia kohteliaisuuden ilmauksia	Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen - ymmärtää osaamiensa kielten suhteita - tutustuu suomen ja ruotsin asemaan kansalliskielinä sekä ruotsin kielen vaikutukseen suomen kieleen Kielenopiskelutaidot - harjaannuttaa viestinnällisiä taitoja, vastuun ottamista opiskelustaan ja itsearviointia - näkee ruotsin kielen tärkeyden ja hyödyntää kieltä myös koulun ulkopuolella Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa - harjoittelee erilaisia, erityisesti suullisia viestintätilanteita - käyttää myös ei-kiellellisiä keinoja viestinnässä - harjoittelee erilaisia kohteliaisuuden ilmauksia	Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen - tarkastellaan ja verrataan ruotsin kielen ja entuudestaan tuttujen kielten tärkeimpiä yhtäläisyyksiä ja eroja Kielenopiskelutaidot - asetetaan tavoitteita ja suunnitellaan toimintaa yhdessä. - selvitetään, missä ruotsin taitoa tarvitaan ja missä sitä voi käyttää - opetellaan huomaamaan, miten ruotsin kieli näkyy erilaisissa arkisissa yhteyksissä Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä ja taito tuottaa tekstejä - itsestä, perheestä, kodista, koulusta, harrastuksista ja vapaa-ajan vietosta kertominen - yksinkertaisia asiointitilanteita - jokapäiväisiä kohteliaisuusfraaseja	Painopiste suullista kielitaitoa kehittämissä työtavoissa Esimerkiksi: - yhteistoiminnalliset työtavat - toiminnallisuus - pari- ja ryhmäkeskustelut - draama - pelillisuus - musiikin käyttö - tieto- ja viestintäteknologiaan hyödyntäminen - itsenäinen työskentely omien tavoitteiden mukaisesti - kielisalkkutyöskentelyä tai muuta vastaavaa

	Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tuottaa tekstejä - ottaa selvää tilanneyhteyden avulla helposti ennakoitavasta ja ikätasolleen sopivasta puheesta tai kirjoitetusta tekstistä Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä - harjoittelee ikätasolle sopivaa hyvin pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista	Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä - käyttää tilanneyhteyttä tekstien ja puheen ymmärtämiseksi Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä - Harjoittelee runsaasti pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista.	- lisäksi valitaan yhdessä kiinnostavia kielenkäytön aihepiirejä - opetellaan ruotsin kielen tärkeimmät suomesta poikkeavat foneettiset merkit ja niiden luonteva ääntäminen - sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten aihepiirien yhteydessä (esim. persoonapronominit lukusanat, substantiivien - taivutus, adjektiivien taivutus, preesens, päälause ja kysymyslause)u	
--	---	--	---	--

Oppiaineen arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T1 Auttaa oppilasta jäsentämään käsitystään kaikkien osaamiensa kielten keskinäisistä suhteista	S1	Kielten keskinäissuhteiden hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata, mihin kielikuntiin hänen osaamansa ja opiskelemansa kielet kuuluvat.
T2 tutustuttaa oppilas suomen ja ruotsin asemaan kansalliskielinä sekä ruotsin kielen vaikutukseen suomen kieleen	S1	Ruotsin kielen aseman ja merkityksen tunteminen Suomessa	Oppilas osaa nimetä syitä, joiden vuoksi Suomessa käytetään ruotsia ja mainita ruotsista suomeen lainautuneita sanoja.
Kielenopiskelutaidot			
T3ohjata oppilasta harjaannuttamaan viestinnällisiä taitojaan sallivassa opiskeluympäristössä ja tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä ottamaan vastuuta opiskelustaan ja arvioimaan osaamistaan	S2	Toiminta opiskelutilanteessa	Oppilas harjaannuttaa ruotsin taitoaan ryhmässä myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen, huolehtii kotitehtävistään sekä osallistuu ryhmän työskentelyyn myönteisellä tavalla. Oppilas osaa arvioida ruotsin taitonsa kehittymistä suhteellisen realistisesti.

T4 rohkaista oppilaita näkemään ruotsin taito tärkeänä osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumista ja rohkaista ruotsinkielisten oppimisympäristöjen löytämiseen ja hyödyntämiseen myös koulun ulkopuolella	S2	Ruotsin kielen käyttöalueiden ja – mahdollisuuksien tunnistaminen omassa elämässä	Oppilas osaa mainita joitakin ruotsin kielen käyttöalueita ja -mahdollisuuksia.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			Taitotaso: A1.2
T5 ohjata oppilasta harjoittelemaan erilaisia, erityisesti suullisia viestintätilanteita	S3	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas selviytyy satunnaisesti yleisimmin toistuvista, rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen vielä enimmäkseen viestintäkumppaniin.
T6 rohkaista oppilasta käyttämään viestinsä perille saamiseksi monenlaisia, myös ei-kielellisiä keinoja ja pyytämään tarvittaessa toistoa ja hidastusta	S3	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas tukeutuu viestinnässään kaikkein keskeisimpiin sanoihin ja ilmauksiin. Oppilas tarvitsee paljon apukeinoja ja osaa pyytää toistamista tai hidastamista.
T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan erilaisia kohteliaisuuden ilmauksia	S3	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osaa käyttää muutamia kaikkein yleisimpiä kielelle ominaisia kohteliaisuuden ilmauksia rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			Taitotaso A1.2
T8 rohkaista oppilasta ottamaan selvää tilanneyhteyden avulla helposti ennakoitavasta ja ikätasolleen sopivasta puheesta tai kirjoitetusta tekstistä	S3	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää harjoiteltua, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää muutaman sanan mittaista kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta. Oppilas tunnistaa tekstistä yksittäisiä tietoja.

Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			Taitotaso A1.1
T9 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa hyvin pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista	S3	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti käyttäen harjoiteltuja sanoja ja opeteltuja vakioilmaisuja. Oppilas ääntää joitakin harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi. Oppilas osaa kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja sanontoja.
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T1 Auttaa oppilasta jäsentämään käsitystään kaikkien osaamiensa kielten keskinäisistä suhteista	S1	Kielten keskinäissuhteiden hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata, mihin kielikuntiin hänen osaamansa ja opiskelemaisensa kielet kuuluvat.
T2 tutustuttaa oppilas suomen ja ruotsin asemaan kansalliskielinä sekä ruotsin kielen vaikutukseen suomen kieleen	S1	Ruotsin kielen aseman ja merkityksen tunteminen Suomessa	Oppilas osaa nimetä syitä, joiden vuoksi Suomessa käytetään ruotsia ja mainita ruotsista suomeen lainautuneita sanoja.
Kielenopiskelutaidot			
T3ohjata oppilasta harjaannuttamaan viestinnällisiä taitojaan sallivassa opiskeluilmapiirissä ja tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä ottamaan vastuuta opiskelustaan ja arvioimaan osaamistaan	S2	Toiminta opiskelutilanteessa	Oppilas harjaannuttaa ruotsin taitoaan ryhmässä myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen, huolehtii kotitehtävistään sekä osallistuu ryhmän työskentelyyn myönteisellä tavalla. Oppilas osaa arvioida ruotsin taitonsa kehittymistä suhteellisen realistisesti.

7. luokka				
Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö	
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen - tutustuu pohjoismaiseen kieliympäristöön sekä Pohjoismaisiin arvoihin - havaitsee ruotsin kielen säännönmukaisuuksia ja vertailee kieliä keskenään sekä hyödyntää kielitiedon käsitteitä Kieltenopiskelutaidot - hyödyntää monipuolisia tapoja oppia kieliä itsenäisesti ja yhteistyössä - on vuorovaikutuksessa, jossa tärkeintä on viestin välittyminen - hyödyntää ruotsia rohkeasti koulussa ja koulun ulkopuolella Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa - harjoittelee eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta sekä laajentaa kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemusta - käyttää kielellisiä viestintästrategioita Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä	Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen - hyödyntää kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena - havainnoi suomenruotsin ja ruotsinruotsin piirteitä Kielenopiskelutaidot - Asettaa tavoitteita opiskelulle, hyödyntää monipuolisia tapoja oppia ruotsia, arvioi oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä ja ymmärtää, että tärkeintä on viestin välittyminen Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa - harjoittelee suullista ja kirjallista vuorovaikutusta eri viestintäkanavia ja -strategioita käyttäen sekä laajentaa kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä - tulkitsee ikätasolleen sopivia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä sekä harjoittelee pienimuotoista puhumista erilaisista aiheista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen	Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen - käytetään kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat kielten välistä vertailua - käsitellään suomenruotsin ja ruotsinruotsin eroja sekä verrataan ruotsin kieltä oppilaiden aiemmin opiskelemiin kieliin Kielenopiskelutaidot - asetetaan tavoitteita ja suunnitellaan toimintaa yhdessä - tutustutaan erilaisiin opiskelustrategioihin Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä ja taito tuottaa tekstejä - erilaisia keskustelutilanteita (esimerkiksi haastatteluja, tien kysymistä ja neuvomista, ostostilanteita) - laajennetaan aiempia aihepiirejä - lisäksi valitaan yhdessä kiinnostavia kielenkäytön aihepiirejä	Suullista ja kirjallista kielitaitoa kehittäviä työtapoja Esimerkiksi: - yhteistoiminnalliset työtavat - toiminnallisuus - pari- ja ryhmäkeskustelut - draama - pelillisuus - musiikin käyttö - tieto- ja viestintäteknologiaan hyödyntäminen - itsenäinen työskentely omien tavoitteiden mukaisesti - kielisalkkutyöskentelyä tai muuta vastaavaa	

	- tulkitsee ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä - käyttää tilaisuuksia pienimuotoiseen puhumiseen ja kirjoittamiseen erilaisista aiheista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja oleellisimpiin rakenteisiin	Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä kirjoittaa lyhyitä tekstejä kiinnittäen huomiota myös sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin	sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten aihepiirien yhteydessä (esimerkiksi apuverbit, imperfekti, omistussanat)	
--	---	---	---	--

8. luokka			
Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen - tutustuu pohjoismaiseen kieliympäristöön sekä Pohjoismaisiin arvoihin - havaitsee ruotsin kielen säännönmukaisuuksia ja vertailee kieliä keskenään sekä hyödyntää kielitiedon käsitteitä Kieltenopiskelutaidot - hyödyntää monipuolisia tapoja oppia kieliä itsenäisesti ja yhteistyössä - on vuorovaikutuksessa, jossa tärkeintä on viestin välittyminen - hyödyntää ruotsia rohkeasti koulussa ja koulun ulkopuolella Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa - harjoittelee eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta sekä laajentaa kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemusta - käyttää kielellisiä viestintästrategioita Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä	Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen - tutustuu pohjoismaiseen kieliympäristöön Kielenopiskelutaidot - huomaa mahdollisuuksia käyttää ruotsin kieltä erilaisissa tilanteissa koulussa ja koulun ulkopuolella Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa - harjoittelee kielellisten viestintästrategioiden käyttöä Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä - tulkitsen ikätasolleen sopivia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä sekä harjoittelee pienimuotoista puhumista erilaisista aiheista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä - kirjoittaa lyhyitä tekstejä kiinnittäen huomiota myös sisällön kannalta oleellisiin rakenteisiin	Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen - laajennetaan kuvaa pohjoismaisista kieliympäristöistä. Kielenopiskelutaidot - käytetään erilaisia opiskelustrategioita Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä - harjoitetaan vuorovaikutustaitoja ja rohkaistaan oppilaita monipuoliseen kielen käytön harjoittamiseen erilaisissa tilanteissa - lisäksi valitaan yhdessä kiinnostavia kielenkäytön aihepiirejä - sanastoa ja rakenteita opetellaan ja kerrataan monenlaisten aihepiirien yhteydessä, kuten ystävyys ja vapaa-aika	Suullista ja kirjallista kielitaitoa kehittäviä työtapoja Esimerkiksi: - yhteistoiminnalliset työtavat - toiminnallisuus - pari- ja ryhmäkeskustelut - draama - pelillisuus - musiikin käyttö - tieto- ja viestintäteknologiaan hyödyntäminen - itsenäinen työskentely omien tavoitteiden mukaisesti - kielisalkkutyöskentelyä tai muuta vastaavaa

	- tulkitsee ikätasolleen sopivia jaitseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä - käyttää tilaisuuksia pienimuotoiseen puhumiseen ja kirjoittamiseen erilaisista aiheista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja oleellisimpiin rakenteisiin			
--	--	--	--	--

9. luokka				
Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö	
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen - tutustuu pohjoismaiseen kieliympäristöön sekä Pohjoismaisiin arvoihin - havaitsee ruotsin kielen säännönmukaisuuksia ja vertailee kieliä keskenään sekä hyödyntää kielitiedon käsitteitä Kieltenopiskelutaidot - hyödyntää monipuolisia tapoja oppia kieliä itsenäisesti ja yhteistyössä - on vuorovaikutuksessa, jossa tärkeintä on viestin välittyminen - hyödyntää ruotsia rohkeasti koulussa ja koulun ulkopuolella Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa - harjoittelee eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta sekä laajentaa kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemusta - käyttää kielellisiä viestintästrategioita Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä	Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen - tutustuu pohjoismaisiin kieliympäristöihin ja niitä yhdistäviin arvoihin Kielenopiskelutaidot - huomaa mahdollisuuksia käyttää ruotsin kieltä erilaisissa tilanteissa koulussa ja koulun ulkopuolella Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa - harjoittelee kielellisten viestintästrategioiden käyttöä Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä - tulkitsen ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä sekä harjoittelee pienimuotoista puhumista erilaisista aiheista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä - kirjoittaa lyhyitä tekstejä kiinnittäen huomiota myös sisällön kannalta oleellisiin rakenteisiin	Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen - tehdään ja raportoidaan havaintoja pohjoismaisista kielenkäyttöympäristöistä, Suomen, Ruotsin ja muiden Pohjoismaiden kulttuurin ominaispiirteistä sekä Pohjoismaita yhdistävistä tekijöistä. Kielenopiskelutaidot - kerrataan ja opiskellaan erilaisia opiskelustrategioita, oppimateriaaleja ja oppimisympäristöjä tehokkaasti ja opiskelumotivaatiota vahvistavalla tavalla - käytetään itsenäiseen, pitkäjänteiseen työskentelyyn ja kriittiseen tiedonhankintaan ohjaavia toimintatapoja - harjoitetaan vuorovaikutustaitoja ja rohkaistaan oppilaita monipuoliseen kielen käytön harjoittamiseen erilaisissa tilanteissa Kehittyvä kielitaito, taito toimia	Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen - tutustuu pohjoismaisiin kieliympäristöihin ja niitä yhdistäviin arvoihin Kielenopiskelutaidot - huomaa mahdollisuuksia käyttää ruotsin kieltä erilaisissa tilanteissa koulussa ja koulun ulkopuolella Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa - harjoittelee kielellisten viestintästrategioiden käyttöä Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä - tulkitsen ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä sekä harjoittelee pienimuotoista puhumista erilaisista aiheista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä - kirjoittaa lyhyitä tekstejä kiinnittäen huomiota myös sisällön kannalta oleellisiin rakenteisiin	

- tulkitsee ikätasolleen sopivia jaitseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä - käyttää tilaisuuksia pienimuotoiseen puhumiseen ja kirjoittamiseen erilaisista aiheista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja oleellisimpiin rakenteisiin		vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä - nuoren toiminta ruotsin kielellä eri yhteisöissä, ajankohtaiset asiat, oppilaiden kiinnostuksen kohteet, suuntautuminen toisen asteen opintoihin, ammatit sekä tutustuminen nuorten työelämässä ja opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon - lisäksi valitaan yhdessä kiinnostavia kielenkäytön aihepiirejä - sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisista teksteistä - harjoitellaan runsaasti erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia hyödyntäen	
--	--	---	--

Ruotsi B1-oppimäärä- Päättöarvioinnin kriteerit

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi ruotsin kielen B1-oppimäärässä vuosiluokilla 7–9

Arviointi on monipuolista, ja se antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Formatiiviseen arviointiin liittyvän oppilaan oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Oppilaita rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itsearvioinnin ja vertaispalautteen keinoin. Summatiivinen arviointi perustuu siihen, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on saavuttanut paikallisessa opetussuunnitelmassa ruotsin kielen B1-oppimäärälle asetetut tavoitteet.

Oppilaan kehittyvän kielitaidon arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen Kehittyvän kielitaidon asteikko. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää myös esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Arvioinnin tulee olla monipuolista, jotta oppilaat, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat, saavat erilaisia mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppilaan ruotsin kielen B1-oppimäärän opiskelu päättyy vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy ruotsin kielen B1-oppimäärän päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän kehittyvään kielitaitoon liittyvien tavoitteiden (T5–T9) arvosanassa 9 on yhdistetty kaksi taitotasoa A1.3 ja A2.1 välitasoksi A1.3/A2.1 Taitotasot löytyvät Eurooppalaisesta viitekehyksestä ja sen pohjalta laaditusta suomalaisesta sovelluksesta Kehittyvän kielitaidon asteikko.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen							
T1 ohjata oppilasta tutustumaan pohjoismaiseen kieliympäristöön sekä Pohjoismaita yhdistäviin arvoihin	S1	Oppilas oppii tuntemaan suomenruotsalaista ja pohjoismaista kieliympäristöä sekä suomenruotsalaisia ja pohjoismaisia kulttuureja ja elämänmuotoja. Hän oppii tuntemaan Pohjoismaita yhdistäviä arvoja.	Pohjoismaisen kieli- ja kulttuuriympäristön hahmottaminen	Oppilas osaa nimetä Pohjoismaat ja joitakin pohjoismaisia kieliä. Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä suomenruotsalaisista ja pohjoismaisista kulttuureista ja elämänmuodoista.	Oppilas osaa nimetä Pohjoismaat ja niiden viralliset kielet. Oppilas tietää, että ruotsia puhutaan eri tavoin Suomessa ja Ruotsissa. Oppilas osaa kertoa suomenruotsalaisista ja pohjoismaisista kulttuureista ja elämänmuodoista.	Oppilas osaa kertoa ruotsin kielestä käyttökielenä Suomessa ja Pohjoismaissa. Oppilas osaa antaa esimerkkejä joistakin Suomessa ja Ruotsissa käytetyn ruotsin kielen erityispiirteistä. Oppilas osaa kuvailla suomenruotsalaisia ja pohjoismaisia kulttuureita ja elämänmuotoja.	Oppilas osaa kuvailla ruotsin kieltä käyttökielenä Suomessa ja Pohjoismaissa. Oppilas osaa kertoa joistakin Suomessa ja Ruotsissa käytetyn ruotsin kielen erityispiirteistä. Oppilas osaa vertailla suomenruotsalaisia ja pohjoismaisia kulttuureita ja elämänmuotoja.
T2 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia ruotsin kielessä on ja miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä, sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena	S1	Oppilas oppii löytämään ruotsin kielen säännönmukaisuuksia ja vertailemaan ruotsin kieltä muihin kieliin. Hän oppii käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena.	Kielellinen päättely	Oppilas osaa tehdä havaintoja joistakin ruotsin kielen säännönmukaisuuksista.	Oppilas osaa tehdä joitakin johtopäätöksiä ruotsin kielen säännönmukaisuuksista. Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä siitä, miten sama asia ilmaistaan ruotsin kielessä ja jossakin muussa kielessä.	Oppilas osaa tehdä johtopäätöksiä ruotsin kielen säännönmukaisuuksista. Oppilas osaa kertoa, miten sama asia ilmaistaan ruotsissa ja jossakin muussa kielessä.	Oppilas osaa tehdä johtopäätöksiä ruotsin kielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa niitä. Oppilas osaa vertailla, miten sama asia ilmaistaan ruotsissa ja jossakin muussa kielessä.

					Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä ruotsin kielen kielitiedon käsitteistä ja osaa käyttää niitä kielitaitonsa kehittämiseen.	Oppilas osaa kertoa ruotsin kielen keskeisistä kielitiedon käsitteistä ja käyttää niitä kielitaitonsa kehittämiseen.	Oppilas tuntee ruotsin kielen kielitiedon käsitteitä ja osaa käyttää niitä kielitaitonsa kehittämiseen.
Kielenopiskelutaidot							
T3 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieliä ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	S2	Oppilas oppii asettamaan tavoitteita kielten opiskelulle ja reflektoimaan oppimisprosessiaan itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa. Hän oppii käyttämään erilaisia tapoja oppia kieliä ja löytää niistä itselleen tehokkaimmat. Oppilas oppii tapoja toimia vuorovaikutuksessa rakentavasti.	Tavoitteiden asettaminen, opiskelustrategioiden hyödyntäminen, oppimisen reflektointi ja vuorovaikutuksessa toimimisen tapojen hahmottaminen	Oppilas osaa käyttää joitakin itselle sopivia kielenoppimistapoja. Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä tavoista toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.	Oppilas osaa käyttää itselle sopivia yleisimpiä kielenoppimistapoja. Oppilas osaa kuvata joitakin tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.	Oppilas osaa käyttää itselle sopivia keskeisimpiä kielenoppimistapoja. Oppilas osaa eritellä tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.	Oppilas osaa käyttää itselle sopivia monipuolisia tapoja oppia kohdekieltä. Oppilas osaa vertailla ja pohtia tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.
T4 kannustaa ja ohjata oppilasta huomaamaan mahdollisuuksia käyttää ruotsin kieltä omassa elämässään sekä käyttämään ruotsia rohkeasti erilaisissa tilanteissa koulussa ja koulun ulkopuolella	S2	Oppilas oppii löytämään mahdollisuuksia käyttää ruotsin kieltä omassa elämässään. Oppilas oppii käyttämään ruotsia erilaisissa tilanteissa koulussa ja koulun ulkopuolella.	Jatkuvan kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen	Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä mahdollisuuksista käyttää ruotsin kieltä.	Oppilas osaa kertoa mahdollisuuksista käyttää ruotsin kielen taitoa.	Oppilas osaa kertoa, mihin hän voi käyttää ruotsin kielen taitoaan myös koulun ulkopuolella ja koulun päätyttyä.	Oppilas osaa kertoa, kuinka ruotsin kielen taitoa voi hyödyntää omassa elämässä koulun ulkopuolella ja koulun päätyttyä.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa				Taitotaso A1.1	Taitotaso A1.2	Taitotaso A1.3	Taitotaso A1.3/A2.1

T5 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta	S3	Oppilas oppii toimimaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas selviytyy satunnaisesti viestintäkumppanin tukemana muutamasta, kaikkein yleisimmin toistuvasta ja rutiininomaisesta viestintätilanteesta.	Oppilas selviytyy satunnaisesti yleisimmin toistuvista, rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen vielä enimmäkseen viestintäkumppaniin	Oppilas selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.	Oppilas selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista. Oppilas pystyy vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa ja jokapäiväisissä tilanteissa.
T6 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä	S3	Oppilas oppii hyödyntämään kielellisiä viestintästrategioita.	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas tarvitsee paljon apukeinoja (esim. eleet, piirtäminen, sanastot, netti). Oppilas osaa joskus arvailla tai päätellä yksittäisten sanojen merkityksiä asiayhteyden, yleistiedon tai muun kielitaitonsa perusteella. Oppilas osaa ilmaista, onko ymmärtänyt.	Oppilas tukeutuu viestinnässään kaikkein keskeisimpiin sanoihin ja ilmauksiin. Oppilas tarvitsee paljon apukeinoja. Oppilas osaa pyytää toistamista tai hidastamista.	Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin tai muunlaisella minimipalautteella. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.	Oppilas osallistuu viestintään ja tarvitsee vain satunnaisesti apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa melko usein turvautuen harvemmin ei-kielellisiin ilmaisuihin. Oppilas osaa soveltaa jonkin verran viestintäkumppanin ilmaisuja omassa viestinnässään.
T7 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	S3	Oppilas oppii käyttämään erilaisia kohteliaisuuden ilmauksia.	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osaa käyttää muutamia kielelle ja kulttuurille tyypillisimpiä kohteliaisuuden ilmauksia (tervehtiminen, hyvästely, kiittäminen) joissakin kaikkein rutiininomaisimissa sosiaalisissa kontakteissa.	Oppilas osaa käyttää muutamia kaikkein yleisimpiä kielelle ominaisia kohteliaisuuden ilmauksia rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Oppilas selviytyy joistakin lyhyistä sosiaalisista tilanteista ja osaa käyttää joitakin kohteliaita tervehdyksiä ja puhuttelumuotoja sekä esittää esimerkiksi pyyntöjä, kutsuja, ehdotuksia ja anteeksipyyntöjä ja vastata sellaisiin.

Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä				Taitotaso A1.1	Taitotaso A1.2	Taitotaso A1.3	Taitotaso A1.3/A2.1
T8 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä	S3	Oppilas oppii tulkitsemaan puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä.	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää vähäisen määrän yksittäisiä puhuttuja ja kirjoitettuja sanoja ja ilmauksia. Oppilas tuntee kirjainjärjestelmän tai hyvin rajallisen määrän kirjoitusmerkkejä.	Oppilas ymmärtää harjoiteltua, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää muutaman sanan mittaista kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta. Oppilas tunnistaa tekstistä yksittäisiä tietoja.	Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.	Oppilas ymmärtää helppoja, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sekä hidasta puhetta sisältäviä tekstejä. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa tiedon lyhyistä, yksinkertaisista, itseään kiinnostavista viesteistä ja tekstin pääajatuksen tuttua sanastoa sisältävästä, ennakoitavasta tekstistä.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä				Taitotaso A1.1	Taitotaso A1.2	Taitotaso A1.3	Taitotaso A1.3/A2.1
T9 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista erilaisista aiheista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin	S3	Oppilas oppii ilmaisemaan itseään suullisesti ja kirjallisesti käyttäen ruotsin kielen keskeistä sanastoa ja keskeisiä rakenteita. Hän oppii ääntämään ymmärrettävästi.	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti käyttäen harjoiteltuja sanoja ja opeteltuja vakioilmaisuja. Oppilas ääntää joitakin harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi ja osaa kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja sanontoja.	Oppilas pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Oppilas ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi ja hallitsee hyvin suppean perussanaston, muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen ja peruskieliopin aineksia.	Oppilas osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita. Oppilas pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä ja ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.	Oppilas pystyy kertomaan jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa. Oppilas osaa keskeistä perussanastoa ja rakenteita. Oppilas osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissa kuin harjoitelluissa ilmauksissa.

ENGLANTI

1. -2. luokat		
Tavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristöt
Kasvu kulttuurisuuteen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen T1 tutustutaan, mitä kieliä ja kulttuureita koulussa, lähiympäristössä ja Suomessa on. Ohjata oppilasta tunnistamaan kohdekieli muista kielistä. • Ei arvioida T2 ohjata oppilasta arvostamaan omaa kielitaustaansa sekä kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta • Ei arvioida	Mahdollisia sisältöjä 1.- 2. luokalla ovat esimerkiksi: • tervehdykset, esittäytyminen • kuulumisten kysely, tunteet • numerot 0-20 • värit • viikonpäivät • vuodenajat, kuukaudet • sää • perhe • kehonosat (vaatteita) • ruoat, juomat • eläimet • luokkakieli ja koulutarvikkeet • vuodenvuorokiertoon liittyviä juhlat ja kulttuuritietous • kokonaisopetuksen aihepiirit • oppilaiden mielenkiinnon kohteet	Pääpaino on suullisessa viestinnässä. Työtavat ovat monipuolisia, toiminnallisia, vuorovaikutteisia ja oppilaita osallistavia. Kieltä voidaan integroida muihin oppiaineisiin. Erilaisia työtapoja: • leikit • lorut • laulut • pelit • pienimuotoiset keskustelutilanteet • draama Oppimisympäristöinä hyödynnetään luokkatiloja, koulun lähiympäristöä ja tieto- ja viestintäteknologiaa.

Kieltenopiskelutaidot T3 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tehdä yhteistyötä muiden kanssa ja toimia ryhmässä • Osaa toimia erilaisissa ryhmissä. T4 ohjata oppilasta tekemään havaintoja kielestä ja kielenkäytöstä sekä kehittämään kielellistä päättelykykyä • Ei arvioida T5 tutustutaan yhdessä erilaisiin tapoihin oppia kieliä ja kokeillaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat oppilaalle parhaiten. Harjoitellaan yhdessä asettamaan tavoitteita kielen opiskelulle. • Tutustuu erilaisiin tapoihin oppia kieliä.		
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa T6 rohkaista oppilasta käyttämään kieltä monipuolisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa • Rohkaistuu käyttämään englannin kieltä eri tavoin. T7 ohjata oppilasta hyödyntämään non-verbaalisia keinoja ja käyttämään erilaisia keinoja päätellä sanojen merkityksiä. Rohkaista oppilasta ilmaisemaan omia oivalluksiaan sekä viestin ymmärtämiseen liittyviä vaikeuksia. • Hyödyntää erilaisia ilmeitä ja eleitä selviytyäkseen vuorovaikutustilanteista. T8 rohkaista oppilasta käyttämään kieltä viestintätilanteeseen ja kulttuuriin sopivalla tavalla • Käyttää joitakin kielelle ja kulttuurille tyypillisiä kohteliaisuuden ilmauksia		

Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä T9 ohjata oppilasta ymmärtämään kohdekielen tavallisimpia sanoja ja ilmauksia oppilaille tutuissa tilanteissa • Ymmärtää muutamia kuulemiaan ja näkemään sanoja ja ilmauksia.		
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä T10 ohjata oppilasta käyttämään kohdekielen tavallisimpia sanoja ja ilmauksia oppilaille tutuissa tilanteissa erityisesti puheessa ja harjoittelemaan ääntämistä ymmärrettävästi. • Käyttää tavallisimpia sanoja ja ilmauksia puheessa sekä ääntää niitä ymmärrettävästi.		

	3. luokka			
	Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
	Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen • alkaa tiedostaa kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta Kielenopiskelutaidot • huolehtii opiskeluvälineistään ja omaksuu kielenopiskelurutiineja Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa • osaa toimia yksinkertaisissa vuorovaikutustilanteissa Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä • ymmärtää yksinkertaista puhuttua ja kirjoitettua tekstiä Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä • tuottaa yksinkertaisia lauseita	• Opiskelee sallivassa opiskeluympäristössä jossa viestin välittyminen ja kannustava yhdessä oppiminen tärkeintä • Havaitsee englannin kielen runsauden omassa arkielämässään • Havaitsee englannin kielen aseman maailman kielenä • Rohkaistuu viestimään englannin kielellä yksinkertaisissa vuorovaikutustilanteissa • Harjoittelee työskentelemään puhuttujen tekstien parissa • Harjoittelee kokeilemaan erilaisia tapoja oppia englannin kieltä sekä ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan	• Tervehdyksiä, toivotuksia • Oppilaan arkielämään liittyvän sanaston tutkiminen • Tutustuminen englanninkielisten kohdemaiden kulttuuriin • Itsestä kertominen • keskeisin rakenneasia: do-alkuiset kysymykset	painopiste suullista kielitaitoa kehittävässä työtavoissa: • toiminnallisuus, pari- ja ryhmäkeskustelut • tutustuminen tieto- ja viestintäteknologiaan kielenopiskelussa

	4. luokka			
	Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
	Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen - alkaa tiedostaa kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta Kielenopiskelutaidot - huolehtii opiskeluvälineistään ja omaksuu kielenopiskelurutiineja Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa - osaa toimia yksinkertaisissa vuorovaikutustilanteissa Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä - ymmärtää yksinkertaista puhuttua ja kirjoitettua tekstiä Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä - tuottaa yksinkertaisia lauseita	- havaitsee vieraiden kielten runsauden ja alkaa kehittää kielellistä päättelykykyään - ymmärtää että englanniksi on saatavilla runsaasti aineistoa, jota hän voi käyttää oppimisensa tukena - rohkaistuu viestimään englannin kielellä vuorovaikutustilanteissa - harjoittelee työskentelemään puhuttujen tekstien parissa - harjoittelee kokeilemaan erilaisia tapoja oppia englannin kieltä sekä ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan	- perheestä, ystävistä ja lähiympäristöstä kertominen - puheen ja tekstin tuottaminen omaan arkielämään liittyvistä aiheista - tutustuminen englanninkielisten kohdemaiden kulttuuriin - keskeiset rakenneasiat: be- ja have-verbit	painopiste suullista kielitaitoa kehittävässä työtavoissa: - toiminnallisuus, pari- ja ryhmäkeskustelut - tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen

	5. luokka			
	Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
	Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen • ymmärtää ja arvostaa kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta Kielenopiskelutaidot • hallitsee kielenopiskeluun tarvittavat työtavat Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa • osaa toimia omaan elinpiiriin liittyvissä vuorovaikutustilanteissa Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä • ymmärtää omaan elinpiiriin kuuluvia laajempia tekstejä Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä • tuottaa lyhyitä tekstejä	• havaitsee, ymmärtää ja arvostaa oman ja kohdekulttuurin yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia • harjaantuu käyttämään kielitaitoaan rohkeasti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa • hyödyntää kielitaitoaan tieto- ja viestintäteknologian käytössä • osaa työskennellä puhuttujen tekstien avulla • osaa tuottaa lyhyitä tekstejä • hyödyntää opiskelussaan itselleen soveltuvia kielen oppimisen tapoja sekä ottaa vastuuta omasta oppimisestaan	• vapaa-ajasta ja koulunkäynnistä kertominen • omaan mielenkiintoon pohjautuvan puheen ja tekstin tuottaminen • kohdekielen kulttuurituntemuksen lisääminen • erilaisiin tekstityyppeihin tutustuminen • keskeisin rakenneasia: preesens	kirjallisen työskentelyn osuus lisääntyy • yhteistoiminnalliset työtavat • tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen (esim. kansainväliset kontaktit)

	6. luokka			
	Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
	Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen • ymmärtää ja arvostaa kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta Kielenopiskelutaidot • hallitsee kielenopiskeluun tarvittavat työtavat Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa • osaa toimia omaan elinpiiriin liittyvissä vuorovaikutustilanteissa Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä • ymmärtää omaan elinpiiriin kuuluvia laajempia tekstejä Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä • tuottaa lyhyitä tekstejä	• havaitsee, ymmärtää ja arvostaa oman ja kohdekulttuurin yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia • käyttää kielitaitoaan rohkeasti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa • hyödyntää kielitaitoaan tieto- ja viestintäteknologian käytössä • osaa työskennellä monenlaisten tekstien avulla • osaa tuottaa puhetta ja tekstiä kiinnittäen huomiota keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin • hyödyntää opiskelussaan itselleen soveltuvia kielen oppimisen tapoja sekä ottaa vastuuta omasta oppimisestaan	• omasta kulttuurista kertominen • kohdekielen kulttuurituntemuksen lisääminen • erilaisten ja monentasoisten tekstityyppien soveltaminen ja tuottaminen • keskeisin rakenneasia: imperfekti	• yhteistoiminnalliset työtavat • tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen

Oppiaineen arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö- alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä englannin asema globaalin viestinnän kielenä.	S1	Kielellisen ympäristön hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata pääpiirteissään, millaisia kieliä on hänen lähiympäristössään, mitkä ovat maailman eniten puhutut kielet ja miten laajalti levinnyt englannin kieli on.
T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakko-oletuksia	S1		Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn kehittymistä	S1	Kielellinen päättely	Oppilas osaa tehdä havaintoja englannin kielen ja äidinkiелensä tai muun osaamansa kielen rakenteellisista, sanastollisista tai muista eroista ja yhtäläisyyksistä.

T4 ohjata oppilasta ymmärtämään, että englanniksi on saatavilla runsaasti aineistoa ja valitsemaan niistä omaa oppimistaan edistävää, sisällöltään ja vaikeustasoltaan sopivaa aineistoa	S1	Englanninkielisen aineiston löytäminen	Oppilas osaa kertoa, millaista englanninkielistä hänen omaa oppimistaan edistävää aineistoa on saatavilla.
Kielenopiskelutaidot			
T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen	S2	Tietoisuus tavoitteista ja toiminta ryhmässä	Oppilas osaa kuvata opiskelun tavoitteita ja osallistuu ryhmän yhteisten tehtävien tekoon.
T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle parhaiten	S2	Kielenopiskelutavoitteiden asettaminen ja löytäminen	Oppilas asettaa tavoitteita kielenopiskelulleen, harjoittelee erilaisia tapoja opiskella kieliä käyttäen myös tieto- ja viestintäteknologiaa, harjaannuttaa ja arvioi taitojaan
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			Taitotaso A2.1
T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan vuorovaikutusta aihepiiriltään monenlaisissa tilanteissa rohkaisten viestinnän jatkumiseen mahdollisista katkoksista huolimatta	S3	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas pystyy vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa ja jokapäiväisissä tilanteissa sekä toisinaan ylläpitämään viestintätilannetta.

T8 rohkaista oppilasta pitämään yllä viestintätilannetta käyttäen monenlaisia viestinnän jatkamisen keinoja	S3	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas osallistuu enenevässä määrin viestintään. Oppilas turvautuu harvemmin ei-kiellellisiin ilmaisiin. Oppilas joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä melko usein. Oppilas osaa jonkin verran soveltaa viestintäkumppanin ilmaisuja omassa viestinnässään.
T9 tukea oppilaan viestinnän kulttuurista sopivuutta tarjoamalla mahdollisuuksia harjoitella monipuolisia sosiaalisia tilanteita	S3	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas selviytyy lyhyistä sosiaalisista tilanteista. Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaita tervehdyksiä ja puhuttelumuotoja sekä esittää kohteliaasti esimerkiksi pyyntöjä, kutsuja, ehdotuksia ja anteeksipyyntöjä ja vastata sellaisiin.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			Taitotaso A2.1
T10 ohjata oppilasta työskentelemään vaativuudeltaan monentasoisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa käyttäen erilaisia ymmärtämisstrategioita	S3	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää helppoja, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sekä selkeää puhetta sisältäviä tekstejä. Oppilas ymmärtää lyhyiden, yksinkertaisten, itseään kiinnostavien viestien ydinsisällön ja tekstin pääajatuksen tuttua sanastoa sisältävästä, ennakoitavasta tekstistä. Oppilas pystyy hyvin yksinkertaiseen päättelyyn asiayhteyden tukemana.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			Taitotaso A2.1
T11 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta laajenevasta aihepiiristä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin	S3	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas pystyy kertomaan jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa. Oppilas osaa helposti ennakoitavan perussanaston ja monia keskeisimpiä rakenteita. Oppilas osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä englannin asema globaalien viestinnän kielenä.	S1	Kielellisen ympäristön hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata pääpiirteissään, millaisia kieliä on hänen lähiympäristössään, mitkä ovat maailman eniten puhutut kielet ja miten laajalti levinnyt englannin kieli on.
T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaan sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakkoletuksia	S1		Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

	7. luokka			
	Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
	Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen - osaa toimia kielellisesti ja kulttuurisesti moniarvoisessa maailmassa Kielenopiskelutaidot - osaa asettaa itselleen kielenopiskelutavoitteita ja toimia niiden mukaisesti Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa - osaa toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä - osaa tulkita kriittisesti erilaisia tekstejä Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä - tuottaa monipuolisia tekstejä sekä suullisesti että kirjallisesti	- havaitsee, ymmärtää ja arvostaa eri kieliä ja kulttuureita - oppii vertaamaan englannin kielen rakenteita omaan äidinkieleen ja muihin osaaminsa kieliin - hyödyntää kielitaitoa tieto- ja viestintäteknologian käytössä kriittisesti tulkiten - hyödyntää monipuolisia tapoja oppia englantia - osaa tuottaa monipuolisia tekstejä suullisesti ja kirjallisesti - ottaa vastuuta sekä asettaa tavoitteita omalle kielen oppimiselleen	- nuoren jokapäiväistä elämää meillä ja muualla - mielipiteen kertominen ja perusteleminen - suullisen ja vapaamuotoisen viestintätavan painottaminen - keskeisin rakenneasia: perusaikamuodot, futuuri	- yhteistoiminnalliset työtavat - tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen

8. luokka			
Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen - osaa toimia kielellisesti ja kulttuurisesti moniarvoisessa maailmassa Kielenopiskelutaidot - osaa asettaa itselleen kielenopiskelutavoitteita ja toimia niiden mukaisesti Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa - osaa toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä - osaa tulkita kriittisesti erilaisia tekstejä Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä - tuottaa monipuolisia tekstejä sekä suullisesti että kirjallisesti	- havaitsee, ymmärtää ja arvostaa eri kieliä ja kulttuureita - saa valmiuksia ymmärtää erilaisia viestinnän kulttuurisia piirteitä (esim. englannin kielen variantteja) - hyödyntää kielitaitoa tieto- ja viestintäteknologian käytössä kriittisesti tulkiten - hyödyntää monipuolisia tapoja oppia englantia - osaa tuottaa monipuolisia tekstejä suullisesti ja kirjallisesti - oppii aloitteellisuuteen, luovuuteen ja luontevuuteen viestinnässä (esim. ei-kielelliset keinot) - ottaa vastuuta sekä asettaa tavoitteita omalle kielen oppimiselleen	- elämää ja toimintaa kohdekielissä ympäristöissä - suullisen ja vapaamuotoisen viestintätavan painottaminen - keskeisin rakenneasia: ehtolauseet	- yhteistoiminnalliset työtavat - tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen

	9. luokka			
	Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
	Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen - osaa toimia kielellisesti ja kulttuurisesti moniarvoisessa maailmassa Kielenopiskelutaidot - osaa asettaa itselleen kielenopiskelutavoitteita ja toimia niiden mukaisesti Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa - osaa toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä - osaa tulkita kriittisesti erilaisia tekstejä Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä - tuottaa monipuolisia tekstejä sekä suullisesti että kirjallisesti	- havaitsee, ymmärtää ja arvostaa eri kieliä ja kulttuureita - saa valmiuksia ymmärtää erilaisia viestinnän kulttuurisia piirteitä (esim. englannin kielen variantteja) - hyödyntää kielitaitoa tieto- ja viestintäteknologian käytössä kriittisesti tulkiten - hyödyntää monipuolisia tapoja oppia englantia - osaa tuottaa monipuolisia tekstejä suullisesti ja kirjallisesti itselle merkityksellisistä aiheista - kiinnittää huomiota rakenteiden monipuolisuuteen ja hyvään ääntämiseen kielen tuottamisessa - kuuntelee ja lukee monenlaisia itselleen merkityksellisiä ja maailmankuvaa laajentavia englanninkielisiä sisältöjä - oppii aloitteellisuuteen, luovuuteen ja luontevuuteen viestinnässä (esim. ei-kielelliset keinot) - ottaa vastuuta sekä asettaa tavoitteita omalle kielen oppimiselleen	- ajankohtaiset asiat nuoren elämässä ja ympäristössä - jatko-opintoihin ja työelämään siirtyminen - mediakasvatus - ympäristökasvatus - keskeisin rakenneasia: aikamuotojen ja tapaluokkien hallinta	- yhteistoiminnalliset työtavat - itsenäinen työskentely omien tavoitteiden mukaisesti - tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen

Englanti A1-oppimäärää Päättöarvioinnin kriteerit

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi englannin kielen A-oppimäärässä vuosiluokilla 7–9

Arviointi on monipuolista, ja se antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Formatiiviseen arviointiin liittyvän oppilaan oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Oppilaita rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itsearvioinnin ja vertaispalautteen keinoin. Summatiivinen arviointi perustuu siihen, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on saavuttanut paikallisessa opetussuunnitelmassa englannin kielen A-oppimäärälle asetetut tavoitteet.

Oppilaan kehittyvän kielitaidon arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen Kehittyvän kielitaidon asteikko. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää myös esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Arvioinnin tulee olla monipuolista, jotta oppilaat, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat, saavat erilaisia mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppilaan englannin kielen A-oppimäärän opiskelu päättyy vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut englannin kielen A-oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt englannin kielen A-oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on englannin kielen A-oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan englannin kielen A-oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy englannin kielen A-oppimäärän päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Englannin kielen A-oppimäärän kehittyvään kielitaitoon liittyvien tavoitteiden (T6–T10) arvosanassa 9 on yhdistetty kaksi taitotasoa B1.1 ja B1.2 välitasoksi B1.1/B1.2. Taitotasot löytyvät Eurooppalaisesta viitekehyksestä ja sen pohjalta laaditusta suomalaisesta sovelluksesta Kehittyvän kielitaidon asteikko.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen							
T1 edistää oppilaan taitoa pohtia englannin asemaan ja variantteihin liittyviä ilmiöitä ja arvoja sekä antaa oppilaalle valmiuksia kehittää kulttuurienvälistä toimintakykyään	S1	Oppilas oppii tuntemaan englannin kielen asemaan ja variantteihin liittyviä arvoja. Hän oppii kielialueen maiden kulttuureja ja elämänmuotoja. Oppilas oppii kehittämään kulttuurien välistä toimintakykyään.	Kielen asemaan ja variantteihin liittyvien kysymysten huomaaminen ja kulttuurien välinen toimintakyky	Oppilas osaa nimetä joitakin maita, joissa englantia puhutaan. Oppilas osaa kertoa jotakin kielialueen maiden kulttuureista ja elämänmuodoista.	Oppilas osaa kertoa, missä englantia puhutaan ja että sitä puhutaan eri tavoin. Oppilas osaa kuvailla kielialueen maiden kulttuureja ja elämänmuotoja. Oppilas osaa nimetä vuorovaikutukseen liittyviä kulttuurisia piirteitä.	Oppilas osaa kertoa englannin asemasta maailmankielenä. Oppilas osaa vertailla kielialueen maiden kulttuureja ja elämänmuotoja. Oppilas osaa kertoa kulttuurisista piirteistä vuorovaikutuksessa.	Oppilas osaa pohtia englannin asemaa maailmankielenä ja siihen liittyviä ilmiöitä. Oppilas osaa vertailla ja pohtia kielialueen maiden kulttuureja ja elämänmuotoja. Oppilas osaa vertailla ja pohtia kulttuurisia piirteitä vuorovaikutuksessa.
T2 kannustaa oppilasta löytämään kiinnostavia englanninkielisiä sisältöjä ja toimintaympäristöjä, jotka laajentavat käsitystä globalisoituvasta maailmasta ja siinä toimimisen mahdollisuuksista	S1	Oppilas oppii löytämään englanninkielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä, jotka laajentavat käsitystä globalisoituvasta maailmasta.	Maailmankansalaisen taitojen kehittäminen englannin kieltä hyödyntämällä	Oppilas osaa antaa esimerkkejä joistakin aineistoista ja toimintaympäristöistä, joissa voi käyttää englannin kieltä.	Oppilas osaa nimetä englanninkielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä, jotka edistävät hänen oppimistaan.	Oppilas osaa vertailla englanninkielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä, jotka edistävät hänen oppimistaan	Oppilas osaa pohtia, miten hän voi hyödyntää englanninkielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä omaa oppimistaan edistääkseen.
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia englannin kielessä on	S1	Oppilas oppii löytämään englannin kielen säännönmukaisuuksia ja vertailemaan englannin kieltä muihin kieliin. Hän	Kielellinen päättely	Oppilas osaa tehdä havaintoja joistakin englannin kielen säännönmukaisuuksista.	Oppilas osaa tehdä joitakin johtopäätöksiä englannin kielen säännönmukaisuuksista.	Oppilas osaa tehdä johtopäätöksiä englannin kielen säännönmukaisuuksista.	Oppilas osaa tehdä johtopäätöksiä englannin kielen säännönmukaisuuksista

ja miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä, sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena		oppii käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena.			Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä siitä, miten sama asia ilmaistaan englannissa ja jossakin muussa kielessä. Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä englannin kielen kielitiedon käsitteistä ja osaa käyttää niitä kielitaitonsa kehittämiseen.	Oppilas osaa kertoa, miten sama asia ilmaistaan englannissa ja jossakin muussa kielessä. Oppilas osaa kertoa kohdekielen keskeisistä kielitiedon käsitteistä ja käyttää niitä kielitaitonsa kehittämiseen.	ja soveltaa niitä. Oppilas osaa vertailla, miten sama asia ilmaistaan englannissa ja jossakin muussa kielessä. Oppilas tuntee englannin kielen keskeisiä kielitiedon käsitteitä ja osaa käyttää niitä kielitaitonsa kehittämiseen.
Kielenopiskelutaidot							
T4 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia englantia ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta rakentavaan vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	S2	Oppilas oppii asettamaan tavoitteita kielen opiskelulle ja reflektoidaan oppimisprosessiaan itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa. Oppilas oppii käyttämään erilaisia tapoja oppia kieliä ja löytää niistä itselleen tehokkaimmat. Oppilas oppii tapoja toimia vuorovaikutuksessa rakentavasti.	Tavoitteiden asettaminen, opiskelustrategioiden hyödyntäminen, oppimisen reflektointi ja vuorovaikutuksessa toimimisen tapojen hahmottaminen	Oppilas osaa käyttää joitakin itselle sopivia kielenoppimistapoja. Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä tavoista toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.	Oppilas osaa käyttää yleisimpiä itselle sopivia kielenoppimistapoja. Oppilas osaa kuvata joitakin tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.	Oppilas osaa käyttää keskeisimpiä itselle sopivia kielenoppimistapoja. Oppilas osaa vertailla tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.	Oppilas osaa käyttää monipuolisia itselle sopivia tapoja oppia englannin kieltä. Oppilas osaa vertailla ja pohtia tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.
T5 kehittää oppilaan itsenäisyyttä soveltaa luovasti kielitaitoaan sekä jatkuvan kielenopiskelun valmiuksia	S2	Oppilas oppii soveltamaan ja kehittämään kielitaitoaan itsenäisesti myös koulun päätyttyä. Hän oppii hyödyntämään ympäristönsä kielellisiä virikkeitä. Oppilaalle	Jatkuvan kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen	Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä mahdollisuuksista kehittää englannin kielen taitoaan.	Oppilas osaa kuvailla mahdollisuuksia kehittää englannin kielen taitoaan myös koulun päätyttyä.	Oppilas osaa vertailla erilaisia mahdollisuuksia soveltaa ja kehittää englannin kielen taitoaan myös koulun päätyttyä.	Oppilas osaa pohtia ja vertailla erilaisia mahdollisuuksia soveltaa ja kehittää englannin kielen taitoaan myös koulun päätyttyä.

		kehittyy luottamus itseensä kielenoppijana.					
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa				Taitotaso A1.3	Taitotaso A2.2	Taitotaso B1.1	Taitotaso B1.1/B1.2
T6 rohkaista oppilasta osallistumaan keskusteluihin monenlaisista oppilaiden ikätasolle ja elämäkokemukseen sopivista aiheista, joissa käsitellään myös mielipiteitä	S3	Oppilas oppii toimimaan aktiivisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.	Oppilas selviää kohtalaisesti monenlaisista jokapäiväisistä viestintätilanteista ja pystyy enenevässä määrin olemaan aloitteellinen viestintätilanteessa.	Oppilas pystyy viestimään, osallistumaan keskusteluihin ja ilmaisemaan mielipiteitään melko vaivattomasti jokapäiväisissä viestintätilanteissa.	Oppilas pystyy viestimään, osallistumaan keskusteluihin ja ilmaisemaan mielipiteitään myös joissakin vaativammissa tilanteissa, kuten keskusteltaessa ajankohtaisesta tapahtumasta.
T7 tukea oppilaan aloitteellisuutta viestinnässä, kompensatiokeinojen käytössä ja merkitysneuvottelun käymisessä	S3	Oppilas oppii olemaan aloitteellinen vuorovaikutustilanteissa. Oppilas oppii käyttämään viestintästrategioita.	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee edelleen usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin tai muunlaisella minimipalautteella. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.	Oppilas osallistuu enenevässä määrin viestintään käyttäen tarvittaessa vakiosanontoja pyytäessään tarkennusta avainsanoista. Oppilas joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä silloin tällöin. Oppilas käyttää esim. lähikäsitettä tai yleisempää käsitettä, kun ei tiedä täsmällistä (koira/eläin tai talo/mökki).	Oppilas pystyy jossain määrin olemaan aloitteellinen viestinnän eri vaiheissa ja osaa varmistaa, onko viestintäkumppani ymmärtänyt viestin, sekä kiertää tai korvata tuntemattoman sanan tai muotoilla viestinsä uudelleen. Oppilas pystyy neuvottelemaan tuntemattomien ilmauksien merkityksistä.	Oppilas pystyy olemaan aloitteellinen tuttua aihetta käsittelevässä vuorovaikutustilanteessa ja osaa varmistaa, onko viestintäkumppani ymmärtänyt viestin, korjata väärinymmärryksiä sekä kiertää tai korvata tuntemattoman sanan tai muotoilla viestinsä uudelleen. Oppilas pystyy neuvottelemaan tuntemattomien ja melko mutkikkaidenkin ilmauksien merkityksistä.
T8 auttaa oppilasta tunnistamaan viestinnän kulttuurisia	S3	Oppilas oppii tunnistamaan viestinnän kulttuurisia piirteitä. Hän	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen	Oppilas osaa käyttää kieltä yksinkertaisella tavalla kaikkein	Oppilas osoittaa tuntevansa tärkeimmät kohteliaisuussäännöt.	Oppilas osoittaa tuntevansa tärkeimmät kohteliaisuussäännöt ja

piirteitä ja tukea oppilaiden rakentavaa kulttuurienvälistä viestintää		oppii käyttämään kieltä kulttuurien välisessä viestinnässä.		kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	keskeisimpiin tarkoituksiin, kuten tiedonvaihtoon sekä mielipiteiden ja asenteiden asianmukaiseen ilmaisemiseen. Oppilas pystyy keskustelemaan kohteliaasti käyttäen tavanomaisia ilmauksia ja perustason viestintärutiineja.	Oppilas pystyy ottamaan vuorovaikutuksessaan huomioon joitakin tärkeimpiä kulttuurisiin käytänteisiin liittyviä näkökohtia.	osaa kiinnittää huomiota kielenkäytön muodollisuuteen. Oppilas pystyy ottamaan vuorovaikutuksessaan huomioon tärkeimpiä kulttuurisia käytänteitä.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä				Taitotaso A1.3	Taitotaso A2.2	Taitotaso B1.1	Taitotaso B1.1/B1.2
T9 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia kuulla ja lukea monenlaisia itselleen merkityksellisiä yleiskielisiä ja yleistajuisia tekstejä erilaisista lähteistä sekä tulkita niitä käyttäen erilaisia strategioita	S3	Oppilas oppii tulkitsemaan puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä. Hän oppii tekstien ymmärtämisstrategioita.	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.	Oppilas pystyy seuraamaan hyvin summittaisesti selväpiirteisen asiapuheen pääkohtia, tunnistaa usein ympärillään käytävän keskustelun aiheen sekä ymmärtää pääasiat tuttua sanastoa sisältävästä yleiskielisestä tekstistä tai hitaasta puheesta. Oppilas osaa päätellä tuntemattomien sanojen merkityksiä asiayhteydestä.	Oppilas ymmärtää pääasiat ja joitakin yksityiskohtia selkeästä ja lähes normaalitempoisesta yleiskielisestä puheesta tai yleistajuisesta kirjoitetusta tekstistä ja ymmärtää yhteiseen kokemukseen tai yleistietoon perustuvaa puhetta tai kirjoitettua tekstiä. Oppilas löytää pääajatuksia, avainsanat ja tärkeitä yksityiskohtia myös valmistautumatta.	Oppilas ymmärtää pääasiat ja useita yksityiskohtia hieman vaativammasta normaalitempoisesta yleiskielisestä puheesta tai yleistajuisesta kirjoitetusta tekstistä. Oppilas ymmärtää yhteiseen kokemukseen tai yleistietoon perustuvaa puhetta tai kirjoitettua tekstiä. Oppilas löytää pääajatuksia, avainsanat ja tärkeitä yksityiskohtia myös valmistautumatta.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä				Taitotaso A1.3	Taitotaso A2.2	Taitotaso B1.1	Taitotaso B1.1/B1.2
T10 ohjata oppilasta tuottamaan sekä puhuttua että kirjoitettua tekstiä	S3	Oppilas oppii ilmaisemaan itseään suullisesti ja kirjallisesti käyttäen englannin	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja	Oppilas osaa kuvata luettelomaisesti (ikäkautelleen tyypillisiä)	Oppilas osaa kertoa ydinkohdat ja myös hiukan yksityiskohtia erilaisista	Oppilas osaa kertoa ydinkohdat ja useita yksityiskohtia erilaisista jokapäiväiseen elämään

erilaisiin tarkoituksiin yleisistä ja itselleen merkityksellisistä aiheista kiinnittäen huomiota rakenteiden monipuolisuuteen ja ohjaten hyvään ääntämiseen		kielen keskeistä sanastoa ja keskeisiä rakenteita. Hän oppii ääntämään ymmärrettävästi.		perustason lauserakenteita. Oppilas pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuväriä ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä sekä ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.	jokapäiväiseen elämään liittyviä asioita käyttäen tavallista sanastoa ja joitakin idiomaattisia ilmauksia sekä perustason rakenteita ja joskus hiukan vaativampiakin. Oppilas osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.	jokapäiväiseen elämään liittyvistä itseään kiinnostavista todellisista tai kuvitteellisista aiheista käyttäen melko laajaa sanastoa ja rakennevalikoimaa sekä joitakin yleisiä fraaseja ja idiomeja. Oppilas osaa soveltaa useita ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.	liittyvistä itseään kiinnostavista todellisista tai kuvitteellisista aiheista käyttäen melko laajaa sanastoa ja rakennevalikoimaa sekä yleisiä fraaseja ja idiomeja. Oppilas osaa soveltaa useita ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.
---	--	---	--	--	---	--	--

MATEMATIIKKA

1-2. luokka		
Päätavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
Merkitys, arvot ja asenteet - On kiinnostunut, innostunut ja suhtautuu myönteisesti matematiikkaa kohtaan Työskentelyn taidot - Osaa laatia toimintaohjeita ja toimia niiden mukaan Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet - Osaa vertailla lukumääriä - Osaa lukujen 2-9 hajotelmat ja kymppiparit - Osaa ratkaista ja laatia laskutarinoita - Osaa lukualueen 0-20 lukumäärän, lukusanan ja lukumerkinnän - Osaa lukujonotaidot lukualueella 0-20 - Osaa lukujonotaidot lukualueella 0-100 - Osaa kymmenjärjestelmäperiaatteen	- lukumäärän, lukusanan ja numeromerkin välinen yhteys - vertailu, lukujonot, hajotelmat - yhteen- ja vähennyslaskut - kellonajat, mittaaminen ja tasokuvio - kertolaskun käsite - kertotauluja - sanalliset tehtävät - mittaaminen perusyksiköillä - kappaleet ja tasokuviot - laskutarinoiden ratkaiseminen suullisesti, piirtäen ja matematiikan merkeillä	Vaihtelevien ja toiminnallisten työtapojen ja –välineiden säännöllinen käyttäminen. Esimerkiksi seuraavia: Oppimispelien käyttö. Kymmenjärjestelmävälineet. Numeromerkin 0-9 sekä kymppiparit selkeästi ja havainnollisesti näkyvillä. Yksin ja pareittain työskenteleminen myös pelien ja leikkien avulla. Munakennomallit. Lukusuoramallit. Harjoituskello. Lukumäärän havainnollistaminen (napit makaronit). Lähiympäristöä käytetään mahdollisuuksien mukaan matematiikan löytämisessä.

	• Ymmärtää kertolaskun periaatteen ja osaa kertotaulut 1-5 ja 10 • Osaa yhteen- ja vähennyslaskuja lukualueella 0-20 • Osaa yhteen- ja vähennyslaskuja lukualueella 0-100 • Tutustuu mittayksiköihin • Luokittelee tasokuvioita ja kappaleita • Tutustuu kellonaikoihin tasan ja puoli • Tutustuu kellonaikoihin yli ja vaille	
--	--	--

3. luokka			
Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
Merkitys, arvot ja asenteet • kiinnostuksen, innostuksen ja myönteisen minäkuvan kehittäminen matematiikan oppijana Työskentelyn taidot • havaintojen tekeminen ja tulkitseminen sekä omien taitojen ja ratkaisujen esittäminen välinein, suullisesti ja kirjallisesti Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet • matemaattisten peruskäsitteiden ja peruslaskutoimitusten vahvistaminen	Merkitys, arvot ja asenteet • osoittaa kiinnostusta matematiikkaa kohtaan Työskentelyn taidot • tekee havaintoja ja kertoo niistä • vahvistaa omia taitojaan ja ratkaisujen esittämistä välinein, suullisesti sekä kirjallisesti Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet • vahvistaa ja laajentaa lukukäsitteen ja kymmenjärjestelmän ymmärrystä • vahvistaa matemaattisten käsitteiden ja peruslaskutoimituksien hallintaa • vahvistaa päässälaskutaitojaan • harjoittelee jakolaskuja • osaa geometrisia peruskäsitteitä • valitsee mittaamiseen sopivan välineen ja mittayksikön • tulkitsee yksinkertaisia taulukoita ja diagrammeja	Vahvistetaan peruslaskutaitoja lukualueella 0-1000. Pohjustetaan allekkain laskun periaatteita yhteen- ja vähennyslaskuilla. Varmistetaan kertolaskun käsitteen ymmärtäminen. Opetellaan kertotaulut 0, 6-9 ja vahvistetaan kertotauluja 1-5 ja 10. Harjoitellaan sisältö- ja ositusjakoa. Harjoitellaan lausekkeen muodostamista. Tutustutaan laskujärjestyssääntöihin. Tutustutaan murtolukuihin toiminnallisesti. Perehdytään pisteen, suoran, janan ja kulman käsitteisiin. Luokitellaan tasokuviot monikulmioihin ja muihin kuvioihin. Tutustutaan lieriöihin, kartioihin ja muihin kappaleisiin. Harjoitellaan mittaamista ja kiinnitetään huomiota mittaustarkkuuteen ja tuloksen arviointiin. Tulkitaan yksinkertaisia taulukoita ja diagrammeja. Opetellaan kellonajat (min. ja h) . Laaditaan toimintaohjeita ja toimitaan niiden mukaan.	Vaihtelevien ja toiminnallisten työtapojen ja –välineiden säännöllinen käyttäminen. Vaihtelevien ja toiminnallisten työtapojen ja –välineiden säännöllinen käyttäminen. Yksin ja pareittain työskenteleminen, myös pelien ja leikkien avulla. Esimerkiksi seuraavia: Kymmenjärjestelmävälineet. Kertotaulumallit / juliste. Laskujärjestyssäännöt seinällä. Murtolukukakut. Erilaisia mittausvälineitä. Lukusuoramallit. Kellomallit. Lukumäärän havainnollistaminen (napit makaronit). Lähiympäristöä hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan esim. mittaamisessa.

4. luokka			
Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
Merkitys, arvot ja asenteet • kiinnostuksen, innostuksen ja myönteisen minäkuvan kehittäminen matematiikan oppijana Työskentelyn taidot • havaintojen tekeminen ja tulkitseminen sekä omien taitojen ja ratkaisujen esittäminen välinein, suullisesti ja kirjallisesti Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet • matemaattisten peruskäsitteiden ja peruslaskutoimitusten vahvistaminen	Merkitys, arvot ja asenteet • osoittaa innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan Työskentelyn taidot • tekee havaintoja ja kertoo niistä • havaitsee yhteyksiä oppimensa asioiden välillä • kykenee omien taitojen ja ratkaisujen esittämiseen välinein, suullisesti ja kirjallisesti Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet • osaa matemaattisia käsitteitä ja peruslaskutoimituksia • vahvistaa ja laajentaa kymmenjärjestelmän ymmärrystään • laajentaa lukukäsitettään • vahvistaa päässälaskutaitojaan • vahvistaa ja osaa geometrisia peruskäsitteitä • osaa valita mittaamiseen sopivan välineen ja mittayksikön • harjoittelee taulukoiden ja diagrammien tulkintaa	Vahvistetaan peruslaskutaitoja lukualueella 0-100 000. Vahvistetaan allekkain yhteen- ja vähennyslaskuja. Opitaan sisältö- ja ositusjakolaskua. Harjoitellaan allekkain kertomista yksinumeroisella kertojalla. Pohjustetaan allekkain jakamista yksinumeroisella jakajalla. Harjoitellaan lukuyksiköittäin jakamista yksinumeroisella jakajalla. Harjoitellaan samannimisten murtolukujen yhteen- ja vähennyslaskuja. Opetellaan käyttämään koordinaatiston 1. neljänestä. Harjoitellaan mittaamista ja yksikönmuunnoksia. Perehdytään tarkemmin kolmioihin, nelikulmioihin ja ympyrään. Luokitellaan kappaleet, lieriöihin, kartioihin ja muihin kappaleisiin. Tutustutaan desimaalilukuihin.	Vaihtelevien ja toiminnallisten työtapojen ja -välineiden säännöllinen käyttäminen. Yksin ja pareittain työskenteleminen, myös pelien ja leikkien avulla. Esimerkiksi seuraavia: Lukusuora Murtolukumallit. Kymmenjärjestelmävälineet. Lukumäärän havainnollistaminen (napit makaronit). Koordinaatistopelejä. Värisauvat. Erilaiset mittausvälineet. Kellomalli. Lähiympäristöä hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan esim. arviointia ja pyöristämistä tehtyjen havaintojen pohjalta.

			Opetellaan pyöristämistä. Luetaan taulukoita ja diagrammeja. Varmistetaan kellonaikojen hallinta ja laajennetaan aikakäsitettä (s, d, vk, kk ja a). Laaditaan toimintaohjeita ja toimitaan niiden mukaan.	
--	--	--	---	--

5. luokka			
Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
Merkitys, arvot ja asenteet • kiinnostuksen, innostuksen ja myönteisen minäkuvan vahvistaminen matematiikan oppijana • vastuunottaminen omasta matematiikan opiskelusta Työskentelyn taidot • havaintojen tekeminen ja tulkitseminen sekä omien taitojen ja ratkaisujen esittäminen välinein, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet • matemaattisten peruskäsitteiden ja peruslaskutoimitusten ymmärtäminen	Merkitys, arvot ja asenteet • osoittaa innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan Työskentelyn taidot • havaitsee yhteyksiä oppimiensa asioiden välillä sekä tekee kysymyksiä ja päätelmiä havaintojensa pohjalta • osaa erilaisia ongelmanratkaisutaitoja • arvioi ratkaisun järjestyttä ja tuloksen mielekkyyttä • kykenee omien taitojen ja ratkaisujen esittämiseen välinein, suullisesti ja kirjallisesti sekä myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet • vahvistaa ja laajentaa kymmenjärjestelmän ymmärrystä • vahvistaa matemaattisten käsitteiden ja peruslaskutoimituksien ymmärtämistä ja käyttöä • laajentaa lukukäsitettään • arvioi mittaustuloksen suuruutta sekä pohtii tuloksen järjestyttä	Vahvistetaan taitoa laskea peruslaskutoimituksia. Opetellaan allekkain kertolasku kaksinumeroisella kertojalla. Harjoitellaan allekkain jakamista. Vahvistetaan allekkain laskuja. Harjoitellaan jakamista lukuyksiköittäin tilanteissa, missä jako ei mene tasan. Laajennetaan lukualuetta negatiivisiin kokonaislukuihin. Harjoitellaan kokonaisen koordinaatiston käyttöä. Opetellaan muuttamaan murtolukuja samannimisiksi. (supistaminen/laventaminen). Opetellaan murtolukujen kertominen luonnollisilla luvuilla. Opetellaan desimaaliluvuilla laskemista. Tutustutaan prosenttilukukäsitteeseen (murtoluvun, desimaaliluvun ja prosenttiluvun välinen yhteys). Opetellaan pyöristämistä. Piirretään, tutkitaan ja luokitellaan kuvioita (suorakulmio, kolmio, neliö, ympyrä) Mitataan ja lasketaan piirejä ja pinta-aloja (suorakulmio ja kolmio). Tutustutaan suorakulmaiseen särmiöön, ympyrälieriöön, ympyräpohjaiseen kartioon ja pyramidiin. Harjoitellaan mittayksiköiden muutoksia yleisimmin käytetyillä mittayksiköillä.	Vaihtelevien ja toiminnallisten työtapojen ja -välineiden säännöllinen käyttäminen. Yksin ja ryhmissä työskenteleminen. Esimerkiksi seuraavia: Lukusuora laajennettuna negatiivisiin lukuihin, Lämpömittarimalli. Murtolukumallit. Kymmenjärjestelmävälineet. Erilaiset mittaustälineet. Geometriset tasokuviot. Nopat ja pelit todennäköisyydessä. Koordinaatistopelit. Mallit yksikön muunnoksiin. Hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa. Lähiympäristöä hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan esim. koordinaatistokartta.

		• havainnoi tasokuvioiden ja kappaleiden geometrisia ominaisuuksia. • vahvistaa päässälaskutaitojaan. • lukee ja laatii yksinkertaisia taulukoita ja diagrammeja	Harjoitellaan kulmien mittaamista ja piirtämistä. Harjoitellaan tietojen esittämistä taulukoiden ja diagrammien avulla. Tutustutaan todennäköisyyteen. Tutustutaan yksinkertaiseen ohjelmointiin.	
--	--	--	---	--

6. luokka			
Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
Merkitys, arvot ja asenteet • kiinnostuksen, innostuksen ja myönteisen minäkuvan vahvistaminen matematiikan oppijana • vastuunottaminen omasta matematiikan opiskelusta Työskentelyn taidot • havaintojen tekeminen ja tulkitseminen sekä omien taitojen ja ratkaisujen esittäminen välinein, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet • matemaattisten peruskäsitteiden ja peruslaskutoimitusten ymmärtäminen	Merkitys, arvot ja asenteet • osoittaa innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan Työskentelyn taidot • havaitsee yhteyksiä oppimiensa asioiden välillä sekä tekee kysymyksiä ja päätelmiä havaintojensa pohjalta • osaa ongelmanratkaisutaitoja • arvioi ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä • kykenee omien taitojen ja ratkaisujen esittämiseen välinein, suullisesti ja kirjallisesti sekä myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet • käyttää sujuvasti aiemmin opeteltuja matemaattisia käsitteitä ja peruslaskutoimituksien eri vaiheita • laajentaa edelleen lukukäsitettään. • havainnoi tasokuvioiden ja kappaleiden geometrisia ominaisuuksia • vahvistaa päässälaskutaitoja. • laatii ja lukee taulukoita ja diagrammeja sekä osaa tilastollisia tunnuslukuja • laatii ja lukee taulukoita ja diagrammeja sekä osaa tilastollisia tunnuslukuja	Vahvistetaan taitoa laskea peruslaskutoimituksia. Harjoitellaan kaksinumeroisella jakajalla jakamista. Harjoitellaan murtoluvun jakamista luonnollisella luvulla ja kertomista kokonaisluvulla. Vahvistetaan desimaaliluvuilla laskemista. Harjoitellaan prosenttiluvuilla laskemista yksinkertaisissa tapauksissa. Arvioidaan tuloksen suuruusluokkaa ja järkevyyttä. Opetellaan pyöristämistä. Harjoitellaan mittaamista ja piirien, pinta-alojen ja tilavuuksien laskemista sekä yksikön muunnoksia. Harjoitellaan kokonaisen koordinaatiston käyttöä. Tutustutaan tuntemattoman käsitteeseen. Rakennetaan, piirretään, tutkitaan ja luokitellaan erilaisia kappaleita. Tutustutaan mittakaavaan ja aikavyöhykkeisiin. Tallennetaan ja esitetään tietoa taulukoiden ja diagrammien avulla.	Vaihtelevien ja toiminnallisten työtapojen ja -välineiden säännöllinen käyttäminen. Yksin ja ryhmissä työskenteleminen. Esimerkiksi seuraavia: Lukusuora laajennettuna negatiivisiin lukuihin, Lämpömittarimalli. Murtolukumallit. Kymmenjärjestelmävälineet. Erilaiset mittausvälineet. Geometriset tasokuviot ja kappaleet. Nopat ja pelit todennäköisyydessä. Mallit yksikön muunnoksiin. Suunnitellaan ja toteutetaan tilastollinen työ. Hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa. Laskimen käytön harjoittelu. Lähiympäristöä hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan esim. pinta-alan määrittäminen ja mittakaava.

			Opetellaan keskiarvon laskeminen sekä löytämään tilastosta suurin ja pienin arvo sekä tyyppiarvo. Suunnitellaan ja toteutetaan yksinkertaisia ohjelmointitehtäviä.	
--	--	--	--	--

Oppiaineen arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö- alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot, asenteet			
T1 pitää yllä oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä tukea myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta	S1-S5		Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostamiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Työskentelyn taidot			
T2 ohjata oppilasta havaitsemaan yhteyksiä oppimiensa asioiden välillä	S1-S5	Opittujen asioiden yhteydet.	Oppilas tunnistaa ja antaa esimerkkejä oppimiensa asioiden välisistä yhteyksistä
T3 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan esittää kysymyksiä ja tehdä perusteltuja päätelmiä havaintojensa pohjalta	S1-S5	Kysymysten esittäminen ja päättelytaidot	Oppilas osaa esittää matematiikan kannalta mielekkäitä kysymyksiä ja päätelmiä.
T4 kannustaa oppilasta esittämään päättelyään ja ratkaisujaan muille konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen	S1-S5	Ratkaisujen ja päätelmien esittäminen	Oppilas esittää ratkaisujaan ja päätelmiään eri tavoin.
T5 ohjata ja tukea oppilasta ongelmanratkaisutaitojen kehittämisessä	S1-S5	Ongelmanratkaisutaidot	Oppilas käyttää ongelmanratkaisussaan erilaisia strategioita.

T6 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä	S1-S5	Taito arvioida ratkaisua	Oppilas osaa pääsääntöisesti arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä.
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet			
T7 ohjata oppilasta käyttämään ja ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintöjä	S1-S5	Matemaattisten käsitteiden ymmärtäminen ja käyttö	Oppilas käyttää pääsääntöisesti oikeita käsitteitä ja merkintöjä.
T8 tukea ja ohjata oppilasta vahvistamaan ja laajentamaan ymmärrystään kymmenjärjestelmästä	S2	Kymmenjärjestelmän ymmärtäminen	Oppilas hallitsee kymmenjärjestelmän periaatteen, myös desimaalilukujen osalta.
T9 tukea oppilasta lukukäsitteen kehittämisessä positiivisiin rationaalilukuihin ja negatiivisiin kokonaislukuihin	S2	Lukukäsite	Oppilas osaa käyttää positiivisia rationaalilukuja ja negatiivisia kokonaislukuja
T10 opastaa oppilasta saavuttamaan sujuva laskutaito päässä ja kirjallisesti hyödyntäen laskutoimitusten ominaisuuksia	S2	Laskutaidot ja peruslaskutoimitusten ominaisuuksien hyödyntäminen	Oppilas laskee melko sujuvasti päässä ja kirjallisesti.
T11 ohjata oppilasta havainnoimaan ja kuvailemaan kappaleiden ja kuvioiden geometrisia ominaisuuksia sekä tutustuttaa oppilas geometrisiin käsitteisiin	S4	Geometrian käsitteet ja geometristen ominaisuuksien havainnointi	Oppilas osaa luokitella ja tunnistaa kappaleita ja kuvioita. Oppilas osaa käyttää mittakaavaa sekä tunnistaa suoran ja pisteen suhteen symmetrisiä kuvioita.

T12 ohjata oppilasta arvioimaan mittauskohteen suuruutta ja valitsemaan mittaamiseen sopivan välineen ja mittayksikön sekä pohtimaan mittaustuloksen järkevyyttä	S4	Mittaaminen	Oppilas osaa valita sopivan mittavälineen, mitata ja arvioida mittaustuloksen järkevyyttä. Oppilas osaa laskea pinta-aloja ja tilavuuksia. Hän hallitsee yleisimmät mittayksikkömuunnokset.
T13 ohjata oppilasta laatimaan ja tulkitsemaan taulukoita ja diagrammeja sekä käyttämään tilastollisia tunnuslukuja sekä tarjota kokemuksia todennäköisyydestä	S5	Taulukoiden ja diagrammien laatiminen ja tulkinta	Oppilas osaa laatia taulukon annetusta aineistosta sekä tulkita taulukoita ja diagrammeja. Oppilas osaa laskea keskiarvon ja määrittää tyyppiä.
T14 innostaa oppilasta laatimaan toimintaohjeita tietokoneohjelmia graafisessa ohjelmointiympäristössä	S1	Ohjelmointi graafisessa ohjelmointiympäristössä	Oppilas osaa ohjelmoida toimivan ohjelman graafisessa ohjelmointiympäristössä.
Merkitys, arvot, asenteet			
T1 pitää yllä oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä tukea myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta	S1-S5		Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostamiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

7. luokka				
Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö	
Merkitys, arvot ja asenteet • kiinnostuksen, innostuksen ja myönteisen minäkuvan säilyttäminen sekä vastuunottaminen matematiikan oppijana Työskentelyn taidot • täsmällinen ilmaisu, matematiikan soveltaminen muissa oppiaineissa sekä lopulta asioiden välisten yhteyksien ymmärtäminen Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet • syvennetään matemaattisten käsitteiden ja niiden välisten yhteyksien ymmärtämistä	Merkitys, arvot ja asenteet • ottaa vastuuta matematiikan oppimisesta sekä yksin että yhdessä toimien Työskentelyn taidot • havaitsee ja ymmärtää oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä • osaa täsmällistä matemaattista ilmaisua suullisesti ja kirjallisesti • osaa käyttää loogista ja luovaa ajattelua vaativien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa • arvioi matemaattisia ratkaisujaan sekä tarkastelee kriittisesti tuloksen mielekkyyttä • soveltaa matematiikkaa muissakin oppiaineissa ja ympäröivässä yhteiskunnassa • osaa käyttää tiedonhallinta- ja analysointitaitoja sekä tiedon kriittiseen tarkasteluun tarvittavia taitoja	Harjoitellaan peruslaskutoimituksia myös negatiivisilla luvuilla. Vahvistetaan laskutaitoa murtoluvuilla ja opitaan murtoluvun kertominen jakaminen murtoluvulla. Tutustutaan vastaluvun, käänteisluvun ja itseisarvon käsitteisiin. Laajennetaan lukualuetta reaalityöihin. Perehdytään lukujen jaollisuuteen ja jaetaan lukuja alkutekijöihin. Syvennetään desimaalilukujen laskutoimituksien osaamista. Perehdytään muuttujan käsitteeseen ja lausekkeen arvon laskemiseen. Muodostetaan ja ratkaistaan ensimmäisen asteen yhtälöitä. Laajennetaan pisteen, janan, suoran ja kulman käsitteiden ymmärtämistä ja perehdytään viivan ja puolisuoran käsitteisiin. Tutkitaan suoriin, kulmiin ja	Vaihtelevien ja toiminnallisten työtapojen ja -välineiden säännöllinen käyttäminen. Yksin ja ryhmissä työskenteleminen. Esimerkiksi seuraavia: Kymmenjärjestelmävälineet. Murtolukumallit. Väriappien käyttö esim. havainnollistetaan negatiivisilla luvuilla laskemista. Mallit yksikön muunnoksiin. Projektityö tilastoista. Urakkakoe tilastoista ja todennäköisyydestä. Taulukkolaskentaohjelman käyttö tilastotöissä. Lähiympäristöä hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan esim. projektityössä.	

		Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet • vahvistaa päättely- ja päässälaskutaitoa sekä käyttää laskutaitoaan eri tilanteissa • osaa laskea • peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla • ymmärtää tuntemattoman käsitteen ja osaa yhtälöratkaisutaitoja • ymmärtää geometrisia käsitteitä ja niiden välisiä yhteyksiä • määrittää tilastollisia tunnuslukuja ja laskee todennäköisyyksiä	monikulmioihin liittyviä ominaisuuksia. Vahvistetaan yhdenmuotoisuuden jayhtenevyyden käsitteiden ymmärtämistä. Harjoitellaan geometrista piirtämistä. Lasketaan monikulmioiden piirejä. Sovitaan koulukohtaisesti käytäväksi luokkien 7-9 aikana: Syvennetään tiedon tallentamista ja esittämistä taulukoiden ja diagrammien avulla. Opetellaan tulkitsemaan diagrammeja ja havaitsemaan mahdollinen tilastoharha. Varmistetaan keskiarvon ja tyyppiärvon ymmärtäminen. Harjoitellaan määrittämään frekvenssi, suhteellinen frekvenssi ja mediaani. Tutustutaan hajonnan käsitteeseen. Opetellaan laskemaan todennäköisyyksiä.	
--	--	--	---	--

	8. luokka			
	Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
	Merkitys, arvot ja asenteet • kiinnostuksen, innostuksen ja myönteisen minäkuvan säilyttäminen sekä vastuunottaminen matematiikan oppijana Työskentelyn taidot • täsmällinen ilmaisu, matematiikan soveltaminen muissa oppiaineissa sekä lopulta asioiden välisten yhteyksien ymmärtäminen Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet • syvennetään matemaattisten käsitteiden ja niiden välisten yhteyksien ymmärtämistä	Merkitys, arvot ja asenteet • ottaa vastuuta matematiikan oppimisesta sekä yksin että yhdessä toimien Työskentelyn taidot • havaitsee ja ymmärtää oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä • osaa täsmällistä matemaattista ilmaisua suullisesti ja kirjallisesti • osaa käyttää loogista ja luovaa ajattelua vaativien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa ja siinä tarvittavien taitojen osaamisessa • arvioi matemaattisia ratkaisujaan sekä tarkastelee kriittisesti tuloksen mielekkyyttä • soveltaa matematiikkaa muissakin oppiaineissa ja ympäröivässä yhteiskunnassa • osaa käyttää tiedonhallinta- ja analysointitaitoja sekä	Syvennetään desimaalilukujen laskutoimituksien osaamista. Harjoitellaan laskemaan monikulmioiden pinta-aloja. Harjoitellaan laskemaan ympyrän pinta-ala, kehän ja kaaren pituus sekä sektorin pinta-ala. Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa. Vahvistetaan ymmärrystä tarkan arvon ja likiarvon erosta sekä pyöristämisestä. Perehdytään neliöjuuren käsitteeseen ja käytetään neliöjuurta laskutoimituksissa. Harjoitellaan prosenttiosuuden laskemista ja prosenttiluvun osoittaman määrän laskemista kokonaisuudesta. Lisäksi opitaan laskemaan muuttunut arvo, perusarvo sekä muutos- ja vertailuprosentti. Harjoitellaan potenssilaskentaa, kun eksponenttina on kokonaisluku. Harjoitellaan potenssilausekkeiden sieventämistä.	Vaihtelevien ja toiminnallisten työtapojen ja -välineiden säännöllinen käyttäminen. Yksin ja ryhmissä työskenteleminen. Esimerkiksi seuraavia: Monikulmioiden kulmien ja pinta-alojen mittaamisessa piirroksia ja kappaleita. Kymmenjärjestelmävälineet. Murtolukumallit. Lukusuora. Mallit yksikön muunnoksiin. Vaakamalli yhtälöstä. Lähiympäristöä hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan esim. erilaisten pinta-alojen laskemisessa.

		kykenee tiedon kriittiseen tarkasteluun Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet • laajentaa lukukäsitteen ymmärtämisistä reaalitylukuihin • hallitsee tuntemattoman käsitettä ja osaa yhtälöratkaisutaitoja • ymmärtää ja hyödyntää suorakulmaiseen kolmioon ja ympyrään liittyviä ominaisuuksia • laajentaa ymmärrystään prosenttilaskennassa	Muodostetaan ja ratkaistaan ensimmäisen asteen yhtälöitä ja vaillinaisia toisen asteen yhtälöitä. Käytetään verrantoa tehtävien ratkaisussa. Tutustutaan suoraan ja kääntäen verrannollisuuteen.	
--	--	---	---	--

9. luokka				
	Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
	Merkitys, arvot ja asenteet • kiinnostuksen, innostuksen ja myönteisen minäkuvan säilyttäminen sekä vastuunottaminen matematiikan oppijana Työskentelyn taidot • täsmällinen ilmaisu, matematiikan soveltaminen muissa oppiaineissa sekä lopulta asioiden välisten yhteyksien ymmärtäminen Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet • syvennetään matemaattisten käsitteiden ja niiden välisten yhteyksien ymmärtämistä	Merkitys, arvot ja asenteet • ottaa vastuuta matematiikan oppimisesta sekä yksin että yhdessä toimien Työskentelyn taidot • havaitsee ja ymmärtää oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä • osaa täsmällistä matemaattista ilmaisua suullisesti ja kirjallisesti • kehittää loogista ja luovaa ajattelua vaativien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa • arvioi ja kehittää matemaattisia ratkaisujaan sekä tarkastelee kriittisesti tuloksen mielekkyyttä • soveltaa matematiikkaa muissakin oppiaineissa sekä ympäröivässä yhteiskunnassa • osaa tiedonhallinta- ja analysointitaitoja sekä kykenee tiedon kriittiseen tarkasteluun Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet • laajentaa lukukäsitteen ymmärtämistä reaalityöskentelyyn • laajentaa ymmärtämystään prosenttilaskennassa	Opetellaan polynomin käsite ja harjoitellaan polynomien yhteen -, vähennys- ja kertolaskua. Harjoitellaan muodostamaan lausekkeita ja sieventämään niitä. Ratkaistaan yhtälöpareja graafisesti ja algebrallisesti. Opitaan käyttämään Pythagoraan lausetta, Pythagoraan lauseen käänteislausetta sekä trigonometrisia funktioita. Opitaan kehä- ja keskuskulma sekä tutustutaan Thaleen lauseeseen. Tutkitaan kolmiulotteisia kappaleita. Opitaan laskemaan pallon, lieriön ja kartion pinta-aloja ja tilavuuksia. Kuvataan riippuvuuksia sekä graafisesti että algebrallisesti. Piirretään suoria ja paraabeleja koordinaatistoon. Tutustutaan suoran kulmakertoimen ja vakiotermin käsitteisiin. Perehdytään funktion käsitteeseen. Tutkitaan kuvaajia esimerkiksi tutkimalla funktion kasvamista ja vähenemistä. Määritetään funktioiden nollakohtia. Tutustutaan ensimmäisen asteen epäyhtälöihin ja ratkaistaan niitä.	Vaihtelevien ja toiminnallisten työtapojen ja -välineiden säännöllinen käyttäminen. Yksin ja ryhmissä työskenteleminen. Esimerkiksi seuraavia: Avaruuskappaleiden konkretisointi valmiilla malleilla tai itse rakentaen. Tietokoneohjelmien hyödyntäminen yhtälöparien ratkaisemisessa ja kuvaajien piirtämisessä. Hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa. Suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmointitehtäviä. Lähiympäristöä hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan esim. mittaamisessa käyttäen hyväksi suorakulmaisen kolmion ominaisuuksia.

		• ymmärtää muuttujan käsitteen ja tutustuu funktion käsitteeseen, sekä harjoittelee funktion kuvaajan tulkitsemista ja tuottamista • osaa laskea pinta-aloja ja tilavuuksia • osaa algoritmista ajattelua • osaa soveltaa matematiikkaa ja ohjelmointia ongelmien ratkaisemiseen	Sovitaan koulukohtaisesti käytäväksi luokkien 7-9 aikana: Harjoitellaan väitelauseiden totuusarvon päättelyä. Syvennetään algoritmista ajattelua. Ohjelmoidaan ja samalla harjoitellaan hyviä ohjelmointikäytäntöjä. Sovelletaan itse tehtyjä tai valmiita tietokoneohjelmia osana matematiikan opiskelua.	
--	--	--	---	--

Matematiikka- Päättöarvioinnin kriteerit

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi matematiikassa vuosiluokilla 7–9

Monipuolisella arvioinnilla ja kannustavalla palautteella tuetaan matemaattisen ajattelun ja itseluottamuksen kehittymistä ja ylläpidetään ja vahvistetaan opiskelumotivaatiota. Palaute tukee oppilaiden myönteistä minäkuvaa matematiikan oppijana. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin matematiikan tavoitteisiin. Arviointi ohjaa oppilaita kehittämään matematiikan osaamistaan ja ymmärtämistään sekä pitkäjänteisen työskentelyn taitojaan. Palaute auttaa oppilaita huomaamaan, mitä tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää ja miten.

Oppilailla on aktiivinen rooli arvioinnissa. Itsearviointissa oppilaat oppivat asettamaan tavoitteita oppimiselleen ja havainnoimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin. Lisäksi oppilaita ohjataan kiinnittämään huomiota tapaansa työskennellä sekä tiedostamaan asennettaan matematiikan opiskelua kohtaan.

Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin. Arvioinnin kohteena ovat matemaattiset tiedot ja taidot sekä niiden soveltaminen. Lisäksi arvioinnissa kiinnitetään huomiota tekemisen tapaan ja taitoon perustella ratkaisuja sekä ratkaisujen rakenteeseen ja oikeellisuuteen. Arvioinnissa otetaan huomioon myös taito hyödyntää välineitä, mukaan lukien tieto- ja viestintäteknologiaa.

Yhdessä työskenneltäessä arvioidaan sekä ryhmän jäsenten että koko ryhmän toimintaa ja tuotosta. Tuotoksen arvioinnissa kiinnitetään huomiota tuotoksen matemaattiseen sisältöön ja esitystapaan. Palautteella ohjataan oppilaita ymmärtämään jokaisen ryhmän jäsenen työskentelyn ja kehittymisen merkitys. Oppilaita ohjataan tuotosten ja toiminnan arvioimiseen.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona matematiikan opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut matematiikan oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt matematiikan tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on matematiikan tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan matematiikan oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin

kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy matematiikan päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin. Kriteereitä voidaan myös hyödyntää, kun oppilaan osaamisen näyttötilanteita suunnitellaan tai oppilaan näyttöä arvioidaan.

Oppilaan työskentelyn ohjaamisella matematiikassa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Merkitys, arvot ja asenteet							
T1 vahvistaa oppilaan motivaatiota, positiivista minäkuvaa ja itseluottamusta matematiikan oppijana	S1–S6	Oppilas oppii tunnistamaan, mitkä asiat ja opiskelutavat motivoivat häntä. Oppilas pyrkii vahvistamaan positiivista minäkuvaansa ja itseluottamusta matematiikan oppijana.		<i>Ei vaikuta arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			
T2 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta matematiikan oppimisesta sekä yksin että yhdessä toimien	S1–S6	Oppilas aloittaa työskentelyn, ylläpitää sitä ja arvioi, milloin työskentely on saatu päätökseen. Hän osallistuu omatoimisesti ryhmän toimintaan.	Vastuunottaminen opiskelusta	Oppilas kykenee ohjattuna aloittamaan työskentelyn ja ylläpitämään sitä.	Oppilas työskentelee osin itsenäisesti ja saattaa työskentelyn ohjattuna loppuun. Oppilas osallistuu ryhmän toimintaan vaihtelevasti.	Oppilas ottaa vastuuta omasta oppimisestaan ja osallistuu rakentavasti ryhmän toimintaan.	Oppilas ottaa vastuuta ryhmän toiminnasta ja pyrkii kehittämään koko ryhmän osaamista.

Työskentelyn taidot							
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan ja ymmärtämään oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä	S1–S6	Oppilas havaitsee ja ymmärtää oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä. Hän osaa kuvailla, selittää ja soveltaa ymmärtämäänsä.	Opittujen asioiden yhteydet	Oppilas havaitsee ohjattuna opittavien asioiden välisiä yhteyksiä.	Oppilas havaitsee ja kuvailee oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä.	Oppilas löytää ja selittää perustellen oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä.	Oppilas yhdistää oppimiaan asioita ja kuvailee, mistä opittujen asioiden yhteys johtuu.
T4 kannustaa oppilasta harjaantumaan täsmälliseen matemaattiseen ilmaisuun suullisesti ja kirjallisesti	S1–S6	Oppilas ilmaisee matemaattista ajatteluaan täsmällisesti eri ilmaisukeinoja käyttäen.	Matemaattinen ilmaisu	Oppilas ilmaisee ohjattuna matemaattista ajatteluaan jollakin tavalla.	Oppilas ilmaisee matemaattista ajatteluaan joko suullisesti tai kirjallisesti.	Oppilas ilmaisee matemaattista ajatteluaan sekä suullisesti että kirjallisesti.	Oppilas ilmaisee perustellen matemaattista ajatteluaan.
T5 tukea oppilasta loogista ja luovaa ajattelua vaativien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa ja siinä tarvittavien taitojen kehittämisessä	S1–S6	Oppilas jäsentää ongelmia, tunnistaa niistä matemaattista informaatiota ja ratkaisee niitä hyödyntäen matematiikan menetelmiä.	Ongelmanratkaisutaidot	Oppilas jäsentää ohjattuna ongelmia ja ratkaisee osia ongelmasta.	Oppilas osaa poimia annetusta ongelmasta matemaattisen informaation ja ratkaisee ohjattuna ongelmia.	Oppilas jäsentää ja ratkaisee loogista ja luovaa ajattelua vaativia ongelmia.	Oppilas tutkii, onko olemassa muita ratkaisuvaihtoehtoja.
T6 ohjata oppilasta arvioimaan ja kehittämään matemaattisia ratkaisujaan sekä tarkastelemaan kriittisesti tuloksen mielekkyyttä	S1–S6	Oppilas arvioi ja kehittää matemaattista ratkaisuaan ja tarkastelee kriittisesti tuloksen mielekkyyttä.	Taito arvioida ja kehittää matemaattisia ratkaisuja	Oppilas selittää ohjattuna tuottamansa ratkaisun ja pohtii ohjattuna tuloksen mielekkyyttä.	Oppilas selittää laatimansa ratkaisun, pohtii tuloksen mielekkyyttä ja arvioi ohjattuna ratkaisuaan.	Oppilas tarkastelee kriittisesti matemaattista ratkaisuaan ja tuloksen mielekkyyttä.	Oppilas arvioi ja tarvittaessa kehittää ratkaisuaan.
T7 rohkaista oppilasta soveltamaan matematiikkaa muissakin oppiaineissa ja ympäröivässä yhteiskunnassa	S1–S6	Oppilas tunnistaa ja käyttää matematiikkaa eri ympäristöissä ja toisissa oppiaineissa sekä muotoilee ongelmia matematiikan kielelle.	Matematiikan soveltaminen	Oppilas tunnistaa matematiikan käyttömahdollisuudet ympärillään ja tietää ongelman matemaattisen muotoilun tarpeellisuuden.	Oppilas soveltaa matematiikkaa muotoillen ongelmia matematiikan kielelle annettuja esimerkkejä noudattaen.	Oppilas soveltaa matematiikkaa eri ympäristöissä muotoillen reaaliaikailman ongelmia matematiikan kielelle.	Oppilas antaa esimerkkejä, kuinka matematiikkaa sovelletaan yhteiskunnassa.

							Oppilas hyödyntää matematiikan taitojaan eri tilanteissa.
T8 ohjata oppilasta kehittämään tiedonhallinta- ja analysointitaitojaan sekä opastaa tiedon kriittiseen tarkasteluun	S1, S4, S6	Oppilas hankkii ja analysoi tietoa ja pohtii sen todenperäisyyttä ja merkitsevyyttä.	Tiedon analysointi ja kriittinen tarkastelu	Oppilas osaa vertailla ohjattuna tietoa matemaattisella perusteella.	Oppilas käsittelee ja esittää tietoa annetun esimerkin mukaisesti.	Oppilas hankkii, käsittelee ja esittää tietoa sekä pohtii sen uskottavuutta.	Oppilas soveltaa tiedonhallinta- ja analysointitaitoja, tulkitsee tietoa sekä arvioi tiedon luotettavuutta.
T9 opastaa oppilasta soveltamaan tieto- ja viestintäteknologiaa matematiikan opiskelussa sekä ongelmien ratkaisemisessa	S1–S6	Oppilas soveltaa tarkoituksenmukaista teknologiaa matematiikan opiskelussa ja ongelmia ratkaistaessa.	Tieto- ja viestintäteknologian käyttö	Oppilas tutustuu matematiikan oppimista tukevaan ohjelmistoon ja käyttää sitä ohjatuksi.	Oppilas käyttää sopivaa ohjelmistoa omien tuotosten laatimiseen ja matematiikan opiskeluun.	Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa matemaattisten ongelmien tarkastelemiseen ja ratkaisemiseen.	Oppilas soveltaa ja yhdistää tieto- ja viestintäteknologiaa tutkimisessa työskentelyssä.
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet							
T10 ohjata oppilasta vahvistamaan päättely- ja päässälaskutaitoa sekä kannustaa oppilasta käyttämään laskutaitoaan eri tilanteissa	S1, S2	Oppilas tekee päätelmiä ja laskelmia arjen toimintojensa tueksi. Hän rohkaistuu käyttämään päässälaskutaitoaan.	Päättely- ja laskutaito	Oppilas laskee päässään lyhyitä laskutoimituksia ja löytää ohjattuna matemaattisia säännönmukaisuuksia.	Oppilas laskee päässään laskutoimituksia ja löytää matemaattisia säännönmukaisuuksia.	Oppilas käyttää aktiivisesti päättely- ja päässälaskutaitoa.	Oppilas laskee päässään monivaiheisia laskutoimituksia ja soveltaa päättelykykyään eri tilanteissa.
T11 ohjata oppilasta kehittämään kykyään laskea peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla	S2	Oppilas laskee peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla.	Peruslaskutoimitukset rationaaliluvuilla	Oppilas laskee samannimisten, positiivisten murtolukujen yhteen- ja vähennyslaskuja. Oppilas kertoo murtoluvun kokonaisluvulla.	Oppilas laskee positiivisten murtolukujen yhteen- ja vähennyslaskuja. Oppilas kertoo ja jakaa murtoluvun kokonaisluvulla.	Oppilas laskee sujuvasti peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla.	Oppilas hyödyntää rationaalilukujen peruslaskutoimituksia ongelmanratkaisussa.

T12 tukea oppilasta laajentamaan lukukäsitteen ymmärtämistä reaalitylukuihin	S2	Oppilas ymmärtää reaalitylukujen algebrallisia, järjesty- ja tarkkuusominaisuuksia sekä tutustuu puihin ja neliöjuureen.	Lukukäsite	Oppilas sijoittaa annetun desimaalityluvun lukusuoralle. Oppilas tunnistaa tilanteet, jolloin tarvitaan pyöristämistä.	Oppilas kuvailee, millaisia lukuja on eri lukujoukoissa ja sijoittaa niitä lukusuoralle. Oppilas pyöristää luvun annettuun tarkkuuteen.	Oppilas tunnistaa rationaalityluvun ja irrationaalityluvun eron. Oppilas pyöristää luvun oikeaan tarkkuuteen.	Oppilas ymmärtää tarkan arvon ja likiarvon eron sekä määrittää lukujen suuruusjärjestyksen.
T13 tukea oppilasta laajentamaan ymmärrystään prosenttilaskennasta	S2, S6	Oppilas ymmärtää prosentin ja prosenttiyksikön käsitteet ja kertoo niiden käytöstä eri tilanteissa. Hän laskee prosenttiosuuden, prosenttiluvun osoittaman määrän sekä muutos- ja vertailuprosentin.	Prosentin käsite ja prosenttilaskenta	Oppilas selittää, päätelee tai laskee prosenttiosuuden ja prosenttiluvun osoittaman määrän.	Oppilas laskee prosenttiosuuden, prosenttiluvun osoittaman määrän kokonaisuudesta sekä muutoksen suuruuden ja muutoksen prosentteina.	Oppilas osaa käyttää prosenttilaskennan eri menetelmiä. Oppilas ymmärtää prosentin ja prosenttiyksikön välisen eron.	Oppilas tekee suhteellista vertailua ja hyödyntää prosenttilaskentaa eri tilanteissa.
T14 ohjata oppilasta ymmärtämään tuntemattoman käsite ja kehittämään yhtälönratkaisutaitojaan	S3, S4	Oppilas ymmärtää tuntemattoman ja lausekkeen käsitteet sekä ratkaisee ensimmäisen asteen vaillinaisen toisen asteen yhtälöitä päättämällä ja symbolisesti.	Tuntemattoman käsite ja yhtälönratkaisutaidot	Oppilas yhdistää samanmuotoisia termejä. Oppilas ratkaisee ohjattuna ensimmäisen asteen yhtälöitä ja päätelee ohjattuna vaillinaisen toisen asteen yhtälön jonkin ratkaisun.	Oppilas sieventää lausekkeita. Oppilas ymmärtää yhtäsuuruuden säilymisen ja ratkaisee ensimmäisen asteen yhtälön symbolisesti ja vaillinaisen toisen asteen yhtälön joko päättämällä tai symbolisesti.	Oppilas ymmärtää yhtäsuuruuden käsitteen ja ratkaisee vaillinaisen toisen asteen yhtälön symbolisesti.	Oppilas käyttää sujuvasti tuntematonta yhtälön muodostamisessa ja hyödyntää yhtälönratkaisun taitoja ongelmanratkaisussa.
T15 ohjata oppilasta ymmärtämään muuttujan käsite ja tutustuttaa funktion käsitteeseen sekä ohjata oppilasta harjoittelemaan	S3, S4	Oppilas laajentaa käsitystään muuttujista kahden muuttujan yhtälöihin ja piirtää ensimmäisen ja toisen asteen funktion kuvaajia. Oppilas tekee päätelmiä	Muuttujan ja funktion käsitteet sekä kuvaajien tulkitseminen ja tuottaminen	Oppilas laskee lausekkeen arvon ja lukee leikkauspisteiden koordinaatteja.	Oppilas sijoittaa muuttujan paikalle lukuarvoja ja saatuja pisteitä koordinaatistoon.	Oppilas ymmärtää muuttujan ja funktion käsitteet sekä osaa piirtää funktion kuvaajia.	Oppilas käyttää yhtälöparia ongelmanratkaisussa ja ymmärtää yhtälönratkaisun geometrisen merkityksen.

funktion kuvaajan tulkitsemista ja tuottamista		funktion ja sen kuvaajan välisestä yhteydestä.		Oppilas tunnistaa nousevan ja laskevan suoran yhtälöstä. Oppilas piirtää ohjattuna ensimmäisen asteen funktion kuvaajan koordinaatistoon.	Oppilas piirtää ensimmäisen asteen funktion kuvaajan ja ratkaisee ohjattuna yhtälöparin graafisesti tai algebrallisesti.	Oppilas ratkaisee annetun yhtälöparin graafisesti ja algebrallisesti.	Oppilas osaa tulkita kuvaajia monipuolisesti.
T16 tukea oppilasta ymmärtämään geometrian käsitteitä ja niiden välisiä yhteyksiä	S5	Oppilas tuntee pisteen, suoran, kulman, janan ja puolisuoran käsitteet ja niihin liittyviä ominaisuuksia. Hän nimeää monikulmioita, tietää niiden ominaisuuksia ja laskee niiden piirejä. Oppilas ymmärtää symmetriaa ja yhdenmuotoisuuteen liittyviä ominaisuuksia ja verrannollisuutta.	Geometrian käsitteiden ja niiden välisten yhteyksien hahmottaminen	Oppilas tunnistaa ja nimeää kulmia ja monikulmioita ja laskee ohjattuna niihin liittyviä laskuja. Oppilas piirtää suoran suhteen symmetrisiä kuvioita.	Oppilas piirtää pisteen suhteen symmetrisiä kuvioita. Oppilas löytää vastinosat yhdenmuotoisista kuvioista, käyttää verrantoa ja osaa määrittää mittakaavan.	Oppilas hyödyntää perustellen geometrian peruskäsitteisiin ja yhdenmuotoisuuteen liittyviä ominaisuuksia. Oppilas käyttää verrantoa ja ymmärtää mittakaavan käsitteen.	Oppilas käyttää yhdenmuotoisuutta ja verrantoa ongelmanratkaisussa.
T17 ohjata oppilasta ymmärtämään ja hyödyntämään suorakulmaiseen kolmioon ja ympyrään liittyviä ominaisuuksia	S5	Oppilas ymmärtää suorakulmaisen kolmion ominaisuuksia ja hyödyntää Pythagoraan lausetta ja trigonometrisia funktioita. Oppilas tietää ympyrään liittyviä käsitteitä ja ominaisuuksia sekä osaa laskea ympyrän kehän pituuden.	Suorakulmaisen kolmion ja ympyrän ominaisuuksien hahmottaminen	Oppilas laskee hypotenuusan pituuden käyttämällä Pythagoraan lausetta. Oppilas osaa tutkia kolmion suorakulmaisuutta. Oppilas tunnistaa ympyrään liittyviä käsitteitä ja laskee ohjattuna ympyrän kehän pituuden.	Oppilas ratkaisee suorakulmaisen kolmion sivun pituuden Pythagoraan lauseella ja löytää kulmalle viereisen ja vastaisen kateetin ja hypotenuusan sekä tietää, miten ne liittyvät trigonometrisiin funktioihin. Oppilas laskee ympyrän kehän pituuden.	Oppilas ratkaisee annetusta suorakulmaisesta kolmiosta kulmien suuruudet ja sivujen pituudet. Oppilas ymmärtää kehäkulman ja keskuskulman käsitteet sekä laskee keskuskulmaa vastaavan kaaren pituuden.	Oppilas käyttää Pythagoraan lausetta ja sen käänteislausetta sekä trigonometriaa ongelmanratkaisussa.

T18 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan laskea pinta-aloja ja tilavuuksia	S5	Oppilas tietää avaruuskappaleisiin liittyviä nimityksiä ja ominaisuuksia. Hän osaa laskea tasokuvioden pinta-aloja sekä kappaleiden tilavuuksia ja vaipan pinta-aloja. Hän soveltaa tietojaan käytännön tilanteisiin ja tekee pinta-alayksiköiden, tilavuusyksiköiden ja vetomittojen välillä muunnoksia.	Pinta-alojen ja tilavuuksien laskutaito	Oppilas muuntaa yleisimmin käytettyjä pinta-alan ja tilavuuden yksiköitä. Oppilas osaa laskea suorakulmion pinta-alan ja suorakulmaisen särmiön tilavuuden.	Oppilas muuntaa pinta-alan ja tilavuuden yksiköitä. Oppilas laskee yleisimpien tasokuvioden pinta-alat ja kappaleiden tilavuudet.	Oppilas käyttää pinta-ala- ja tilavuusyksiköiden muunnoksia. Oppilas laskee yksittäisen tasokuvion pinta-alan ja kappaleen tilavuuden sekä vaipan pinta-alan. Oppilas laskee keskuskulmaa vastaavan sektorin pinta-alan.	Oppilas laskee moniosaisen tasokuvion pinta-alan, kappaleen tilavuuden ja vaipan pinta-alan sekä hyödyntää osaamistaan ongelmanratkaisussa.
T19 ohjata oppilasta määrittämään tilastollisia tunnuslukuja ja laskemaan todennäköisyyksiä	S6	Oppilas hallitsee aineistojen keräämisen, luokittelun, analysoinnin ja raportoinnin. Hän lukee ja tulkitsee diagrammeja sekä tekee ennusteita niihin perustuen. Oppilas laskee keskiarvon ja määrittää tyyppiä ja mediaanin ja tekee niiden perusteella päätelmiä. Oppilas määrittää klassisen ja tilastollisen todennäköisyyden sekä ymmärtää niiden antamaa informaatiota.	Tilastolliset tunnusluvut ja todennäköisyyslaskenta	Oppilas lukee tiedon pylväs-, viiva- ja ympyrädiagrammista sekä taulukosta. Oppilas laskee keskiarvon ja määrittää ohjattuna tyyppiä ja mediaanin. Oppilas päätelee ohjattuna klassisia todennäköisyyksiä.	Oppilas osaa esittää tiedon sopivalla diagrammilla tai taulukolla. Oppilas laskee tavallisimpia keskilukuja, määrittää vaihteluvälin ja osaa ohjattuna kertoa tutkimustuloksista ja johtopäätöksistä. Oppilas laskee klassisia todennäköisyyksiä.	Oppilas hallitsee keskeiset tilastolliset tunnusluvut. Oppilas osaa toteuttaa pienen tutkimuksen, jossa hyödyntää tilastolaskentaa. Oppilas määrittää klassisia ja tilastollisia todennäköisyyksiä.	Oppilas havainnoi ja vertailee tutkimuksia tilastollisia tunnuslukuja hyödyntäen. Oppilas käyttää todennäköisyyslaskentaa ongelmanratkaisussa.
T20 ohjata oppilasta kehittämään algoritmista ajatteluaan sekä taitojaan soveltaa matematiikkaa ja ohjelmointia ongelmien ratkaisemiseen	S1	Oppilas ymmärtää algoritmisen ajattelun periaatteita. Hän osaa lukea, kommentoida, tulkita, testata, suunnitella ja ohjelmoida pieniä ohjelmia, joilla ratkaistaan matemaattisia ongelmia.	Algoritminen ajattelu ja ohjelmointitaidot	Oppilas tunnistaa yksinkertaisen algoritmin askeleet ja testaa ohjattuna valmiita ohjelmia.	Oppilas käyttää ehto- ja toistorakennetta ohjelmoinnissa sekä testaa ja tulkitsee ohjelmia.	Oppilas soveltaa algoritmisen ajattelun periaatteita ja ohjelmoi pieniä ohjelmia.	Oppilas hyödyntää ohjelmointia ongelmien ratkaisussa. Oppilas muokkaa ja kehittää ohjelmaa.

YMPÄRISTÖOPPI

1-2. luokka		
Tavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
Merkitys, arvot ja asenteet • osoittaa uteliaisuutta ympäristön tutkimista kohtaan • toimii vastuullisesti ympäristössään Tutkimisen ja toimimisen taidot • tutustuu omaan itseensä ja lähiympäristöönsä ja tekee niistä havaintoja • tutustuu omaan asuin- ja luonnonympäristöönsä • ilmaisee omia havaintojaan ja ajatuksiaan • tutustuu eri tiedonhakumenetelmiin • osaa toimia erilaisissa ryhmissä Tiedot ja ymmärrys • jäsentää ympäristöä kuvailemalla, vertailemalla ja luokittelemalla • nimeää ja tunnistaa tunteita	• tunnetaidot • puutarhan sato • vuodenaajat, kuukaudet • terveys ja turvallisuus: ihminen, liikenne, ravinto, uni • kartta • vesi ja ilma • teknologian hyödyntäminen • jätteiden lajittelutaidot • eliöt ja elinympäristöt yleisimmät kasvit ja metsäeläimet • elollinen ja eloton • tutut fysikaaliset ilmiöt: sääilmiöt, lämmönlähteet	• lähiympäristön käyttö opetuksessa • yksin ja parin/ryhmän kanssa toimiminen • ympäristön mallintaminen (kuvat, mallit, kartat) • pienet tutkimukset • jätteiden seuranta • havaintopäiväkirjat: kevään merkit, muuttolinnut, sää • lähitiet, koulumatka, liikennepuisto • liikenneturva –päivä • haastekampanjat (esim. kypärä, heijastin) • keksinnöt

3. luokka			
Päätavoitteet	Vuosisuokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
Merkitys, arvot ja asenteet - kehittää ympäristötietoisuuttaan Tutkimisen ja toimimisen taidot - tutkii ja toimii luonnossa ja rakennetussa ympäristössä Tiedot ja ymmärrys - ymmärtää ympäristöä koskevia asioita	- vahvistaa kiinnostustaan luonnonympäristöön - muodostaa käsityksiä opettelemistaan asioista - muodostaa kysymyksiä tiedonhankinnan apuvälineenä - käsitteellistää tutkimiaan ja havaitsemiaan asioita	- Suomi osana maapalloa - Suomi ja Itämeri - jääkauden jäljet lähiympäristön maisemassa - kartat ja muu geomedia - maatilan elämää - ravinnon tuotanto - veden ominaisuudet, olomuodot ja kiertokulku - sää ja sään mukainen pukeutuminen - liikenneturvallisuus - turvallisuus- ja tunnetaidot sekä terveelliset elämäntavat - erilaisuuden kunnioittaminen - kestävä kehitys	- kartan periaatteet ja erilaiset kartat - kasvion laatiminen - luonto- ja tutkimusretket - tutustuminen maatalaan - käytännön harjoitteet arkitaidoissa - toiminnallinen tutkimusprojekti koulussa ja lähiympäristössä - laboratoriotyöskentelyn perusteet

	4. luokka			
	Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
	Merkitys, arvot ja asenteet • kehittää ympäristötietoisuuttaan Tutkimisen ja toimimisen taidot • tutkii ja toimii luonnossa ja rakennetussa ympäristössä Tiedot ja ymmärrys • ymmärtää ympäristöä koskevia asioita	• kiinnostuu ja välittää ympäristöstä • tekee yksinkertaisia tutkimuksia luokittelemalla ja jäsentämällä havaitsemaansa ja etsimäänsä tietoa • käsitteellistää tutkimiaan ja havaitsemiaan asioita	• Pohjoismaat ja Baltia • kartat ja muu geomedia • lähiympäristön elämää: vesistöt, rannat, niityt, metsät, suot • ilman ominaisuudet, olomuodot, liikkeet ja lämpötila • sää ja sään mukainen pukeutuminen • sähkö, lämpö, valo ja palaminen ilmiöinä • sähkö- ja paloturvallisuus • ensiapu- ja suojelutaidot • oikeudet ja velvollisuudet • turvallisuus- ja tunnetaidot sekä terveelliset elämäntavat • erilaisuuden kunnioittaminen • kestävä kehitys	• kartan periaatteet ja erilaiset kartat • kasvion laatiminen • luonto- ja tutkimusretket • tutustuminen maatalaan • käytännön harjoitteet arkitaidoissa • toiminnallinen tutkimusprojekti koulussa ja lähiympäristössä • laboratoriotyöskentelyn perusteet

	5. luokka			
	Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
	Merkitys, arvot ja asenteet • toimii lähiympäristönsä hyväksi kestävän kehityksen mukaisesti Tutkimisen ja toimimisen taidot • pyrkii edistämään hyvinvointia lähiympäristössään Tiedot ja ymmärrys • kerää, tuottaa ja käyttää tietoa opiskelussaan	• kiinnostuu ja haluaa vaikuttaa ympäristön hyväksi • tekee pieniä tutkimuksia ja erottamaan olennaisen tiedon epäolennaisesta. • tuottaa tietoa tekemänsä tutkimuksen avulla. • käsitteellistää tutkimiaan ja havaitsemiaan asioita.	• Eurooppa • ilmastonmuutos • metsät • ravintoketju • aurinkokunta ja avaruus • vuodenaajat ja vuorokaudenaajat • alkuaineet ja reaktiot • eri aineet ja materiaalit • ihmisen kasvu ja kehitys • ihmisen rakenne ja toiminta • fyysinen ja psyykinen hyvinvointi • päähteet • terveystottumukset • tunnetaidot	• kartan käsitteen laajentaminen teemakarttoihin mm. eri medioissa • kasvin kasvattaminen • ravintoa luonnosta retkeillen • toiminnallinen vaikuttamisprojekti paikallisella tai globaalilla tasolla • käytännön tutkimuksia ja demonstraatioita ilmiöistä luokkatilassa sekä luonnossa • laborointityöskentelyä • toiminnallisia kotitehtäviä esim. tähtitaivaan tutkiminen kotitehtävänä tai liikuntapäiväkirja

6. luokka			
Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
Merkitys, arvot ja asenteet - toimii lähiympäristönsä hyväksi kestävän kehityksen mukaisesti Tutkimisen ja toimimisen taidot - pyrkii edistämään hyvinvointia lähiympäristössään Tiedot ja ymmärrys - kerää, tuottaa ja käyttää tietoa opiskelussaan	- ymmärtää omien valintojensa merkitystä ympäristölle - tekee yksinkertaisia johtopäätöksiä havainnoista - arvioi ja vertailee tiedon luotettavuutta - käsitteellistää tutkimiaan asioita ja käyttää käsitteitä oikeissa asiayhteyksissä	- Aasia, Amerikka, Australia ja Oseania - maanosat, mantereet ja valtameret - maapallon luonto ja kulttuurit - ilmastonmuutos - suot - liike, voima ja kitka - koneet ja teknologia - yhteyttäminen - energia ja sen tuottaminen - liikenneturvallisuus - ympäristön viihtyvyys - oman vaikutuksen merkitys lähiympäristössä	- kartan käsitteen laajentaminen teemakarttoihin mm. eri medioissa - kasvin kasvattaminen - ravintoa luonnosta retkeillen - toiminnallinen vaikuttamisprojekti paikallisella tai globaalilla tasolla - käytännön tutkimuksia ja demonstraatioita ilmiöistä luokkatilassa sekä luonnossa - laborointityöskentelyä - toiminnallisia kotitehtäviä esim. tähtitaivaan tutkiminen kotitehtävänä tai liikuntapäiväkirja

Oppiaineen arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/
arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö- alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot, asenteet			
T1 synnyttää ja ylläpitää oppilaan kiinnostusta ympäristöön ja ympäristöopin opiskeluun sekä auttaa oppilasta kokemaan kaikki ympäristöopin tiedonalat merkitykselliseksi itselleen	S1-S6	Ympäristöopin merkityksen hahmottaminen	Oppilas osaa antaa esimerkkejä ympäristöopin tiedonalojen merkityksestä.
T2 ohjata ja kannustaa oppilasta asettamaan omia opiskelutavoitteita ja työskentelemään pitkäjänteisesti niiden saavuttamiseksi sekä tunnistamaan omaa ympäristöopin osaamistaan	S1-S6	Tavoitteellinen työskentely ja oppimaan oppiminen	Oppilas osaa asettaa omia tavoitteita pienille kokonaisuuksille ja työskennellä yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

T3 tukea oppilaan ympäristötietoisuuden kehittymistä sekä ohjata oppilasta toimimaan ja vaikuttamaan lähiympäristössään ja -yhteisöissään kestävän kehityksen edistämiseksi ja arvostamaan kestävän kehityksen merkitystä itselle ja maailmalle	S1-S6	Kestävän kehityksen tiedot ja taidot	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla kestävän tulevaisuuden rakentamista tukevia ja uhkaavia tekijöitä. Oppilas osaa kuvata erilaisia keinoja lähiympäristön ja -yhteisöjen vaalimiseen, kehittämiseen ja niihin vaikuttamiseen sekä toimia ohjatusti yhteisessä vaikuttamisprojektissa.
Tutkimisen ja toimimisen taidot			
T4 rohkaista oppilasta muodostamaan kysymyksiä eri aihepiireistä sekä käyttämään niitä tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohtana	S1-S6	Kysymysten muodostaminen	Oppilas osaa muodostaa aiheeseen liittyviä kysymyksiä, joita voidaan yhdessä kehittää tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdaksi.
T5 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja toteuttamaan pieniä tutkimuksia, tekemään havaintoja ja mittauksia monipuolisissa oppimisympäristöissä eri aisteja ja tutkimus- ja mittausvälineitä käyttäen	S1-S6	Tutkimisen taidot: suunnittelu, havainnointi ja mittaukset	Oppilas osaa toimia, havainnoida, mitata ja dokumentoida tuloksia ohjeiden mukaisesti. Oppilas osaa suunnitella pieniä tutkimuksia yksin tai yhdessä muiden kanssa.

T6 ohjata oppilasta tunnistamaan syy-seuraussuhteita, tekemään johtopäätöksiä tuloksistaan sekä esittämään tuloksiaan ja tutkimuksiaan eri tavoin	S1-S6	Tutkimisen taidot: johtopäätösten tekeminen ja tulosten esittäminen	Oppilas harjoittelee ohjatusti syy-seuraussuhteiden tunnistamista ja osaa tehdä yksinkertaisia johtopäätöksiä tuloksista. Oppilas osaa esittää tuloksiaan selkeästi.
T7 ohjata oppilasta ymmärtämään arjen teknologisten sovellusten käyttöä, merkitystä ja toimintaperiaatteita sekä innostaa oppilaita kokeilemaan, keksimään ja luomaan uutta yhdessä toimien	S2-S6	Teknologinen osaaminen ja yhteistyö teknologisessa ongelmanratkaisussa	Oppilas osaa kuvata joidenkin arjen teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja antaa esimerkkejä niiden merkityksestä. Oppilas osaa työskennellä kokeiluissa ja keksimisessä yhdessä toimien.
T8 kannustaa oppilasta edistämään hyvinvointia ja turvallisuutta toiminnassaan ja lähiympäristössään ja ohjata oppilasta toimimaan turvallisesti, tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja itseään suojellen	S1-S6	Turvallisuuden edistäminen ja turvataidot	Oppilas osaa esitellä keskeisiä hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä tekijöitä esimerkkien avulla. Oppilas osaa kuvata turvallisuusohjeita ja toimintatapoja erilaisissa vaara- ja ensiaputilanteissa, osaa käyttää niitä oppimistilanteissa sekä harjoittelee niiden perustelemista ympäristöopin eri tiedonalojen avulla.
T9 ohjata oppilasta tutkimaan ja toimimaan sekä liikkumaan ja retkeilemään luonnossa ja rakennetussa ympäristössä	S2-S6	Ympäristössä toimiminen ja tutkiminen	Oppilas osaa toimia, liikkua ja retkeillä luonnossa ja rakennetussa ympäristössä ohjeiden mukaisesti. Oppilas osaa tehdä tutkimuksia ympäristössä ohjatusti sekä yksin että ryhmän jäsenenä.

T10 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia harjoitella ryhmässä toimimista erilaisissa rooleissa ja vuorovaikutustilanteissa, innostaa oppilasta ilmaisemaan itseään ja kuuntelemaan muita sekä tukea oppilaan valmiuksia tunnistaa, ilmaista ja säädellä tunteitaan	S1-S6	Vuorovaikutuksen taitojen kehittäminen sekä tunteiden tunnistaminen ja säätely	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla ryhmässä toimimiseen, kohteliaaseen käytökseen sekä tunteiden ilmaisuun ja niiden säätelyyn liittyviä toimintamalleja ja harjoittelee niiden soveltamista eri rooleissa.
T11 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankinnassa, käsittelyssä ja esittämisessä sekä vuorovaikutuksen välineenä vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti	S1-S6	Tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen	Oppilas osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tutkimusprosessin eri vaiheissa ja vuorovaikutuksen välineenä. Oppilas osaa kuvata tieto- ja viestintäteknologian vastuullista, turvallista ja ergonomista käyttöä.
Tiedot ja ymmärrys			
T12 ohjata oppilasta hahmottamaan ympäristöä, ihmisten toimintaa ja niihinliittyviä ilmiöitä ympäristöopin käsitteiden avulla sekä kehittämään käsiterakenteitaan ennakkokäsityksistä kohti käsitteiden täsmällistä käyttöä	S1-S6	Käsitteiden käyttö	Oppilas osaa kuvata ympäristöä, ihmisen toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin tiedonalojen keskeisillä käsitteillä ja omin sanoin. Oppilas osaa yhdistää käsitteitä loogisesti toisiinsa.
T13 ohjata oppilasta ymmärtämään, käyttämään ja tekemään erilaisia malleja, joiden avulla voidaan tulkita ja selittää ihmistä, ympäristöä ja niiden ilmiöitä	S1-S6	Mallien käyttäminen	Oppilas osaa käyttää ja tulkita erilaisia konkreettisia malleja. Oppilas harjoittelee abstraktien mallien käyttöä.

T14 ohjata oppilasta hankkimaan luotettavaa tietoa, ilmaisemaan perustellen erilaisia näkemyksiä sekä tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti tietolähteitä ja näkökulmia	S1-S6	Näkemyksien ilmaiseminen ja kriittinen lukutaito	Oppilas osaa hakea tietoa erilaisista tietolähteistä ja valita joitakin luotettavia tietolähteitä. Oppilas harjoittelee erilaisten näkemysten perustelemista ja osaa nimetä eroja eri näkökulmissa.
T15 ohjata oppilasta luonnon tutkimiseen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistamiseen ja ekologiseen ajatteluun sekä ohjata oppilasta ihmisen rakenteen, elintoimintojen ja kehityksen ymmärtämiseen	S1, S3-S6	Biologian tiedonala: Luonnon tutkiminen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistaminen, ihmisen rakenne, elintoiminnot ja kehitys	Oppilas osaa havainnoida luontoa, tunnistaa yleisimpiä kasvilajeja ja niiden tunnusomaisia elinympäristöjä. Oppilas laatii ohjatusti pienen kasvion, osaa tutkia kokeellisesti kasvien kasvua yksin ja yhdessä muiden kanssa sekä osaa pääpiirteittäin kuvata ihmisen rakenteen, elintoiminnot ja kehityksen.
T16 ohjata oppilasta maantieteelliseen ajatteluun, hahmottamaan omaa ympäristöä ja koko maailmaa sekä harjaannuttamaan kartankäyttö- ja muita geomediataitoja	S3-S6	Maantiedon tiedonala: Maapallon hahmottaminen, kartta- ja muut geomediataidot	Oppilas osaa tunnistaa eri aluetasot, jäsentää omaa ympäristöään, hahmottaa opiskelemaan alueita ja koko maapallon karttakuvaa sekä osaa kuvata alueellista monimuotoisuutta maapallolla. Oppilas osaa käyttää karttoja ja muita geomedialähteitä tiedonhaussa ja esittämisessä.

BIOLOGIA

7. luokka			
Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
Tieto ja ymmärrys • ymmärtää ekosysteemin perusrakenteen ja toiminnan periaatteet, osaa vertailla erilaisia ekosysteemejä ja tunnistaa lajeja • osaa kuvailla eliöiden rakenteita ja elintoimintoja sekä ymmärtää eliökunnan rakenteen perusteet • tutkii eliöiden sopeutumista eri elinympäristöihin ja ymmärtää erilaisten elinympäristöjen merkityksen luonnon monimuotoisuudelle • ymmärtää perinnöllisyyden ja evoluution perusperiaatteita • ymmärtää ihmisen kehitystä ja elimistön perustoimintoja • arvioi luonnonympäristössä tapahtuvia muutoksia ja ihmisen vaikutusta ympäristöön sekä ymmärtää ekosysteemipalvelujen merkityksen	• kuvailee eliöiden rakenteita ja elintoimintoja • tutkii eliöiden sopeutumista eri elinympäristöihin • arvioi ympäristössä tapahtuvia muutoksia ja ihmisen vaikutusta ympäristöön • tekee eettisesti perusteltuja ja kestävän kehityksen arvoja tukevia valintoja • aloittaa eliökokoelman koostamisen • muodostaa käsityksen evoluution perusmekanismeista • käyttää biologian tutkimusvälineistöä sekä tieto- ja viestintäteknologiaa	• eliöryhmien rakenteet, elintoiminnot ja elinympäristöt • evoluution perusteet • biologisen tutkimuksen vaiheet • maastotyöskentely lähiympäristössä • vesiekosysteemin lajintuntemus • vesieliöt osana eliökokoelmaa	• vuorovaikutukselliset ja yhteisölliset työtavat • demonstraatiot • maastotunnit • eliökokoelman laatiminen lähinnä maasto- ja laborointityöskentelyn yhteydessä • laborointi • sähköiset oppimisympäristöt

Taidot - oppilaan luonnontieteellinen ajattelutaito sekä syy- ja seuraussuhteiden - ymmärtäminen kehittyä - käyttää biologian tutkimusvälineistöä ja tieto- ja viestintäteknologiaa - koostaa eliökokoelman ja kasvattaa kasveja biologisten ilmiöiden ymmärtämiseksi - tekee pieniä tutkimuksia sekä koulussa että koulun ulkopuolella - soveltaa biologian tietoja ja taitoja sekä omassa elämässään että yhteiskunnallisessa keskustelussa ja päätöksenteossa Asenteet ja arvot - syventää tietojaan luonnosta ja sen ilmiöistä sekä vahvistamaan luontosuhdettaan ja ympäristötietoisuuttaan - tekee eettisesti perusteltuja valintoja - vaikuttaa ja toimii kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi			
---	--	--	--

	8. luokka			
	Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
	Tieto ja ymmärrys • ymmärtää ekosysteemin perusrakenteen ja toiminnan periaatteet, osaa vertailla erilaisia ekosysteemejä ja tunnistaa lajeja • osaa kuvailla eliöiden rakenteita ja elintoimintoja sekä ymmärtää eliökunnan rakenteen perusteet • tutkii eliöiden sopeutumista eri elinympäristöihin ja ymmärtää erilaisten elinympäristöjen merkityksen luonnon monimuotoisuudelle • ymmärtää perinnöllisyyden ja evoluution perusperiaatteita • ymmärtää ihmisen kehitystä ja elimistön perustoimintoja • arvioi luonnonympäristössä tapahtuvia muutoksia ja ihmisen vaikutusta ympäristöön sekä ymmärtää ekosysteemipalvelujen merkityksen	• ymmärtää ekosysteemin perusrakennetta ja toimintaa • vertailee erilaisia ekosysteemejä ja tunnistaa niissä esiintyviä lajeja • arvioi ympäristössä tapahtuvia muutoksia ja ihmisen vaikutusta ympäristöön • tekee eettisesti perusteltuja ja kestävän kehityksen arvoja tukevia valintoja • jatkaa eliökokoelman koostamista • kasvattaa kasveja biologisten ilmiöiden ymmärtämiseksi • käyttää biologian tutkimusvälineistöä sekä tieto- ja viestintäteknologiaa	• biologisen tutkimuksen vaiheet • maastotyöskentely lähiympäristössä • eri ekosysteemit ja niiden suojelu • metsäekosysteemin lajintuntemus • metsän eliöt osana eliökokoelmaa • kasvien kasvatus	• vuorovaikutukselliset ja yhteisölliset työtavat • demonstraatiot • maastotunnit • eliökokoelman laatiminen (omat näytteet kuvina ja/tai kerättynä) • laborointi • sähköiset oppimisympäristöt

Taidot • oppilaan luonnontieteellinen ajattelutaito sekä syy- ja seuraussuhteiden • ymmärtäminen kehittyy • käyttää biologian tutkimusvälineistöä ja tieto- ja viestintäteknologiaa • koostaa eliökokoelman ja kasvattaa kasveja biologisten ilmiöiden ymmärtämiseksi • tekee pieniä tutkimuksia sekä koulussa että koulun ulkopuolella • soveltaa biologian tietoja ja taitoja sekä omassa elämässään että yhteiskunnallisessa keskustelussa ja päätöksenteossa Asenteet ja arvot • syventää tietojaan luonnosta ja sen ilmiöistä sekä vahvistamaan luontosuhdettaan ja ympäristötietoisuuttaan • tekee eettisesti perusteltuja valintoja • vaikuttaa ja toimii kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi			
---	--	--	--

	9. luokka			
	Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
	Tieto ja ymmärrys • ymmärtää ekosysteemin perusrakenteen ja toiminnan periaatteet, osaa vertailla erilaisia ekosysteemejä ja tunnistaa lajeja • osaa kuvailla eliöiden rakenteita ja elintoimintoja sekä ymmärtää eliökunnan rakenteen perusteet • tutkii eliöiden sopeutumista eri elinympäristöihin ja ymmärtää erilaisten elinympäristöjen merkityksen luonnon monimuotoisuudelle • ymmärtää perinnöllisyyden ja evoluution perusperiaatteita • ymmärtää ihmisen kehitystä ja elimistön perustoimintoja • arvioi luonnonympäristössä tapahtuvia muutoksia ja ihmisen vaikutusta ympäristöön sekä ymmärtää ekosysteemipalvelujen merkityksen Taidot	• ymmärtää ihmisen elimistön perustoimintoja ja ihmisen kehitystä • soveltaa biologian tietoja ja taitoja omassa elämässä • ymmärtää perinnöllisyyden ja evoluution perusperiaatteita • hyödyntää biologian tutkimusvälineistöä sekä tieto- ja viestintäteknologiaa	• ihmiskehon rakenne ja toiminta • kasvuun, kehitykseen ja terveyteen vaikuttavien tekijöiden perusteet • perimän ja ympäristön vaikutus ihmisen ominaisuuksiin	• vuorovaikutukselliset ja yhteisölliset työtavat • demonstraatiot • laborointi • sähköiset oppimisympäristöt

• oppilaan luonnontieteellinen ajattelutaito sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtäminen kehittyä • käyttää biologian tutkimusvälineistöä ja tieto- ja viestintäteknologiaa • koostaa eliökokoelman ja kasvattaa kasveja biologisten ilmiöiden ymmärtämiseksi • tekee pieniä tutkimuksia sekä koulussa että koulun ulkopuolella • soveltaa biologian tietoja ja taitoja sekä omassa elämässään että yhteiskunnallisessa keskustelussa ja päätöksenteossa Asenteet ja arvot • syventää tietojaan luonnosta ja sen ilmiöistä sekä vahvistamaan luontosuhdettaan ja ympäristötietoisuuttaan • tekee eettisesti perusteltuja valintoja • vaikuttaa ja toimii kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi			
--	--	--	--

Biologia- Päättöarvioinnin kriteerit

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi biologiassa vuosiluokilla 7–9

Biologian opetuksessa kannustava ja rakentava palaute eli formatiivinen arviointi tukee opintojen aikana oppilaiden motivaation rakentumista, tutkimustaitojen kehittymistä sekä auttaa jokaista löytämään omat vahvuutensa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin biologian tavoitteisiin. Palautteen avulla oppilaita rohkaistaan toimimaan aktiivisesti ja vastuullisesti omassa lähiympäristössä ja soveltamaan käytännössä oppimaansa biologista tietoa. Biologian summatiivisessa arvioinnissa oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Arviointi kohdistuu sekä oppilaan tiedolliseen osaamiseen että biologisiin taitoihin erilaisissa oppimistilanteissa ja -ympäristöissä. Opettaja seuraa oppilaan taitoa tehdä havaintoja, kerätä, käsitellä, tulkita, arvioida ja esittää erilaisia aineistoja. Lisäksi arvioidaan oppilaan taitoa käyttää biologialle ominaista välineistöä, tieto- ja viestintäteknologiaa sekä taitoa toteuttaa pienimuotoisia kokeita ja tutkimuksia koulussa ja sen ulkopuolella. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on osaltaan kehittää jokaisen oppilaan työskentelytaitoja.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona biologian opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut biologian oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt biologian tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on biologian tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan biologian oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy biologian päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Biologiassa oppilaan osaaminen kehittyy yleensä eri tavoitealueilla oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Oppilaan työskentelyn ohjaamisella biologiassa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana. Biologiassa kussakin kriteerikuvauksessa ilmaistaan myös alemman arvosanan osaaminen.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Biologinen tieto ja ymmärrys							
T1 ohjata oppilasta ymmärtämään ekosysteemin perusrakennetta ja toimintaa, vertailemaan erilaisia ekosysteemejä ja tunnistamaan lajeja	S1–S4, S6	Oppilas syventää tietojaan ekosysteemin perusrakenteesta ja toiminnasta. Hän oppii vertailemaan erilaisia ekosysteemejä. Oppilas oppii tunnistamaan lajeja.	Ekosysteemin rakenteen ja toiminnan tuntemus	Oppilas osaa luokitella metsäekosysteemin osia elollisiin ja elottomiin. Oppilas rakentaa yksinkertaisen ravintoketjun esimerkkilajeista. Oppilas tunnistaa ja nimeää joitakin lajeja.	Oppilas osaa luokitella ja nimetä metsäekosysteemin osia ja kertoa niiden toiminnasta. Oppilas tunnistaa ja nimeää erilaisia ekosysteemejä. Oppilas tunnistaa ja nimeää lajeja.	Oppilas osaa kuvailla ja kertoa metsäekosysteemin perusrakenteen ja toiminnan. Oppilas tunnistaa, nimeää ja vertailee erilaisia ekosysteemejä. Oppilas tunnistaa ja nimeää lajeja eri ekosysteemeistä.	Oppilas osaa selittää ja perustella metsäekosysteemin perusrakenteen ja toiminnan. Oppilas vertailee eri ekosysteemejä ja selittää niiden syntyyn vaikuttavia tekijöitä. Oppilas tunnistaa ja nimeää monipuolisesti lajeja eri ekosysteemeistä.
T2 auttaa oppilasta kuvailemaan eliöiden rakenteita ja elintoimintoja sekä ymmärtämään eliökunnan rakennetta	S1–S5	Oppilas oppii kuvailemaan eliöiden rakenteita ja elintoimintoja. Hän oppii luokittelemaan eliöitä eri eliökuntiin ja antamaan esimerkkejä kullekin kunnalle tyypillisistä piirteistä.	Eliökunnan ja eliöiden rakenteiden ja elintoimintojen tuntemus	Oppilas osaa nimetä eliökunnat sekä eri eliöryhmille yhteisiä perusrakenteita ja toimintoja.	Oppilas osaa nimetä eliökunnat. Oppilas nimeää ja vertailee eliöiden perusrakenteita ja kuvailee elintoimintoja.	Oppilas osaa nimeätä eliökunnat ja kuvailla eliökunnan luokittelun periaatteita esimerkkilajien avulla. Oppilas nimeää ja vertailee eliöiden perusrakenteita sekä kertoo eliöiden	Oppilas osaa nimetä eliökunnat ja perustella eliökunnan luokittelun periaatteita. Oppilas tunnistaa, luokittelee ja vertailee keskeisimpiä eliöryhmiä.

						elintoinnoista ja niiden tehtävistä.	Oppilas nimeää ja vertailee eliöiden rakenteita sekä selittää eliöiden elintoimintoja ja niiden tehtäviä.
T3 ohjata oppilasta tutkimaan eliöiden sopeutumista eri elinympäristöihin ja ymmärtämään erilaisten elinympäristöjen merkitys luonnon monimuotoisuudelle	S1–S4, S6	Oppilas oppii tarkastelemaan eliöiden sopeutumista eri elinympäristöihin ja ymmärtämään, miten se näkyy esimerkiksi erilaisina rakenteina. Oppilas oppii, että erilaiset elinympäristöt lisäävät luonnon monimuotoisuutta.	Eliöiden sopeutumisen ja elinympäristöjen monimuotoisuuden hahmottaminen	Oppilas osaa tunnistaa erilaisissa elinympäristöissä elävien eliöiden ominaisuuksia. Oppilas antaa joitakin esimerkkejä erilaisissa elinympäristöissä elävistä eliöistä.	Oppilas osaa kuvailla, miten lajit sopeutuvat eri elinympäristöihin. Oppilas kertoo, mitä monimuotoisuus tarkoittaa.	Oppilas osaa kertoa ja antaa esimerkkejä lajien esiintymisestä ja lajien sopeutumisesta eri elinympäristöihin. Oppilas kertoo esimerkkejä elinympäristöjen merkityksestä luonnon monimuotoisuudelle. Oppilas kertoo, miksi monimuotoisuus on tärkeää.	Oppilas osaa selittää eliöiden sopeutumista eri elinympäristöihin ja kertoo sopeutumiseen liittyviä syy-seuraussuhteita. Oppilas perustelee elinympäristöjen merkityksen luonnon monimuotoisuudelle. Oppilas perustelee, miksi monimuotoisuus on tärkeää.
T4 ohjata oppilasta ymmärtämään perinnöllisyyden ja evoluution peruseräiteitä	S1, S4, S5	Oppilas oppii perinnöllisyyden ja evoluution peruseräitteet.	Perinnöllisyyden ja evoluution peruseräitteiden hahmottaminen	Oppilas osaa kertoa, että yksilön ominaisuuksiin vaikuttavat sekä perimä että ympäristö. Oppilas kertoo, että eliöt ovat kehittyneet evoluution tuloksena.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä perimän ja ympäristön vaikutuksista yksilön ominaisuuksiin. Oppilas tietää, mitä bioteknologia tarkoittaa. Oppilas kuvailee, miten elämä ja monimuotoisuus ovat kehittyneet evoluution kautta.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä perimän ja ympäristön vaikutuksista yksilön ominaisuuksiin. Oppilas antaa käytännön esimerkkejä, mihin bioteknologiaa hyödynnetään. Oppilas kuvailee, miten elämä ja monimuotoisuus ovat kehittyneet evoluution kautta. Oppilas selittää perinnöllisyyden ja evoluution yhteyden.	Oppilas osaa selittää perimän ja ympäristön yhteisvaikutuksen yksilön ominaisuuksien muodostumisessa ja soveltaa osaamistaan käytännön esimerkkeihin. Oppilas kertoo esimerkkejä siitä, mihin bioteknologiaa hyödynnetään, sekä bioteknologian mahdollisuuksista ja haasteista. Oppilas kuvailee, miten elämä ja monimuotoisuus ovat

							kehittyneet evoluution kautta, ja antaa esimerkkejä evoluutiosta jatkuvana prosessina. Oppilas selittää perinnöllisyyden ja evoluution yhteyden esimerkkien avulla.
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen kehitystä ja elimistön perustoimintoja	S5	Oppilas oppii ihmisen yksilönkehityksen ja kasvun vaiheet. Oppilas oppii elimistön perustoiminnot.	Ihmiselimistön rakenteen ja toiminnan hahmottaminen	Oppilas osaa nimetä ihmisen keskeisimpiä elimiä ja elimistöjä. Oppilas kuvailee keskeisimpien elimistöjen tehtäviä.	Oppilas osaa nimetä ihmisen keskeisimpiä elimiä ja elimistöjä. Oppilas kuvailee keskeisiä elintoimintoja. Oppilas kuvailee ihmisen kasvun ja kehittymisen keskeisiä vaiheita.	Oppilas osaa nimetä ihmisen elimiä ja elimistöjä. Oppilas kuvailee keskeisiä elintoimintoja ja säätelyjärjestelmiä. Oppilas kertoo ihmisen kasvun ja kehittymisen keskeisiä vaiheita.	Oppilas osaa nimetä ja kuvailla ihmisen elimiä ja elimistöjä. Oppilas kuvailee keskeisiä elintoimintoja ja säätelyjärjestelmiä ja selittää, kuinka ne muodostavat toiminnallisia kokonaisuuksia. Oppilas selittää perustellen ihmisen kasvun ja kehittymisen keskeisiä vaiheita.
T6 ohjata oppilasta arvioimaan luonnonympäristössä tapahtuvia muutoksia ja ihmisen vaikutusta ympäristöön sekä ymmärtämään ekosysteemipalveluiden merkitys	S6	Oppilas oppii ihmisen toiminnan vaikutuksista ympäristössä tapahtuviin muutoksiin. Oppilas ymmärtää biologian merkityksen kestävän tulevaisuuden rakentamisessa. Oppilas ymmärtää biotalouden ja	Ihmisen ja luonnon vuorovaikutuksen hahmottaminen sekä kestävän tulevaisuuden ymmärrys	Oppilas osaa antaa esimerkkejä ihmisen toiminnan vaikutuksista ympäristöön. Oppilas luettelee kestävän kehityksen osa-alueet.	Oppilas osaa kuvailla ja antaa esimerkkejä ihmisen toiminnan vaikutuksista ympäristöön. Oppilas kuvailee kestävän kehityksen osa-alueet ja antaa joitakin esimerkkejä kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi	Oppilas osaa kertoa ja antaa esimerkkejä ihmisen toiminnan vaikutuksista ympäristöön. Oppilas kuvailee kestävän kehityksen osa-alueet ja antaa esimerkkejä kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi	Oppilas osaa perustella, miten ihmisen toiminta vaikuttaa ympäristöön ja tarkastelee muutosten seurauksia. Oppilas selittää syy-seuraussuhteita kestävän tulevaisuuden rakentamisessa ja perustelee näkemyksensä

		ekosysteempipalveluiden merkityksen.			biologian näkökulmasta. Oppilas antaa esimerkkejä biotaloudesta ja ekosysteempipalveluista.	biologian näkökulmasta. Oppilas kertoo biotaloudesta ja ekosysteempipalveluista.	biologisen tiedon pohjalta. Oppilas arvioi biotalouden ja ekosysteempipalveluiden merkitystä kestävästä tulevaisuudesta näkökulmasta.
Biologiset taidot							
T7 ohjata oppilasta kehittämään luonnontieteellistä ajattelutaitoa sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämistä	S1–S6	Oppilas oppii biologiaan liittyviä syy- ja seuraussuhteita.	Luonnontieteellinen ajattelutaito	Oppilas osaa käyttää joitakin biologian peruskäsitteitä ja liittää niitä annettuihin biologian ilmiöihin. Oppilas kertoo oppimastaan biologisesta ilmiöstä yksinkertaisesti omin sanoin.	Oppilas osaa käyttää biologisia peruskäsitteitä. Oppilas esittää oppimansa biologisen ilmiön omin sanoin ja valitsee sopivan tavan tiedon esittämiseen. Oppilas asettaa yksinkertaisia kysymyksiä luonnosta ja luonnonilmiöistä.	Oppilas osaa käyttää biologisia käsitteitä tarkoituksenmukaisesti. Oppilas esittää oppimansa asian omin sanoin biologialle ominaisella tavalla sekä valitsee sopivan tavan tiedon esittämiseen. Oppilas esittää joitakin mielekkäitä kysymyksiä luonnosta ja luonnonilmiöistä sekä kertoo luonnontieteellisiä syy-seuraussuhteita.	Oppilas osaa käyttää biologisia käsitteitä tarkoituksenmukaisesti. Oppilas esittää oppimansa asian omin sanoin jäsennellysti biologialle ominaisella tavalla sekä valitsee sopivan tavan tiedon esittämiseen. Oppilas esittää mielekkäitä kysymyksiä luonnosta ja luonnonilmiöistä sekä selittää ja perustelee luonnontieteellisiä syy-seuraussuhteita.
T8 opastaa oppilasta käyttämään biologian tutkimusvälineistöä sekä tieto- ja viestintätekniologiaa	S1–S5	Oppilas oppii käyttämään biologista tutkimusvälineistöä. Oppilas oppii hyödyntämään tieto- ja viestintätekniologiaa ja erilaisia tietolähteitä biologian opiskelussa.	Biologisen tutkimusvälineistön, teknologian ja tiedon käyttö	Oppilas osallistuu opetukseen laboratoriossa ja maastossa. Oppilas käyttää joitakin biologian tutkimusvälineitä ohjattuna.	Oppilas osaa työskennellä turvallisesti laboratoriossa ja maastossa ohjatusti. Oppilas käyttää biologian	Oppilas osaa työskennellä turvallisesti laboratoriossa ja maastossa. Oppilas käyttää tarkoituksenmukaisesti	Oppilas osaa työskennellä itsenäisesti ja tavoitteellisesti laboratoriossa ja maastossa. Oppilas käyttää biologian

				Oppilas hakee biologista tietoa erilaisista tietolähteistä ohjatusti.	tutkimusvälineistöä ohjeen mukaan. Oppilas hakee biologista tietoa muutamasta erilaisesta tietolähteestä.	biologian tutkimusvälineistöä. Oppilas hakee biologista tietoa erilaisista tietolähteistä sekä valitsee joitakin luotettavia tietolähteitä.	tutkimusvälineistöä ja arvioi eri biologian tutkimusvälineistön soveltuvuutta työskentelyyn. Oppilas hakee biologista tietoa erilaisista tietolähteistä sekä arvioi tietolähteiden luotettavuutta ja soveltuvuutta.
T9 ohjata oppilasta koostamaan eliökokoelma ja kasvattamaan kasveja biologisten ilmiöiden ymmärtämiseksi	S1–S4, S6	Oppilas oppii kokoamaan eliökokoelman. Oppilas oppii kasvattamaan kasveja biologisten ilmiöiden ymmärtämiseksi.	Eliökokoelman laatiminen ja kasvien kokeellinen kasvattaminen	Oppilas osaa koostaa ohjatusti pienen eliökokoelman. Oppilas osallistuu kasvien kasvatukseen.	Oppilas osaa koostaa ohjeiden mukaisesti pienimuotoisen perinteisen tai digitaalisen kasvinkokoelman tai muun digitaalisen eliökokoelman. Oppilas toteuttaa ohjatusti kasvatuskokeen ja kertoo kasvatuskokeen tulokset.	Oppilas osaa koostaa ohjeiden mukaisesti perinteisen tai digitaalisen kasvinkokoelman tai muun digitaalisen eliökokoelman. Oppilas toteuttaa kasvatuskokeen ja tekee siitä päätelmiä tarkasteltavaan biologiseen ilmiöön liittyen.	Oppilas osaa koostaa ohjeiden mukaisesti laajahkon ja huolellisesti toteutetun perinteisen tai digitaalisen kasvinkokoelman tai muun digitaalisen eliökokoelman. Oppilas suunnittelee ja toteuttaa kasvatuskokeen, arvioi kokeen tulosten luotettavuutta sekä selittää, miten kasvatuskoe liittyy tarkasteltavaan biologiseen ilmiöön.
T10 ohjata oppilasta tekemään tutkimuksia sekä koulussa että koulun ulkopuolella	S1–S6	Oppilas oppii tekemään biologisia tutkimuksia.	Biologisen tutkimuksen tekeminen	Oppilas osallistuu biologisen tutkimuksen tekoon ja kertoo, mitä tutkimuksessa on tehty.	Oppilas osaa havainnoida laboratoriossa ja maastossa. Oppilas tekee pienimuotoisen	Oppilas osaa havainnoida ja tallentaa keräämiään tietoja laboratoriossa ja maastossa. Oppilas suunnittelee ja tekee pienimuotoisen	Oppilas osaa havainnoida ja tallentaa keräämiään tietoja laboratoriossa ja maastossa. Oppilas suunnittelee ja toteuttaa oman tutkimuksen

					biologisen tutkimuksen.	biologisen tutkimuksen ja raportoi sen tuloksia.	itsenäisesti ja raportoi sen tulokset selkeästi.
T11 kannustaa oppilasta soveltamaan biologian tietoja ja taitoja omassa elämässä sekä yhteiskunnallisessa keskustelussa ja päätöksenteossa	S6	Oppilas oppii antamaan esimerkkejä siitä, kuinka biologisia tietoja ja taitoja voidaan hyödyntää omassa elämässä sekä yhteiskunnallisessa keskustelussa ja päätöksenteossa.	Biologisten tietojen ja taitojen soveltaminen arjessa	Oppilas osaa kertoa esimerkkejä siitä, miten omat valinnat vaikuttavat terveyteen ja ympäristöön.	Oppilas osaa kertoa biologisen tiedon pohjalta esimerkkejä siitä, miten omat valinnat vaikuttavat terveyteen ja ympäristöön.	Oppilas osaa kertoa ja antaa esimerkkejä, miten biologisia tietoja ja taitoja voi soveltaa omassa elämässä ja yhteiskunnallisessa keskustelussa.	Oppilas osaa pohtia ja perustella, miten biologisia tietoja voi soveltaa omassa elämässään sekä yhteiskunnallisessa keskustelussa ja päätöksenteossa.
Biologian asenne- ja arvotavoitteet							
T12 innostaa oppilasta syventämään kiinnostusta luontoa ja sen ilmiöitä kohtaan sekä vahvistamaan luontosuhdetta ja ympäristötietoisuutta	S1–S6	Oppilas oppii kiinnostumaan luonnosta ja sen ilmiöistä. Oppilaan luontosuhde vahvistuu.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostumisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			
T13 ohjata oppilasta tekemään eettisesti perusteltuja valintoja	S6	Oppilas oppii tekemään eettisesti perusteltuja valintoja.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostumisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			
T14 innostaa oppilasta vaikuttamaan ja toimimaan kestäväen tulevaisuuden rakentamiseksi	S6	Oppilas innostuu vaikuttamaan ja toimimaan kestäväen tulevaisuuden rakentamiseksi.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostumisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			

MAANTIETO

7. luokka			
Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
Tieto ja ymmärrys - oppilaalla on jäsentynyt karttakuva maapallosta - tutkii luonnonmaantieteellisiä ilmiöitä sekä vertailee luonnonmaisemia Suomessa ja muualla maapallolla - tutkii ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja kulttuurimaisemia sekä ymmärtää erilaisia kulttuureita, elinkeinoja ja ihmisten elämää Suomessa ja maapallon eri alueilla - pohtii ihmisen toiminnan ja luonnonympäristön välistä vuorovaikutusta sekä ymmärtää luonnonvarojen kestävä käytön merkityksen Taidot - tutkii luonnonmaantieteellisiä ilmiöitä sekä vertailee luonnonmaisemia Suomessa ja muualla maapallolla - tutkii ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja kulttuurimaisemia sekä ymmärtää erilaisia kulttuureita, elinkeinoja ja ihmisten elämää Suomessa ja maapallon eri alueilla	- jäsentää karttakuvaa maailmasta - tutkii ja vertailee maailmalla esiintyviä luonnonmaantieteellisiä ilmiöitä ja luonnonmaisemia - kehittää tilatajua, sekä symboleiden, mittasuhteiden, suuntien ja etäisyyksien ymmärrystä	- karttataidot - elämän perusedellytykset maapallolla (puhdas ilma, vesi), niiden sekä muiden luonnonvarojen esiintyminen - maapallon planetaarisuus - lämpövyöhykkeet, ilmastoalueet, kasvillisuusvyöhykkeet, kallioperä ja endogeeniset ilmiöt - eksogeeniset ilmiöt	- vuorovaikutusta ja ryhmätyötaitoja edistävien työtapojen käyttö - uutisseuranta: ajankohtaiset luonnonmaantieteelliset tapahtumat maailmalla - karttojen, paikkatiedon ja muun geomedian hyödyntäminen ja laatiminen

	• pohtii ihmisen toiminnan ja luonnonympäristön välistä vuorovaikutusta sekä ymmärtämään luonnonvarojen kestäväen käytön merkityksen Asenteet ja arvot • kasvaa aktiiviseksi, vastuullisesti toimivaksi ja kestäväen elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi • arvostaa alueellista identiteettiään sekä luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurien moninaisuutta sekä kunnioittaa ihmisoikeuksia kaikkialla maailmassa			
--	---	--	--	--

	8. luokka			
	Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
	Tieto ja ymmärrys - oppilaalla on jäsentynyt karttakuva maapallosta - tutkii luonnonmaantieteellisiä ilmiöitä sekä vertailee luonnonmaisemia Suomessa ja muualla maapallolla - tutkii ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja kulttuurimaisemia sekä ymmärtää erilaisia kulttuureita, elinkeinoja ja ihmisten elämää Suomessa ja maapallon eri alueilla - pohtii ihmisen toiminnan ja luonnonympäristön välistä vuorovaikutusta sekä ymmärtää luonnonvarojen kestävän käytön merkityksen Taidot - tutkii luonnonmaantieteellisiä ilmiöitä sekä vertailee luonnonmaisemia Suomessa ja muualla maapallolla - tutkii ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja kulttuurimaisemia sekä ymmärtää erilaisia kulttuureita, elinkeinoja ja ihmisten elämää Suomessa ja maapallon eri alueilla	- jäsentää karttakuvaa maailmasta - kehittää tilatajua, sekä symboleiden, mittasuhteiden, suuntien ja etäisyyksien ymmärrystä - tutkii ja vertailee kulttuurimaantieteellisiä ilmiöitä maailmalla tavoitteenaan ymmärtää erilaisia kulttuureita, elinkeinoja ja ihmisten elämää - pohtii ihmisen toiminnan ja luonnonympäristön välistä vuorovaikutusta, ymmärtää kestävän käytön merkitystä sekä oman toiminnan mahdollisuuksia toimijana ja vaikuttajana - arvostaa luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurien moninaisuutta sekä kunnioittaa ihmisoikeuksia kaikkialla maailmassa	- karttataidot - kulttuurit, ihmisen elämä, asuminen ja elinkeinot Euroopassa ja maailmalla - luonnonvarat, niiden kestävä käyttö sekä biotalouden mahdollisuudet Euroopassa ja maailmassa - hyvän elämän edellytykset, ihmisoikeudet	- uutisseuranta: ympäristö ja siinä tapahtuvat muutokset sekä ajankohtaiset maantieteelliset tapahtumat (lähiympäristö, Suomi, maailma) - karttojen, paikkatiedon ja muun geomedian hyödyntäminen ja laatiminen - vuorovaikutusta ja ryhmätyötaitoja edistävien työtapojen käyttö - argumentoinnin ja maantieteellisen tiedon esittämisen harjoittelua

	• pohtii ihmisen toiminnan ja luonnonympäristön välistä vuorovaikutusta sekä ymmärtämään luonnonvarojen kestäväen käytön merkityksen Asenteet ja arvot • kasvaa aktiiviseksi, vastuullisesti toimivaksi ja kestäväen elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi • arvostaa alueellista identiteettiään sekä luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurien moninaisuutta sekä kunnioittaa ihmisoikeuksia kaikkialla maailmassa			
--	---	--	--	--

9. luokka				
Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö	
Tieto ja ymmärrys - oppilaalla on jäsentynt karttakuva maapallosta - tutkii luonnonmaantieteellisiä ilmiöitä sekä vertailee luonnonmaisemia Suomessa ja muualla maapallolla - tutkii ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja kulttuurimaisemia sekä ymmärtää erilaisia kulttuureita, elinkeinoja ja ihmisten elämää Suomessa ja maapallon eri alueilla - pohtii ihmisen toiminnan ja luonnonympäristön välistä vuorovaikutusta sekä ymmärtää luonnonvarojen kestävän käytön merkityksen Taidot - tutkii luonnonmaantieteellisiä ilmiöitä sekä vertailee luonnonmaisemia Suomessa ja muualla maapallolla - tutkii ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja kulttuurimaisemia sekä ymmärtää erilaisia kulttuureita, elinkeinoja ja ihmisten elämää Suomessa ja maapallon eri alueilla	- jäsentää karttakuvaa Pohjolasta - kehittää tilatajua, sekä symboleiden, mittasuhteiden, suuntien ja etäisyyksien ymmärrystä - tutkii luonnonmaantieteellisiä ilmiöitä ja vertailee luonnonmaisemia Suomessa ja muualla maailmassa - tutkii ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja kulttuurimaisemia Suomessa ja muualla maailmalla - pohtii ihmisen toiminnan ja luonnonympäristön välistä vuorovaikutusta, ymmärtää kestävän käytön merkitystä sekä oman toiminnan mahdollisuuksia toimijana ja vaikuttajana - arvostaa alueellista identiteettiä	- Suomen maisema-alueet ja kotiseudun erityispiirteet - tutustutaan yhteiskunnan eri osa-alueilla tarvittavaan maantieteelliseen osaamiseen - kulttuurit, ihmisen elämä, asuminen ja elinkeinot Suomessa - luonnonvarat, niiden kestävä käyttö sekä biotalouden mahdollisuudet Suomessa - ympäristön tila ja yhteistyön mahdollisuudet Itämeren alueella	- uutisseuranta: ympäristö ja siinä tapahtuvat muutokset sekä ajankohtaiset maantieteelliset tapahtumat (lähiympäristö, Suomi, maailma) - karttojen, paikkatiedon ja muun geomedian hyödyntäminen ja laatiminen - vuorovaikutusta ja ryhmätyötaitoja edistävien työtapojen käyttö - argumentoinnin ja maantieteellisen tiedon esittämisen harjoittelua	

	• pohtii ihmisen toiminnan ja luonnonympäristön välistä vuorovaikutusta sekä ymmärtämään luonnonvarojen kestävän käytön merkityksen Asenteet ja arvot • kasvaa aktiiviseksi, vastuullisesti toimivaksi ja kestävään elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi • arvostaa alueellista identiteettiään sekä luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurien moninaisuutta sekä kunnioittaa ihmisoikeuksia kaikkialla maailmassa			
--	--	--	--	--

Maantieto- Päättöarvioinnin kriteerit

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi maantiedossa vuosiluokilla 7–9

Maantiedon opetuksessa kannustava ja rakentava palaute eli formatiivinen arviointi tukee opintojen aikana oppilaiden motivaation rakentumista, tutkimustaitojen kehittymistä sekä auttaa oppilaita löytämään omat vahvuutensa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin maantiedon tavoitteisiin. Palautteen avulla oppilaita rohkaistaan toimimaan aktiivisesti ja vastuullisesti omassa lähiympäristössä ja soveltamaan käytännössä oppimaansa tietoa. Maantiedon summatiivisessa arvioinnissa oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Arviointi kohdistuu sekä oppilaiden tiedolliseen osaamiseen että maantiedon taitoihin, kuten geomediataitoihin ja tiedon kriittiseen arviointitaitoon. Lisäksi arvioidaan taitoa käyttää maantiedolle ominaista välineistöä sekä tieto- ja viestintäteknologiaa. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on osaltaan kehittää jokaisen oppilaan työskentelytaitoja.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona maantiedon opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut maantiedon oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt maantiedon tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on maantiedon tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan maantiedon oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy maantiedon päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Maantiedossa oppilaan osaaminen kehittyy yleensä eri tavoitealueilla oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Oppilaan työskentelyn ohjaamisella maantiedossa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Maantieteellinen tieto ja ymmärrys							
T1 tukea oppilaan jäsentyneen karttakuvan rakentumista maapallosta	S1–S6	Oppilas oppii hahmottamaan maapallon karttakuvan ja sen peruspiirteet. Hän oppii keskeisten kohteiden sijainnin ja nimistön.	Maapallon karttakuvan hahmottaminen ja keskeisen paikannimistön tunteminen	Oppilas osaa kertoa maanosan ja valtion eron. Oppilas nimeää kartalta valtameret ja maanosat.	Oppilas osaa nimetä joitakin kaupunkeja ja keskeisimpiä kohteita Suomesta sekä valtioita Euroopasta ja muualta maailmasta sekä tietää nimeämiensä kohteiden ja valtioiden sijainnin.	Oppilas osaa maapallon karttakuvan peruspiirteet, kuten vuoristoja, niemimaita, salmia ja merialueita, sekä tietää keskeisten kohteiden sijainnin ja nimistön.	Oppilas osaa käyttää karttakuvan peruspiirteitä tarkoituksenmukaisesti, kuten soveltaa kohteiden sijaintia ja nimistöä maantieteellisten ilmiöiden kuvailussa ja selittämisessä.
T2 ohjata oppilasta tutkimaan luonnonmaantieteellisiä ilmiöitä ja vertailemaan luonnonmaisemia Suomessa ja muualla maapallolla	S1–S4, S6	Oppilas oppii luonnonmaantieteellisten ilmiöiden vaikutuksia. Hän oppii tunnistamaan ja kuvailemaan luonnonmaisemia Suomessa ja muualla maapallolla.	Luonnonmaantieteellisten ilmiöiden tuntemus	Oppilas osaa antaa esimerkkejä maapallon muodon ja liikkeiden aiheuttamista ilmiöistä. Oppilas nimeää erilaisia luonnonmaisemia.	Oppilas osaa kertoa maapallon muodon ja liikkeiden aiheuttamista ilmiöistä esimerkkien avulla. Oppilas nimeää lämpövyöhykkeet. Oppilas nimeää ja antaa esimerkkejä joistakin ilmasto- ja kasvillisuusalueista. Oppilas tunnistaa ja kuvailee luonnonmaisemia	Oppilas osaa selittää maapallon muodon ja liikkeiden aiheuttamia ilmiöitä esimerkkien avulla. Oppilas nimeää ja sijoittaa kartalle keskeisimmät maapallon ilmasto- ja kasvillisuusalueet ja kertoo joitakin niiden syntyyn vaikuttavia tekijöitä. Oppilas antaa esimerkkejä	Oppilas ymmärtää Maan planetaarisuuden sekä osaa selittää maapallon muodon ja liikkeiden aiheuttamia ilmiöitä ja kertoa miten ne vaikuttavat ihmisen toimintaan. Oppilas osaa vertailla maapallon keskeisimpiä ilmasto- ja kasvillisuusalueita ja selittää niiden syntyyn vaikuttavia tekijöitä.

					Suomessa ja maapallolla.	luonnonmaisemien syntyyn vaikuttaneista tekijöistä Suomessa ja maapallolla.	Oppilas selittää luonnonmaisemien syntyyn vaikuttaneita tekijöitä Suomessa ja maapallolla.
T3 ohjata oppilasta tutkimaan ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja kulttuurimaisemia sekä ymmärtämään erilaisia kulttuureja, elinkeinoja ja ihmisten elämää Suomessa ja maapallon eri alueilla	S1–S6	Oppilas oppii ihmismaantieteellisten ilmiöiden vaikutuksia. Hän oppii kulttuurien piirteiden ja kulttuurimaisemien vaihtelua Suomessa ja maapallon eri alueilla.	Ihmismaantieteellisten ilmiöiden tuntemus	Oppilas osaa nimetä joitakin ihmismaantieteellisiä ilmiöitä, kuten väestö, elinkeinot, liikennemuodot ja matkailu Suomessa ja muualla maailmassa.	Oppilas osaa nimetä ja antaa esimerkkejä ihmismaantieteellisistä ilmiöistä Suomessa ja muualla maailmassa. Oppilas nimeää joitakin tekijöitä, jotka vaikuttavat kulttuurien piirteisiin. Oppilas kuvailee erilaisia kulttuurimaisemia.	Oppilas osaa kertoa ihmismaantieteellisistä ilmiöistä Suomessa ja muualla maailmassa. Oppilas kertoo, millaiset tekijät vaikuttavat kulttuurien piirteisiin eri alueilla. Oppilas vertailee kulttuurimaisemia eri alueilla.	Oppilas osaa selittää erilaisista ihmismaantieteellisistä ilmiöistä Suomessa ja muualla maailmassa ja perustella syntyyn vaikuttaneita tekijöitä. Oppilas kuvailee kulttuurien piirteiden vaihtelua Suomessa ja muualla maailmassa. Oppilas selittää, mitkä tekijät vaikuttavat kulttuurimaisemien syntyyn Suomessa ja muualla maailmassa.
T4 kannustaa oppilasta pohtimaan ihmisen toiminnan ja luonnonympäristön välistä vuorovaikutusta sekä ymmärtämään luonnonvarojen kestävän käytön merkitys	S1–S6	Oppilas oppii ihmisen toiminnan ja luonnonympäristön välistä vuorovaikutusta. Oppilas ymmärtää luonnonvarojen kestävän käytön merkityksen.	Luonnon ja ihmisen toiminnan välisen vuorovaikutuksen ymmärtäminen sekä luonnonvarojen kestävä käyttö	Oppilas osaa tunnistaa, miten luonnonympäristö vaikuttaa ihmisen toimintaan, kuten elinkeinoihin. Oppilas nimeää erilaisia luonnonvaroja.	Oppilas osaa kuvailla, miten luonnonympäristö vaikuttaa ihmisen toimintaan. Oppilas luokittelee luonnonvaroja niiden kestävyden näkökulmasta.	Oppilas osaa kertoa, miten luonnonympäristö vaikuttaa ihmisen toimintaan Suomessa ja eri puolilla maapalloa. Oppilas kertoo, miksi luonnonvarojen kestävä käyttö on tärkeää.	Oppilas osaa selittää, miten luonnonympäristö vaikuttaa ihmisen toimintaan ja nimeää alueellisia esimerkkejä niistä. Oppilas perustelee, miten ihmisen toiminta aiheuttaa erilaisia ympäristöongelmia. Oppilas osaa selittää luonnonvarojen kestävän käytön ja

							ympäristöongelmien suhteita ja perustella luonnonvarjojen kestävän käytön merkityksen.
Maantieteelliset taidot							
T5 ohjata oppilasta kehittämään maantieteellistä ajattelutaitoa sekä kykyä esittää maantieteellisiä kysymyksiä	S1–S6	Oppilas oppii maantieteellisiä ajattelutaitoja. Oppilas oppii esittämään maantieteellisiä kysymyksiä.	Maantieteellinen ajattelutaito	Oppilas osaa kertoa keskeisten maantieteen peruskäsitteiden merkityksen. Oppilas kuvailee aluetta kartoista tai kuvista.	Oppilas osaa määritellä maantieteellisiä peruskäsitteitä. Oppilas tunnistaa eri aluetasoja, kuten oma lähiympäristö, kunta, Suomi, Eurooppa ja koko maailma. Oppilas kuvailee aluetta kartoista tai kuvista. Oppilas muodostaa tarkasteltavaan aihepiiriin liittyviä yksinkertaisia maantieteellisiä kysymyksiä.	Oppilas osaa kuvailla ilmiöitä käyttäen maantieteen peruskäsitteitä. Oppilas kuvailee alueiden välisiä eroja joillakin aluetasoilla. Oppilas esittää maantieteellisiä kysymyksiä ja pohtii vastauksia niihin.	Oppilas osaa selittää ilmiöitä käyttämällä tarkoituksenmukaisesti maantieteellisiä käsitteitä. Oppilas vertailee maantieteellisiä ilmiöitä eri aluetasoilla ja selittää syitä alueiden väliin eroihin. Oppilas esittää perusteltuja maantieteellisiä kysymyksiä ja vastauksia niihin.
T6 ohjata oppilasta kehittämään tilatajua sekä symboleiden, mittasuhteiden, suuntien ja etäisyyksien ymmärrystä	S1–S6	Oppilas oppii soveltamaan karttataitoja käytännössä. Oppilas oppii käyttämään kartan symboleja ja mittasuhteita sekä ottamaan suuntia ja mittaamaan etäisyyksiä.	Tilatajun kehittyminen	Oppilas osaa ilmansuunnat. Oppilas tunnistaa ja nimeää joitakin karttamerkkejä.	Oppilas osaa ilmaista kohteen sijainnin ilmansuuntien avulla. Oppilas tunnistaa ja nimeää karttamerkkejä.	Oppilas osaa suunnata maastokartan todellisuuden mukaisesti ja liikkua maastossa kartan avulla. Oppilas mittaa suhdelukumittakaavan	Oppilas osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti eri karttatyypppejä sekä ilma- ja satelliittikuvia.

					Oppilas mittaa janamittakaavan avulla etäisyyksiä.	avulla etäisyyksiä kartalla.	
T7 ohjata oppilasta harjaannuttamaan arki-elämän geomediataitoja sekä lukemaan, tulkitsemaan ja laatimaan karttoja ja muuta malleja maantieteellisistä ilmiöistä	S1–S6	Oppilas oppii geomediataitoja. Oppilas oppii lukemaan, tulkitsemaan ja laatimaan karttoja ja muita malleja maantieteellisistä ilmiöistä	Geomediataidot	Oppilas osaa tunnistaa yksinkertaisia asioita kartoilta, diagrammeista ja kuvista.	Oppilas osaa tulkita kuvia, diagrammeja, karttoja sekä karttapalveluja maantieteellisistä ilmiöistä. Oppilas laatii yksinkertaisia karttoja ja diagrammeja.	Oppilas osaa tulkita kuvia, diagrammeja, karttoja, karttapalveluja sekä muuta geomediaa maantieteellisistä ilmiöistä. Oppilas laatii karttoja, diagrammeja sekä muuta maantieteellisiä malleja.	Oppilas osaa tehdä johtopäätöksiä laatimistaan kartoista, diagrammeista, muusta geomedia-aineistosta sekä muista maantieteellisistä malleista.
T8 ohjata oppilasta kehittämään maantieteellisiä tutkimustaitoja	S1–S6	Oppilas oppii maantieteellisiä tutkimustaitoja.	Maantieteelliset tutkimustaidot	Oppilas osallistuu pienimuotoisen tutkimuksen toteutukseen ja osaa kertoa, mitä tutkimuksessa on tehty.	Oppilas osaa toteuttaa pienimuotoisen maantieteellisen tutkimuksen. Oppilas osaa valita sopivan tavan tutkimustulosten esittämiseen.	Oppilas osaa toteuttaa maantieteellisen tutkimuksen. Oppilas havainnollistaa tutkimustuloksia geomedian avulla sekä esittää tutkimustuloksia maantieteelle ominaisella tavalla.	Oppilas osaa toteuttaa rakenteeltaan selkeän maantieteellisen tutkimuksen. Oppilas havainnollistaa ja esittää tuloksiaan monipuolisesti geomedian avulla ja liittää tutkimustulokset osaksi maantieteellisiä ilmiöitä.
T9 harjaannuttaa oppilasta havainnoimaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä aktivoida oppilasta seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä,	S1–S6	Oppilas oppii havainnoimaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia erityisesti ilmastonmuutosta ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemistä.	Ympäristölukutaito ja ympäristön muutosten arvioiminen	Oppilas osallistuu kenttätutkimuksiin ohjatusti. Oppilas osaa tunnistaa ympäristön muutoksia.	Oppilas osallistuu kenttätutkimuksiin itsenäisesti ohjeen mukaan. Oppilas osaa havainnoida ympäristön muutoksia, kuten ilmastonmuutosta ja luonnon	Oppilas osallistuu kenttätutkimuksiin ja kytkee havaintoja opettajan ohjaamana käsiteltävään ilmiöön. Oppilas osaa kertoa ympäristön muutoksista ja nimeää syitä keskeisimpiin	Oppilas osallistuu kenttätutkimuksiin ja kytkee havaintoja käsiteltävään ilmiöön. Oppilas osaa selittää syitä ympäristön muutosten taustalla. Oppilas arvioi kriittisesti

Suomessa ja koko maailmassa		Oppilas oppii seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä, Suomessa ja koko maailmassa.			monimuotoisuuden heikkenemistä Suomessa ja muualla maailmassa, ja antaa esimerkkejä näistä. Oppilas seuraa maantieteellisiin ilmiöihin liittyviä ajankohtaisia tapahtumia	ympäristön muutoksiin. Oppilas seuraa maantieteellisiin ilmiöihin liittyviä ajankohtaisia tapahtumia ja selittää joidenkin tapahtumien taustoja.	seuraamiensa maantieteellisten tapahtumien vaikutuksia omassa lähiympäristössä, Suomessa tai koko maailmassa.
T10 tukea oppilasta kehittämään vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitoja sekä argumentoimaan ja esittämään selkeästi maantieteellistä tietoa	S1–S6	Oppilas oppii vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitoja ja reflektomaan omaa toimintaansa ryhmän jäsenenä. Hän oppii argumentoimaan ja esittämään maantieteellistä tietoa selkeästi.	Ryhmässä työskentelyn, maantieteellisen tiedon esittämisen ja argumentoinnin taidot	Oppilas osaa toimia ohjatusti osana ryhmää. Oppilas erottaa toisistaan maantieteellisen tiedon ja mielipiteen.	Oppilas osaa toimia ryhmän jäsenenä. Oppilas esittää maantieteellistä tietoa omin sanoin. Oppilas kuuntelee toisten näkemyksiä ja esittää omia näkemyksiään maantieteellisistä asioista.	Oppilas osaa toimia rakentavasti ryhmän jäsenenä. Oppilas esittää maantieteellistä tietoa oppiaineelle ominaisella tavalla. Oppilas esittää perusteluja omille näkemyksilleen maantieteellisistä asioista.	Oppilas osaa toimia kannustavana ryhmän jäsenenä. Oppilas perustelee esittämänsä maantieteellistä tietoa. Oppilas perustelee maantieteellisen tiedon pohjalta johdonmukaisesti omia näkemyksiään maantieteellisistä asioista.
T11 ohjata oppilasta vaalimaan luontoa, rakennettua ympäristöä ja niiden monimuotoisuutta sekä vahvistaa oppilaan osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja	S1–S6	Oppilas oppii osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja eri aluetasoilla.	Osallistumis- ja vaikuttamistaitojen soveltaminen eri aluetasoilla.	Oppilas osallistuu ohjatusti lähiympäristön vaalimiseen, kuten viihtyisyyden tai turvallisuuden parantamiseen tai ympäristön monimuotoisuuden säilyttämiseen.	Oppilas osallistuu lähiympäristön vaalimiseen. Oppilas antaa esimerkkejä tavoista osallistua ja vaikuttaa lähiympäristöön, globaaleihin ilmiöihin ja alueellisiin kehityskysymyksiin.	Oppilas osaa ohjatusti suunnitella ja osallistuu lähiympäristön vaalimiseen. Oppilas selittää, miten voi osallistua ja vaikuttaa lähiympäristöön, globaaleihin ilmiöihin ja alueellisiin kehityskysymyksiin.	Oppilas osaa suunnitella keinoja lähiympäristön vaalimiseen ja toteuttaa niistä jonkin. Oppilas vertailee ja arvioi eri osallistumisen ja vaikuttamisen tapoja lähiympäristöön, globaaleihin ilmiöihin ja alueellisiin kehityskysymyksiin.

Maantiedon asenne- ja arvotavoitteet							
T12 tukea oppilasta kasvamaan aktiiviseksi, vastuullisesti toimivaksi ja kestävään elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi	S1–S6	Oppilas oppii kasvamaan aktiiviseksi, vastuullisesti toimivaksi ja kestävään elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostumisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			
T13 ohjata oppilasta arvostamaan alueellista identiteettiään sekä luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurien moninaisuutta ja kunnioittamaan ihmisoikeuksia kaikkialla maailmassa	S1–S6	Oppilas oppii arvostamaan alueellista identiteettiään sekä luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurien moninaisuutta ja kunnioittamaan ihmisoikeuksia kaikkialla maailmassa.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostumisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			

FYSIKKA

7. luokka			
Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
Merkitys, arvot ja asenteet • oppii ymmärtämään fysiikan osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa Tutkimisen ja toimimisen taidot • osaa työskennellä turvallisesti ja tavoitteellisesti ohjeen mukaan huolellisesti ja pitkäjänteisesti • osaa käsitellä ja tulkita omien tutkimustensa tuloksia Tiedot ja ymmärrys • osaa käyttää eri tietolähteitä ja arvioida löytämänsä tietoa kriittisesti sekä osaa ilmaista ja perustella erilaisia näkemyksiään fysiikalle ominaisella tavalla • osaa soveltaa fysiikan tietojaan erilaisissa tilanteissa	• näkee arkielämänsä ilmiöitä osana fysiikan maailmaa ja kiinnostuu fysiikan opiskelusta • osaa toteuttaa ohjeenmukaisia kokeellisia tutkimuksia ja mittauksia turvallisesti ja johdonmukaisesti sekä kykenee tekemään havaintoja ja kysymyksiä fysiikan ilmiöistä • osaa vertailla ja arvioida saamiaan mittaustuloksia sekä niiden luotettavuutta • osaa käyttää yksinkertaisia fysiikan käsitteitä ja osaa perustella näkemyksiään fysiikalle ominaisella tavalla	• luonnontieteellinen tutkimus • fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä • fysiikka maailmankuvan rakentajana Aihealueet: • peruskäsitteet ja mittaamisen perusteet • värähdys- ja aaltoliike • valon ominaisuudet, peilien ja linssien perusteet • lämpö ja lämpötila	• fysiikan tutkimuksellinen lähestymistapa tukee käsitteiden, teorioiden ja mallien rakentumista • tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään luontevalla tavalla opetuksessa, mittausten ja tulosten esittämisessä • lähiympäristöä, yhteistyötä yritysten ja asiantuntijoiden kanssa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan

8. luokka			
Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
Merkitys, arvot ja asenteet - oppii ymmärtämään fysiikan osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa Tutkimisen ja toimimisen taidot - osaa työskennellä turvallisesti ja tavoitteellisesti ohjeen mukaan huolellisesti ja pitkäjänteisesti - osaa käsitellä ja tulkita omien tutkimustensa tuloksia Tiedot ja ymmärrys - osaa käyttää eri tietolähteitä ja arvioida löytämänsä tietoa kriittisesti sekä osaa ilmaista ja perustella erilaisia näkemyksiään fysiikalle ominaisella tavalla - osaa soveltaa fysiikan tietojaan erilaisissa tilanteissa	- osaa asettaa tavoitteita fysiikan ilmiöiden tutkimiseen ja ymmärtää teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja merkitystä - pystyy toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia ja mittauksia turvallisesti ja johdonmukaisesti sekä kehittyä muodostamaan kysymyksiä tutkimuksen lähtökohdaksi fysiikan ilmiöistä - kykenee käyttämään fysiikan käsitteitä ja perustelemaan näkemyksiä fysiikalle ominaisella tavalla	- luonnontieteellinen tutkimus - fysiikka yhteiskunnassa - fysiikka maailmankuvan rakentajana - vuorovaikutus ja liike Aihealueet: - mekaniikka: kappaleiden liiketilat, vuorovaikutus ja voima, massa ja paino, tiheys, paine ja noste, kitka, työ, energia ja teho, energiaperiaate - maailmankaikkeuden rakenteet ja mittasuhteet - hiukkassäteilyn lajit	- fysiikan tutkimuksellinen lähestymistapa tukee käsitteiden, teorioiden ja mallien rakentumista - tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään luontevalla tavalla opetuksessa, mittausten ja tulosten esittämisessä - lähiympäristöä, yhteistyötä yritysten ja asiantuntijoiden kanssa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan

9. luokka			
Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
Merkitys, arvot ja asenteet - oppii ymmärtämään fysiikan osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa Tutkimisen ja toimimisen taidot - osaa työskennellä turvallisesti ja tavoitteellisesti ohjeen mukaan huolellisesti ja pitkäjänteisesti - osaa käsitellä ja tulkita omien tutkimustensa tuloksia Tiedot ja ymmärrys - osaa käyttää eri tietolähteitä ja arvioida löytämänsä tietoa kriittisesti sekä osaa ilmaista ja perustella erilaisia näkemyksiään fysiikalle ominaisella tavalla - osaa soveltaa fysiikan tietojaan erilaisissa tilanteissa	- ymmärtää fysiikan osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa - osaa käsitellä, tulkita ja esittää omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioida niitä ja koko tutkimusprosessia - osaa käyttää erilaisia malleja, osaa tehdä johtopäätöksiä sekä osaa soveltaa fysiikan tietoja erilaisissa tilanteissa - arvioi ja vertailee tiedon luotettavuutta ja merkitystä energiavarojen kestävästä käytöstä kannalta	- luonnontieteellinen tutkimus - fysiikka yhteiskunnassa - sähkö Aihealueet: - sähkö: sähkövaraus ja sähköinen vuorovaikutus, jännite ja sähkövirta, virtapiirit ja peruskytkennät, Ohmin laki ja resistanssi, sähköenergia ja sähköteho - sähkömagnetismi: magneettinen ja sähkömagneettinen vuorovaikutus, sähköturvallisuus - energian tuotanto	- fysiikan tutkimuksellinen lähestymistapa tukee käsitteiden, teorioiden ja mallien rakentumista - tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään luontevalla tavalla opetuksessa, mittausten ja tulosten esittämisessä - lähiympäristöä, yhteistyötä yritysten ja asiantuntijoiden kanssa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan

Fysiikka- Päätösarvioinnin kriteerit

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi fysiikassa vuosiluokilla 7–9

Työskentelyn jäsentäminen pienemmiksi kokonaisuuksiksi, projekteiksi tai kokeellisiksi töiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Kokeellisen työskentelyn arviointi voi edetä hierarkisesti työskentelyn, havainnoinnin ja mittaamisen perustaidoista ohjeistettuihin tutkimustehtäviin ja lopulta avoimiin tutkimuksiin. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omia ennakkotietojaan, -taitojaan ja -käsityksiään. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen ja kysymysten avulla. Kannustava palaute tukee erityisesti tutkimisen taitojen kehittymistä ja motivaation rakentumista. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja suunnataan huomiota kohti uusia kehittämishaasteita. Arviointi perustuu monimuotoisten tuotosten lisäksi työskentelyn havainnointiin. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita, kuten kysymysten muodostamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Oppilaiden itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia. Opettajan ja oppilaiden välisiä keskusteluja voidaan käyttää arvioinnin tukena.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona fysiikan opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut fysiikan oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt fysiikan tavoitteet ja niihin liittyvät päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päätösarvosana on fysiikan tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan fysiikan oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päätösarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy fysiikan päätösarviointiin ja siitä muodostettavaan päätösarvosanaan.

Oppilaan työskentelyn ohjaamisella fysiikassa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana. Päätösarvioinnin kriteerien kuvaukset on kirjoitettu kumulatiivisesti, eli edellisen arvosanan osaaminen sisältyy seuraavan arvosanan osaamiseen, vaikkei tätä ole joka tavoitteen kohdalla erikseen kirjoitettu näkyviin.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Merkitys, arvot ja asenteet							
T1 kannustaa ja innostaa oppilasta fysiikan opiskeluun	S1–S6	Oppilas kokee fysiikan opiskelun mielekkääksi.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan fysiikan opiskelusta osana oman oppimisensa arviointia.</i>			
T2 ohjata ja kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa fysiikan osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti	S1–S6	Oppilas arvioi omaa fysiikan osaamistaan, asettaa tavoitteita omalle työskentelylleen ja työskentelee pitkäjänteisesti.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan fysiikan opiskelusta osana oman oppimisensa arviointia.</i>			
T3 ohjata oppilasta ymmärtämään fysiikan osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa	S1–S6	Oppilas ymmärtää fysiikan osaamisen merkitystä omassa elämässään, elinympäristössä ja yhteiskunnassa.	Fysiikan merkityksen ymmärtäminen	Oppilas tunnistaa joidenkin ilmiöiden liittymisen fysiikkaan sekä fysiikan osaamisen merkityksen joissakin ammateissa.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä arkisista tilanteista, joissa tarvitaan fysiikan tietoja ja taitoja. Oppilas osaa nimetä ammatteja, joissa tarvitaan fysiikan osaamista.	Oppilas selittää esimerkkien avulla, millaisista fysiikan tiedoista ja taidoista on hyötyä omassa elinympäristössä. Oppilas osaa antaa esimerkkejä fysiikan osaamisen merkityksestä eri	Oppilas selittää esimerkkien avulla, millaisista fysiikan tiedoista ja taidoista on hyötyä omassa elämässä ja yhteiskunnassa. Oppilas osaa perustella fysiikan osaamisen merkitystä eri

						ammateissa ja jatko-opinnoissa.	ammateissa sekä jatko-opinnoissa.
T4 ohjata oppilasta käyttämään fysiikan osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan energiavarojen kestävän käytön kannalta	S1–S6	Oppilas ymmärtää fysiikan merkityksen kestävän tulevaisuuden rakentamisessa ja arvioi omia valintojaan energiavarojen kestävän käytön kannalta.	Kestävän kehityksen tiedot ja taidot fysiikan kannalta	Oppilas osaa antaa esimerkkejä omista valinnoistaan, joilla on merkitystä energiavarojen kestävän käytön kannalta.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä tilanteista, joissa fysiikkaa tarvitaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa. Oppilas osaa nimetä joitakin hyviä ratkaisuja energiavarojen kestävän käytön kannalta.	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten fysiikkaa käytetään kestävän tulevaisuuden rakentamisessa. Oppilas osaa vertailla erilaisia ratkaisuja energiavarojen kestävän käytön kannalta.	Oppilas perustelee esimerkkien avulla, miten fysiikkaa käytetään kestävän tulevaisuuden rakentamisessa. Oppilas osaa selittää kestävän tulevaisuuden rakentamiseen liittyviä syy-seuraussuhteita ja perustella erilaisia ratkaisuja energiavarojen kestävän käytön kannalta.
Tutkimisen taidot							
T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi	S1–S6	Oppilas muodostaa tutkimuskysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä.	Kysymysten muodostaminen sekä tutkimusten ja muun toiminnan suunnittelu	Oppilas tunnistaa ilmiöitä, joihin liittyen voidaan kehittää tutkimuskysymyksiä.	Oppilas muodostaa tarkasteltavaan aihepiiriin liittyviä yksinkertaisia kysymyksiä, joita voidaan kehittää tutkimusten lähtökohdiksi.	Oppilas muodostaa täsmennettyjä kysymyksiä tarkasteltavien ilmiöiden tutkimiseksi esimerkiksi rajaamalla muuttujia.	Oppilas muodostaa perusteltuja kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä tukeutumalla aikaisempaan tietoon ilmiöstä. Oppilas kehittää kysymyksiä tutkimusten tai muun toiminnan lähtökohdiksi.
T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään	S1–S6	Oppilas toteuttaa kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa.	Kokeellisen tutkimuksen toteuttaminen	Oppilas osallistuu kokeelliseen työskentelyyn havainnoimalla tutkimusten toteuttamista työturvallisuusnäkökohdat	Oppilas osaa tehdä havaintoja ja mittauksia suunnitelmaa noudattaen,	Oppilas työskentelee turvallisesti sekä tekee havaintoja ja mittauksia ohjeiden	Oppilas työskentelee turvallisesti ja johdonmukaisesti, tarvittaessa itsenäisesti, sekä tekee

turvallisesti ja johdonmukaisesti		Oppilas työskentelee turvallisesti ja johdonmukaisesti.		huomioon ottaen ja pystyy kertomaan havainnoistaan.	tarvittaessa ohjatusti. Oppilas työskentelee turvallisesti muiden kanssa.	tai suunnitelman mukaan. Oppilas työskentelee yhteistyössä muiden kanssa.	havaintoja ja mittauksia tarkoituksenmukaisesti. Oppilas osaa toteuttaa yhteistyössä erilaisia tutkimuksia ja tukee muita ryhmän jäseniä tarvittaessa.
T7 ohjata oppilaita käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä ja koko tutkimusprosessia	S1–S6	Oppilas käsittelee ja analysoi tutkimustensa tuloksia sekä arvioi tutkimusprosessia.	Tutkimusten tulosten käsittely, esittäminen ja arviointi	Oppilas kuvailee tehtyä tutkimusta ja sen tuloksia tukeutumalla tutkimuksessa kerättyyn tietoon tai tehtyihin havaintoihin.	Oppilas käsittelee tutkimuksessa kerättyä tietoa, esittää tutkimusten tuloksia ohjeiden mukaisesti ja tekee yksinkertaisia johtopäätöksiä. Oppilas osaa antaa esimerkkejä tulosten oikeellisuuteen ja luotettavuuteen vaikuttavista tekijöistä.	Oppilas käsittelee ja esittää tutkimusten tuloksia sekä tekee johtopäätöksiä. Oppilas osaa antaa esimerkkejä tulosten oikeellisuuteen ja luotettavuuteen sekä tutkimusprosessin toimivuuteen vaikuttavista tekijöistä.	Oppilas käsittelee, tulkitsee ja esittää tutkimusten tuloksia fysiikalle ominaisella tavalla sekä perustelee tehtyjä johtopäätöksiä tukeutumalla tutkimuksissa saatuun aineistoon. Oppilas osaa arvioida sekä tuloksia että tutkimusprosessia.
T8 ohjata oppilasta ymmärtämään teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja merkitystä sekä innostaa osallistumaan yksinkertaisten teknologisten ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa	S1–S6	Oppilas ymmärtää teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja merkitystä. Hän kehittää ja soveltaa yksinkertaisia teknologisia ratkaisuja yhteistyössä muiden kanssa.	Teknologinen osaaminen ja yhteistyö teknologisessa ongelmanratkaisussa	Oppilas tunnistaa teknologisten sovellusten merkityksen omassa elämässään ja osaa nimetä niistä muutamia esimerkkejä, joissa on sovellettu fysiikkaa.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä fysiikan soveltamisesta teknologiassa ja kuvailla näiden käyttöä. Oppilas osallistuu teknologisen ongelmanratkaisun ideointiin ja suunnitteluun.	Oppilas osaa kuvata fysiikkaa soveltavia teknologisia sovelluksia ja selittää niiden toimintaperiaatteita. Oppilas työskentelee yhteistyössä muiden kanssa yksinkertaisen fysiikkaa soveltavan teknologisen ratkaisun	Oppilas osaa kuvata fysiikkaa soveltavia teknologisia sovelluksia, selittää niiden toimintaperiaatteita ja perustella niiden merkitystä yhteiskunnalle. Oppilas toimii teknologisen ratkaisun ideoinnissa, suunnittelussa, kehittämisessä ja

						ideoinnissa, suunnittelussa, kehittämisessä ja soveltamisessa.	soveltamisessa sekä itsenäisesti että rakentavasti yhteistyössä muiden kanssa.
T9 opastaa oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla	S1–S6	Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa sekä simulaatioita omassa oppimisessaan.	Tieto- ja viestintäteknologian käyttö	Oppilas käyttää ohjatusti tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimiseen. Oppilas tutustuu johonkin oppimista tukevaan simulaatioon.	Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimiseen ja esittämiseen ohjeiden mukaisesti. Oppilas osaa tehdä havaintoja simulaatiosta.	Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen. Oppilas osaa tehdä havaintoja ja johtopäätöksiä simulaatiosta.	Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia omatoimisesti tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen. Oppilas osaa tehdä havaintoja ja johtopäätöksiä simulaatiosta. Oppilas osaa tehdä yleistyksiä simulaation avulla.
Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen							
T10 ohjata oppilasta käyttämään fysiikan käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä	S1–S6	Oppilas käyttää fysiikan käsitteitä täsmällisesti sekä hyödyntää ajattelussaan luonnontieteellisiä teorioita.	Käsitteiden käyttö ja jäsentyminen	Oppilas selittää fysiikan ilmiöitä käyttäen joitakin fysiikan käsitteitä.	Oppilas selittää fysiikan ilmiöitä käyttäen fysiikan keskeisiä käsitteitä.	Oppilas selittää fysiikan ilmiöitä käyttäen fysiikan keskeisiä käsitteitä. Oppilas osaa yhdistää toisiinsa ilmiön, siihen liittyvät ominaisuudet ja ominaisuuksia kuvaavat suureet.	Oppilas selittää fysiikan ilmiöitä käyttäen fysiikan keskeisiä käsitteitä täsmällisesti. Oppilas osaa yhdistää ilmiöihin liittyvät ominaisuudet ja ominaisuuksia kuvaavat suureet käsiterakenteeksi.
T11 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia	S1–S6	Oppilas käyttää erilaisia malleja	Mallien käyttäminen	Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä	Oppilas käyttää yksinkertaisia malleja	Oppilas käyttää yksinkertaisia malleja	Oppilas käyttää malleja ja tekee niiden pohjalta

malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä sekä ennusteiden tekemisessä		ilmiöiden tarkastelussa.		ilmiöiden kuvaamisessa käytetyistä malleista.	ilmiöiden kuvaamiseen ja ennusteiden tekemiseen.	ja tekee niiden pohjalta ennusteita sekä osaa selittää, miten malli on muodostettu mittaustuloksista. Oppilas osaa arvioida mallin suhdetta todellisuuteen.	ennusteita sekä osaa muodostaa mittaustuloksista yksinkertaisia malleja. Oppilas osaa arvioida mallin suhdetta todellisuuteen sekä mallin rajoituksia tai puutteita.
T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä fysiikalle ominaisella tavalla	S1–S6	Oppilas käyttää ja arvioi kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisee ja perustelee erilaisia näkemyksiä fysiikalle ominaisella tavalla.	Argumentointitaidot ja tietolähteiden käyttäminen	Oppilas hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ohjatusti.	Oppilas hakee tietoa erilaisista tietolähteistä. Oppilas osaa ilmaista erilaisia näkökulmia ja harjoittelee perustelemaan niitä fysiikalle ominaisella tavalla.	Oppilas hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ja valitsee yleisesti luotettavina pidettyjä tietolähteitä. Oppilas osaa ilmaista ja perustella erilaisia näkökulmia fysiikalle ominaisella tavalla.	Oppilas hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ja osaa pohtia tietolähteen luotettavuutta. Oppilas osaa ilmaista ja perustella erilaisia näkökulmia fysiikalle ominaisella tavalla sekä vertailla keskenään ristiriitaisia näkökulmia.
T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa	S1, S4	Oppilas hahmottaa luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.	Luonnontieteellisen tiedon luonteen ja tiedon tuottamistavan hahmottaminen	Oppilas tunnistaa kokeellisuuden fysiikan tapana tuottaa luonnontieteellistä tietoa.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä luonnontieteellisen tiedon kehittämisestä ja tieteellisistä tavoista tuottaa tietoa.	Oppilas osaa kuvailla fysiikkaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä. Oppilas osaa kuvailla tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.	Oppilas osaa selittää perustellen fysiikkaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä. Oppilas osaa selittää perustellen tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.
T14 ohjata oppilasta saavuttamaan riittävät tiedolliset valmiudet jatko-opintoja varten	S5, S6	Oppilas saavuttaa riittävät tiedolliset valmiudet jatko-opintoja varten vuorovaikutuksesta	Tiedollisten jatko-opintovalmiuksien saavuttaminen vuorovaikutuksesta	Oppilas tunnistaa joitakin vuorovaikutukseen ja liikkeeseen sekä sähköön liittyviä käsitteitä, ilmiöitä	Oppilas osaa käyttää joitakin vuorovaikutuksen ja liikkeen sekä sähkön keskeisiä käsitteitä,	Oppilas osaa käyttää vuorovaikutuksen ja liikkeen sekä sähkön keskeisiä käsitteitä, olioita, ilmiöitä,	Oppilas osaa käyttää vuorovaikutuksen ja liikkeen sekä sähkön keskeisiä käsitteitä, olioita, ilmiöitä,

vuorovaikutuksesta ja liikkeestä sekä sähköstä		ja liikkeestä sekä sähköstä.	ja liikkeestä sekä sähköstä	ja suureita tutuissa tilanteissa.	olioita, ilmiöitä, ominaisuuksia, suureita, malleja ja lakeja tutuissa tilanteissa.	ominaisuuksia, suureita, malleja ja lakeja tutuissa tilanteissa.	ominaisuuksia, suureita, malleja ja lakeja tutuissa ja soveltavissa tilanteissa.
T15 ohjata oppilasta soveltamaan fysiikan tietojaa ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua fysiikan soveltamiseen erilaisissa tilanteissa, kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä	S1–S6	Oppilas soveltaa fysiikan tietojaa ja taitojaan eri tilanteissa.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Arvioitava osaaminen sisältyy muiden tavoitteiden osaamisen kuvauksiin.</i>			

KEMIA

7. luokka			
Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
Merkitys, arvot ja asenteet • oppii ymmärtämään kemian ja sen sovellusten merkitystä jokapäiväisessä elämässä, elinympäristössä, yhteiskunnassa ja teknologiassa • kehittää luonnontieteellistä ajatteluaan ja syventää maailmankuvaansa. • oppii ottamaan vastuuta omasta elinympäristöstään Tutkimisen ja toimimisen taidot • osaa työskennellä ryhmässä ja yksin ohjeen mukaan turvallisesti ja tavoitteellisesti • osaa käsitellä ja tulkita ryhmänsä tuloksia ja omia tuloksiaan itsenäisesti Tiedot ja ymmärrys • oppii luonnontieteille ominaiseen tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin sekä luotettavuuden ja merkityksen arviointiin eri tilanteissa • oppii mallintamaan aineen rakennetta ja kemiallisia	• ymmärtää arkielämän ilmiöitä osana kemian maailmaa ja luonnollinen uteliaisuus ilmiöiden selittämiseksi vahvistuu • toteuttaa ohjeen mukaisia kokeellisia tutkimuksia ja mittauksia turvallisesti ja johdonmukaisesti sekä oppii tekemään havaintoja ja kysymyksiä kemian ilmiöistä • arvioi tiedon luotettavuutta • käyttää kemian käsitteitä ja oppii perustelemaan näkemyksiään kemialle ominaisella tavalla • perehtyy kemian merkkikieleen ja käyttää sitä	• tutkimus ja kokeellisuus • kemia omassa elämässä ja elinympäristössä • kemia maailmankuvan rakentajana Aihealueet: • kemiaa tutkimaan • kemian merkkikieli • aine, alkuaine, atomi • kestävän kehityksen periaatteita	• kemian tutkimuksellinen lähestymistapa tukee käsitteiden, teorioiden ja mallien rakentumista • tieto- ja viestintätekniologiaa hyödynnetään luontevalla tavalla opetuksessa sekä mittausten ja tulosten esittämisessä • lähiympäristöä, yhteistyötä yritysten ja asiantuntijoiden kanssa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan

	reaktioita kemian merkkikieltä käyttäen • osaa soveltaa kemian tietojaan erilaisissa tilanteissa			
--	---	--	--	--

8. luokka			
Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
Merkitys, arvot ja asenteet • oppii ymmärtämään kemian ja sen sovellusten merkitystä jokapäiväisessä elämässä, elinympäristössä, yhteiskunnassa ja teknologiassa • kehittää luonnontieteellistä ajatteluaan ja syventää maailmankuvaansa. • oppii ottamaan vastuuta omasta elinympäristöstään Tutkimisen ja toimimisen taidot • osaa työskennellä ryhmässä ja yksin ohjeen mukaan turvallisesti ja tavoitteellisesti • osaa käsitellä ja tulkita ryhmänsä tuloksia ja omia tuloksiaan itsenäisesti Tiedot ja ymmärrys • oppii luonnontieteille ominaiseen tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin sekä luotettavuuden ja merkityksen arviointiin eri tilanteissa • oppii mallintamaan aineen rakennetta ja kemiallisia	• osaa asettaa tavoitteita kemian ilmiöiden tutkimiseen ja ymmärtää teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja merkitystä. • toteuttaa kokeellisia tutkimuksia ja mittauksia turvallisesti ja johdonmukaisesti sekä oppii muodostamaan kysymyksiä tutkimuksen lähtökohdaksi kemian ilmiöistä. • syventää kemian käsitteiden ymmärtämistä. • käyttää kemian merkkikieltä kemian ilmiöiden selittämisessä	• tutkimus ja kokeellisuus • kemia maailmankuvan rakentajana • aineen ominaisuudet • kemian merkkikieli ja aineen rakenne • kemia omassa elämässä ja elinympäristössä Aihealueet: • atomi, jaksollinen järjestelmä, yhdistetyypit, reaktioyhtälöt, hapot, emäkset, suolat • kemia ja ympäristö	• kemian tutkimuksellinen lähestymistapa tukee käsitteiden sekä teorioiden ja mallien rakentumista • tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään luontevalla tavalla opetuksessa, mittausten ja tulosten esittämisessä • lähiympäristöä, yhteistyötä yritysten ja asiantuntijoiden kanssa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan

	reaktioita kemian merkkikieltä käyttäen • osaa soveltaa kemian tietojaan erilaisissa tilanteissa			
--	---	--	--	--

9. luokka			
Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
Merkitys, arvot ja asenteet • oppii ymmärtämään kemian ja sen sovellusten merkitystä jokapäiväisessä elämässä, elinympäristössä, yhteiskunnassa ja teknologiassa • kehittää luonnontieteellistä ajatteluaan ja syventää maailmankuvaansa. • oppii ottamaan vastuuta omasta elinympäristöstään Tutkimisen ja toimimisen taidot • osaa työskennellä ryhmässä ja yksin ohjeen mukaan turvallisesti ja tavoitteellisesti • osaa käsitellä ja tulkita ryhmänsä tuloksia ja omia tuloksiaan itsenäisesti Tiedot ja ymmärrys • oppii luonnontieteille ominaiseen tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin sekä luotettavuuden ja merkityksen arviointiin eri tilanteissa • oppii mallintamaan aineen rakennetta ja kemiallisia	• ymmärtää kemian opiskelun merkityksen omassa elämässä, kemian tietojen ja taitojen merkityksen omassa elinympäristössä ja kemian osaamisen merkityksen yhteiskunnassa • osaa käsitellä, tulkita ja esittää omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioida niitä ja koko tutkimusprosessia • perehtyy erilaisten mallien käyttämiseen ja tekee johtopäätöksiä sekä soveltaa kemian tietoja erilaisissa tilanteissa • arvioi ja vertailee tiedon luotettavuutta ja merkitystä luonnonvarojen kestävästä käytöstä kannalta	• tutkimus ja kokeellisuus • kemia omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa • kemia maailmankuvan rakentajana • aineen ominaisuudet Aihealueet: • metallit, sähkökemiat • hiiliyhdisteet, ravintoaineet • kodin kemikaaleja ja materiaaleja	• kemian tutkimuksellinen lähestymistapa tukee käsitteiden, teorioiden ja mallien rakentumista • tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään luontevalla tavalla opetuksessa sekä mittauksien ja tulosten esittämisessä • lähiympäristöä, yhteistyötä yritysten ja asiantuntijoiden kanssa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan

	reaktioita kemian merkkikieltä käyttäen • osaa soveltaa kemian tietojaan erilaisissa tilanteissa			
--	---	--	--	--

Kemia- Päättöarvioinnin kriteerit

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi kemiassa vuosiluokilla 7–9

Työskentelyn jäsentäminen pienemmiksi kokonaisuuksiksi, projekteiksi tai kokeellisiksi töiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Kokeellisen työskentelyn arviointi voi edetä hierarkisesti turvallisen työskentelyn periaatteista taitotehtäviin ja suljetuista tutkimustehtävistä aina avoimiin tutkimuksiin asti. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omia ennakkotietojaan, -taitojaan ja -käsityksiään. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen ja kysymysten avulla. Kannustava palaute tukee erityisesti tutkimisen taitojen kehittymistä ja motivaation rakentumista. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja suunnataan huomiota kohti uusia kehittämishaasteita. Arviointi perustuu monimuotoisten tuotosten lisäksi työskentelyn havainnointiin. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita, kuten kysymysten muodostamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Oppilaiden itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia. Opettajan ja oppilaiden välisiä keskusteluja voidaan käyttää arvioinnin tukena.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona kemian opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut kemian oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt kemian tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on kemian tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan kemian oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy kemian päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Oppilaan työskentelyn ohjaamisella kemiassa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana. Päättöarvioinnin kriteerien kuvaukset on kirjoitettu kumulatiivisesti, eli edellisen arvosanan osaaminen sisältyy seuraavan arvosanan osaamiseen, vaikkei tätä ole joka tavoitteen kohdalla erikseen kirjoitettu näkyviin.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Merkitys, arvot ja asenteet							
T1 kannustaa ja innostaa oppilasta kemian opiskeluun	S1–S6	Oppilas kokee kemian opiskelun mielekkääksi.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan kemian opiskelusta osana oman oppimisensa arviointia.</i>			
T2 ohjata ja kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa kemian osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti	S1–S6	Oppilas arvioi omaa kemian osaamistaan, asettaa tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelee pitkäjänteisesti.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan kemian opiskelusta osana oman oppimisensa arviointia.</i>			
T3 ohjata oppilasta ymmärtämään kemian osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa	S1–S6	Oppilas ymmärtää kemian osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa.	Kemian merkityksen ymmärtäminen	Oppilas tunnistaa joidenkin ilmiöiden liittymisen kemiaan sekä kemian osaamisen merkityksen joissakin ammateissa.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä arkisista tilanteista, joissa tarvitaan kemian tietoja ja taitoja. Oppilas osaa nimetä ammatteja, joissa tarvitaan kemian osaamista.	Oppilas selittää esimerkkien avulla, millaisista kemian tiedoista ja taidoista on hyötyä omassa elinympäristössä. Oppilas osaa antaa esimerkkejä kemian osaamisen merkityksestä eri	Oppilas selittää esimerkkien avulla, millaisista kemian tiedoista ja taidoista on hyötyä omassa elämässä ja yhteiskunnassa. Oppilas osaa perustella kemian osaamisen merkitystä eri

						ammateissa ja jatko- opinnoissa.	ammateissa sekä jatko- opinnoissa.
T4 ohjata oppilasta käyttämään kemian osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta	S1–S6	Oppilas ymmärtää kemian merkityksen kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioi omia valintojaan luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta.	Kestävän kehityksen tiedot ja taidot kemian kannalta	Oppilas osaa antaa esimerkkejä omista valinnoistaan, joilla on merkitystä luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä tilanteista, joissa kemiaa tarvitaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa. Oppilas osaa nimetä joitakin hyviä ratkaisuja luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta.	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten kemiaa käytetään kestävän tulevaisuuden rakentamisessa. Oppilas osaa vertailla erilaisia ratkaisuja luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta.	Oppilas perustelee esimerkkien avulla, miten kemiaa käytetään kestävän tulevaisuuden rakentamisessa. Oppilas osaa selittää kestävän tulevaisuuden rakentamiseen liittyviä syy-seuraussuhteita ja perustella erilaisia ratkaisuja luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta.
Tutkimisen taidot							
T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi	S1–S6	Oppilas muodostaa tutkimuskysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä.	Kysymysten muodostaminen sekä tutkimusten ja muun toiminnan suunnittelu	Oppilas tunnistaa ilmiöitä, joita voidaan ottaa tutkimusten lähtökohdiksi.	Oppilas muodostaa tarkasteltavaan aihepiiriin liittyviä yksinkertaisia kysymyksiä, joita voidaan kehittää tutkimusten lähtökohdiksi.	Oppilas muodostaa täsmennettyjä kysymyksiä tarkasteltavien ilmiöiden tutkimiseksi esimerkiksi rajaamalla muuttujia.	Oppilas muodostaa perusteltuja kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä tukeutumalla aikaisempaan tietoon ilmiöstä. Oppilas kehittää kysymyksiä tutkimusten tai muun toiminnan lähtökohdiksi.
T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä	S1–S6	Oppilas toteuttaa kokeellisia tutkimuksia	Kokeellisen tutkimuksen toteuttaminen	Oppilas osallistuu kokeelliseen työskentelyyn havainnoimalla	Oppilas osaa tehdä havaintoja ja mittauksia suunnitelmaa	Oppilas työskentelee turvallisesti sekä tekee havaintoja ja	Oppilas työskentelee turvallisesti ja johdonmukaisesti, tarvittaessa

työskentelemään johdonmukaisesti ja turvallisesti		yhteistyössä muiden kanssa. Oppilas työskentelee turvallisesti ja johdonmukaisesti.		tutkimusten toteuttamista työturvallisuusnäkökohdat huomioon ottaen ja pystyy kertomaan havainnoistaan.	noudattaen, tarvittaessa ohjatusti. Oppilas työskentelee turvallisesti muiden kanssa.	mittauksia ohjeiden tai suunnitelman mukaan. Oppilas työskentelee yhteistyössä muiden kanssa.	itsenäisesti, sekä tekee havaintoja ja mittauksia tarkoituksenmukaisesti. Oppilas osaa toteuttaa yhteistyössä erilaisia tutkimuksia ja tukee muita ryhmän jäseniä tarvittaessa.
T7 ohjata oppilaita käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä ja koko tutkimusprosessia	S1–S6	Oppilas käsittelee ja analysoi tutkimustensa tuloksia sekä arvioi tutkimusprosessia.	Tutkimusten tulosten käsittely, esittäminen ja arviointi	Oppilas kuvailee tehtyä tutkimusta ja sen tuloksia tukeutumalla tutkimuksessa kerättyyn tietoon tai tehtyihin havaintoihin.	Oppilas käsittelee tutkimuksessa kerättyä tietoa ja esittää tutkimusten tuloksia ohjeiden mukaisesti sekä tekee yksinkertaisia johtopäätöksiä. Oppilas osaa antaa esimerkkejä tulosten oikeellisuuteen ja luotettavuuteen vaikuttavista tekijöistä.	Oppilas käsittelee ja esittää tutkimusten tuloksia sekä tekee johtopäätöksiä. Oppilas osaa antaa esimerkkejä tulosten oikeellisuuteen ja luotettavuuteen sekä tutkimusprosessin toimivuuteen vaikuttavista tekijöistä.	Oppilas käsittelee, tulkitsee ja esittää tutkimusten tuloksia kemialle ominaisella tavalla sekä perustelee tehtyjä johtopäätöksiä tukeutumalla tutkimuksissa saatuun aineistoon. Oppilas osaa arvioida sekä tuloksia että tutkimusprosessia.
T8 ohjata oppilasta hahmottamaan kemian soveltamista teknologiassa sekä osallistumaan kemian soveltavien ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa	S1–S6	Oppilas ymmärtää kemian soveltamista teknologiassa. Oppilas kehittää ja soveltaa yksinkertaisia teknologisia ratkaisuja yhteistyössä muiden kanssa.	Teknologinen osaaminen ja yhteistyö teknologisessa ongelmanratkaisussa	Oppilas tunnistaa teknologisten sovellusten merkityksen omassa elämässään ja osaa nimetä niistä muutamia esimerkkejä, joissa on sovellettu kemian.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä kemian soveltamisesta teknologiassa ja kuvailla niiden käyttöä. Oppilas osallistuu kemian soveltavan ongelmanratkaisun ideointiin ja suunnitteluun.	Oppilas osaa kuvata kemian soveltavia teknologisia sovelluksia ja selittää niiden toimintaperiaatteita. Oppilas työskentelee yhteistyössä muiden kanssa yksinkertaisen kemian soveltavan ratkaisun ideoinnissa, suunnittelussa,	Oppilas osaa kuvata kemian soveltavia teknologisia sovelluksia, selittää niiden toimintaperiaatteita sekä perustella niiden merkitystä yhteiskunnalle. Oppilas toimii kemian soveltavan ratkaisun ideoinnissa, suunnittelussa,

						kehittämisessä ja soveltamisessa.	kehittämisessä ja soveltamisessa sekä itsenäisesti että rakentavasti yhteistyössä muiden kanssa.
T9 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla	S1–S6	Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa sekä simulaatioita omassa oppimisessaan.	Tieto- ja viestintäteknologian käyttö	Oppilas käyttää ohjatusti tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimiseen. Oppilas tutustuu johonkin oppimista tukevaan simulaatioon.	Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimiseen ja esittämiseen ohjeiden mukaisesti. Oppilas osaa tehdä havaintoja simulaatiosta.	Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen. Oppilas osaa tehdä havaintoja ja johtopäätöksiä simulaatiosta.	Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia omatoimisesti tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen. Oppilas osaa tehdä havaintoja ja johtopäätöksiä simulaatiosta. Oppilas osaa tehdä yleistyksiä simulaation avulla.
Kemian tiedot ja niiden käyttäminen							
T10 ohjata oppilasta käyttämään kemian käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä	S1–S6	Oppilas käyttää kemian käsitteitä täsmällisesti ja hyödyntää ajattelussaan luonnontieteellisiä teorioita.	Käsitteiden käyttö ja jäsentyminen	Oppilas selittää kemian ilmiöitä käyttäen joitakin kemian käsitteitä.	Oppilas selittää kemian ilmiöitä käyttäen kemian keskeisiä käsitteitä.	Oppilas selittää kemian ilmiöitä käyttäen kemian keskeisiä käsitteitä. Oppilas osaa yhdistää toisiinsa ilmiön, siihen liittyvät ominaisuudet ja käsitteet.	Oppilas selittää kemian ilmiöitä käyttäen kemian keskeisiä käsitteitä täsmällisesti. Oppilas osaa yhdistää ilmiöihin liittyvät ominaisuudet ja käsitteet käsiterakenteeksi.
T11 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia malleja kuvaamaan ja	S1–S6	Oppilas käyttää erilaisia malleja aineen rakenteen ja	Mallien käyttäminen	Oppilas tunnistaa, että malleja käytetään aineen rakenteen kuvaamisessa.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä, joissa aineen rakennetta ja	Oppilas osaa kuvata aineen rakennetta ja	Oppilas osaa kuvata ja selittää aineen rakennetta ja

selittämään aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä		kemiallisten ilmiöiden tarkastelussa.			kemiallisia ilmiöitä kuvataan malleilla.	kemiallisia ilmiöitä erilaisilla malleilla. Oppilas osaa arvioida mallin suhdetta todellisuuteen.	kemiallisia ilmiöitä käyttämällä erilaisia malleja. Oppilas osaa arvioida mallin suhdetta todellisuuteen sekä mallin rajoituksia tai puutteita.
T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä kemialle ominaisella tavalla	S1–S6	Oppilas käyttää ja arvioi kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisee ja perustelee erilaisia näkemyksiä kemialle ominaisella tavalla.	Argumentointitaidot ja tietolähteiden käyttäminen	Oppilas hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ohjatusti. Oppilas tunnistaa kemialle ominaisella tavalla perusteltuja näkemyksiä.	Oppilas hakee tietoa erilaisista tietolähteistä. Oppilas osaa ilmaista erilaisia näkökulmia ja harjoittelee perustelemaan niitä kemialle ominaisella tavalla.	Oppilas hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ja valitsee yleisesti luotettavina pidettyjä tietolähteitä. Oppilas osaa ilmaista ja perustella erilaisia näkökulmia kemialle ominaisella tavalla.	Oppilas hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ja osaa pohtia tietolähteen luotettavuutta. Oppilas osaa ilmaista ja perustella erilaisia näkökulmia kemialle ominaisella tavalla sekä vertailla keskenään ristiriitaisia näkökulmia.
T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa	S1, S4	Oppilas hahmottaa luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.	Luonnontieteellisen tiedon luonteen ja tiedon tuottamistavan hahmottaminen	Oppilas tunnistaa kokeellisuuden kemian tapana tuottaa luonnontieteellistä tietoa.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä luonnontieteellisen tiedon kehitymisestä ja tieteellisistä tavoista tuottaa tietoa.	Oppilas osaa kuvailla kemiaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä. Oppilas osaa kuvailla tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.	Oppilas osaa selittää perustellen kemiaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä. Oppilas osaa selittää perustellen tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.
T14 ohjata oppilasta ymmärtämään peruseriaatteita aineen ominaisuuksista, rakenteesta ja aineiden muutoksista	S5, S6	Oppilas ymmärtää peruseriaatteita aineen ominaisuuksista, rakenteesta ja	Tiedollisten jatko-opintovalmiuksien saavuttaminen aineen ominaisuuksista, rakenteesta ja	Oppilas tunnistaa joitakin aineen ominaisuuksiin, rakenteeseen ja aineiden muutoksiin liittyviä käsitteitä ja ilmiöitä tutuissa tilanteissa.	Oppilas osaa käyttää joitakin aineen ominaisuuksien, rakenteiden ja aineiden muutosten keskeisiä käsitteitä,	Oppilas osaa käyttää aineen ominaisuuksien, rakenteiden ja aineiden muutosten keskeisiä käsitteitä,	Oppilas osaa käyttää aineen ominaisuuksien, rakenteiden ja aineiden muutosten keskeisiä käsitteitä, ilmiöitä ja

		aineiden muutoksista.	aineiden muutoksista		ilmiöitä ja malleja tutuissa tilanteissa.	ilmiöitä ja malleja tutuissa tilanteissa.	malleja tutuissa ja soveltavissa tilanteissa.
T15 ohjata oppilasta soveltamaan kemian tietojään ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua kemian soveltamiseen erilaisissa tilanteissa, kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä	S1–S6	Oppilas soveltaa kemian tietojään ja taitojaan eri tilanteissa.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Arvioitava osaaminen sisältyy muiden tavoitteiden osaamisen kuvauksiin.</i>			

TERVEYSTIETO

	7. luokka			
	Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
	Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys • ymmärtää terveyden laaja-alaisuutta, terveyden edistämistä sekä elämäntapaa, kasvua ja kehitystä voimavaroiltaan Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy • syventää ymmärrystään terveyden eri osa-alueista sekä osaa tunnistaa ja kykenee arvioimaan omia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tottumuksiaan, valintojaan ja niiden perusteluja Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri • ymmärtää ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin ja tieto- ja viestintätekniikan merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille. • ymmärtää ja kykenee arvioimaan perheen ja omaan elämäntapaan kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveyskäsitteitä	• ymmärtää terveyden eri osa-alueet • syventää ymmärrystään terveyttä vaarantavista tekijöistä • ymmärtää ihmisen kasvua ja kehitystä elämän eri vaiheissa • kehittää itsetuntemustaan sekä valmiuksiaan tunne- ja vuorovaikutustaidoissa	Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys • tunne- ja vuorovaikutus taidot • minäkuva, murroksen muutokset ja itsetuntemus Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy • arkirytmi ja hygienia • riippuvuus • päihteet (tupakkatuotteet) Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri • perheiden ja kavereiden merkitys hyvinvoinnille	• sähköinen oppimisympäristö, oppilaiden henkilökohtainen portfolio, draama, oppimispäiväkirjat, terveyskeskustelu

	8. luokka			
	Päätavoitteet	Vuosisuokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
	Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys - ymmärtää terveyden laaja-alaisuutta, terveyden edistämistä sekä elämäntapaa, kasvua ja kehitystä voimavaralähtöisesti Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy - syventää ymmärrystään terveyden eri osa-alueista sekä osaa tunnistaa ja kykenee arvioimaan omia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tottumuksiaan, valintojaan ja niiden perusteluja Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri - ymmärtää ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin ja tietojen viestintäteknologian merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille. - ymmärtää ja kykenee arvioimaan perheen ja omaan elämäntapaan kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveyskäsitteitä	- ymmärtää ympäristön ja sosiaalisten suhteiden merkityksen terveydelle ja hyvinvoinnille - ymmärtää terveyden eri osa-alueet ja arvioi omaa terveyttä suhteessa vallitseviin terveyssuosituksiin - syventää ymmärrystään terveyden eri osa-alueilla ja kykenee perustelemaan omia valintoja - toimii tarkoituksenmukaisesti terveyteen ja turvallisuuteen liittyvissä tilanteissa	Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy - terveystottumukset - liikunta ja terveys - päihteet - seksuaalisuus ja sen kehittyminen - ensiaputaidot - turvallisuustaidot ja liikenneturvallisuus	sähköinen oppimisympäristö, mahdolliset oppimiskäynnit, mahdolliset vierailevat luennoitsijat, väittely, erilaiset oppimispäiväkirjat, erilaiset toiminnalliset opetusmenetelmät, terveyskeskustelu

	9. luokka			
	Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
	Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys • ymmärtää terveyden laaja-alaisuutta, terveyden edistämistä sekä elämäntapaa, kasvua ja kehitystä voimavaroiltaan Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy • syventää ymmärrystään terveyden eri osa-alueista sekä osaa tunnistaa ja kykenee arvioimaan omia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tottumuksiaan, valintojaan ja niiden perusteluja Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri • ymmärtää ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin ja tietojen viestintäteknologian merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille. • ymmärtää ja kykenee arvioimaan perheen ja omaan elämäntapaan kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveyskäsitteitä	• ymmärtää yhteiskunnan ja kulttuurin merkityksen terveydelle ja hyvinvoinnille • syventää ymmärrystään terveyden eri osa-alueilla ja kykenee perustelemaan omia valintoja • ymmärtää ja kykenee arvioimaan perheen ja omaan elämäntapaan kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveyskäsitteitä. • tietää ja osaa hakeutua tarvittaviin terveyspalveluihin	Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys • mielen hyvinvointi Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy • ravitsemus • kansantaudit • tartuntataudit • sukupuolitaudit ja seksuaalisuuden monimuotoisuus Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri • terveyspalvelut	• sähköinen oppimisympäristö, mahdolliset oppimiskäynnit, mahdolliset vierailijat, luennoitsijat, väittely, erilaiset oppimispäiväkirjat, erilaiset toiminnalliset opetusmenetelmät, terveyskeskustelu

Terveystieto- Päättöarvioinnin kriteerit

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi terveystiedossa vuosiluokilla 7–9

Terveystiedon arvioinnin kohteena on terveysosaamisen eri osa-alueiden arviointi. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on tukea oppimista ja kannustaa oppilaita kehittämään terveysosaamistaan sekä soveltamaan sitä arjessa. Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti, opetuksen eri vaiheissa ja osaamisalueen ominaispiirteet huomioon ottaen. Oppimisen tukena käytetään myös itsearviointia ja vertaispalautetta. Terveystiedossa on erityisen tärkeätä huolehtia siitä, että arviointi ei kohdistu oppilaan arvoihin, asenteisiin, terveyskäyttäytymiseen, sosiaalisuuteen, temperamenttiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Eettistä pohdintaa ja itsetuntemusta koskevista tavoitteista kiinnitetään huomiota siihen, miten oppilas pohtii ja perustelee käsiteltävää aihetta terveyden näkökulmasta, tiedonalan käsitteitä ja erilaisia lähteitä käyttäen.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona terveystiedon opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut terveystiedon oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt terveystiedon tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on terveystiedon tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan terveystiedon oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy terveystiedon päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Oppilaan ohjaamisella terveystiedossa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys							
T1 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden laaja-alaisuutta, terveyden edistämistä sekä elämäntapaa, kasvua ja kehitystä voimavaralähtöisesti	S1–S3	Oppilas oppii tarkastelemaan terveyden laaja-alaisuutta, terveyden edistämistä sekä elämäntapaa, kasvua ja kehitystä voimavaralähtöisesti.	Terveyteen liittyvät käsitykset	Oppilas osaa nimetä yksittäisen terveyden osa-alueen. Oppilas osaa nimetä yksittäisen elämäntapavaiheen.	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla terveyden osa-alueita ja niiden välistä yhteyttä sekä antaa esimerkin, mitä terveyden edistämiseksi tarkoitetaan. Oppilas osaa kuvata jotakin elämäntapavaihetta sekä nimetä nuoruuden kasvun ja kehityksen piirteitä.	Oppilas osaa kuvata terveyden osa-alueet ja näiden välistä yhteyttä esimerkkien avulla sekä kuvata esimerkkien avulla, mitä terveyden edistämiseksi tarkoitetaan. Oppilas osaa kuvata elämäntapavaihteita, erityisesti nuoruuden kehitystä, ja kuvata esimerkkien avulla terveyden, kasvun ja kehityksen merkitystä elämän voimavarana.	Oppilas osaa kuvata terveyden osa-alueet ja selittää niiden välisiä syy-seuraussuhteita sekä eritellä, mitä terveyden edistämiseksi tarkoitetaan. Oppilas osaa eritellä elämäntapavaihteita sekä arvioida terveyden merkitystä elämän voimavarana elämäntapavaihteissa.
T2 ohjata oppilasta kehittämään valmiuksiaan tunne- ja vuorovaikutustaitoissa ja kykyä toimia erilaisissa ristiriita- ja kriisitilanteissa	S1	Oppilas oppii hyödyntämään tunne- ja vuorovaikutustaitoja sekä erilaisia keinoja ristiriita- ja kriisitilanteiden käsittelyyn.	Vuorovaikutus- ja tunnetaitojen sekä käyttäytymisen säätelyn analysointi	Oppilas osaa nimetä perustunteita ja tietää, että ne vaikuttavat käyttäytymiseen. Oppilas osaa nimetä ristiriitailanteita sekä stressin ja kriisien piirteitä.	Oppilas osaa nimetä perustunteet sekä antaa joitakin esimerkkejä tunteiden ja käyttäytymisen välisestä vuorovaikutuksesta. Oppilas osaa nimetä keinoja ristiriitailanteiden	Oppilas osaa kuvata perustunteiden lisäksi muita tunteita sekä antaa esimerkkejä tunteiden ja käyttäytymisen välisestä vuorovaikutuksesta ja käyttäytymisen säätelystä.	Oppilas osaa luokitella erilaisia tunteita, analysoida niiden taustatekijöitä sekä esitellä keinoja käyttäytymisen ja vuorovaikutuksen säätelyyn. Oppilas osaa luokitella

					selvittämiseen ja stressin ja kriisien käsittelyyn.	Oppilas osaa kuvata keinoja ja ratkaisuja ristiriitatilanteiden selvittämiseen sekä stressin ja kriisien käsittelyyn.	ristiriitatilanteiden syitä ja esitellä perusteltuja keinoja ja ratkaisuja ristiriitatilanteiden selvittämiseen sekä stressin ja kriisien käsittelyyn.
T3 ohjata oppilasta kehittämään itsetuntemustaan, omien arvojen ja asenteiden sekä kehon ja mielen viestien tunnistamista ja säätelemään käyttäytymistään, oppimistaan ja opiskeluaan tukevia tekijöitä	S1	Oppilas oppii kehittämään itsetuntemustaan ja säätelemään käyttäytymistään ja oppimistaan.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			
T4 ohjata oppilasta pohtimaan yksilöllisyyteen, yhteisöllisyyteen ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta sekä tukea oppilaan valmiuksia luoda vastuullisia ratkaisuja ihmisten välisissä vuorovaikutustilanteissa	S1, S3	Oppilas oppii pohtimaan yksilöllisyyteen, yhteisöllisyyteen ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta sekä oppii luomaan vastuullisia ratkaisuja ihmisten välisissä vuorovaikutustilanteissa toimimiseen.	Terveydellisen kehityksen analysointi ja toiminta vuorovaikutustilanteissa	Oppilas osaa nimetä yksilöllisyyteen vaikuttavia tekijöitä sekä antaa yksittäisen esimerkin sosiaalisten suhteiden yhteydestä mielen hyvinvointiin ja terveyteen. Oppilas osaa nimetä yhdessä toimimiseen ja vuorovaikutukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä ja esittää niihin ohjatusti ratkaisuja.	Oppilas osaa kuvata yksilöllisyyteen vaikuttavia tekijöitä sekä antaa esimerkkejä sosiaalisten suhteiden merkityksestä mielen hyvinvoinnille ja terveydelle. Oppilas osaa kuvata yhdessä toimimiseen ja vuorovaikutukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä ja esittää niihin ratkaisuja.	Oppilas osaa analysoida esimerkkien avulla yksilölliseen kehitykseen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta ja analysoida sosiaalisten suhteiden merkitystä mielen hyvinvoinnille ja terveydelle. Oppilas osaa analysoida yhdessä toimimiseen ja vuorovaikutukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä ja	Oppilas osaa analysoida perustellen yksilölliseen kehitykseen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta ja arvioida sosiaalisten suhteiden merkitystä mielen hyvinvoinnille ja terveydelle. Oppilas osaa arvioida yhdessä toimimiseen ja vuorovaikutukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä sekä arvioida ja

						esittää niihin vastuullisia ratkaisuja.	perustella niihin liittyviä ratkaisuja.
Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät ja sairauksien ehkäisy							
T5 ohjata oppilasta syventämään ymmärrystään fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta terveydestä sekä niitä vahvistavista ja vaarantavista tekijöistä ja mekanismeista sekä tukea oppilaan valmiuksia käyttää näihin liittyviä käsitteitä asianmukaisesti	S1–S3	Oppilas oppii tarkastelemaan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista terveyttä vahvistavia ja vaarantavia tekijöitä ja mekanismeja sekä oppii käyttämään niihin liittyviä käsitteitä asianmukaisesti.	Terveyteen vaikuttavien tekijöiden tunnistaminen ja terveyteen liittyvien käsitteiden käyttäminen	Oppilas osaa nimetä terveyttä tukevia ja vaarantavia tekijöitä. Oppilas osaa käyttää ohjatusti joitakin terveyteen ja sairauteen liittyviä käsitteitä.	Oppilas osaa kuvata terveyttä tukevia ja vaarantavia tekijöitä sekä näiden välisiä yhteyksiä pääpiirteissään. Oppilas osaa käyttää joitakin terveyteen ja sairauteen liittyviä käsitteitä asianmukaisesti.	Oppilas osaa analysoida terveyttä tukevia ja vaarantavia tekijöitä sekä kuvata näiden välisiä yhteyksiä. Oppilas osaa käyttää terveyteen ja sairauteen liittyviä käsitteitä pääosin asianmukaisesti.	Oppilas osaa analysoida ja arvioida terveyttä tukevia ja vaarantavia tekijöitä sekä selittää näiden välisiä syy-seuraussuhteita. Oppilas osaa käyttää terveyteen ja sairauteen liittyviä käsitteitä asianmukaisesti.
T6 tukea oppilaan kehittymistä terveyteen ja sairauteen liittyvän tiedon hankkijana ja käyttäjänä sekä edistää valmiuksia toimia tarkoituksenmukaisesti terveyteen, turvallisuuteen ja sairauksiin liittyvissä tilanteissa	S2–S3	Oppilas oppii hakemaan ja käyttämään terveyteen ja sairauteen liittyvää tietoa sekä oppii toimimaan tarkoituksenmukaisesti terveyteen, turvallisuuteen ja sairauksiin liittyvissä tilanteissa.	Terveyteen, turvallisuuteen ja sairauteen liittyvien tietojen ja taitojen hallinta	Oppilas osaa hakea terveyteen liittyvää tietoa ohjatusti. Oppilas osaa nimetä jonkin toimintatavan liittyen itsehoitoon, avun hakemiseen sekä terveyttä ja turvallisuutta vaarantaviin tilanteisiin.	Oppilas osaa hakea terveyteen liittyvää tietoa muutamista lähteistä sekä käyttää tietoa paikoitellen asianmukaisesti. Oppilas osaa nimetä toimintatapoja itsehoitoon, avun hakemiseen ja terveyttä ja turvallisuutta vaarantaviin tilanteisiin liittyen.	Oppilas osaa hakea terveyteen liittyvää tietoa erilaisista lähteistä ja käyttää sitä pääosin asianmukaisesti. Oppilas osaa kuvata asianmukaisia toimintatapoja itsehoidossa, avun hakemisessa ja terveyttä ja turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa.	Oppilas osaa hakea terveyteen liittyvää tietoa monipuolisesti eri tietolähteistä, muodostaa hakusanoja ja rajata tiedonhakua sekä käyttää tietoa asianmukaisesti. Oppilas osaa arvioida erilaisia toimintatapoja itsehoidossa, avun hakemisessa ja terveyttä ja turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa.

T7 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan omia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tottumuksiaan, valintojaan ja niiden perusteluja sekä rohkaista oppilasta pohtimaan oman terveyden kannalta merkityksellisiä voimavaroja	S1–S2	Oppilas oppii tunnistamaan ja arvioimaan omia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tekijöitä sekä oppii pohtimaan oman terveyden kannalta merkityksellisiä voimavaroja.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			
T8 ohjata oppilasta tunnistamaan ja tarkastelemaan kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyviä ilmiöitä, niihin liittyviä arvoja ja normeja sekä arvioimaan tiedon luotettavuutta ja merkitystä	S1–S3	Oppilas oppii tunnistamaan ja tarkastelemaan kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyviä ilmiöitä sekä niihin liittyviä arvoja ja normeja sekä oppii arvioimaan tiedon luotettavuutta ja merkitystä.	Terveyteen ja sairauteen liittyvien ilmiöiden tarkastelu ja terveyteen liittyvän tiedon luotettavuuden arvioiminen	Oppilas osaa nimetä terveystottumusten omaksumiseen vaikuttavia tekijöitä sekä elämäntapoihin liittyviä eettisiä kysymyksiä ja antaa esimerkin elämäntapoihin liittyvien valintojen seurauksista. Oppilas osaa nimetä jonkin terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta kuvaavan tekijän.	Oppilas osaa kuvata terveystottumusten omaksumiseen vaikuttavia tekijöitä sekä elämäntapoihin liittyviä eettisiä kysymyksiä ja antaa esimerkkejä elämäntapoihin liittyvien valintojen seurauksista. Oppilas osaa arvioida ohjatusti terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta muutamien tiedon luotettavuutta kuvaavien tekijöiden pohjalta.	Oppilas osaa analysoida terveystottumusten omaksumiseen vaikuttavia tekijöitä ja selittää terveystottumuksiin liittyvien ilmiöiden muodostumista. Oppilas osaa kuvata elämäntapoihin liittyviä eettisiä kysymyksiä ja analysoida elämäntapoihin liittyvien valintojen seurauksia. Oppilas osaa arvioida terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta usean tiedon luotettavuutta kuvaavan tekijän pohjalta.	Oppilas osaa arvioida terveystottumusten omaksumiseen vaikuttavia tekijöitä ja selittää perustellen terveystottumuksiin liittyvien ilmiöiden muodostumista. Oppilas osaa analysoida elämäntapoihin liittyviä eettisiä kysymyksiä sekä arvioida perustellen elämäntapoihin liittyvien valintojen seurauksia. Oppilas osaa arvioida terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta ja käytettävyyttä eri näkökulmista.

Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri							
T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin, ja tieto- ja viestintäteknologian merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille	S3	Oppilas oppii tarkastelemaan ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin, ja tieto- ja viestintäteknologian merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille.	Ympäristön terveysvaikutusten hahmottaminen	Oppilas osaa nimetä elinympäristön aiheuttamia vaikutuksia terveyteen sekä yhteisöjen, kulttuurin tai tv:n yhteyksiä terveyteen.	Oppilas osaa kuvata elinympäristön aiheuttamia vaikutuksia terveyteen sekä antaa esimerkkejä yhteisöjen, kulttuurin tai tv:n yhteyksistä terveyteen.	Oppilas osaa analysoida elinympäristön aiheuttamia keskeisiä suoria ja epäsuoria vaikutuksia terveyteen sekä selittää yhteisöjen, kulttuurin ja tv:n yhteyksiä terveyteen.	Oppilas osaa arvioida elinympäristön aiheuttamia keskeisiä suoria ja epäsuoria vaikutuksia terveyteen sekä arvioida yhteisöjen, kulttuurin ja tv:n yhteyksiä terveyteen.
T10 ohjata oppilasta luomaan perustaa opiskelu-, toiminta- ja työkyvylle ja sen ylläpitämiseksi sekä kuvaamaan terveyspalvelujen asianmukaista käyttöä	S1–S2	Oppilas oppii luomaan perustaa opiskelu-, toiminta- ja työkyvylle ja sen ylläpitämiseksi sekä oppii kuvaamaan terveyspalvelujen asianmukaista käyttöä.	Työkyvyn edistämisen keinojen hahmottaminen	Oppilas osaa nimetä tekijöitä, jotka vaikuttavat opiskelu-, toiminta- ja työkykyyn. Oppilas osaa nimetä oman koulun ja kunnan terveyspalveluja.	Oppilas osaa kuvata tekijöitä, jotka vaikuttavat opiskelu-, toiminta- ja työkykyyn. Oppilas osaa kuvata oman koulun ja kunnan terveyspalveluja.	Oppilas osaa soveltaa tietoa tekijöistä, jotka vaikuttavat opiskelu-, toiminta- ja työkykyyn, esimerkiksi laatimalla niitä tukevan suunnitelman. Oppilas osaa kuvata yhteiskunnan erilaisia terveyspalveluja ja antaa esimerkkejä siitä, miten niitä voi hyödyntää eri tilanteissa.	Oppilas osaa soveltaa ja arvioida tietoa tekijöistä, jotka vaikuttavat opiskelu-, toiminta- ja työkykyyn, esimerkiksi laatimalla niitä tukevan perustellun suunnitelman. Oppilas osaa kuvata ja arvioida yhteiskunnan erilaisia terveyspalveluja ja miten niitä voi hyödyntää asianmukaisesti eri tilanteissa.
T11 ohjata oppilasta ymmärtämään ja arvioimaan perheen ja omaan elämänpäiriin kuuluvien ihmisten ja	S1–S3	Oppilas oppii tarkastelemaan perheen ja omaan elämänpäiriin kuuluvien	Terveyskäsitteiden arviointi sekä oppimista edistävien tekijöiden hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata esimerkin avulla, miten perhe, lähiyhteisöt tai muut sosiaaliset yhteisöt	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten perhe, lähiyhteisöt tai muut sosiaaliset yhteisöt	Oppilas osaa analysoida asianmukaisten esimerkkien avulla, miten perhe,	Oppilas osaa arvioida, miten perhe, lähiyhteisöt ja muut sosiaaliset yhteisöt vaikuttavat

yhteisöjen edustamia terveyskäsityksiä, tunnistamaan niiden merkitystä itselle sekä muodostamaan kuvaa itselle sopivista oppimisen keinoista.		ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveyskäsityksiä, tunnistaa niiden merkitystä itselle sekä oppii muodostamaan kuvaa itselle sopivista oppimisen keinoista.		vaikuttavat käsityksiin terveydestä. Oppilas osaa nimetä omaa oppimistaan tukevan tekijän.	vaikuttavat käsityksiin terveydestä, sekä tunnistaa niiden vaikutuksen omiin terveyskäsityksiin. Oppilas osaa nimetä omaa oppimistaan tukevia tekijöitä.	lähiyhteisöt ja muut sosiaaliset yhteisöt vaikuttavat käsityksiin terveydestä, sekä kuvata, mikä on niiden merkitys omille terveyskäsityksille. Oppilas osaa kuvata omaa oppimistaan tukevia tekijöitä.	käsityksiin terveydestä, sekä arvioida niiden merkitystä omille terveyskäsityksille. Oppilas osaa analysoida omaa oppimistaan tukevia tekijöitä.
T12 tukea oppilaan valmiuksia arvioida kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyvää viestintää sekä eritellä yksilön oikeuksia, vastuita ja vaikuttamiskeinoja terveyttä ja turvallisuutta koskevissa asioissa omassa oppimisympäristössä ja lähiyhteisöissä	S3	Oppilas oppii arvioimaan kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyvää viestintää sekä oppii tarkastelemaan yksilön oikeuksia, vastuita ja vaikuttamiskeinoja terveyttä ja turvallisuutta koskevissa asioissa omassa oppimisympäristössä ja lähiyhteisöissä.	Terveyteen liittyvän viestinnän arviointi sekä terveyteen ja turvallisuuteen vaikuttavien keinojen tunteminen	Oppilas osaa nimetä yksittäisen terveysviestinnän vaikutuskeinon tai luotettavuuteen vaikuttavan tekijän. Oppilas osaa nimetä jonkin elämäntapojen seurauksen yhteiskunnalle tai ympäristön terveydelle tai turvallisuudelle. Oppilas osaa nimetä jonkin keino, miten terveyteen ja turvallisuuteen voidaan vaikuttaa lähiyhteisössä.	Oppilas osaa analysoida ohjatusti terveyteen liittyvän viestinnän vaikutuskeinoja ja luotettavuutta. Oppilas osaa kuvata elämäntapojen seurauksia toisille ihmisille, yhteiskunnalle tai ympäristön terveydelle ja turvallisuudelle. Oppilas osaa kuvata keinoja, miten terveyteen ja turvallisuuteen voidaan vaikuttaa lähiyhteisössä.	Oppilas osaa analysoida terveyteen liittyvän viestinnän vaikutuskeinoja ja luotettavuutta. Oppilas osaa analysoida elämäntapojen seurauksia toisille ihmisille, yhteiskunnalle ja ympäristön terveydelle ja turvallisuudelle. Oppilas osaa analysoida keinoja, joilla terveyteen ja turvallisuuteen voidaan vaikuttaa lähiyhteisöissä.	Oppilas osaa arvioida terveyteen liittyvän viestinnän vaikutuskeinoja ja luotettavuutta. Oppilas osaa arvioida ja perustella elämäntapojen seurauksia toisille ihmisille, yhteiskunnalle ja ympäristön terveydelle ja turvallisuudelle. Oppilas osaa arvioida ja perustella keinoja, joilla lähiyhteisöjen ja ympäristön terveyteen ja turvallisuuteen voidaan vaikuttaa.

USKONTO

	1-2. luokka		
	Päätavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
	- tutustuu oman perheen uskonnolliseen ja katsomukselliseen taustaan - tutustuu kirkkovuoden juhliin ja tapoihin - tutustuu kirkollisiin toimituksiin - tuntee lasten oikeuksia - ymmärtää oikean ja väärän merkityksen - tutustuu kristinuskon keskeisiin käsitteisiin, kertomuksiin ja symboleihin - esittää omia mielipiteitään sekä kuuntelee ja kunnioittaa toisen ihmisen ajatuksia	- oma perhe - kotiseurakunta ja kirkko - kristillinen jumalakäsitys - raamattu, pyhä kirja - kirkkovuoden juhlat ja niihin liittyvät raamatun kertomukset - raamatun kertomuksia omien eettisten ratkaisujen pohjana - tutustutaan kouluyhteisössä läsnä oleviin uskontoihin - aiheisiin liittyvät virret ja hengellinen musiikki - kirkolliset toimitukset (kaste, konfirmaatio, avioliitto, ehtoollinen, hautaus) - hyvä elämä (vastuu itsestä ja toisista, oikea ja väärä, suvaitsevaisuus, kultainen sääntö, yk:n lasten oikeuksien sopimus)	- turvallinen keskusteluympäristö ja vuorovaikutuksellisuus - oppilaslähtöiset työtavat - toiminnalliset ja elämykselliset menetelmät - yksilö- ja ryhmäprojektit - vierailut - yhteistyö kotiseurakunnan kanssa - sähköiset ja monimuotoiset oppimisympäristöt

	3. luokka			
	Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
		- perehtyy Vanhan Testamentin keskeisiin sisältöihin - arvioi ja perustelee tekemiään valintoja.	- Raamatun Vanhan testamentin kertomuksia ja opetuksia (alku- ja patriarkkakertomukset, Egyptistä luvattuun maahan) - Kymmenen käskyä omien valintojen ja toiminnan pohjana - Herran siunaus - aiheisiin liittyvät virret ja hengellinen musiikki	- turvallinen keskusteluilmapiiri ja vuorovaikutuksellisuus - oppilaslähtöiset työtavat - toiminnalliset ja elämykselliset menetelmät - yksilö- ja ryhmäprojektit - vierailut - yhteistyö kotiseurakunnan kanssa - tiedonhakua - sähköiset ja monimuotoiset oppimisympäristöt

	4. luokka			
	Päätavoitteet	Vuosisuokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
		- perehtyy oman seurakunnan elämään ja toimintaan - tuntee Jeesuksen elämää ja keskeisiä opetuksia sekä niihin sisältyviä elämän eettisiä periaatteita	- kotikirkko ja seurakunnan työntekijät - Jeesuksen elämä ja keskeiset opetukset - Isä meidän -rukous. - uskontunnustus - rakkauden kaksoiskäsky - kultainen sääntö - anteeksi antaminen ja anteeksi saaminen, armo - aiheisiin liittyvät virret ja hengellinen musiikki	- turvallinen keskusteluilmapiiri ja vuorovaikutuksellisuus - oppilaslähtöiset työtavat - toiminnalliset ja elämykselliset menetelmät - yksilö- ja ryhmäprojektit - vierailut - yhteistyö kotiseurakunnan kanssa - tiedonhakua eri lähteistä - sähköiset ja monimuotoiset oppimisympäristöt

	5. luokka			
	Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
		• syventää tietojaan oman uskontonsa rituaaleista, tavoista, pyhistä paikoista ja rakennuksista • ymmärtää kristinuskon monimuotoisuuden • tuntee erilaisia tapoja hahmottaa maailmaa ja pohtii kriittisesti uskon ja tieteen välistä suhdetta	• kristilliset symbolit, kirkkotaide, pyhät paikat ja rakennukset • kirkolliset toimitukset ja jumalanpalvelus • kirkkovuosi • Suomessa esiintyvät kirkkokunnat ja herätysliikkeet • luomiskertomus ja tieteellinen käsitys maailmansynnystä • aiheisiin liittyvät virret ja hengellinen musiikki	• turvallinen keskusteluilmapiiri ja vuorovaikutuksellisuus • oppilaslähtöisyys • toiminnalliset ja elämykselliset menetelmät • yksilö- ja ryhmäprojektit • vierailut • yhteistyö kotiseurakunnan kanssa • tiedon etsiminen, luotettavuuden arvioiminen ja jäsenteleminen • sähköiset ja monimuotoiset oppimisympäristöt

	6. luokka			
	Päätavoitteet	Vuosisluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
		• perehtyy kristinuskon syntyyn, jakaantumiseen ja kehittymiseen maailmanuskonnoksi • tutustuu kristinuskoon, juutalaisuuteen ja islamiin, niiden perussisältöön, yhteneväisyyksiin sekä niiden vaikutukseen Suomessa ja Euroopassa. • tunnistaa muita uskontoja • ymmärtää uskonottomuuden käsitteen suomalaisessa kulttuurissa • keskustele eettisistä kysymyksistä ja arvioi tekemiä valintoja.	• kristinuskon synty ja leviäminen • idän ja lännen kirkko • uskonpuhdistus, protestanttiset kirkot (erityisesti luterilaisuus) • luterilaisen kirkon käsitys Jumalasta, armosta, pelastuksesta ja Raamatusta • kristinusko, juutalaisuus, islam sekä näitä yhdistävät eettiset periaatteet • ihmisarvo, elämän kunnioittaminen, luonnon vaaliminen ja niihin liittyvät eettiset kysymykset. • aiheisiin liittyvät virret ja hengellinen musiikki	• turvallinen keskusteluympäristö ja vuorovaikutuksellisuus • mielipiteiden ilmaiseminen rakentavasti ja omien näkemysten perusteleminen • oppilaslähtöisyys • toiminnalliset ja elämykselliset menetelmät • yksilö- ja ryhmäprojektit • vierailut • yhteistyö kotiseurakunnan kanssa • tiedon etsiminen, luotettavuuden arvioiminen ja jäsenteleminen • sähköiset ja monimuotoiset oppimisympäristöt

Oppiaineen arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö- alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
T1 ohjata oppilasta perehtymään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeisiin oppeihin	S1	Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen, uskonnon monilukutaito	Oppilas osaa nimetä opiskeltavan uskonnon lähteitä ja tekstejä sekä kuvata niiden keskeisiä sisältöjä.
T2 ohjata oppilas tutustumaan opiskeltavan uskonnon rituaaleihin ja tapoihin ja pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin	S1	Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen, uskonnon monilukutaito	Oppilas osaa kertoa esimerkkien avulla opiskeltavan uskonnon keskeisistä rituaaleista, tavoista ja pyhistä paikoista sekä kuvata niiden merkitystä.
T3 auttaa oppilasta tunnistamaan uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta	S1, S3	Uskonnon kielen ja symbolien analysointi	Oppilas osaa antaa esimerkkejä uskonnollisesta kielestä ja sen vertauskuvallisuudesta
T4 ohjata oppilas etsimään, arvioimaan ja käyttämään uskontoa koskevaa tietoa erilaisista lähteistä	S1, S2, S3	Oppimaan oppimisen taidot uskonnon opiskelussa	Oppilas osaa hakea tietoa useasta lähteestä. Oppilas harjoittelee arvioimaan löytämänsä tiedon luotettavuutta ja objektiivisuutta.
T5 opastaa oppilasta perehtymään Suomen ja Euroopan uskonnollisiin ja katsomuksellisiin juuriin ja nykytilaan	S1, S2	Uskontoa ja kulttuuria koskeva tieto	Oppilas tunnistaa uskontojen merkityksiä yhteiskuntien kehityksessä, kulttuurissa ja mediassa ja osaa antaa niistä esimerkkejä. Hän osaa kuvata suomalaisen ja eurooppalaisen uskonnollisuuden juuria pääpiirteissään.
T6 ohjata oppilas tutustumaan juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin ja niiden vaikutukseen ja historiaan Euroopassa	S2, S3	Uskontoa ja kulttuuria koskeva tieto	Oppilas osaa kuvata juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin pääpiirteet sekä niiden keskinäiset suhteet.

T7 kannustaa oppilasta kunnioittamaan omaa ja toisen pyhää sekä käyttäytymään asianmukaisesti erilaisissa uskonnollisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa	S1, S2, S3	Uskonnon monilukutaito	Oppilas tietää, miten toimitaan ja pyrkii toimimaan asianmukaisesti ja kunnioittavasti erilaisissa uskonnollisissa tilanteissa ja paikoissa.
T8 ohjata oppilas perehtymään opiskeltavan uskonnon eettisiin opetuksiin sekä eri uskontoja yhdistäviin eettisiin periaatteisiin	S2, S3	Etiikkaa koskeva tieto	Oppilas tunnistaa ja osaa nimetä opiskeltavan uskonnon eettisiä opetuksia sekä uskontoja ja katsomuksia yhdistäviä eettisiä periaatteita.
T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisoikeuksiin ja erityisesti YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen sisältyviä arvoja yksilön ja yhteisön näkökulmasta	S2, S3	Ihmisoikeusetiikka	Oppilas tietää YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen keskeisen sisällön ja osaa kertoa esimerkkejä ihmisoikeuksista.
T10 ohjata oppilasta arvioimaan tekemiään valintoja ja pohtimaan toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja eettisten periaatteiden ja kestävän tulevaisuuden näkökulmasta	S2, S3	Eettinen pohdinta	Oppilas osaa kertoa arjen esimerkkejä kestävän tulevaisuuden rakentamisesta. Hän osaa soveltaa opiskelemaisensa uskonnon eettisiä periaatteita omassa pohdinnassaan.
T11 luoda oppilaalle mahdollisuuksia keskustella eettisistä kysymyksistä, ilmaista rakentavasti ajatuksiaan ja tunteitaan sekä harjoitella perustelemaan omia näkemyksiään	S1,S2, S3	Ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot	Oppilas osallistuu yhteiseen keskusteluun, osaa kuunnella toisia ja ilmaista itseään.

T12 auttaa ja tukea oppilasta muodostamaan ja vahvistamaan myönteistä maailmankatsomusta, itsetuntoa ja luottamusta elämään	S3		Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T1 ohjata oppilasta perehtymään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeisiin oppeihin	S1	Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen, uskonnon monilukutaito	Oppilas osaa nimetä opiskeltavan uskonnon lähteitä ja tekstejä sekä kuvata niiden keskeisiä sisältöjä.
T2 ohjata oppilas tutustumaan opiskeltavan uskonnon rituaaleihin ja tapoihin ja pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin	S1	Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen, uskonnon monilukutaito	Oppilas osaa kertoa esimerkkien avulla opiskeltavan uskonnon keskeisistä rituaaleista, tavoista ja pyhistä paikoista sekä kuvata niiden merkitystä.
T3 auttaa oppilasta tunnistamaan uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta	S1, S3	Uskonnon kielen ja symbolien analysointi	Oppilas osaa antaa esimerkkejä uskonnollisesta kielestä ja sen vertauskuvallisuudesta
T4 ohjata oppilas etsimään, arvioimaan ja käyttämään uskontoa koskevaa tietoa erilaisista lähteistä	S1, S2, S3	Oppimaan oppimisen taidot uskonnon opiskelussa	Oppilas osaa hakea tietoa useasta lähteestä. Oppilas harjoittelee arvioimaan löytämänsä tiedon luotettavuutta ja objektiivisuutta.
T5 opastaa oppilasta perehtymään Suomen ja Euroopan uskonnollisiin ja katsomuksellisiin juuriin ja nykytilaan	S1, S2	Uskontoa ja kulttuuria koskeva tieto	Oppilas tunnistaa uskontojen merkityksiä yhteiskuntien kehityksessä, kulttuurissa ja mediassa ja osaa antaa niistä esimerkkejä. Hän osaa kuvata suomalaisen ja eurooppalaisen uskonnollisuuden juuria pääpiirteissään.
T6 ohjata oppilas tutustumaan juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin ja niiden vaikutukseen ja historiaan Euroopassa	S2, S3	Uskontoa ja kulttuuria koskeva tieto	Oppilas osaa kuvata juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin pääpiirteet sekä niiden keskinäiset suhteet.

T7 kannustaa oppilasta kunnioittamaan omaa ja toisen pyhää sekä käyttäytymään asianmukaisesti erilaisissa uskonnollisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa	S1, S2, S3	Uskonnon monilukutaito	Oppilas tietää, miten toimitaan ja pyrkii toimimaan asianmukaisesti ja kunnioittavasti erilaisissa uskonnollisissa tilanteissa ja paikoissa.
---	------------	------------------------	--

	7. luokka			
	Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
		• ymmärtää uskontoa ja uskonnettomuutta ilmiönä • osaa nimetä suurimmat maailmanuskonnot ja tunnistaa niiden keskeiset opit ja levinneisyydet • ymmärtää käsiteltävien uskontojen monimuotoisuutta ja kulttuurivaikutuksia • oppii ymmärtämään ja suvaitsemaan erilaisuutta	• suuret maailmanuskonnot • uskonnettomuus • uskonnollisuus Suomessa	• turvallinen ja kannustava keskusteluilmapiiri ja vuorovaikutteisuus • yksilöllinen - ja ryhmätyöskentely • oppimiskeskustelut • vierailut • yhteistyö kotiseurakunnan kanssa • sähköiset ja monimuotoiset oppimisympäristöt • kuvien tulkinta • monipuolisten tekstien lukeminen ja tulkinta

	8. luokka			
	Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
		• syventää tietojaan kristinuskon historiasta sen synnystä nykypäivään • ymmärtää kristinuskon monimuotoisuutta ja tunnistaa suurimmat kristilliset kirkkokunnat, niiden levinneisyyden ja jakaantumisen • tunnistaa ja nimeää kristinuskoon liittyviä piirteitä ympäröivässä kulttuurissa • tunnistaa kristinuskon kulttuurisia ja poliittisia vaikutuksia nykypäivän maailmassa	• kristinuskon synty, leviäminen ja pyhä kirja • kristilliset kirkkokunnat • kristinuskon historia Suomessa	• turvallinen ja kannustava keskusteluilmapiiri ja vuorovaikutteisuus • yksilöllinen - ja ryhmätyöskentely • oppimiskeskustelut • vierailut • sähköiset ja monimuotoiset oppimisympäristöt • kuvien tulkinta. • monipuolisten tekstien lukeminen ja tulkinta • kriittinen tiedonhaku ja lähteiden käyttö

	9. luokka			
	Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
		- tunnistaa ja osaa antaa esimerkkejä Raamatun syntyyn, sisältöön, tulkintatapoihin ja kulttuurivaikutuksiin liittyen - tunnistaa uskonnon ja tieteen välisen eron sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja - tuntee ja osaa nimetä etiikan keskeisiä käsitteitä - tunnistaa tärkeimmät ihmisoikeussopimukset sekä osaa kertoa niiden keskeisestä sisällöstä - tuntee eri uskontojen ja katsomusten eettisiä periaatteita - pohtii omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja niiden vaikutusta hyvinvointiin - osaa kertoa ajankohtaisista eettisistä kysymyksistä	- Raamatun synty, keskeinen sisältö, tulkintatavat ja kulttuurivaikutukset - uskonnon ja tieteellisen tiedon sekä uskonnollisen ja tieteellisen kielen välinen ero - Raamatun etiikka - uskontojen ja katsomusten etiikka - etiikan keskeiset käsitteet ja periaatteet - eettiset kysymykset	- turvallinen ja kannustava keskusteluympäristö ja vuorovaikutteisuus - vierailut - yksilöllinen - ja ryhmätyöskentely - projektityöskentely - eettinen keskustelu - sähköiset ja monimuotoiset oppimisympäristöt - kuvien tulkinta - monipuolisten tekstien lukeminen ja tulkinta - kriittinen tiedonhaku ja lähteiden käyttö

Uskonto- Päättöarvioinnin kriteerit

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi uskonnossa vuosiluokilla 7–9

Uskonnon oppiaineessa arviointi on monipuolista. Arviointia toteutetaan havainnoimalla oppilaan oppimista, osaamista ja työskentelyä sekä tarkastelemalla oppilaiden monimuotoisia tuotoksia. Arviointiin kuuluu sekä oppimisprosessin aikainen formatiivinen arviointi että tietojen ja taitojen summatiivinen arviointi. Formativisessa arvioinnissa oppilaat saavat tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Oppilaille annettava palaute on ohjaavaa ja kannustavaa. Oppilaiden itsearviointia ja vertaispalautetta käytetään osana formatiivista arviointia.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona uskonnon opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut uskonnon oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt uskonnon tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on uskonnon tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanan 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan uskonnon oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Myös työskentelyn arviointi sisältyy uskonnon päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Alla kuvattuja uskonnon päättöarvioinnin kriteereitä käytetään kaikissa uskonnon oppimäärissä. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

Päättöarvosanaa annettaessa oppilaan osaamisesta muodostetaan kokonaiskuva, joka pohjautuu kriteereiden arvosanakuvauksiin. Kriteereitä voidaan myös hyödyntää, kun oppilaan osaamisen näyttötilanteita suunnitellaan tai oppilaan näyttöä arvioidaan.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutus sekä tunnistamaan uskontoon liittyvä monimuotoisuus	S1, S2	Oppilas ymmärtää uskonnon ja kulttuurin monipuolista vuorovaikutusta ja uskontoon liittyvää monimuotoisuutta.	Uskontojen monimuotoisuuden sekä kulttuuristen ja yhteiskunnallisten vaikutusten hahmottaminen	Oppilas tunnistaa ohjatusti ympäristöstä erilaisia uskontoon liittyviä asioita, kuten rakennuksia ja symboleja.	Oppilas tunnistaa ympäristöstä erilaisia uskontoon liittyviä asioita. Oppilas osaa yhdistää uskontoon liittyviä käsitteitä ja ilmiöitä toisiinsa.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä opiskeltavaan uskontoon liittyvästä monimuotoisuudesta. Oppilas osoittaa ymmärtävänsä, että uskonto ja kulttuuri ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Oppilas tunnistaa uskontoihin liittyviä asioita eri kulttuureissa ja yhteiskunnissa.	Oppilas osaa antaa monipuolisia esimerkkejä opiskeltavan uskonnon sisäisestä monimuotoisuudesta. Oppilas osaa kuvailla uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutusta monipuolisesti. Oppilas tunnistaa ja osaa nimetä uskontoihin liittyviä asioita eri kulttuureissa ja yhteiskunnissa.
T2 ohjata oppilasta syventämään tietojaan opiskeltavasta uskonnon ja sen vaikutuksista	S1	Oppilas syventää tietojaan opiskeltavasta uskonnosta ja sen vaikutuksista sekä harjaantuu hankkimaan lisätietoa niistä.	Opiskeltavaa uskontoa koskevan tiedon hallitseminen	Oppilas osaa antaa esimerkin opiskeltavan uskonnon opetuksista sekä esimerkin sen tärkeimmistä lähteistä. Oppilas osaa kertoa opiskeltavan uskonnon synnystä.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä opiskeltavan uskonnon opetuksista. Oppilas osaa kertoa opiskeltavan uskonnon synnystä, lähteistä, vaikutuksista ja levinneisyydestä. Oppilas osaa hankkia annettujen ohjeiden mukaan lisätietoa	Oppilas osaa kertoa opiskeltavan uskonnon perusopetuksista ja tärkeimpien lähteiden sisällöstä. Oppilas osaa kuvailla opiskeltavan uskonnon syntyä, levinneisyyttä ja vaikutuksia eri puolilla maailmaa. Oppilas osaa hankkia lisätietoa opiskeltavasta	Oppilas osaa analysoida opiskeltavan uskonnon perusopetuksia sekä tärkeimpien lähteiden sisältöä ja tulkintoja. Oppilas osaa kuvailla opiskeltavan uskonnon syntyä, kehitystä, levinneisyyttä ja vaikutuksia eri puolilla maailmaa.

					opiskeltavasta uskonnosta.	uskonnosta ja kiinnittää huomiota tiedon lähteiden luotettavuuteen.	Oppilas osaa hankkia lisätietoa opiskeltavasta uskonnosta ja arvioida tiedon lähteiden luotettavuutta.
T3 ohjata oppilasta perehtymään uskontoihin ja katsomuksiin eri puolilla maailmaa sekä uskonnottomuuteen	S2	Oppilas ymmärtää, mitä ovat maailmanuskonnot, uskonnottomuus ja katsomukset ja miten ne eroavat toisistaan. Hän harjaantuu hankkimaan lisätietoa niistä.	Maailmanuskontojen ja erilaisten katsomusten tunteminen	Oppilas osaa nimetä kaksi uskontoa ja tunnistaa ohjatusti niiden keskeisiä piirteitä. Oppilas tunnistaa ohjatusti uskonnon ja uskonnottomuuden eroja.	Oppilas osaa nimetä maailmanuskontoja ja kertoa niiden keskeisistä piirteistä. Oppilas osaa kuvailla uskonnon ja uskonnottomuuden eroja. Oppilas osaa hankkia annettujen ohjeiden mukaan lisätietoa uskonnoista ja katsomuksista.	Oppilas osaa kuvailla eri maailmanuskontojen pääpiirteitä ja vertailla niitä. Oppilas osaa käyttää käsitteitä uskonto, uskonnottomuus ja katsomus mielekkäissä yhteyksissä. Oppilas osaa hankkia lisätietoa uskonnoista ja katsomuksista.	Oppilas osaa analysoida eri maailmanuskontojen pääpiirteitä. Oppilas osaa kuvailla uskonnoissa ja uskonnottomuudessa vallitsevaa moninaisuutta. Oppilas osaa hankkia lisätietoa uskonnoista ja katsomuksista ja kiinnittää huomiota tiedon lähteiden luotettavuuteen.
T4 ohjata oppilasta tuntemaan eri uskontojen ja katsomusten tapoja ja symboleita sekä tunnistamaan uskonnollisia aiheita mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa	S1, S2, S3	Oppilas tunnistaa ja ymmärtää eri uskontojen ja katsomusten tapoja sekä kehittää valmiuksiaan tunnistaa uskonnollisia symboleita ja aiheita mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa.	Uskonnon ja kulttuurin lukutaito	Oppilas tunnistaa annetuista esimerkeistä uskontoon liittyviä tapoja.	Oppilas osaa kertoa vähintään kolmen uskonnon keskeisistä tavoista. Oppilas tunnistaa annetuista materiaalisista uskonnollisia symboleita ja aiheita mediassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa.	Oppilas osaa kuvailla ja nimetä eri uskontojen tapoja ja osaa antaa esimerkin uskonnottomasta tapakulttuurista. Oppilas tunnistaa ja osaa antaa esimerkin uskonnollisista symboleista ja aiheista mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa sekä populaarikulttuurissa.	Oppilas osaa analysoida eri uskontojen tapoja ja osaa antaa esimerkkejä uskonnottomasta tapakulttuurista. Oppilas tunnistaa ja osaa antaa esimerkkejä uskonnollisista symboleista ja aiheista mediassa, maailmanpolitiikassa,

							taiteessa sekä populaarikulttuurissa.
T5 ohjata oppilasta havaitsemaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja	S1, S3	Oppilas oppii tunnistamaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja. Hän kehittää valmiuksiaan kuunnella toisten näkemyksiä ja perustella omia näkemyksiään.	Uskonnollisen ja tieteellisen kielen erottaminen sekä ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot	Oppilas erottaa selkeästi uskonnollisen ja selkeästi tieteellisen väitteen toisistaan.	Oppilas tunnistaa tieteelliselle ja uskonnolliselle kielelle ominaisia piirteitä. Oppilas osaa kuunnella toisten näkemyksiä ja esittää omia näkemyksiään.	Oppilas tunnistaa erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja. Oppilas osaa kuunnella toisten näkemyksiä ja esittää perusteluja omille näkemyksilleen.	Oppilas osaa analysoida uskonnollisten ja tieteellisten perustelujen sekä uskonnon ja tieteen kielen eroja. Oppilas osaa kuunnella toisten näkemyksiä ja perustella johdonmukaisesti omia näkemyksiään.
T6 ohjata oppilasta perehtymään eettisen ajattelun keskeisiin käsitteisiin, ihmisoikeuksiin sekä opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen ja katsomusten eettisiin periaatteisiin	S3	Oppilas oppii soveltamaan eettisen ajattelun keskeisiä käsitteitä. Hän tietää keskeiset ihmisoikeudet sekä opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen ja katsomusten eettisiä periaatteita.	Etiikkaa ja ihmisoikeuksia koskevan tiedon hallitseminen	Oppilas osaa antaa esimerkin jostakin ihmisoikeudesta. Oppilas osaa antaa esimerkin opiskeltavan uskonnon eettisistä periaatteista.	Oppilas tunnistaa annetuista esimerkkitalanteista eettisen ulottuvuuden ja osaa pohtia ohjatusti eettisiä kysymyksiä. Oppilas osaa antaa esimerkkejä ihmisoikeuksista ja niiden merkityksestä. Oppilas osaa kertoa opiskeltavan uskonnon eettisistä periaatteista.	Oppilas osaa käyttää etiikan keskeisiä käsitteitä ja erottaa eettiset kysymykset muista kysymyksistä. Oppilas osaa pohtia eettisiä kysymyksiä ja ihmisoikeuksien toteutumista käytännössä. Oppilas osaa kuvailla opiskeltavan uskonnon sekä jonkun muun uskonnon tai katsomuksen eettisiä periaatteita.	Oppilas osaa käyttää etiikan keskeisiä käsitteitä, pohtia eettisiä kysymyksiä ja arvioida ihmisoikeuksien toteutumista käytännössä. Oppilas osaa analysoida opiskeltavan uskonnon eettisiä periaatteita ja vertailla niitä muiden uskontojen ja katsomusten keskeisiin eettisiin periaatteisiin.
T7 auttaa oppilasta pohtimaan uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista	S1, S3	Oppilas kehittää valmiuksiaan pohtia uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista	Uskontojen ja katsomusten merkityksen hahmottaminen	Oppilas tunnistaa annetuista esimerkeistä uskonnollisia ja katsomuksellisia	Oppilas osaa antaa esimerkkejä uskontojen ja katsomusten vaikutuksesta ihmisten	Oppilas osaa kuvailla uskontojen ja katsomusten merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina.	Oppilas osaa pohtia uskontojen ja katsomusten merkitystä ihmisten valintojen perusteina

merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina		merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina.	yksilöiden elämässä ja globaalisti	näkökohtia, jotka vaikuttavat ihmisten valintoihin.	valintoihin ja toimintaan.		ja ohjaajina sekä antaa tästä esimerkkejä eri puolilta maailmaa.
T8 rohkaista oppilasta pohtimaan ihmisyyskuuluvuutta, ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä ja omien arvojen suhdetta niihin	S1, S2, S3	Oppilas oppii pohtimaan itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa ihmisyyskuuluvuutta, ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä ja omien arvojen suhdetta niihin.	Eettisen ajattelun ja omien näkemysten ilmaisemisen taidot	Oppilas osaa kuvailla jotakin eettistä kysymystä ja jotakin itselleen tärkeää arvoa.	Oppilas tunnistaa ja osaa pohtia ohjatusti ihmisyyskuuluvuutta, ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä. Oppilas osaa kuvailla itselleen tärkeitä arvoja ja ottaa niiden pohjalta kantaa eettisiin kysymyksiin.	Oppilas osaa pohtia itsenäisesti ja muiden kanssa ihmisyyskuuluvuutta, ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä. Oppilas osaa kuvailla itselleen tärkeitä arvoja ja esittää perusteltuja näkemyksiä eettisistä kysymyksistä.	Oppilas osaa pohtia monipuolisesti ihmisyyskuuluvuutta, ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa. Oppilas osaa analysoida omia arvojaan sekä tunnistaa erilaisten eettisten ratkaisujen taustalla vaikuttavia arvoja. Oppilas osaa esittää johdonmukaisia ja perusteltuja näkemyksiä eettisistä kysymyksistä.
T9 innostaa oppilasta tutkimaan omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja niiden vaikutusta hyvinvointiin ja kannustaa kestävään elämäntapaan	S2, S3	Oppilas harjaantuu analysoimaan eettisiä valintojaan ja niiden vaikutusta hyvinvointiin sekä kehittää valmiuksiaan toteuttaa kestävä elämäntapa.	Eettisten valintojen vaikutusten hahmottaminen suhteessa hyvinvointiin ja kestäväan tulevaisuuteen	Oppilas tunnistaa ohjatusti eettisten valintojen ja tekojen seurauksia.	Oppilas osaa kuvailla eettisten valintojen vaikutusta hyvinvointiin ja kestäväan tulevaisuuteen.	Oppilas osaa analysoida eettisiä valintoja sekä niiden vaikutuksia hyvinvointiin ja kestäväan tulevaisuuteen.	Oppilas osaa arvioida eettisiä valintoja sekä antaa esimerkkejä niiden välittömistä ja välillisistä vaikutuksista hyvinvointiin ja kestäväan tulevaisuuteen.
T10 rohkaista oppilaita kohtaamaan erilaisia ihmisiä nyt ja tulevaisuudessa jatko-	S1, S2, S3	Oppilas kehittää valmiuksiaan rakentamaan vuorovaikutukseen		<i>Ei vaikuta arvosanan muodostamisessa. Oppilasta ohjataan pohtimaan</i>			

opinnoissa, työelämässä ja vapaa- ajalla		erilaisten ihmisten kanssa nyt ja tulevaisuudessa jatko- opinnoissa, työelämässä ja vapaa- ajalla.		<i>kokemuksiaan ja valmiuksiaan osana itsearviointia.</i>			
--	--	---	--	---	--	--	--

ELÄMÄNKATSOMUSTIETO

	1-2. luokka		
	Tavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
	- tutustuu erilaisiin tapoihin elää ja ajatella liittyen omaan koti- ja kulttuuritaustaan - ymmärtää ihmisten yhteiselämän perusasioita - oppii kunnioittamaan omaa ympäristöään ja luontoa - tuntee lasten oikeuksia - ilmaisee omia ajatuksia ja tunteita sekä kuuntelee ja arvostaa toisten ajatuksia	- minä ja perheeni - erilaiset tavat perheissä - yhteiselämän perusteita: luottamus, rehellisyys, reiluus, oikea ja väärä, anteeksipyyttäminen, hyvyys, ystävyys - lapsen oikeudet ja asema erilaisissa yhteisöissä - maailmansyntykertomuksia - luontokokemukset - omien valintojen ja toiminnan vaikutus luontoon	- turvallinen keskusteluympäristö ja vuorovaikutuksellisuus - erilaiset fyysiset ja sosiaaliset oppimisympäristöt (esim. vierailu vierailija) - oppimiskeskustelut - toiminnalliset ja elämykselliset menetelmät (esim. sadut, kertomukset, leikit, musiikki, kuvataide, draama) - sähköinen oppimisympäristö

	3. luokka			
	Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
		• ymmärtää kulttuurikäsitteen sekä tutustuu suomalaiseen ja eurooppalaiseen kulttuuriperintöön • rohkaistuu ilmaisemaan katsomustaan ja kuuntelee muiden katsomuksellisia kannanottoja	• suomalainen kulttuuri ja kulttuurivähemmistöjä • erilaiset elämän- ja maailmankatsomukset	• turvallinen keskusteluilmapiiri ja vuorovaikutuksellisuus • erilaiset fyysiset ja sosiaaliset oppimisympäristöt (esim. vierailu vanhainkotiin, vierailijat) • oppimiskeskustelu ja esim. väittely • toiminnalliset ja elämykselliset menetelmät (esim. sadut, kertomukset, leikit, musiikki, kuvataide, draama) • sähköinen oppimisympäristö • omien näkemysten erittely ja perustelu

	4. luokka			
	Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
		- tuntee YK:n ihmisoikeuksien julistusta ja soveltaa eettisiä periaatteita arjen tilanteissa - kantaa vastuuta itsestä, toisista ja luonnosta	- yhteiselämän perusteita: esim. oikeudet ja velvollisuudet, lupaus, ja sopimukset, tasa-arvo, suvaitsevaisuus, rauha, demokratia - hyvä elämä ja onnellisuus - lapsen oikeuksia lähellä ja kaukana - ihmisen suhde luontoon ja kestävä kehitys	- turvallinen keskusteluilmapiiri ja vuorovaikutuksellisuus - erilaiset fyysiset ja sosiaaliset oppimisympäristöt (esim. vierailu vanhainkotiin, vierailijat) - oppimiskeskustelu ja esim. väittely - toiminnalliset ja elämykselliset menetelmät (esim. sadut, kertomukset, leikit, musiikki, kuvataide, draama) - sähköinen oppimisympäristö - omien näkemysten erittely ja perustelu

	5. luokka			
	Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
		- tutustuu suomalaiseen, eurooppalaiseen ja maailman kulttuuriperintöön - rohkaistuu ilmaisemaan katsomustaan ja kuuntelee muiden katsomuksellisia kannanottoja - tuntee YK:n ihmisoikeuksien julistuksesta ajattelun- ja uskonnonvapauden	- Unescon maailmanperintökohteita - elämänkatsomus ja maailmankatsomus käsitteinä - YK:n ihmisoikeuksien julistuksesta ajattelun- ja uskonnonvapaus - uskomus, luulo, tieto, ymmärrys	- turvallinen keskusteluympäristö ja vuorovaikutussuhteisuus - erilaiset fyysiset ja sosiaaliset oppimisympäristöt (esim. vierailu, vierailijat) - oppimiskeskustelut - toiminnalliset ja elämykselliset menetelmät (esim. sadut, kertomukset, leikit, musiikki, kuvataide, draama) - sähköinen oppimisympäristö - omien näkemysten erittely ja perustelu

	6. luokka			
	Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
		• soveltaa eettisiä periaatteita arjen tilanteissa • oppii arvioimaan ja perustelemaan eettisiä ratkaisuja • kantaa vastuuta itsestä, toisista ja luonnosta	• eettiset periaatteet ja etiikka käsitteinä • arjen eettisiä tilanteita omasta elämästä • erilaiset luontokäsitykset ja kestävä kehitys	• turvallinen keskusteluilmapiiri ja vuorovaikutuksellisuus • erilaiset fyysiset ja sosiaaliset oppimisympäristöt (esim. vierailu, vierailijat) • oppimiskeskustelut • toiminnalliset ja elämykselliset menetelmät (esim. sadut, kertomukset, leikit, musiikki, kuvataide, draama) • sähköinen oppimisympäristö • omien näkemysten erittely ja perustelu

Oppiaineen arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö- alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
T1 luoda edellytyksiä oppilaan eettisten ajattelun taitojen kehittymiselle ja kannustaa oppilasta soveltamaan eettisiä periaatteita arjen tilanteisiin	S1-S4	Käsitteiden hallinta ja soveltaminen	Oppilas osaa selittää muutamia keskeisiä etiikan käsitteitä ja jäsentää niiden avulla joitakin elämässä kohtaamiaan eettisiä tilanteita.
T2 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan väitteitä ja niiden perusteluita	S1-S4	Väitteiden ja perusteluiden tunnistaminen ja arviointi	Oppilas osaa löytää keskustelusta väitteitä ja niiden perusteluita sekä pohtia perusteluiden asiaankuuluvuutta
T3 edistää oppilaan kykyä oivaltaa asioiden välisiä suhteita ja kehittää ajatteluaan	S1, S2, S3	Päätelytaidot	Oppilas osaa tunnistaa virhepäätelyä ja korjata sen pohjalta omaa ajatteluaan
T4 ohjata oppilasta kantamaan vastuuta itsestä, toisista ihmisistä ja luonnosta	S1, S2, S3	Vastuullisen toiminnan tunteminen	Oppilas osaa kuvata, mitä tarkoittaa itsestä, toisista ja luonnosta vastuun ottaminen sekä kertoa, mitä se tarkoittaa omassa toiminnassa
T5 ohjata oppilas tutustumaan suomalaiseen, eurooppalaiseen ja maailman kulttuuriperintöön sekä hahmottamaan kulttuurista moninaisuutta ilmiönä	S2, S3, S4	Tietojen ja käsitteiden hallinta	Oppilas osaa nimetä ja selittää joitakin kulttuuriin liittyviä ilmiöitä suomalaisesta, eurooppalaisesta ja maailman kulttuuriperinnöstä. Oppilas osaa antaa esimerkkejä yhteisön tai yhteiskunnan kulttuurisesta moninaisuudesta
T6 tukea oppilasta rakentamaan katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään	S1-S4	Tietojen ja käsitteiden hallinta	Oppilas osaa nimetä joitakin katsomusten ja kulttuurien tärkeimpiä piirteitä.

T7 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja arvioimaan omaa katsomuksellista oppimistaan	S1-S4	Oppimaan oppimisen taidot	Oppilas osaa asettaa opiskeluun liittyviä tavoitteita, pyrkii toimimaan tavoitteiden suunnassa ja arvioi niiden toteutumista sekä yksin että ryhmässä.
T8 rohkaista oppilasta ilmaisemaan katsomustaan ja kuuntelemaan muiden katsomuksellisia kannanottoja	S1, S2, S3	Vuorovaikutus-aidot ja toiminta ryhmän jäsenenä	Oppilas ilmaisee omaa katsomuksellista ajatteluaan rakentavasti ja osaa kuunnella toisten näkemyksiä ja kannanottoja.
T9 ohjata oppilas tuntemaan YK:n yleismaailmalliseen ihmisoikeuksien julistukseen perustuvaa ihmisoikeusetiikkaa, erityisesti lapsen oikeuksia	S3	Ihmisoikeusetiikka	Oppilas tietää YK:n yleismaailmallisen ihmisoikeuksien julistuksen keskeisen sisällön ja osaa kertoa esimerkkejä lapsen oikeuksista.
T10 rohkaista oppilasta toimimaan aloitteellisesti ja vastuullisesti omassa ympäristössään	S1-S4	Vaikuttamisen keinojen tunteminen	Oppilas osaa etsiä ja kuvata joitakin vastuullisen vaikuttamisen keinoja.
T1 luoda edellytyksiä oppilaan eettisten ajattelun taitojen kehittymiselle ja kannustaa oppilasta soveltamaan eettisiä periaatteita arjen tilanteisiin	S1-S4	Käsitteiden hallinta ja soveltaminen	Oppilas osaa selittää muutamia keskeisiä etiikan käsitteitä ja jäsentää niiden avulla joitakin elämässä kohtaamiaan eettisiä tilanteita.
T2 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan väitteitä ja niiden perusteluita	S1-S4	Väitteiden ja perusteluiden tunnistaminen ja arviointi	Oppilas osaa löytää keskustelusta väitteitä ja niiden perusteluita sekä pohtia perusteluiden asiaankuuluvuutta
T3 edistää oppilaan kykyä oivaltaa asioiden välisiä suhteita ja kehittää ajatteluaan	S1, S2, S3	Päätelytaidot	Oppilas osaa tunnistaa virhepäätelyä ja korjata sen pohjalta omaa ajatteluaan
T4 ohjata oppilasta kantamaan vastuuta itsestä, toisista ihmisistä ja luonnosta	S1, S2, S3	Vastuullisen toiminnan tunteminen	Oppilas osaa kuvata, mitä tarkoittaa itsestä, toisista ja luonnosta vastuun ottaminen sekä kertoa, mitä se tarkoittaa omassa toiminnassa

T5 ohjata oppilas tutustumaan suomalaiseen, eurooppalaiseen ja maailman kulttuuriperintöön sekä hahmottamaan kulttuurista moninaisuutta ilmiönä	S2, S3, S4	Tietojen ja käsitteiden hallinta	Oppilas osaa nimetä ja selittää joitakin kulttuuriin liittyviä ilmiöitä suomalaisesta, eurooppalaisesta ja maailman kulttuuriperinnöstä. Oppilas osaa antaa esimerkkejä yhteisön tai yhteiskunnan kulttuurisesta moninaisuudesta
T6 tukea oppilasta rakentamaan katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään	S1-S4	Tietojen ja käsitteiden hallinta	Oppilas osaa nimetä joitakin katsomusten ja kulttuurien tärkeimpiä piirteitä.
T7 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja arvioimaan omaa katsomuksellista oppimistaan	S1-S4	Oppimaan oppimisen taidot	Oppilas osaa asettaa opiskeluun liittyviä tavoitteita, pyrkii toimimaan tavoitteiden suunnassa ja arvioi niiden toteutumista sekä yksin että ryhmässä.
T8 rohkaista oppilasta ilmaisemaan katsomustaan ja kuuntelemaan muiden katsomuksellisia kannanottoja	S1, S2, S3	Vuorovaikutus-aidot ja toiminta ryhmän jäsenenä	Oppilas ilmaisee omaa katsomuksellista ajatteluaan rakentavasti ja osaa kuunnella toisten näkemyksiä ja kannanottoja.
T9 ohjata oppilas tuntemaan YK:n yleismaailmalliseen ihmisoikeuksien julistukseen perustuvaa ihmisoikeusetiikkaa, erityisesti lapsen oikeuksia	S3	Ihmisoikeusetiikka	Oppilas tietää YK:n yleismaailmallisen ihmisoikeuksien julistuksen keskeisen sisällön ja osaa kertoa esimerkkejä lapsen oikeuksista.

	7. luokka			
	Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
		• ymmärtää ja osaa käyttää katsomuksellisia käsitteitä • tutustuu ja hankkii tietoa erilaisista kulttuureista sekä teistisistä ja ateistisista katsomuksista • hahmottaa erilaisia katsomuksellisia ratkaisuja ja ymmärtää niiden perusteita	• maailmankuva, maailmankatsomus, elämäkatsomus • uskonottomia ja uskonnollisia katsomuksia sekä katsomusvapauden ja yhdenvertaisuuden arviointi erilaisissa yhteiskunnissa, uskontokritiikki • kulttuurin ilmeneminen mediassa ja taiteessa • monikulttuurisuus	• turvallinen keskusteluympäristö ja vuorovaikutuksellisuus (mm. ryhmäytyminen) • erilaiset fyysiset ja sosiaaliset oppimisympäristöt (esim. vierailu, vierailijat) • oppimiskeskustelu ja väittely • toiminnalliset ja elämykselliset menetelmät (esim. musiikki, kuvataide, draama) • sähköinen oppimisympäristö omien näkemysten erittely ja perustelu

	8. luokka			
	Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
		• ymmärtää ja osaa käyttää katsomuksellisia käsitteitä • osaa käyttää eettistä käsitteistöä sekä tulkita ja soveltaa sitä • tuntee ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja ihmisten yhdenvertaisuuden merkityksen ja eettisen perustan • huomaa ympäristössään ja omassa elämässään olevia eettisiä ulottuvuuksia	• maailmankuva, maailmankatsomus, elämäkatsomus, arvot • ihmisoikeusetiikka: ihmisarvo, ihmisoikeudet, ihmisten välinen yhdenvertaisuus, katsomusvapaus, ihmisoikeusloukkaukset • ajankohtaisten eettisten kysymysten käsittely etiikan eri näkökulmista, (esim. aiheet mediassa)	• turvallinen keskusteluympäristö ja vuorovaikutussuhteisuus (mm. ryhmäytyminen) • erilaiset fyysiset ja sosiaaliset oppimisympäristöt (esim. vierailu, vierailijat) • oppimiskeskustelut • toiminnalliset ja elämykselliset menetelmät (esim. musiikki, kuvataide, draama) • sähköinen oppimisympäristö • omien näkemysten erittely ja perustelu

	9. luokka			
	Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
		• ymmärtää ja osaa käyttää katsomuksellisia käsitteitä • perehtyy Unescon maailmanperintöohjelmaan • pohtii omien valintojensa vaikutusta luonnon ja yhteiskunnan kestävään tulevaisuuteen paikallisesti ja maailmanlaajuisesti	• maailmankuva, maailmankatsomus, elämänkatsomus • Unescon maailmanperintöohjelma • erilaiset käsitykset ihmisen ja luonnon välisestä suhteesta • ympäristöetiikkaan liittyviä eettisiä kysymyksiä • kestävä tulevaisuus	• turvallinen keskusteluilmapiiri ja vuorovaikutuksellisuus (mm. ryhmäytyminen) • erilaiset fyysiset ja sosiaaliset oppimisympäristöt (esim. vierailu, vierailijat) • toiminnalliset ja elämykselliset menetelmät (esim. musiikki, kuvataide, draama) • sähköinen oppimisympäristö • omien näkemysten erittely ja perustelu

Elämäkatsomustieto- Päättöarvioinnin kriteerit

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi elämäkatsomustiedossa vuosiluokilla 7–9

Elämäkatsomustiedon arviointi perustuu työskentelyn havainnointiin ja keskusteluihin ja argumentaatioon sekä oppilaiden monimuotoisten tuotosten tarkasteluun. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita, kuten kysymysten muodostamista, perusteluiden rakentamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Oppilaiden itsearviointia ja vertaispalautetta käytetään arvioinnin tukena.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona elämäkatsomustiedon opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut elämäkatsomustiedon oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt elämäkatsomustiedon tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on elämäkatsomustiedon tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet tietyn arvosanan mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy elämäkatsomustiedon päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Elämäkatsomustiedon arvioinnissa painotetaan sitä, että oppiaineessa edistetään oppilaiden kykyä etsiä hyvää elämää ja korostetaan oppilaiden kykyä vaikuttaa aktiivisesti omaan ajatteluunsa ja toimintaansa. Elämäkatsomustiedossa tuetaan oppilaan

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T1 ohjata oppilasta tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsomuksellisia käsitteitä	S1	Oppilas oppii tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsomuksellisia käsitteitä.	Käsitteiden hallinta ja soveltaminen	Oppilas tunnistaa joitakin katsomuksellisia käsitteitä (kuten elämäkatsomus, uskonto, uskonnottomuus).	Oppilas osaa kuvata maailmankatsomuksen, maailmankuvan ja elämäkatsomuksen käsitteet.	Oppilas ymmärtää maailmankatsomuksen, maailmankuvan ja elämäkatsomuksen käsitteet, tunnistaa niiden välisiä suhteita ja osaa käyttää niitä.	Oppilas tunnistaa, ymmärtää ja osaa soveltaa katsomuksellisia käsitteitä omassa katsomuksellisessa ajattelussaan ja tuotoksissaan.
T2 rakentaa oppilaan kulttuurista yleissivistystä ohjaamalla oppilasta tutustumaan erilaisiin kulttuureihin ja katsomuksiin ja perehtymään Unescon maailmanperintöohjelmaan	S1	Oppilas rakentaa yleissivistystä erilaisista kulttuureista ja katsomuksista ja Unescon maailmanperintöohjelmasta.	Kulttuurien ja katsomusten tunteminen	Oppilas osaa nimetä vähintään yhden kulttuurin perustekijän (kuten pukeutuminen, kieli, ruoka, juhlat, elinkeino, toimeentulo, teknologia) ja yhden Unescon maailmanperintökohteen.	Oppilas osaa kuvata kahta eri kulttuuria tai katsomusta sekä tunnistaa näiden yhtäläisyyksiä ja eroja. Oppilas osaa kertoa joistain Unescon maailmanperintöohjelman piirteistä ja nimetä joitain maailmanperintökohteita.	Oppilas osaa hankkia tietoa erilaisista kulttuureista ja katsomuksista. Oppilas osaa kertoa Unescon maailmanperintöohjelman lähtökohdista ja nimetä joitain maailmanperintökohteita.	Oppilas ymmärtää kulttuurista ja katsomuksellista moninaisuutta sekä osaa suhteuttaa omaa kulttuurista ja katsomuksellista asemaansa maailman kulttuureissa ja perinnössä. Oppilas osaa kuvailla Unescon maailmanperintöohjelman lähtökohtia ja nimetä useimmat kotimaiset ja joitain ulkomaisia maailmanperintökohteita.
T3 ohjata oppilasta tuntemaan erilaisia uskonnottomia ja uskonnollisia	S1	Oppilas oppii tuntemaan erilaisia katsomuksia, niiden keskinäistä	Erilaisten katsomusten tunteminen ja vertailu	Oppilas osaa nimetä vähintään kaksi erilaista katsomusta (kuten kristinusko,	Oppilas osaa nimetä seemiläisen monoteismin ja	Oppilas osaa nimetä keskeisten maailmankatsomusten ja kulttuurien	Oppilas ymmärtää keskeisten maailmankatsomusten ja kulttuurien

katsomuksia, niiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä tiedon ja tutkimuksen roolia katsomusten arvioinnissa		vuorovaikutusta sekä tiedon ja tutkimuksen roolia katsomusten arvioinnissa.		marxismi ja veganismi).	sekulaarin humanismin keskeisiä piirteitä. Oppilas tietää, että katsomuksellisia kysymyksiä voi lähestyä tieteellisesti.	tärkeimpiä piirteitä ja kehityskulkuja, erityisesti seemiläisen monoteismin ja sekulaarin humanismin historiallisia, kulttuurisia ja yhteiskunnallisia vaiheita. Oppilas osaa kertoa, miten katsomuksia voi tarkastella tutkivasti ja tieteellisesti.	tärkeimpiä piirteitä ja kehityskulkuja, erityisesti seemiläisen monoteismin ja sekulaarin humanismin historiallisia, kulttuurisia ja yhteiskunnallisia vaiheita. Oppilas osaa selittää, miten katsomuksia voi tarkastella tutkivasti ja tieteellisesti.
T4 ohjata oppilasta tutkimaan uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin perusteita	S1, S3	Oppilas oppii tutkimaan ja pohtimaan uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin perusteita.	Uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin tunteminen	Oppilas osaa ohjatusti hankkia informaatiota uskonnoista ja uskontokritiikistä.	Oppilas tunnistaa, mitä uskonnollinen ajattelu on, ja tietää, mitä uskontokritiikki tarkoittaa, sekä osaa osittain itsenäisesti hakea informaatiota asiasta.	Oppilas osaa selittää uskonnollisen ajattelun luonnetta ja antaa esimerkkejä uskontokritiikin pääpiirteistä sekä hakea informaatiota asiasta.	Oppilas osaa eritellä uskonnollisen ajattelun luonnetta, ymmärtää uskontokritiikin pääpiirteitä sekä osaa itsenäisesti hakea tietoa asiasta.
T5 ohjata oppilasta tuntemaan katsomusvapaus ihmisoikeutena sekä katsomusvapauden turvaamisen kansallisia ja kansainvälisiä keinoja	S1, S3	Oppilas oppii ymmärtämään katsomusvapauden ihmisoikeutena sekä perehtyy katsomusvapauden turvaamisen kansallisiin ja kansainvälisiin keinoihin	Katsomusvapauden merkityksen hahmottaminen	Oppilas osaa antaa esimerkin katsomusvapaudesta.	Oppilas tunnistaa katsomusvapauden ihmisoikeutena. Oppilas osaa nimetä vähintään yhden keinon, jolla katsomusvapautta turvataan.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä katsomusvapaudesta ihmisoikeutena, joistakin katsomusvapauden turvaamisen keinoista sekä niiden puutteista erilaisissa tilanteissa.	Oppilas selittää katsomusvapauden ihmisoikeutena ja joitakin katsomusvapauden turvaamisen keinoista sekä osaa eritellä niiden puutteita erilaisissa tilanteissa.
T6 ohjata oppilasta hahmottamaan erilaisia katsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita	S1, S2, S3	Oppilas oppii hahmottamaan erilaisia katsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita	Katsomuksellisten valintojen perusteiden tarkastelu	Oppilas osaa kuvata jonkin katsomuksellisen ratkaisun ja ohjatusti nimetä jonkin siihen liittyvän perusteen (kuten se, ettei ihminen käytä	Oppilas osaa kuvata jonkin katsomuksellisen ratkaisun ja osaa nimetä jonkin siihen liittyvän yksilöllisen ja yhteisöllisen perusteen.	Oppilas osaa kuvata erilaisten ihmisten katsomuksellisten valintojen taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita.	Oppilas osaa eritellä ja arvioida erilaisten ihmisten katsomuksellisten valintojen taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita ja osaa verrata omia

				lentokonetta eettisistä syistä).			katsomuksellisia ratkaisujaan niihin.
T7 kannustaa oppilasta maailman moninaisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun hyväksymiseen ja ymmärtämiseen	S1, S2, S3	Oppilas oppii hyväksymään ja ymmärtämään maailman moninaisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun.	Monikulttuurisuuden ja yhdenvertaisuuden hahmottaminen	Oppilas osaa antaa esimerkin maailman moninaisuudesta sekä kaikkien ihmisten yhdenvertaisesta kohtelusta.	Oppilas osaa kuvata maailman monimuotoisuutta ja antaa esimerkkejä ihmisten yhdenvertaisesta kohtelusta.	Oppilas ymmärtää maailman monimuotoisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun merkityksen.	Oppilas ymmärtää ja osaa perustella maailman monimuotoisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun merkityksen.
T8 ohjata oppilasta huomaamaan eettisiä ulottuvuuksia elämästään ja ympäristöstään sekä kehittämään eettistä ajatteluaan	S2, S3	Oppilas oppii tunnistamaan eettisiä ulottuvuuksia elämästään ja ympäristöstään sekä kehittää eettistä ajatteluaan.	Eettisen ajattelun taidot	Oppilas tunnistaa joistain teoista eettisen ulottuvuuden, kuten onko teko oikein, väärin vai ei kumpaakaan.	Oppilas osaa tunnistaa eettisiä käsitteitä (kuten arvo, velvollisuus, oikeus, vapaus, vastuu, tasa-arvo ja reiluus). Oppilas osaa perustella eettisiä näkemyksiään.	Oppilas osaa käyttää eettisiä käsitteistöä sekä tulkita ja soveltaa sitä. Oppilas osaa perustella eettisiä näkemyksiään johdonmukaisesti.	Oppilas osaa käyttää monipuolisesti eettisiä käsitteitä sekä tulkita ja soveltaa niitä perustellusti omassa ajattelussaan.
T9 innostaa oppilasta pohtimaan omien valintojensa vaikutusta kestävään tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti	S1, S2, S3	Oppilas oppii pohtimaan ja ymmärtämään omien valintojen vaikutusta kestävään tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti.	Kestävän elämäntavan periaatteiden tunteminen	Oppilas tunnistaa jonkin kestävän tulevaisuuden edellytyksen. Oppilas osaa kertoa, että omat teot voivat vaikuttaa tulevaisuuteen.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä kestävän tulevaisuuden edellytyksistä. Oppilas ymmärtää, että omat teot voivat vaikuttaa tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti (kuten kierrätyksen, kulutusvalintojen sekä harrastuneisuuden kautta).	Oppilas osaa nimetä keskeisiä luonnon ja yhteiskunnan kestävään tulevaisuuteen liittyviä edellytyksiä ja tarkastella kestävän elämäntavan merkitystä tulevaisuudelle. Oppilas tuntee keinoja vaikuttaa paikallisesti ja globaalisti.	Oppilas osaa eritellä keskeisiä luonnon ja yhteiskunnan kestävään tulevaisuuteen liittyviä edellytyksiä sekä kuvailla ja arvioida keinoja vaikuttaa tulevaisuuden ongelmiin paikallisesti ja globaalisti.

T10 ohjata oppilas tuntemaan ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja ihmisten yhdenvertaisuuden merkitys ja eettinen perusta	S2, S3	Oppilas oppii tuntemaan ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja ihmisten yhdenvertaisuuden merkityksen ja perustan.	Ihmisoikeusetiikan tuntemus	Oppilas osaa kuvailla ihmisarvoon tai ihmisoikeuksiin liittyviä seikkoja.	Oppilas osaa nimetä joitakin ihmisoikeuksiin ja yhdenvertaisuuteen liittyviä käsitteitä ja kertoa ihmisoikeuksien merkityksestä.	Oppilas osaa selittää tärkeimmät ihmisoikeuksiin ja yhdenvertaisuuteen liittyvät käsitteet ja antaa esimerkkejä ihmisoikeuksien toteutumisesta historiassa.	Oppilas osaa selittää tärkeimmät ihmisoikeuksiin ja yhdenvertaisuuteen liittyvät käsitteet ja antaa esimerkkejä ihmisoikeuksien toteutumisesta historiassa sekä perustella ihmisoikeuksien merkitystä.
---	--------	--	-----------------------------	---	--	---	--

HISTORIA

	5. luokka			
	Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
	Tiedon hankkiminen menneisyydestä - historian tietolähteiden tunnistaminen, historiatiedon selittäminen ja tulkinnallisuuden havaitseminen Historian ilmiöiden ymmärtäminen - kronologian ymmärtäminen, muutoksen hahmottaminen ja jatkuvuuden tunnistaminen - ihmisen toiminnan vaikutusten ymmärtäminen Historiallisen tiedon käyttäminen - syy- ja seuraussuhteiden näkeminen ja kuvaileminen Merkitys, arvot ja asenteet - historia tieteenalana ja identiteetin rakentaja	- osoittaa kiinnostusta mennyttä aikaa ja ihmisen toimintaa kohtaan - hahmottaa tapahtuneelle syitä ja seurauksia - tutustuu erilaisiin lähteisiin ja lähdekritiikkiin - tunnistaa aikakausien keskeiset ilmiöt, omaksuu peruskäsitteitä sekä ymmärtää erilaisia tapoja jakaa historia aikakausiin	- kivikausi, pronssikausi ja rautakausi Suomessa - korkeakulttuurien synty, kaksoisvirran maa - faaraoiden Egypti - antiikin Kreikka - antiikin Rooma - keskiaika Euroopassa - keskiaika Suomessa	- tutustuminen erilaisiin historiallisiin lähteisiin ja dokumentteihin - yksilö-, pari- ja ryhmätyöt - draaman käyttö - paikallisten kohteiden hyödyntäminen - sähköisten ja monimuotoisten oppimisympäristöjen käyttö

6. luokka			
Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
Tiedon hankkiminen menneisyydestä - historian tietolähteiden tunnistaminen, historiatiedon selittäminen ja tulkinnallisuuden havaitseminen Historian ilmiöiden ymmärtäminen - kronologian ymmärtäminen, muutoksen hahmottaminen ja jatkuvuuden tunnistaminen - ihmisen toiminnan vaikutusten ymmärtäminen Historiallisen tiedon käyttäminen - syy- ja seuraussuhteiden näkeminen ja kuvaileminen Merkitys, arvot ja asenteet - historia tieteenalana ja identiteetin rakentaja	- ymmärtää ihmisen toiminnan motiiveja ja seurauksia - ymmärtää, että kaikelle tapahtuneelle on syynsä ja seurauksensa - harjoittelee lähteiden käyttöä ja lähdekritiikkiä; osaa erottaa lähteen ja siitä tehdyn tulkinnan; erottaa mielipiteen faktasta - tunnistaa aikakausien keskeiset ilmiöt, omaksuu peruskäsitteitä sekä ymmärtää erilaisia tapoja jakaa historia aikakausiin	- löytöretket - renessanssi - Suomi osana Ruotsia - Ranskan suuri vallankumous	- tutustuminen erilaisiin historiallisiin lähteisiin ja dokumentteihin - yksilö-, pari- ja ryhmätyöt - draaman käyttö - paikallisten kohteiden hyödyntäminen - sähköisten ja monimuotoisten oppimisympäristöjen käyttö

Oppiaineen arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö- alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena	S1-S5		Motivaation kehittymistä ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Tiedon hankkiminen menneisyydestä			
T2 johdattaa oppilasta tunnistamaan erilaisia historian lähteitä	S1-S5	Historian tietolähteiden tunnistaminen	Oppilas osaa ohjatusti etsiä historiatietoa erilaisista tietolähteistä.
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan historiatiedon tulkinnallisuuden	S1-S5	Historiatiedon tulkinnallisuuden havaitseminen	Oppilas osaa erottaa toisistaan faktan ja tulkinnan.
Historian ilmiöiden ymmärtäminen			
T4 auttaa oppilasta ymmärtämään erilaisia tapoja jakaa historia aikakausiin sekä käyttämään niihin liittyviä historiallisia käsitteitä	S1-S5	Kronologian ymmärrys	Oppilas tunnistaa keskeiset historiaan liittyvät ajan jäsentämis muodot ja osaa antaa esimerkkejä eri aikojen yhteiskunnille ja aikakausille ominaisista piirteistä.

T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toiminnan motiiveja	S1-S5	Historiallinen empatia	Oppilas pystyy eläytymään menneen ajan ihmisen asemaan ja nimeämään tämän toiminnan motiiveja.
T6 johdattaa oppilasta hahmottamaan erilaisia syitä ja seurauksia historian tapahtumille ja ilmiöille	S1-S5	Syy- ja seuraussuhteiden hahmottaminen historiassa	Oppilas tunnistaa ja osaa antaa esimerkkejä historian ilmiöiden syy- ja seuraussuhteista.
T7 auttaa oppilasta tunnistamaan muutoksia oman perheen tai yhteisön historiassa sekä ymmärtämään, miten samat muutokset ovat voineet tarkoittaa eri asioita eri ihmisille	S1-S5	Muutoksen hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata muutoksia ja kertoa, miksi muutos ei ole sama kuin edistys. Oppilas osaa kuvata joidenkin esimerkkien avulla, miten muutos ei ole merkinnyt samaa eri ihmisten ja ryhmien näkökulmasta.
T8 harjaannuttaa oppilasta hahmottamaan jatkuvuuksia historiassa	S1-S5	Jatkuvuuden tunnistaminen	Oppilas osaa antaa esimerkkejä ilmiöiden jatkuvuudesta eri aikakaudesta toiseen.
Historiallisen tiedon käyttäminen			
T9 ohjata oppilasta esittämään muutoksille syitä	S1-S5	Syy- ja seuraus-suhteen kuvaileminen	Oppilas osaa kuvailla pääpiirteissään joidenkin historian ilmiöiden syy- ja seuraussuhteita.
T10 ohjata oppilasta selittämään, miten tulkinnat saattavat muuttua uusien lähteiden tai tarkastelutapojen myötä	S1-S5	Tulkintojen selittäminen	Oppilas osaa selittää joidenkin esimerkkien avulla, miksi sama tapahtuma tai ilmiö voidaan tulkita eri tavoin.
T11 ohjata oppilasta selittämään ihmisen toimintaa	S1-S5	Ihmisen toiminnan selittäminen	Oppilas osaa esittää käsiteltävästä asiasta kertomuksen siten, että hän selittää tapahtuman tai ilmiön eri toimijoiden kannalta.

Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena	S1-S5		Motivaation kehittymistä ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Tiedon hankkiminen menneisyydestä			
T2 johdattaa oppilasta tunnistamaan erilaisia historian lähteitä	S1-S5	Historian tietolähteiden tunnistaminen	Oppilas osaa ohjatusti etsiä historiatietoa erilaisista tietolähteistä.

	7. luokka			
	Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
	Tiedon hankkiminen menneisyydestä - historiatiedon hankkiminen, tulkitseminen ja tuottaminen Historian ilmiöiden ymmärtäminen - kronologian, jatkuvuuden ja muutoksen ymmärtäminen - ihmisen toiminnan vaikutuksen selittäminen Historiallisen tiedon käyttäminen - syy- ja seuraussuhteiden ymmärtäminen Merkitys, arvot ja asenteet - historiatietämys tulevaisuuden vaihtoehtojen arvioimisessa	- tutustuu historiaan tieteenalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena - ymmärtää historiallista aikaa sekä erilaisia tapoja jakaa historiaa aikakausiin - ymmärtää syy - seuraussuhteita - ymmärtää ihmisen toiminnan motiiveja ja seurauksia - tulkitsee ja käyttää erilaisia lähteitä - tunnistaa aikakauden keskeiset ilmiöt ja sen peruskäsitteet	- Suomea luodaan, rakennetaan ja puolustetaan - yhteiskunnalliset aatteet, niiden merkitys ja seuraukset - teollisuusyhteiskunnan synty ja kehitys	- monipuolinen ja kriittinen historiallisten lähteiden käyttö - yksilö-, pari- ja ryhmätyöt - draaman käyttö - keskustelut - paikallisten kohteiden hyödyntäminen - sähköisten ja monimuotoisten oppimisympäristöjen käyttö

8. luokka			
Päätavoitteet	Vuosisluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
Tiedon hankkiminen menneisyydestä - historiatiedon hankkiminen, tulkitseminen ja tuottaminen Historian ilmiöiden ymmärtäminen - kronologian, jatkuvuuden ja muutoksen ymmärtäminen - ihmisen toiminnan vaikutuksen selittäminen Historiallisen tiedon käyttäminen - syy- ja seuraussuhteiden ymmärtäminen Merkitys, arvot ja asenteet - historiatietämys tulevaisuuden vaihtoehtojen arvioimisessa	- ymmärtää historiallista aikaa sekä osaa analysoida muutosta ja jatkuvuutta - osaa arvida erilaisia syy- ja seuraussuhteita - kykenee selittämään ihmisen toiminnan tarkoituksia ja vaikutuksia sekä arvioimaan niiden merkitystä tulevaisuuden vaihtoehtojen kannalta - ymmärtää ja analysoi erilaisia lähteitä sekä tulkitsee niitä; arvioi lähteiden luotettavuutta - tunnistaa aikakauden keskeiset ilmiöt ja omaksuu sen peruskäsitteet	- nykyisen maailmanpolitiikan juuret - hyvinvointiyhteiskunnan rakentaminen - suurten sotien aika	- monipuolinen ja kriittinen historiallisten lähteiden käyttö - yksilö-, pari- ja ryhmätyöt - draaman käyttö - keskustelut - paikallisten kohteiden hyödyntäminen - sähköisten ja monimuotoisten oppimisympäristöjen käyttö

Historia- Päättöarvioinnin kriteerit

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi historiassa vuosiluokilla 7–9

Historian opetuksessa palautteella pyritään rohkaisemaan oppilaita omiin tulkintoihin ja näkemystensä argumentointiin. Kirjallisten tehtävien ohella arvioinnissa on otettava huomioon oppilaiden monimuotoiset työskentelyn ja osaamisen osoittamisen tavat. Sisältöjen muistamisen sijasta arvioinnissa kiinnitetään huomiota tiedon soveltamiseen ja historiallisen ajattelun hallintaan.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona historian opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päätyessä saavuttanut historian oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt historian tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on historian tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet tietyn arvosanan mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy historian päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Merkitys, arvot ja asenteet							
T1 vahvistaa oppilaan kiinnostusta historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena	S1–S6	Oppilas kiinnostuu historiasta tiedonalana ja sen merkityksestä identiteetille.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			

Tiedon hankkiminen menneisyydestä							
T2 aktivoida oppilasta hankkimaan historiallista tietoa sekä arvioimaan tiedonlähteiden luotettavuutta	S1–S6	Oppilas oppii hankkimaan historiallista tietoa ja arvioimaan tiedonlähteiden luotettavuutta sekä ymmärtämään, että historiallista tietoa voi tulkita eri tavoin.	Historiatiedon hankkiminen ja lähteiden tulkinnallisuuden ymmärtäminen	Oppilas löytää ohjatusti historian tapahtumaan tai ilmiöön liittyvää informaatiota hänelle annetusta lähteestä. Oppilas tunnistaa opettajan ohjaamana, että samasta ilmiöstä tai lähteestä esiintyy erilaisia tulkintoja.	Oppilas hankkii historian tapahtumaan tai ilmiöön liittyvää tietoa erilaisista lähteistä sekä tunnistaa lähteiden luotettavuudessa ja esitetyissä tulkinnoissa eroja.	Oppilas hankkii historian tapahtumaan tai ilmiöön liittyvää tietoa erilaisista lähteistä sekä erottelee vähemmän ja enemmän luotettavia lähteitä ja tulkintoja toisistaan.	Oppilas käyttää erilaisia lähteitä ja erottaa tutkittavaan ilmiöön liittyvät lähteet muista lähteistä. Oppilas selittää, miten samoista lähteistä voi tehdä erilaisia tulkintoja, ja arvioi tulkintojen mahdollisia puutteita.
T3 auttaa oppilasta ymmärtämään, että historiallista tietoa voidaan tulkita eri tavoin	S1–S6						
Historian ilmiöiden ymmärtäminen							
T4 vahvistaa oppilaan kykyä ymmärtää historiallista aikaa ja siihen liittyviä käsitteitä	S1–S6	Oppilas oppii ymmärtämään historiallista aikaa ja siihen liittyviä käsitteitä.	Kronologian ymmärtäminen	Oppilas tunnistaa historian keskeisiä sisällöllisiä käsitteitä ja pystyy opettajan ohjaamana suhteuttamaan ne ajallisesti toisiinsa.	Oppilas muistaa menneisyyteen liittyviä keskeisiä sisällöllisiä käsitteitä ja antaa joitain esimerkkejä tarkasteltavana olevalle historialliselle ajanjaksolle ominaisista piirteistä.	Oppilas käyttää menneisyyteen liittyviä keskeisiä sisällöllisiä käsitteitä ja kuvaa tarkasteltavana olevalle historialliselle ajanjaksolle ominaisia piirteitä.	Oppilas jäsentää historiallisten tapahtumien, ilmiöiden ja ajanjaksojen aikajärjestyksen ja ajallisia yhteyksiä. Oppilas käyttää aikaan liittyviä käsitteitä ja erittelee historian keskeisiin ajanjaksoihin liittyviä tapahtumia, henkilöitä ja ilmiöitä.
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toimintaan ja päätöksentekoon vaikuttaneita tekijöitä erilaisissa historiallisissa tilanteissa	S1–S6	Oppilas oppii ymmärtämään ihmisen toimintaa ja päätöksentekoon vaikuttaneita tekijöitä erilaisissa historiallisissa tilanteissa.	Historiallinen empatia	Oppilas tunnistaa, että ihmisillä on ollut erilaisia motiiveja toiminnalleen.	Oppilas tunnistaa, miten ihmisten sosiaalinen ja yhteiskunnallinen asema vaikuttavat heidän tekojensa motiiveihin.	Oppilas tulkitsee ihmisten toiminnan tarkoitusperiä ja erittelee, miten ihmisten sosiaalinen ja yhteiskunnallinen asema tai historiallinen	Oppilas asettautuu menneen ajan ihmisen asemaan, arvioi hänen toimintansa motiiveja sekä tarkastelee sitä, miten hänen sosiaalinen tai yhteiskunnallinen

						konteksti vaikuttavat hänen toimintaansa.	asemansa tai historiallinen konteksti vaikuttavat hänen toimintaansa.
T6 auttaa oppilasta arvioimaan erilaisia syitä historiallisille tapahtumille ja ilmiöille	S1–S6	Oppilas oppii arvioimaan erilaisia syitä historiallisille tapahtumille ja ilmiöille sekä analysoidaan historiallista muutosta ja jatkuvuutta.	Syy-seuraussuhteiden ymmärtäminen historiassa sekä muutoksen ja jatkuvuuden ymmärtäminen	Oppilas tunnistaa menneisyydestä asioita, jotka ovat muuttuneet tai pysyneet muuttumattomina.	Oppilas tunnistaa, että historiassa selittäminen perustuu toimijoiden tarkoituksien analysointiin.	Oppilas ymmärtää, että historiassa selittäminen perustuu toimijoiden tarkoituksien analysointiin.	Oppilas erottelee historiallisia tapahtumia tai ilmiöitä selittävät keskeiset tekijät vähemmän tärkeistä ja analysoi historiallisten tapahtumien syitä ja seurauksia (kuten välittömien ja pitkäkestoisten syiden merkitystä).
T7 ohjata oppilasta analysoidaan historiallista muutosta ja jatkuvuutta	S1–S6			Oppilas nimeää muutokselle tai muuttumattomuudelle jonkin yksittäisen syyn.	Oppilas tunnistaa syitä ja seurauksia historiallisille tapahtumille ja ilmiöille.	Oppilas selittää yksilöllisesti ohjeistettuna, miksi joillain elämäalueilla toimittiin ennen toisin kuin nykyään.	Oppilas ymmärtää, että historiallisilla tapahtumilla ja ilmiöillä on erilaisia syitä ja seurauksia, ja antaa niistä esimerkkejä.
Historiallisen tiedon käyttäminen							
T8 kannustaa oppilasta tulkintojen tekemiseen	S1–S6	Oppilas rohkaistuu tulkintojen tekemiseen.		Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.			
T9 ohjata oppilasta selittämään ihmisen toiminnan tarkoituksiperiä	S1–S6	Oppilas oppii selittämään ihmisen toiminnan tarkoituksiperiä.	Ihmisen toiminnan selittäminen	Oppilas osoittaa ohjatusti, miten ihmisen toiminnan motiivi näkyy jossain	Oppilas kuvailee, miten ihmisten taustat vaikuttavat	Oppilas esittää päätelmän, miten ihmisten taustat vaikuttavat heidän	Oppilas selittää ihmisen toiminnan motiveja sekä sitä, miten ihmisten

				historian tapahtumassa tai ilmiössä.	heidän toimintansa motiiveihin.	toimintansa motiiveihin.	taustat ja historiallinen konteksti vaikuttavat niihin.
T10 ohjata oppilasta selittämään, miksi historiallista tietoa voidaan tulkita ja käyttää eri tavoin eri tilanteissa ja arvioimaan kriittisesti tulkintojen luotettavuutta	S1–S6	Oppilas oppii selittämään, miksi historiallista tietoa voidaan tulkita ja käyttää eri tavoin eri tilanteissa, ja arvioimaan kriittisesti tulkintojen luotettavuutta.	Historiallisten tulkintojen selittäminen ja niiden luotettavuuden arvioiminen	Oppilas antaa ohjatusti jonkin esimerkin siitä, miten historiatietoa käytetään johonkin tarkoitukseen.	Oppilas kuvailee, miten historiatietoa käytetään johonkin tarkoitukseen ja antaa esimerkkejä tulkintoihin sisältyvästä puolueellisuudesta.	Oppilas kuvailee, miten historiatietoa käytetään johonkin tarkoitukseen ja erittelee tulkintoihin sisältyvää puolueellisuutta.	Oppilas selittää, miten historiatietoa käytetään johonkin tarkoitukseen ja miten lähteiden tulkitsijan tausta voi vaikuttaa tulkinnan luotettavuuteen.
T11 harjaannuttaa oppilasta käyttämään erilaisia lähteitä, vertailemaan niitä ja muodostamaan oman perustellun tulkintansa niiden pohjalta	S1–S6	Oppilas oppii käyttämään erilaisia lähteitä, vertailemaan niitä ja muodostamaan niiden pohjalta oman perustellun tulkintansa.	Historian tietolähteiden käyttäminen ja historiatiedon tuottaminen	Oppilas vastaa ohjatusti menneisyyttä koskeviin kysymyksiin hänelle annetun tietolähteen pohjalta. Oppilas muodostaa opettajan ohjaamana jostain lähteestä tulkinnan.	Oppilas esittää jonkin tulkinnan hyödyntäen käytössään olevia lähteitä.	Oppilas vastaa menneisyyttä koskeviin kysymyksiin tulkitsemalla erilaisista lähteistä saamaansa informaatiota. Oppilas esittää historian tapahtumista tai ilmiöistä omia perusteltuja tulkintoja.	Oppilas tulkitsee erilaisia historiallisen tiedon lähteitä. Oppilas esittää historian tapahtumista tai ilmiöistä omia perusteltuja tulkintoja osoittaen tunnistavansa tulkintoihinsa liittyvän virhetulkinnan mahdollisuuden.
T12 ohjata oppilasta arvioimaan tulevaisuuden vaihtoehtoja historiatietämyksensä avulla	S1–S6	Oppilas oppii arvioimaan tulevaisuuden vaihtoehtoja historiatietämyksensä avulla.	Historiatietoisuuden hyödyntäminen	Oppilas osoittaa ohjatusti, miten historiaa käytetään nykyisyyden selittämisessä.	Oppilas kuvailee, miten historiaa käytetään nykyisyyden selittämisessä.	Oppilas kuvailee, miten historiatiedolla voidaan perustella jokin tulevaisuuden valinta.	Oppilas esittää arvion siitä, miten tulkinnat menneisyydestä vaikuttavat ihmisten tulevaisuuden odotuksiin ja valintoihin.

YHTEISKUNTAOPPI

	4. luokka			
	Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
	Merkitys, arvot ja asenteet - yhteisten sääntöjen ja ihmisoikeuksien merkityksen hahmottaminen - työntekoon ja yrittäjyyteen tutustuminen Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen - vaikuttamisen perustaidot ja niiden soveltaminen käytännössä Yhteiskunnassa tarvittavat tiedot ja taidot - oma rahankäyttö ja kulutusvalintojen vaikutus - medialukutaito ja median merkitys arjessa	- kiinnostuu ympäröivästä yhteiskunnasta - hahmottaa itsensä yksilönä ja osana yhteisöä - ymmärtää yhteisten pelisääntöjen merkityksen - tutustuu monikulttuuriseen Suomeen - tarkastelee omaa rahankäyttöä - tutustuu mediaan ja harjoittelee sen vastuullista käyttöä	- taloudellinen toiminta - aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen - demokraattisen yhteiskunnan periaatteet ja toimintatavat - arkielämän ja oman elämän hallinta	- keskustelut - draama - yksilö-, pari- ja ryhmätyöt - tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen - paikalliset vierailukohteet ja vierailijat

6. luokka			
Päätavoitteet	Vuosisuokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
Merkitys, arvot ja asenteet - yhteisten sääntöjen ja ihmisoikeuksien merkityksen hahmottaminen - työntekoon ja yrittäjyyteen tutustuminen Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen - vaikuttamisen perustaidot ja niiden soveltaminen käytännössä Yhteiskunnassa tarvittavat tiedot ja taidot - oma rahankäyttö ja kulutusvalintojen vaikutus - medialukutaito ja median merkitys arjessa	- tuntee demokraattisen vaikuttamisen perusperiaatteita - tutustuu työntekoon ja yrittäjyyteen - ymmärtää, että kuluttajien valinnoilla on merkitystä - vahvistaa kriittisen ajattelun, oman mielipiteen muodostamisen ja keskustelun taitoja - tietää, kuinka mediaa käytetään vastuullisesti - tutustuu yksilön oikeuksiin ja velvollisuuksiin	- aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen - demokraattisen yhteiskunnan periaatteet ja toimintatavat - ammatit - minä kuluttajana - media - oikeudet ja velvollisuudet - Yrityskylä	- keskustelut - draama - yksilö-, pari- ja ryhmätyöt - tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen - paikalliset vierailukohteet ja vierailijat

Oppiaineen arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan ympäröivästä yhteiskunnasta ja yhteiskuntaopista tiedonalana	S1-S4		Motivaation kehittymistä ei käytetä arvosanan muodostamisessa. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T2 tukea oppilasta harjaannuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin	S1-S4		Eettistä arviointikykyä ei käytetä arvosanan muodostamisen periaatteena. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys			
T3 ohjata oppilasta hahmottamaan itsensä yksilönä ja erilaisten yhteisöjen jäsenenä, ymmärtämään ihmisoikeuksien ja tasa-arvon merkityksen sekä hahmottamaan yhteiskunnan oikeudellisia periaatteita	S1-S3	Yhteisten sääntöjen ja tasa-arvon periaatteiden tarkastelu	Oppilas osaa selittää yhteisten sääntöjen merkityksen ja toimia niiden mukaisesti. Oppilas osaa perustella, miksi ihmisoikeudet ovat tärkeitä ja mihin oikeusjärjestelmää tarvitaan.
T4 ohjata oppilasta tarkastelemaan median roolia ja merkitystä omassa arjessa ja yhteiskunnassa	S1-S4	Median roolin tarkastelu	Oppilas osaa kuvailla, millainen merkitys medialla on hänen omassa elämässään ja miten erilaisia medioita voidaan käyttää vaikuttamisen välineenä.

T5 ohjata oppilasta oivaltamaan työnteon ja yrittäjyyden merkityksen lähiyhteisössään	S1, S4	Työnteon ja yrittäjyyden merkityksen tarkastelu	Oppilas osaa antaa esimerkkejä työnteon ja yrittäjyyden merkityksestä perheen toimeentulon lähteenä ja yhteiskunnan toimivuuden perustana.
T6 tukea oppilasta ymmärtämään, että eri toimijoiden tuottamaan yhteiskunnalliseen tietoon liittyy erilaisia arvoja, näkökulmia ja tarkoitusperiä	S1-S3	Erilaisten arvojen, näkökulmien ja tarkoitusperien hahmottaminen	Oppilas osaa selittää esimerkkien avulla, että eri toimijoiden tuottamaan yhteiskunnalliseen tietoon liittyy erilaisia arvoja, näkökulmia ja tarkoitusperiä.
Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen			
T7 kannustaa oppilasta harjoittelemaan demokraattisen vaikuttamisen perustaitoja sekä keskustelemaan rakentavasti eri mielipiteistä	S2, S3	Demokraattisen vaikuttamisen perustaitojen sekä yhteisössä toimimisen tietojen ja taitojen soveltaminen käytännössä	Oppilas osaa soveltaa demokraattisessa yhteisössä toimimisen periaatteita ja taitoja, kuten kuuntelemista, kantaa ottamista, sopeutumista enemmistöpäätöksiin sekä vaikuttamista lähiyhteisössä.
T8 tukea oppilasta ymmärtämään oman rahankäytön ja kulutusvalintojen perusteita sekä harjoittelemaan niihin liittyviä taitoja	S1, S4	Rahankäytön ja kulutusvalintojen perusteiden soveltaminen	Oppilas osaa perustella omaan rahankäyttöönsä sekä kuluttamiseen liittyviä ratkaisuja sekä pystyy kertomaan, millaisia muihin ihmisiin sekä ympäristöön ulottuvia vaikutuksia hänen kuluttamis päätöksillään on.
T9 kannustaa oppilasta osallistumaan erilaisten yhteisöjen toimintaan ja harjoittelemaan median käyttöä turvallisella ja yhteiskunnallisesti tiedostavalla tavalla	S1, S3	Mediataidot	Oppilas osaa käyttää mediaa yhteiskunnallisen ajattelun ja toiminnan välineenä sekä pohtia sen käyttämiseen liittyviä turvallisuusnäkökulmia.

Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan ympäröivästä yhteiskunnasta ja yhteiskuntaopista tiedonalana	S1-S4		Motivaation kehittymistä ei käytetä arvosanan muodostamisessa. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T2 tukea oppilasta harjaannuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin	S1-S4		Eettistä arviointikykyä ei käytetä arvosanan muodostamisen periaatteena. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys			
T3 ohjata oppilasta hahmottamaan itsensä yksilönä ja erilaisten yhteisöjen jäsenenä, ymmärtämään ihmisoikeuksien ja tasa-arvon merkityksen sekä hahmottamaan yhteiskunnan oikeudellisia periaatteita	S1-S3	Yhteisten sääntöjen ja tasa-arvon periaatteiden tarkastelu	Oppilas osaa selittää yhteisten sääntöjen merkityksen ja toimia niiden mukaisesti. Oppilas osaa perustella, miksi ihmisoikeudet ovat tärkeitä ja mihin oikeusjärjestelmää tarvitaan.
T4 ohjata oppilasta tarkastelemaan median roolia ja merkitystä omassa arjessa ja yhteiskunnassa	S1-S4	Median roolin tarkastelu	Oppilas osaa kuvailla, millainen merkitys medialla on hänen omassa elämässään ja miten erilaisia medioita voidaan käyttää vaikuttamisen välineenä.
T5 ohjata oppilasta oivaltamaan työnteon ja yrittäjyyden merkityksen lähiyhteisössään	S1, S4	Työnteon ja yrittäjyyden merkityksen tarkastelu	Oppilas osaa antaa esimerkkejä työnteon ja yrittäjyyden merkityksestä perheen toimeentulon lähteenä ja yhteiskunnan toimivuuden perustana.

	8. luokka			
	Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
	Merkitys, arvot ja asenteet • aktiivisena kansalaisena toimiminen Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen • yrittäjyys- ja työelämätaidot • yhteiskunnallisen päätöksentekoon tutustuminen ja demokratian pelisääntöjen tunteminen Yhteiskunnassa tarvittavat tiedot ja taidot • oikeusvaltion periaatteiden ja toiminnan hahmottaminen • talouden perusteiden hahmottaminen yksilön ja kansantalouden näkökulmasta • median rooli osana yhteiskunnallista toimintaa • eri yhteisöjen ja vähemmistöjen tarkastelu	• syventää kiinnostustaan ympäröivään yhteiskuntaan ja yhteiskuntaoppiin tiedonalana • tuntee oikeusvaltion periaatteita, suomalaisen oikeusjärjestelmän toimintaa sekä ihmisoikeuksien yleismaailmallista merkitystä • tarkastelee yhteiskunnallista toimintaa sekä erilaisia yhteisöjä ja vähemmistöryhmiä monipuolisesti ja avarakatseisesti	• taloudellinen toiminta • aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen • demokraattisen yhteiskunnan periaatteet ja toimintatavat • arkielämän ja oman elämän hallinta	• keskustelut ja väittelyt • yksilö-, pari- ja ryhmätyöt • mediaseuranta • tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen • paikalliset vierailukohteet ja vierailijat

9. luokka			
Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
Merkitys, arvot ja asenteet • aktiivisena kansalaisena toimiminen Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen • yrittäjä- ja työelämätaidot • yhteiskunnallisen päätöksentekoon tutustuminen ja demokratian pelisääntöjen tunteminen Yhteiskunnassa tarvittavat tiedot ja taidot • oikeusvaltion periaatteiden ja toiminnan hahmottaminen • talouden perusteiden hahmottaminen yksilön ja kansantalouden näkökulmasta • median rooli osana yhteiskunnallista toimintaa • eri yhteisöjen ja vähemmistöjen tarkastelu	• ymmärtää talouden perusteita, oman talouden hallintaa ja vastuullista kuluttamista • kehittyy yritteliääksi ja vastuulliseksi talouden toimijaksi, tuntee yrittäjyyttä ja työelämää sekä niiden tarjoamia mahdollisuuksia • ymmärtää yhteiskunnallisen päätöksenteon periaatteita ja demokraattisia toimintatapoja • näkee itsensä kansalaisyhteiskunnan jäsenenä ja tietää kuinka toimia erilaisten yhteisöjen aktiivisena jäsenenä • arvioi kriittisesti median roolia ja merkitystä sekä käyttää mediataitojaan ja – tietojaan yhteiskunnasta omien käsitystensä muodostamisessa ja kansalaisena toimimisessa	• taloudellinen toiminta • aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen • demokraattisen yhteiskunnan periaatteet ja toimintatavat • arkielämän ja oman elämän hallinta	• keskustelut ja väittelyt • yksilö-, pari- ja ryhmätyöt • mediaseuranta • tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen • paikalliset vierailukohteet ja vierailijat

Yhteiskuntaoppi- Päättöarvioinnin kriteerit

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi yhteiskuntaopissa vuosiluokilla 7–9

Oppimisen arviointi eli formatiivinen arviointi on yhteiskuntaopissa oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Monipuolisella palautteella oppilaita kannustetaan toimimaan aktiivisesti omissa lähiyhteisöissään ja soveltamaan käytännön arjessa yhteiskunnallista ja taloudellista osaamistaan. Arvioinnilla tuetaan yhteiskunnallisten tietojen ja taitojen soveltamista sekä kiinnitetään huomiota siihen, miten monipuolisesti ja näkemyksiään perustellen oppilaat oppivat rakentamaan omaa käsitystään yhteiskunnasta. Summatiivisessa arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden monimuotoiset toiminnan ja osaamisen osoittamisen tavat.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona yhteiskuntaopin opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut yhteiskuntaopin oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt yhteiskuntaopin tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on yhteiskuntaopin tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet tietyn arvosanan mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy yhteiskuntaopin päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Merkitys, arvot ja asenteet							
T1 ohjata oppilasta syventämään kiinnostustaan ympäröivään yhteiskuntaan ja vahvistaa oppilaan kiinnostusta yhteiskuntaoppiin tiedonalana	S1–S4	Oppilas oivaltaa yhteiskuntaa koskevan tiedon merkityksen yksilön ja yhteisön kannalta.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin	S1–S4	Oppilas oppii arvioimaan omien ja yhteiskunnan muiden toimijoiden yhteiskunnallisten ja taloudellisten valintojen eettisiä merkityksiä ja seurauksia.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			
Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys							
T3 ohjata oppilasta ymmärtämään oikeusvaltion periaatteita, ihmisoikeuksien yleismaailmallista merkitystä sekä syventämään tietojaan suomalaisen	S2, S3	Oppilas oppii ymmärtämään ihmisoikeuksien merkityksen ja oikeusvaltion periaatteet sekä niiden kytkeytymisen suomalaiseen oikeusjärjestelmään.	Oikeusvaltion periaatteiden ja toiminnan sekä ihmisoikeuksien hahmottaminen	Oppilas tunnistaa esimerkeistä ihmisoikeuksia sekä oikeusvaltion keskeisiä toimijoita ja toimintaperiaatteita.	Oppilas kuvailee ihmisoikeuksia, oikeusvaltion toimijoita ja toimintaperiaatteita. Oppilas löytää ohjatusti tietoa laista ja oikeudesta.	Oppilas erittelee, miten ihmisoikeus- ja oikeusvaltioperiaatteet ilmenevät Suomessa ja maailmassa. Oppilas hankkii ja esittää tietoja laista ja oikeudesta	Oppilas arvioi ihmisoikeuksien ja oikeusvaltioperiaatteen toteutumista yhteiskunnassa. Oppilas käyttää lakia ja oikeutta koskevia tietolähteitä

oikeusjärjestelmän toiminnasta						asianmukaista tietolähdettä käyttäen.	ongelmanratkaisua vaativissa tehtävissä.
T4 ohjata oppilasta syventämään ja pitämään ajan tasalla yhteiskuntaa, talouden toimintaa ja yksityistä taloudenpitoa koskevia tietojaan ja taitojaan sekä arvioimaan kriittisesti median roolia ja merkitystä	S1–S3	Oppilas oppii ymmärtämään yhteiskunnan toiminnan sekä yksityisen että julkisen taloudenpidon periaatteita. Hän oppii tarkastelemaan kriittisesti median yhteiskunnallista roolia.	Yhteiskuntaa, mediaa, taloutta ja taloudenpitoa koskevat tiedot ja taidot	Oppilas tunnistaa ohjatusti yhteiskuntaan ja talouteen liittyviä asioita. Oppilas löytää ohjatusti yhteiskuntaa ja taloutta koskevaa tietoa hänelle annetusta lähteestä sekä antaa ohjatusti esimerkin median toiminnasta tiedon välittäjänä.	Oppilas kuvailee esimerkkien avulla yhteiskunnan ja talouden ilmiöitä ja toimintaa. Oppilas löytää eri lähteistä tietoa yhteiskunnasta ja taloudesta ja havaitsee eroja tietolähteiden antamissa tiedoissa. Oppilas kuvailee median vaikutusta omassa elämässä ja yhteiskunnassa.	Oppilas hankkii tietoa yhteiskunnasta ja taloudesta eri lähteitä käyttäen sekä vertailee lähteiden tietoja keskenään. Oppilas erittelee median roolia yksilöiden elämässä ja sen toimintaa julkisen keskustelun osana.	Oppilas hankkii ja erittelee yhteiskuntaa ja taloutta käsittelevää tietoa eri näkökulmia huomioon ottavalla ja kriittisellä tavalla. Oppilas arvioi kriittisesti median toimintaa ja mediavaikuttamista yhteiskunnassa.
Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen							
T5 rohkaista oppilasta kehittymään yritteliääksi ja vastuulliseksi taloudelliseksi toimijaksi, joka hahmottaa yrittäjyyttä ja työelämää, tuntee niiden tarjoamia mahdollisuuksia ja osaa suunnitella omaa tulevaisuuttaan	S1–S4	Oppilas oppii toimimaan työelämää ja yrittäjyyttä tuntevana taloudellisena toimijana.	Yrittäjyys- ja työelämätaitojen käyttäminen ja soveltaminen	Oppilas osoittaa tunnistavansa ohjatusti palkkatyön ja yrittäjyyden eroja sekä palkkatyötä ja yrittäjyyttä edustavia ammatteja.	Oppilas kuvailee palkkatyön ja yrittäjyyden piirteitä. Oppilas kertoo, mitä mahdollisuuksia palkkatyö ja yrittäjän ammatti tarjoavat yksilölle.	Oppilas erittelee palkkatyön ja yrittäjyyden asemaa yhteiskunnassa. Oppilas vertailee palkkatyön ja yrittäjyyden tarjoamia mahdollisuuksia yksilölle.	Oppilas analysoi palkkatyön ja yrittäjyyden merkitystä yhteiskunnassa. Oppilas arvioi palkkatyön ja yrittäjyyden merkityksiä yksilölle.
T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan yhteiskunnallista toimintaa sekä eri yhteisöjä ja vähemmistöryhmiä	S1–S3	Oppilas oppii analysoimaan yhteiskunnan eri yhteisöjä ja väestöryhmiä.	Eri yhteisöjen ja väestöryhmien monipuolinen tarkastelu	Oppilas osoittaa tunnistavansa esimerkkien avulla suomalaisessa yhteiskunnassa olevia yhteisöjä tai vähemmistöryhmiä.	Oppilas kuvailee erilaisia yhteisöjä ja vähemmistöryhmiä sekä niiden asemaa suomalaisessa yhteiskunnassa.	Oppilas erittelee erilaisten väestöryhmien asemaan vaikuttavia tekijöitä yhteiskunnassa.	Oppilas arvioi keinoja, joilla voidaan tukea väestöryhmien yhdenvertaisuutta yhteiskunnassa.

monipuolisesti ja avarakatseisesti							
T7 ohjata oppilasta ymmärtämään yhteiskunnallisen päätöksenteon periaatteita ja demokraattisia toimintatapoja paikallisella, kansallisella ja Euroopan unionin tasolla sekä globaalisti ja toimimaan aktiivisena, omaa lähiyhteisöä kehittävänä kansalaisena	S1–S3	Oppilas oppii ymmärtämään yhteiskunnallisen päätöksenteon demokraattisia toimintatapoja ja soveltamaan niitä lähiyhteisössään.	Yhteiskunnallisen päätöksenteon periaatteiden ja demokraattisten toimintatapojen tunteminen ja soveltaminen	Oppilas osoittaa tunnistavansa ohjatusti demokraattisen päätöksenteon tunnuspiirteitä. Oppilas osoittaa esimerkeistä, miten demokraattinen päätöksenteko ilmenee hänen lähiyhteisössään.	Oppilas kuvailee demokraattisen päätöksenteon tunnuspiirteitä paikallisella, kansallisella ja Euroopan unionin tasolla. Oppilas kuvailee, millä eri tavoin demokraattisia toimintatapoja voidaan toteuttaa hänen lähiyhteisössään.	Oppilas erittelee, miten eri päätöksentekotavat edistävät demokratiaa ja miten demokraattista päätöksentekoa tuetaan paikallisella, kansallisella, Euroopan unionin ja globaalilla tasolla. Oppilas soveltaa demokraattisia toimintatapoja omassa lähiyhteisössään.	Oppilas arvioi annetun aineiston pohjalta, miten demokratian päämäärät toteutuvat päätöksenteossa eri tasoilla. Oppilas soveltaa monipuolisesti demokraattisia toimintatapoja lähiyhteisössään ja laatii perusteltuja ehdotuksia niiden kehittämiseksi.
T8 ohjata oppilasta talouden perusteiden ymmärtämiseen, oman talouden hallintaan ja vastuulliseen kuluttamiseen kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti	S1, S4	Oppilas oppii ymmärtämään ja soveltamaan kestävän talouden periaatteita yksilön ja kansantalouden näkökulmasta.	Vastuullisen taloudellisen toiminnan ymmärtäminen ja soveltaminen	Oppilas osoittaa ohjatusti tuntevansa joitakin taloudellisen toiminnan muotoja (kuten kuluttaminen, säästäminen). Oppilas osoittaa tunnistavansa ohjatusti yksilön keinoja vaikuttaa kestävään tulevaisuuteen.	Oppilas selittää taloudellisen toiminnan eri muotojen merkitystä yksilön taloudessa. Oppilas kuvailee, mitä vaatimuksia kestävä tulevaisuus asettaa koti- ja kansantaloudelle sekä yksilön taloudenpidolle.	Oppilas erittelee taloudellisen toiminnan eri muotojen merkitystä kansantaloudessa. Oppilas erittelee, mitä vaatimuksia kestävä tulevaisuus asettaa koti- ja kansantaloudelle sekä yksilön taloudenpidolle.	Oppilas perustelee kestävää tulevaisuutta edistäviä ratkaisuja ja arvioi niiden vaikutuksia koti- ja kansantalouksille. Oppilas arvioi annetun aineiston pohjalta yksilön taloudenpitoa koskevia suunnitelmia kestävän talouden näkökulmasta.
T9 ohjata oppilasta laajentamaan näkemyksiään, osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan ja keskusteluun sekä käyttämään mediataitojaan ja tietojään	S1–S4	Oppilas oppii omaksumaan ja hyödyntämään yhteiskunnallisessa toiminnassa oleellisia tietoja ja taitoja.	Yhteiskunnallinen ajattelu, osallistumis-, media- ja vaikuttamistaitojen soveltaminen	Oppilas antaa ohjatusti esimerkkejä keinoista osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnassa. Oppilas ottaa kantaa yhteiskunnalliseen aiheeseen.	Oppilas antaa esimerkkejä tavoista osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnallisesti. Oppilas perustelee mielipiteitä yhteiskunnallisista aiheista.	Oppilas osallistuu yhteiskunnallisiin poliittisten kysymysten käsittelyyn ja vertailee erilaisia tapoja vaikuttaa. Oppilas perustelee monipuolisesti mielipiteitä	Oppilas osallistuu rakentavasti yhteiskunnallisiin poliittisten kysymysten käsittelyyn sekä esittää arvioita niistä käytävästä keskustelusta.

yhteiskunnasta omien käsitystensä muodostamisessa ja kansalaisena toimimisessa						yhteiskunnallisista aiheista.	
--	--	--	--	--	--	-------------------------------	--

MUSIIKKI

1-2. luokka		
Päätavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
Osallisuus • Löytää musiikin ilon leikkien, laulaen, soittaen ja kuunnellen • Työskentelee keskittyneesti ja ohjeiden mukaan • Käyttää musisointitaitojaan ryhmän vastuullisena ja myönteisenä jäsenenä Musisointi ja luova tuottaminen • Ilmaisee itseään musiikin keinoin Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito • Tutustuu paikalliseen ja kansalliseen musiikkiperinteeseen Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa • Suhtautuu myönteisesti musisointiin Oppimaan oppiminen musiikissa • Ymmärtää harjoituksen merkityksen musiikillisten taitojen kehittämisessä	• monipuolinen ohjelmisto eri oppiaineisiin tai ilmiöihin integroiden (esim. vuodenajat, juhlaperinteet) • perussykeharjoitteet • erilaiset laulut, laululeikit ja lorut • sana- ja kehorytmit • musiikkiliikunta • kuuntelu • musiikkisadut • rytmisoittimiin tutustuminen ja soittaminen • melodiasoittimeen tutustuminen (esim. kellopele, ksylofoni, kantele, ukulele) • yhteismusisointi	• laululeikit ja lorut • sanarytmit • musiikkiliikunta • kuuntelu • musiikkisadut

	3. luokka			
	Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
	Osallisuus - innostuu yhteismusisoinnista Musiikilliset tiedot ja taidot sekä tuottaminen - tunnistaa musiikin perussykkeen ja musisoi sen mukaan Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito - hahmottaa musiikin peruskäsitteet (taso, kesto, voima, väri) Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa - käsittelee asiallisesti musiikkivälineistöä Oppimaan oppiminen musiikissa - kehittää musiikillista osaamistaan harjoittelemalla	käyttää laulu- ja soittotaitoaan yhteismusisoinnin keinoin	- rytmiikan ja dynamiikan perussymbolit (vakiintuneet tai omat symbolit, esim. nuotit, rytmitykset, kuvionuotit) - melodiasoitimen soitto (esim. kantele, kellosoitin, ksylofoni, nokkahuilu)	- musiikin peruskäsitteisiin tutustuminen toiminnallisesti käytössä olevan ohjelmiston pohjalta - yhteismusisointi: kaikusoitto, yksinkertaiset ostinatot, kvinttisäestys, bassoäänet

	4. luokka			
	Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
	Osallisuus • innostuu yhteismusisoinnista Musiikilliset tiedot ja taidot sekä tuottaminen • tunnistaa musiikin perussykkeen ja musisoi sen mukaan Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito • hahmottaa musiikin peruskäsitteet • (taso, kesto, voima, väri) Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa • käsittelee asiallisesti musiikkivälineistöä Oppimaan oppiminen musiikissa • kehittää musiikillista osaamistaan harjoittelemalla	• rohkaistuu luovaan musiikilliseen keksimiseen	• improvisointiharjoitteet: melodisen tai rytmisen aiheen keksiminen • tutustuminen orkesterisoittimiin	• musiikillisen idean ilmaiseminen soittaen, liikkuen ja ääntä monipuolisesti käyttäen • yhteismusisointi • musiikin kuuntelu • musiikkiteknologian hyödyntäminen

5. luokka			
Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
Osallisuus • ottaa huomioon ryhmän muut jäsenet Musiikilliset tiedot ja taidot sekä tuottaminen • soittaa koulusoitinta ja laulaa ryhmässä Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito • tutustuu musiikkiin eri puolilta maailmaa ja musiikin tyylilajeihin Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa • huolehtii kuulostaan ja äänestään Oppimaan oppiminen musiikissa • arvioi omaa edistymistään musisoinnissa	• laajentaa yhteismusisointitaitojaan musiikkitietoutta lisäämällä	• notaation perusteet (esim. nuottiviivasto, nuottiavain, nuotit ja tauot, tahtiosoitus, tahti) • länsimainen taidemusiikki • bändisoiton alkeet • turvallisen ääniympäristön huomioiminen	• harjoitellaan yksinkertaisen melodian soittamista nuoteista • yhteismusisointi • musiikin kuuntelu • musiikkiteknologian hyödyntäminen

6. luokka			
Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
Osallisuus • ottaa huomioon ryhmän muut jäsenet Musiikilliset tiedot ja taidot sekä tuottaminen • soittaa koulusoitinta ja laulaa ryhmässä Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito • tutustuu musiikkiin eri puolilta maailmaa ja musiikin tyylilajeihin Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa • huolehtii kuulostaan ja äänestään Oppimaan oppiminen musiikissa • arvioi omaa edistymistään musisoinnissa	• syventää yhteismusisointitaitojaan erilaisten musiikin tyylilajien avulla.	• populaarimusiikki • jazzmusiikki • kansanmusiikki • maailmanmusiikki • bändisoiton harjoittelu	• ryhmätyöt, esitelmät, kuuntelunäytteet • monipuolisen ohjelmiston laulaminen ja soittaminen erilaisissa kokoonpanoissa

Oppiaineen arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö- alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Osallisuus			
T1 rohkaista oppilasta osallistumaan yhteismusisointiin ja rakentamaan myönteistä yhteishenkeä yhteisössään	S1-S4	Musiikilliset yhteistyö- taidot	Oppilas ottaa huomioon ryhmän muut jäsenet yhteismusisoinnissa.
Musiikilliset taidot ja tiedot sekä luova tuottaminen			
T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön ja laulamiseen sekä kehittämään keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien soittotaitoaan musisoivan ryhmän jäsenenä	S1-S4	Laulaminen ja soittaminen ryhmän jäsenenä	Oppilas osallistuu yhteislauluun ja -soittoon pyrkien sovittamaan osuutensa osaksi musiikillista kokonaisuutta.
T3 kannustaa oppilasta keholliseen musiikin, kuvien, tarinoiden ja tunnetilojen ilmaisuun kokonaisvaltaisesti liikkuen	S1-S4	Musiikki-liikunta	Oppilas liikkuu musiikin mukaan ja käyttää kehoaan musiikilliseen ilmaisuun.
T4 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun sekä ohjata häntä jäsentämään kuulemaansa sekä kertomaan siitä	S1-S4	Musiikin kuuntelu	Oppilas kuuntelee keskittyneesti musiikkia ja esittää näkemyksiään kuulemastaan.

T5 rohkaista oppilasta improvisoimaan sekä suunnittelemaan ja toteuttamaan pienimuotoisia sävellyksiä tai monitaiteellisia kokonaisuuksia eri keinoin ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen	S1-S4	Luovan musiikillisen ajattelun ilmaiseminen eri keinoin	Oppilas keksii omia ratkaisuja käyttäen ääntä, musiikkia, kuvaa tai muita ilmaisutapoja ja osaatarvittaessa ohjatusti hyödyntää musiikkiteknologian tarjoamia mahdollisuuksia.
Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito			
T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikillisia kokemuksiaan ja musiikillisen maailman esteettistä, kulttuurista ja historiallista monimuotoisuutta	S1-S4	Musiikin merkitysten havainnointi	Oppilas esittää näkemyksiä musiikilliseen toimintaan liittyvistä havainnoistaan ja kokemuksistaan.
T7 ohjata oppilasta ymmärtämään musiikkikäsitteitä ja musiikin merkintätapojen periaatteita musisoinnin yhteydessä	S1-S4	Musiikin merkintä-tapojen ymmärtäminen	Oppilas toimii opiskeltujen musiikillisten merkintöjen mukaisesti musisoinnin yhteydessä.
Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa			
T8 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia hyvinvointiin sekä huolehtimaan musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta	S1-S4	Välineiden ja laitteiden turvallinen käyttö	Oppilas käyttää laitteita ja soittimia ottaen huomioon muun muassa äänen ja musiikin voimakkuuteen liittyvät tekijät.
Oppimaan oppiminen musiikissa			
T9 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, osallistumaan tavoitteiden asettamiseen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin.	S1-S4	Oppimaan oppiminen ja työskentely-taidot	Oppilas asettaa tavoitteen musiikillisen osaamisensa kehittämiseksi ja toimii tavoitteen mukaisesti yhteismusisoinnissa.

Osallisuus			
T1 rohkaista oppilasta osallistumaan yhteismusisointiin ja rakentamaan myönteistä yhteishenkeä yhteisössään	S1-S4	Musiikilliset yhteistyö- taidot	Oppilas ottaa huomioon ryhmän muut jäsenet yhteismusisoinnissa.
Musiikilliset taidot ja tiedot sekä luova tuottaminen			
T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön ja laulamiseen sekä kehittämään keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien soittotaitoaan musisoivan ryhmän jäsenenä	S1-S4	Laulaminen ja soittaminen ryhmän jäsenenä	Oppilas osallistuu yhteislauluun ja -soittoon pyrkien sovittamaan osuutensa osaksi musiikillista kokonaisuutta.
T3 kannustaa oppilasta keholliseen musiikin, kuvien, tarinoiden ja tunnetilojen ilmaisuun kokonaisvaltaisesti liikkuen	S1-S4	Musiikki-liikunta	Oppilas liikkuu musiikin mukaan ja käyttää kehoaan musiikilliseen ilmaisuun.

	7. luokka			
	Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
	Osallisuus • toimii aktiivisesti musisoivan ryhmän jäsenenä Musiikilliset tiedot ja taidot sekä luova tuottaminen • ylläpitää ja kehittää laulu- ja musisointitaitoja myös teknologiaa hyödyntäen Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito • tarkastelee musiikkia taiteenlajina osana omaa ja muiden kulttuuria Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa • hyödyntää musiikkia tunnetiloihin ja hyvinvointiin Oppimaan oppiminen musiikissa • asettaa tavoitteita, harjoittelee ja arvioi omaa musiikillista osaamistaan	• ylläpitää yhteismusisointitaitojaan	• aiemmin opittujen musiikin tyyllilajien syventäminen ja soveltaminen • rytmiikan monipuolistaminen • (esim. kompit, fillit ja breikit) • musiikin merkityksen ymmärtäminen ihmisen hyvinvoinnin kannalta	• monipuolisen ohjelmiston laulaminen ja soittaminen erilaisissa kokoonpanoissa • kuuntelunäytteet

8. luokka			
Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
Osallisuus - toimii aktiivisesti musisoivan ryhmän jäsenenä Musiikilliset tiedot ja taidot sekä luova tuottaminen - ylläpitää ja kehittää laulu- ja musisointitaitoja myös teknologiaa hyödyntäen Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito - tarkastelee musiikkia taiteenlajina osana omaa ja muiden kulttuuria Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa - hyödyntää musiikkia tunnetiloihin ja hyvinvointiin Oppimaan oppiminen musiikissa - asettaa tavoitteita, harjoittelee ja arvioi omaa musiikillista osaamistaan	osaa käyttää omia musiikillisia taitojaan omat vahvuutensa ja harrastuneisuutensa hyödyntäen	- omien musikaalisten taitojen ja vahvuuksien tiedostaminen ja harjoittaminen - ajankohtaisten musiikillisten ilmiöiden kriittinen tarkastelu ja pohdinta - elokuva- ja mainosmusiikki, musiikkivideot	- musiikkiteknologian monipuolinen käyttäminen - ryhmätyöt, esitelmät, kuuntelunäytteet - monipuolisen ohjelmiston laulaminen ja soittaminen erilaisissa kokoonpanoissa

Musiikki- Päättöarvioinnin kriteerit

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi musiikissa vuosiluokilla 7–9

Musiikin opetuksessa formatiivinen arviointi tarkoittaa kannustavaa ja rakentavaa palautetta opintojen aikana. Se tukee oppilaiden motivaation rakentumista ja auttaa jokaista löytämään omat vahvuutensa. Ohjaava palaute auttaa oppilasta hahmottamaan yhä paremmin soivaa musiikillista toteutusta, musiikillista ilmaisua ja musiikin merkityksiä. Palautetta oppilas tarvitsee erityisesti, kun hän toteuttaa luovaan tuottamiseen liittyviä kokonaisuuksia. Palautteen avulla oppilaita rohkaistaan toimimaan aktiivisesti ja vastuullisesti sekä soveltamaan käytännössä oppimaansa musiikin tietoa ja taitoa. Musiikin summatiivisessa arvioinnissa oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Arviointi kohdistuu sekä oppilaan tiedolliseen osaamiseen että musiikillisiin taitoihin erilaisissa oppimistilanteissa ja -ympäristöissä. Musiikissa harjoittelu- ja työskentelytaitojen kehittäminen eli oppimaan oppiminen on yksi arvioitavista kriteereistä.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona musiikin opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut musiikin oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt musiikin tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on musiikin tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan musiikin oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta.

Musiikissa oppilaan oppimisen tavoitteet on johdettu musiikin opetuksen tavoitteista. Musiikin oppimisen tavoitteet ja arvioinnin kohteet koostuvat osallisuuden taidoista, musiikillisista taidoista ja tiedoista, luovasta tuottamisesta, kulttuurisen ymmärtämisen taidoista, monilukutaidosta, hyvinvoinnin ja ääniturvallisuuden taidoista sekä oppimaan oppimisen taidoista. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Osallisuus							
T1 kannustaa oppilasta rakentamaan toimintaan musisoivan ryhmän ja musiikillisten yhteisöjen jäsenenä	S1–S4	Oppilas oppii toimimaan musiikillisten yhteisöjen jäsenenä.	Musiikillisen ryhmän jäsenenä toimiminen	Oppilas osallistuu musisoivan ryhmän toimintaan opettajan konkreettisen ohjeen mukaan.	Oppilas osaa toimia musisoivan ryhmän jäsenenä.	Oppilas toimii itsenäisesti musisoivan ryhmän ja musiikillisen yhteisön jäsenenä huolehtien osuudestaan.	Oppilas toimii rakentavasti musisoivan ryhmän ja musiikillisen yhteisön jäsenenä huolehtien osuudestaan sekä kannustaen ja auttaen toisia.
Musiikilliset taidot ja tiedot sekä luova tuottaminen							
T2 ohjata oppilasta ylläpitämään äänenkäyttö- ja laulutaitoaan sekä kehittämään niitä edelleen musisoivan ryhmän jäsenenä	S1–S4	Oppilas kehittää äänenkäyttö- ja laulutaitoaan edelleen musisoivan ryhmän jäsenenä.	Äänenkäyttö ja laulaminen musiikkiryhmän jäsenenä	Oppilas käyttää ääntään osana musiikillista ilmaisua.	Oppilas käyttää ääntään musiikillisen ilmaisun välineenä ja osallistuu yhteislauluun.	Oppilas käyttää ääntään musiikillisen ilmaisun välineenä ja osallistuu yhteislauluun sovittaen osuutensa osaksi kokonaisuutta.	Oppilas käyttää ääntään musiikillisen ilmaisun välineenä tehtävän ja tilanteen mukaisesti sekä ylläpitää ja kehittää äänenkäyttö- ja laulutaitoaan.
T3 kannustaa oppilasta kehittämään edelleen soitto- ja yhteismusisointitaitojaan keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimin	S1–S4	Oppilas kehittää edelleen soitto- ja yhteismusisointitaitojaan soittaen keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimia.	Soittaminen musiikkiryhmän jäsenenä	Oppilas osallistuu soittamiseen konkreettisen ohjauksen alaisena.	Oppilas soittaa keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimia ja osallistuu yhteissoittoon pyrkien sovittamaan osuutensa kokonaisuuteen.	Oppilas soittaa keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimia ja osallistuu yhteissoittoon melko sujuvasti.	Oppilas soittaa keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimia ja osallistuu yhteissoittoon sujuvasti.

T4 rohkaista oppilasta monipuoliseen musiikkiliikunnalliseen kokemiseen ja ilmaisuun	S1–S4	Oppilas ilmaisee ja tutkii musiikkia musiikkiliikunnallisuuden keinoin.	Musiikkiliikunta	Oppilas osallistuu musiikkia ja liikettä yhdistävään toimintaan ryhmän jäsenenä.	Oppilas sovittaa liikkumistaan musiikkiin ja osallistuu ryhmän jäsenenä musiikkiliikunnalliseen ilmaisuun.	Oppilas sovittaa liikeilmaisuaan kuulemansa musiikkiin ja ilmaisee musiikkia liikkuen, myös rytmisesti perussykettä seuraten ja ilmaisten.	Oppilas käyttää koko kehon liikettä monipuolisesti ja luovasti musiikin oppimisessa sekä musiikillisessa ilmaisussa ja vuorovaikutuksessa.
T5 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun ja havainnointiin sekä ohjata häntä keskustelemaan havainnoistaan	S1–S4	Oppilas kuuntelee ja havainnoi ääniympäristöä ja musiikkia elämyksellisesti sekä kykenee osallistumaan aiheeseen liittyvään keskusteluun.	Ääniympäristön ja musiikin kuuntelu ja siitä keskusteleminen	Oppilas kuuntelee ääniympäristöä ja musiikkia.	Oppilas kuuntelee ääniympäristöä ja musiikkia esittäen kuulemastaan yksittäisiä huomioita.	Oppilas kuuntelee ääniympäristöä ja musiikkia ja osaa kertoa havainnoistaan.	Oppilas kuuntelee ääniympäristöä ja musiikkia keskustellen havainnoistaan sekä perustellen näkemyksiään.
T6 kannustaa oppilasta rakentamaan luovaa suhdetta musiikkiin ja ohjata häntä improvisointiin, sovittamiseen ja säveltämiseen sekä taiteidenväliseen työskentelyyn	S1–S4	Oppilas rakentaa luovaa suhdetta musiikkiin improvisoiden, sovittaen ja säveltäen sekä työskentelemällä taiteidenvälisesti.	Musiikin luova tuottaminen	Oppilas osallistuu luovan tuottamisen prosessiin.	Oppilas osallistuu luovan tuottamisen prosessiin tuottaen yksittäisiä musiikillisia ideoita yksin tai ryhmän jäsenenä.	Oppilas käyttää musiikillisia tai muita äänellisiä elementtejä kehittäen ja toteuttaen musiikillisia ideoita yksin tai ryhmän jäsenenä.	Oppilas käyttää musiikillisia tai muita äänellisiä elementtejä kehittäen ja toteuttaen moninaisia sekä kekseliäitä musiikillisia ideoita yksin tai ryhmän jäsenenä.
T7 ohjata oppilasta musiikin tallentamiseen ja tieto- ja viestintäteknologian käyttöön sekä musiikin tekemisessä että osana monialaisia kokonaisuuksia	S1–S4	Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa musiikin tekemisessä sekä tallentamisessa osana monialaisia kokonaisuuksia.	Musiikkiteknologian käyttö	Oppilas kokeilee joitakin musiikkiteknologian työkaluja opettajan konkreettisten ohjeiden mukaan.	Oppilas kokeilee musiikkiteknologian mahdollisuuksia musiikin tekemisessä itsenäisesti.	Oppilas käyttää musiikkiteknologian tarjoamia mahdollisuuksia omassa tai ryhmän ilmaisussa.	Oppilas käyttää monipuolisesti musiikkiteknologian tarjoamia mahdollisuuksia omassa tai ryhmän ilmaisussa.

Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito							
T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikkia taiteenajoina ja ymmärtämään, miten musiikkia käytetään viestimiseen ja vaikuttamiseen eri kulttuureissa	S1–S4	Oppilas tarkastelee musiikkia taiteenajoina ja oppii ymmärtämään, miten musiikkia käytetään viestimiseen ja vaikuttamiseen eri kulttuureissa.	Kulttuurinen osaaminen	Oppilas tunnistaa joitakin tapoja käyttää musiikkia viestimiseen ja vaikuttamiseen. Oppilas tunnistaa joitakin musiikkikulttuureja.	Oppilas tunnistaa joitakin musiikin monista käyttötavoista ja kulttuurisista ilmenemismuodoista ja osaa kertoa havainnoistaan.	Oppilas jäsentää musiikin käyttötapoja ja kulttuurisia ilmenemismuotoja kertoen havainnoistaan.	Oppilas analysoi ja arvioi musiikin käyttötapoja ja kulttuurisia ilmenemismuotoja ja osaa keskustella niistä.
T9 rohkaista ja ohjata oppilasta käyttämään musiikin merkintätapoja, käsitteitä ja terminologiaa musiikillisessa toiminnassa.	S1–S4	Oppilas käyttää musiikin merkintätapoja, käsitteitä ja terminologiaa musiikillisessa toiminnassa.	Musiikillisten käsitteiden ja symbolien käyttö.	Oppilas tunnistaa joitakin musiikin käsitteitä ja symboleja.	Oppilas käyttää yksittäisiä musiikkikäsitteitä, musiikin merkintätapoja ja joitakin musiikkitermejä musiikillisessa toiminnassa.	Oppilas käyttää musiikkikäsitteitä, musiikin merkintätapoja sekä musiikkitermejä musiikillisessa toiminnassa.	Oppilas käyttää ja soveltaa sujuvasti ja tarkoituksenmukaisesti musiikkikäsitteitä, musiikin merkintätapoja ja musiikkitermejä musiikillisessa toiminnassa.
Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa							
T10 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia tunteisiin ja hyvinvointiin	S1–S4	Oppilas tunnistaa musiikin vaikutuksia tunteisiin ja hyvinvointiin.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia</i>			
T11 ohjata oppilasta huolehtimaan kuulostaan sekä musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta	S1–S4	Oppilas huolehtii kuulostaan ja pitää huolta musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta.	Kuulosta sekä musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta huolehtiminen	Oppilas noudattaa annettavia turvallisuusohjeita.	Oppilas ottaa huomioon ääniympäristön turvallisuuteen liittyvät tekijät sekä käyttää laitteita ja soittimia turvallisuusohjeiden mukaisesti.	Oppilas käyttää laitteita ja soittimia musisointitilanteissa ottaen huomioon muun muassa äänen ja musiikin voimakkuuteen sekä muut turvalliseen	Oppilas huolehtii vastuullisesti musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta.

						toimintaan liittyvät tekijät.	
Oppimaan oppiminen musiikissa							
T12 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, asettamaan tavoitteita musiikilliselle oppimiselleen ja arvioimaan taitojensa edistymistä suhteessa tavoitteisiinsa.	S1–S4	Oppilas oppii kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, asettaa tavoitteita musiikilliselle oppimiselleen sekä arvioi taitojensa edistymistä suhteessa tavoitteisiinsa.	Oppimisen taidot	Oppilas kehittää osaamistaan opettajan tukemana jollakin musiikillisen osaamisen osa-alueella annetun tavoitteen suuntaisesti.	Oppilas asettaa itselleen ohjattuna musisointiin, musiikkiliikuntaan tai säveltämiseen ja muuhun luovaan tuottamiseen liittyviä tavoitteita, toimii niiden suuntaisesti ja työskentelee niiden suuntaisesti	Oppilas asettaa ohjattuna itselleen musisointiin, musiikkiliikuntaan tai säveltämiseen ja muuhun luovaan tuottamiseen liittyviä tavoitteita, harjoittelee niiden suuntaisesti sekä arvioi edistymistään suhteessa tavoitteisiinsa.	Oppilas asettaa musisointiin, musiikkiliikuntaan tai säveltämiseen ja muuhun luovaan tuottamiseen liittyviä tavoitteita ja työskentelee niiden mukaisesti. Oppilas arvioi toimintaansa ja mukauttaa työskentelyään tavoitteidensa pohjalta.

KUVATAIDE

1-2. luokka		
Tavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu - Havainnoi lähiympäristöään - Havainnoi taidetta eri aistein - Kehittää kuvanlukutaitoaan Kuvallinen tuottaminen - Harjoittelee käyttämään erilaisia työvälineitä ja materiaaleja - Tuottaa kuvia elämysten ja kokemusten pohjalta - Työskentelee pitkäjänteisesti - Huolehtii työvälineistä ja jälkien siivoamisesta Visuaalisen kulttuurin tulkinta - Tunnistaa erilaisia taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuotteita lähiympäristössään Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen - Tekee taidetta huomioiden kestävän kehityksen	Omat kuvakulttuurit - visuaalisen ympäristön kuvakulttuurin tarkastelu Kuvallinen tuottaminen - luonnostelu paperin leikkaaminen, repiminen ornamentti ja painanta muotoilu päävärit, välivärit, kylmät ja lämpimät värit erilaiset viivat siveltimen käyttö ja tekniikat erilaiset piirtimet sähköisen kuvan tekeminen välineistä huolehtiminen rakentelu ja kollaasi oppilastyönäyttely luonnon- ja kierrätysmateriaalit Ympäristön kuvakulttuurit - läheiset ja tutut ympäristön kuvakulttuurit ja tuotteet (satukirjan kuvitukset, oppikirjojen kuvat, pelit ym.) Taiteen maailma	- paperin leikkaamista ja repimistä - käyttää erilaisia piirtimiä; sormi, oksa, tikku, kynät - tutustuu painantaan - muovailee - harjoittelee oikeaa siveltimen asentoa - harjoittelee sähköisiä kuvantekemisen välineitä - harjoittelee välineistä huolehtimista ja jälkien siivoamista

		tutustuu oppilaan ikäkaudelle sopivaan taiteeseen		
	3. luokka			
	Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö

Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu • Ilmaisee havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen Kuvallinen tuottaminen • Käyttää monipuolisesti erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä harjaantuu kuvan tekemisen taidoissa Visuaalisen kulttuurin tulkinta • Tekee kuvia oman elinympäristön, eri aikojen ja eri kulttuurien tarkastelun pohjalta Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen • Ottaa huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys kuvailmaisun sisältöjä ja toimintatapoja valitessaan	Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu • havainnoi ympäristöään eri aistien avulla ja keskustele havainnoistaan Kuvallinen tuottaminen • käyttää havaintojaan ja mielikuvitustaan kuvallisessa ilmaisussaan • tekee kuvallisia tuotoksia oman elinympäristön pohjalta • osaa käyttää joitakin kuvan tekemisen perustekniikoita • harjoittelee kuvataiteellista prosessia: tavoitteen asettaminen, suunnittelu, luonnostelu, työn toteuttaminen Visuaalisen kulttuurin tulkinta kehittää kuvanlukutaitoaan • tietää että kuvia tehdään erilaisiin käyttötarkoituksiin Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen • työskentelee kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti	Omat kuvakulttuurit • oppilaalle merkityksellinen visuaalinen ympäristö Kuvallinen tuottaminen • harjoittelee oman työn ja työskentelysoressin arviointia sekä oman ja toisen työn arvostamista • pää- ja välivärit, kylmät ja lämpimät värit • geometriset muodot • värien merkitys luonnossa ja ympäristössä • ympäristön kuvakulttuurit • sarjakuvat, lehtikuvat, pelit, logot, mainokset ja graafiset esitykset Taiteen maailmat • tutustuu johonkin menneen ja nykytaiteen ilmenemismuotoon sekä mahdollisten paikallisten taiteilijoiden teoksiin • ympäristötaide • kultakauden ajan taideteoksia	• itsenäinen työskentely, parityö, ryhmätyö, vaihtelevat oppimisympäristöt koulurakennus, lähiympäristö • harjaantuu tekemään työnsä valmiiksi pitkäjänteisesti sekä huoltamaan työskentelyvälineensä asianmukaisesti • kertoo, keskustele ja arvioi omaa työskentelyprosessia ja valmista tuotosta • monipuolisesti materiaaleja ja välineitä: paperit, muotoilu-, luonnon- ja kierrätysmateriaalit • taidekuvat, oppikirjojen kuvat, kirjojen kuvitukset, valokuvat, rakennettu ympäristö • sähköisten välineiden hyödyntäminen (tietokoneet, tabletit, kamerat, älypuhelimet) • oppilastyönäyttely • mahdolliset taiteilijavierailut, taideteokset: koulu, koti, Kempeleen pääkirjasto ja kunnantalo
---	---	--	--

4. luokka				
Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö	
Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu - Ilmaisee havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen Kuvallinen tuottaminen - Käyttää monipuolisesti erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä harjaantuu kuvan tekemisen taidoissa Visuaalisen kulttuurin tulkinta - Tekee kuvia oman elinympäristön, eri aikojen ja eri kulttuurien tarkastelun pohjalta Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen - Ottaa huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys kuvailmaisun sisältöjä ja toimintatapoja valitessaan	Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu - kuvan tuottaminen ympäristön havainnoista eri aistien, elämysten ja kokemusten pohjalta Kuvallinen tuottaminen - käyttää mielikuvitustaan kuvallisessa ilmaisussaan - käyttää joitakin kuvan tekemisen perustekniikoita - kehittää persoonallista kuvailmaisuaan - osaa käyttää kuvataiteellista prosessia: tavoitteen asettaminen, suunnittelu, luonnostelu, työn toteuttaminen Visuaalisen kulttuurin tulkinta - harjoittelee joitakin kuva-analyysin menetelmiä Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen - huomioi työskentelyssään kestävän kehityksen periaatteita	Omat kuvakulttuurit - oppilaalle merkitykselliset visuaaliset ilmiöt Kuvallinen tuottaminen - pää- ja välivärit, kylmät ja lämpimät värit, värien tunnelma, murrettut värit ja valöörit - piirtäminen, maalaaminen - grafiikka - muotoilu - rakentelu - kierrätysmateriaalit - kuvan rajaaminen, perspektiivit - kirjasinlajit Ympäristön kuvakulttuurit - sarjakuvat, lehtikuvat, pelit, logot, mainokset ja graafiset esitykset Taiteen maailmat - tutustuu joihinkin nykytaiteen teosmuotoihin	- itsenäinen työskentely, parityö, ryhmätyö, vaihtelevat oppimisympäristöt koulurakennus, lähiympäristö - harjaantuu tekemään työnsä valmiiksi pitkäjänteisesti sekä huoltamaan työskentelyvälineensä asianmukaisesti - kertoo, keskusteleee ja arvioi omaa työskentelyprosessia ja valmista tuotosta - monipuolisesti materiaaleja ja välineitä: paperit, muotoilu-, luonnon- ja kierrätysmateriaalit - taidekuvat, oppikirjojen kuvat, kirjojen kuvitukset, valokuvat, rakennettu ympäristö - sähköisten välineiden hyödyntäminen (tietokeet, tabletit, kamerat, älypuhelimet) - oppilastyönäyttely	

	5. luokka			
	Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
	Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu - havainnoi taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja erilaisia kuvallisia välineitä hyödyntäen Kuvallinen tuottaminen - käyttää erilaisia kuvallisen viestinnän tapoja ja käyttää kuvallisen vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan Visuaalisen kulttuurin tulkinta - tarkastelee taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista sekä pohtii historiallisten ja kulttuuristen tekijöiden vaikutusta kuviin Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen - keskustelee taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista	Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu - visuaalisen ympäristön havainnoiminen moniaistisesti Kuvallinen tuottaminen - osaa käyttää erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisukeinoja - kokeilee eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja - osaa käyttää kuvataiteellista prosessia: tavoitteen asettaminen, suunnittelu, luonnostelu, työn toteuttaminen Visuaalisen kulttuurin tulkinta - käyttää keskeisiä kuvataiteellisia käsitteitä - osaa lukea kuvan erilaisia muotoja (piste, viiva, pinta, massa, väri, valööri, rytmi, sommittelu) ja ymmärtää niiden vaikuttavan kuvan sisältöön Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen - ottaa huomioon kulttuuriseen moninaisuuteen ja kestäväään kehitykseen liittyviä näkökulmia - tietää erilaisten kuvatyypin ilmaisullisia keinoja ja harjoittelee käyttämään niitä	Omat kuvakulttuurit - oppilaalle merkitykselliset visuaaliset ilmiöt Kuvallinen tuottaminen - piirustus - maalaus - grafiikka - plastinen sommittelu - rakentelu - pää- ja välivärit, kylmät ja lämpimät värit, värien tunnelma, murrettut värit, valöörit, peittävyys ja kuultavuus Ympäristön kuvakulttuurit - mainonta, sarjakuvat, elokuvat - harjoittelee videon- ja kuvanmuokkausohjelmien käyttöä - tutustuu kierrätyksen taiteen näkökulmasta - tutustuu ympäristötaiteeseen Taiteen maailmat - Egyptin ja antiikin taide	- työskentelee yksin ja ryhmässä - arvostaa omaa ja toisten työtä - huolehtii välineistä ja materiaaleista - käyttää teostensa lähtökohtana elävää mallia - monipuolisesti erilaisia materiaaleja ja tekniikoita - oppimisympäristönä kirkot, museot, esim. vierailu Kierikissä, lähiympäristön kohteet - sähköisten välineiden hyödyntäminen työskentelyssä (tietokoneet, tabletit, kamerat, älypuhelimet jne). - oppilastyönäyttely

			• esihistoriallinen kuvakulttuuri • ihmisen kuvaaminen eri aikoina ja eri kulttuureissa	
--	--	--	---	--

6. luokka			
Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu - havainnoi taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja erilaisia kuvallisia välineitä hyödyntäen Kuvallinen tuottaminen - käyttää erilaisia kuvallisen viestinnän tapoja ja käyttää kuvallisen vaikuttamisen keinoja omista kuvissaan Visuaalisen kulttuurin tulkinta - tarkastelee taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista sekä pohtii historiallisten ja kulttuuristen tekijöiden vaikutusta kuviin Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen - keskustelee taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista	Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu - osaa kuvailla taiteeseen, ympäristöön ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin liittyviä havaintojaan ja perustella ajatuksiaan sanallisesti - kertoo kuvista käyttäen kuvailmaisun keskeisiä käsitteitä Kuvallinen tuottaminen - osaa soveltaa erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisukeinoja - osaa asettaa tavoitteita ja pyrkii kehittämään kuvailmaisuaan yksin ja ryhmän jäsenenä - osaa käyttää erilaisia kuvallisen vaikuttamisen keinoja Visuaalisen kulttuurin tulkinta - osaa tulkita kuvia teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmasta Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen - ottaa huomioon kulttuuriseen moninaisuuteen ja kestävään kehitykseen liittyviä näkökulmia - tietää erilaisten kuvatyypin ilmaisullisia keinoja ja osaa käyttää niitä tarkastelun ja tuottamisen välineenä	Omat kuvakulttuurit - oppilaalle merkitykselliset visuaaliset ilmiöt, tuotteet ja kuvat Kuvallinen tuottaminen - piirustus, maalaus, grafiikka, muotoilu/rakentelu - perspektiivit - pää- ja välivärit, kylmät ja lämpimät värit, värien taivuttaminen, värien tunnelma, murrettut värit, valöörit, peittävyys ja kuultavuus, tunnelma - värien kulttuurinen käyttö Ympäristön kuvakulttuurit - tunnistaa erilaisia median vaikutuskeinoja ja osaa itse käyttää viestinnän välineenä - tutustuu tuotteen matkaan ideasta välineeksi - tutustuu esteettisiin ja eettisiin arvoihin suunnittelun lähtökohtina Taiteen maailmat	- työskentelee yksin ja ryhmässä - huolehtii välineistä ja materiaaleista - tekee visuaalisia havaintoja erilaisissa ympäristöissä - käyttää monipuolisia materiaaleja/ kestävästi kehityksen huomioiminen esim. kierrätysmateriaalit - digitaaliset kuvatekemisen tavat (tietokoneet, tabletit, kamerat, älypuhelimet) - oppilastyönäyttely

			• keskiajan ja renesanssiajan taide • tilojen ja esineiden kuvaamista eri suunnista ja perspektiivissä • tutustuu taiteilijan rooleihin eri aikoina ja eri kulttuureissa • tutustuu kierrättämiseen ja kestävään kehitykseen taiteen näkökulmasta	
--	--	--	---	--

Oppiaineen arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö- alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu			
T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja erilaisia kuvallisia välineitä hyödyntäen	S1, S2, S3	Taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin havainnoiminen	Oppilas osaa tehdä monipuolisia havaintoja ympäristöstä ja sen kuvista käyttämällä kuvallisia välineitä
T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan havainnoistaan ja ajatuksistaan sekä harjoittelemaan näkemystensä perustelemista	S1, S2, S3	Havaintojen ja ajatusten sanallistaminen	Oppilas osaa kuvailla taiteeseen, ympäristöön ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin liittyviä havaintojaan ja perustella ajatuksiaan sanallisesti
T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen	S1, S2, S3	Havaintojen ja ajatusten kuvallinen ilmaiseminen	Oppilas osaa ilmaista havaintojaan ja ajatuksiaan hyödyntämällä kuvien rinnalla myös muita tiedon tuottamisen tapoja

Kuvallinen tuottaminen			
T4 ohjata oppilasta käyttämään monipuolisesti erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä harjaannuttamaan kuvan tekemisen taitojaan	S1, S2, S3	Kuvallisten ilmaisukeinojen käyttäminen	Oppilas osaa soveltaa erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisukeinoja kuvallisessa tuottamisessaan
T5 ohjata oppilasta tavoitteelliseen kuvallisten taitojen kehittämiseen yksin ja yhteistyössä muiden kanssa	S1, S2, S3	Kuvailmaisun taitojen kehittäminen	Oppilas osaa asettaa tavoitteita ja pyrkii kehittämään kuvailmaisuaan yksin ja ryhmän jäsenenä
T6 ohjata oppilasta tutustumaan erilaisiin kuvallisen viestinnän tapoihin ja käyttämään kuvallisen vaikuttamisen keinoja omista kuvissaan	S1, S2, S3	Kuvien avulla vaikuttaminen ja osallistuminen	Oppilas osaa käyttää erilaisia kuvallisen vaikuttamisen keinoja ilmaistessaan mielipiteitään
Visuaalisen kulttuurin tulkinta			
T7 ohjata oppilasta tarkastelemaan kuvia eri lähtökohdista ja eri yhteyksissä sekä pohtimaan todellisuuden ja fiktion suhdetta	S1, S2, S3	Kuvien tarkastelu	Oppilas osaa tarkastella sisällön, muodon ja asiayhteyden vaikutusta erilaisten kuvien tulkintaan
T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista sekä pohtimaan historiallisten ja kulttuuristen tekijöiden vaikutusta kuviin	S1, S2, S3	Kuvatulkinnan menetelmien käyttäminen	Oppilas osaa tulkita kuvia teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista sekä hyödyntää tulkintojaan kuvista keskusteltaessa

T9 innostaa oppilasta kokeilemaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja omissa kuvissaan	S1, S2, S3	Kuvailmaisun tapojen käyttäminen	Oppilas osaa hyödyntää erilaisia kuvailmaisun tapoja tarkastellessaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria sekä tehdessään omia kuvia
Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen			
T10 ohjata oppilasta keskustelemaan taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista	S1, S2, S3	Arvojen tarkasteleminen	Oppilas osaa ilmaista näkemyksiään taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista
T11 kannustaa oppilasta ottamaan huomioon kulttuurin moninaisuus ja kestävä kehitys kuvailmaisun sisältöjä ja toimintatapoja valitessaan	S1, S2, S3	Kuvailmaisun sisältöjen ja toimintatapojen valinta	Oppilas ottaa kuvailmaisussaan huomioon kulttuurisen moninaisuuden ja kestäväan kehitykseen liittyviä näkökulmia
Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu			
T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja erilaisia kuvallisia välineitä hyödyntäen	S1, S2, S3	Taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin havainnoiminen	Oppilas osaa tehdä monipuolisia havaintoja ympäristöstä ja sen kuvista käyttämällä kuvallisia välineitä
T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan havainnoistaan ja ajatuksistaan sekä harjoittelemaan näkemystensä perustelemista	S1, S2, S3	Havaintojen ja ajatusten sanallistaminen	Oppilas osaa kuvailla taiteeseen, ympäristöön ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin liittyviä havaintojaan ja perustella ajatuksiaan sanallisesti
T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen	S1, S2, S3	Havaintojen ja ajatusten kuvallinen ilmaiseminen	Oppilas osaa ilmaista havaintojaan ja ajatuksiaan hyödyntämällä kuvien rinnalla myös muita tiedon tuottamisen tapoja

	7. luokka			
	Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
	Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu - havainnoi taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja käyttää monipuolisesti kuvallisen tuottamisen menetelmiä Kuvallinen tuottaminen - soveltaa erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä syventää kuvallisen tuottamisen taitojaan Visuaalisen kulttuurin tulkinta - soveltaa kuvallisia, sanallista ja muita kuvatulkinnan menetelmiä Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen - ottaa kuvailmaisussaan huomioon kulttuurisen moninaisuuden ja kestävän kehityksen - tietää kuvan vaikuttamisen keinoja sekä soveltaa niiden käyttöä omissa töissään	- osaa etsiä tietoa kuvan syntytaustasta, tekijästä, kuvan esitystavasta ja osaa liittää sen laajempaan historialliseen yhteyteen - ymmärtää, että kuvilla on vaikutusta identiteetin rakentumiseen (yksilöllinen, kansallinen, globaali) Ekologinen, eettinen ja esteettinen arvottaminen - mainonnan vaikuttamisen keinot	Omat kuvakulttuurit - oppilaalle merkitykselliset visuaalisen kulttuurin kuvat, tuotteet ja ilmiöt Kuvallinen tuottaminen - sommittelu, rytmi, tila, värisävyt, valöörit, taittaminen, murtaminen, harmoniat, värien vuorovaikutus ja värin kulttuurinen käyttö Ympäristön kuvakulttuurit - muotoilun ja veistotaiteen perusteita, suomalainen muotoilu - mainoskuvan vaikuttamisen keinot, valokuvan ja elokuvan perusteita Taiteen maailma - eri aikojen taide ja taiteen erilaiset tehtävät - kansallisen identiteetin rakentuminen - tilan kuvaaminen viiva- ja väriperspektiivi, tila eri aikakausina ja eri kulttuureissa - ihmisen kuvaamisen kulttuurisia käytänteitä	- osaa työskennellä pitkäjänteisesti - käyttää taiteellisia työskentelytapoja ja dokumentoi työskentelyprosessia - valitsee monipuolisesti materiaaleja ja tekniikoita sekä harjoittelee digitaalisia kuvantekemisen tapoja ja välineitä - käyttää taideteoksia ja muuta visuaalista kulttuuria, ympäristöä, tietoverkkoja ja museoita tietojen hankkimisen ja elämysten lähteenä - huolehtii välineistä ja materiaaleista - oppilaalla mahdollisuus korkealaatuisiin välineisiin ja materiaaleihin

Kuvataide-Päätöarvioinnin kriteerit

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi kuvataiteessa vuosiluokilla 7–9

Oppimisen ja osaamisen arviointi kuvataiteessa on luonteeltaan kannustavaa, ohjaavaa ja oppilaiden yksilöllisen edistymisen huomioivaa. Formatiivisella ja summatiivisella arvioinnilla tuetaan kuvan tuottamisen ja tulkinnan taitojen, taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemuksen, pitkäjänteisten työtapojen sekä itsearviointitaitojen kehittymistä. Oppilaita ohjataan arvioinnilla omien ajatusten ilmaisemiseen ja toisten näkemysten arvostamiseen. Oppimisen ja osaamisen arviointi kohdistuu kaikkiin opetuksen tavoitteissa määriteltymiin taideoppimisen ulottuvuuksiin. Itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia.

Päätöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona kuvataiteen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päätöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut kuvataiteen oppimäärän tavoitteet. Päätöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt kuvataiteen oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päätöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päätöarvosana on kuvataiteen oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan kuvataiteen oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päätöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy kuvataiteen oppimäärän päätöarviointiin ja siitä muodostettavaan päätöarvosanaan. Kuvataiteen päätöarvioinnin kriteereissä alemman arvosanan kriteerissä kuvattu osaaminen kumuloituu ylemmän arvosanan kriteerissä edellytettynä osaamisen tasoon. Oppilaan työskentelyä arvioidaan osana oppilaan osoittamaa osaamisen tasoa suhteessa kaikkiin oppiaineen oppimäärän tavoitteisiin ja päätöarvioinnin kriteereihin. Kuvataiteessa oppilaan osaamista kehitetään kaikissa opetuksen tavoitealueissa oppimäärän päättymiseen saakka.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu							
T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja käyttämällä monipuolisesti kuvallisen tuottamisen menetelmiä	S1, S2, S3	Oppilas oppii havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria.	Taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin havainnoiminen	Oppilas tekee havaintoja yksilöllisesti ohjeistettuna.	Oppilas käyttää joitakin kuvallisen tuottamisen menetelmiä tehdessään havaintoja.	Oppilas käyttää useita kuvallisen tuottamisen menetelmiä ja eri aisteja tehdessään havaintoja.	Oppilas käyttää kuvallisen tuottamisen menetelmiä tarkoituksenmukaisesti ja monipuolisesti tehdessään havaintoja.
T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan omista ja muiden havainnoista ja ajatuksista sekä perustelemaan näkemyksiään	S1, S2, S3	Oppilas oppii keskustelemaan havainnoista ja ajatuksista perustellen näkemyksiään.	Havaintojen ja ajatusten sanallinen pohdinta	Oppilas sanallistaa suullisesti tai kirjallisesti opettajalle jonkin havaintonsa.	Oppilas tuo joitakin havaintojaan ja ajatuksiaan yhteiseen keskusteluun.	Oppilas osallistuu oma-aloitteisesti keskusteluihin ja perustelee ajatuksiaan.	Oppilas osallistuu keskusteluihin näkemyksiään selkeästi perustellen ja muiden puheenvuoroja rakentavasti tulkiten.
T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti erilaisia välineitä ja tiedon tuottamisen tapoja käyttäen eri ympäristöissä	S1, S2, S3	Oppilas oppii ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan käyttämällä erilaisia kuvallisen ilmaisun tapoja.	Havaintojen ja ajatusten kuvallinen ilmaiseminen	Oppilas ilmaisee konkreettisesti ohjattuna joitakin havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti.	Oppilas ilmaisee havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti. Oppilas käyttää kuvailmaisussaan myös jotakin muuta tiedon tuottamisen tapaa.	Oppilas ilmaisee havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti. Oppilas käyttää kuvailmaisussaan myös muita tiedon tuottamisen tapoja.	Oppilas syventää havaintojensa ja ajatustensa ilmaisemista kuvallisesti. Oppilas käyttää kuvailmaisussaan monipuolisesti muita

							tiedon tuottamisen tapoja.
Kuvallinen tuottaminen							
T4 ohjata oppilasta soveltamaan erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisuuden keinoja sekä syventämään kuvallisen tuottamisen taitojaan	S1, S2, S3	Oppilas oppii syventämään kuvailmaisun taitojaan.	Kuvailmaisun taitojen syventäminen	Oppilas kokeilee jonkin materiaalin tai tekniikan käyttöä.	Oppilas harjoittelee erilaisia kuvailmaisun keinoja ja käyttää niistä joitakin tavoitteellisesti.	Oppilas käyttää tavoitteellisesti erilaisia kuvailmaisun keinoja.	Oppilas soveltaa tavoitteellisesti ja tarkoituksenmukaisesti erilaisia kuvailmaisun keinoja.
T5 ohjata oppilasta tutkivaan lähestymistapaan itsenäisessä ja yhteistoiminnallisessa kuvallisessa työskentelyssä	S1, S2, S3	Oppilas oppii käyttämään tutkivaa lähestymistapaa ja kehittämään ongelmanratkaisutaitojaan.	Tutkivan lähestymistavan ja ongelmanratkaisutaitojen käyttäminen	Oppilas harjoittelee ohjatusti tutkivaa lähestymistapaa työskentelyssään.	Oppilas harjoittelee tutkivaa lähestymistapaa yksin tai ryhmässä työskennellessään.	Oppilas käyttää tutkivaa lähestymistapaa yksin tai ryhmässä työskennellessään.	Oppilas käyttää tavoitteellisesti tutkivaa lähestymistapaa yksin ja yhteistoiminnallisesti työskennellessään.
T6 rohkaista oppilasta ilmaisemaan mielipiteitään sekä soveltamaan kuvallisen viestinnän ja vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan	S1, S2, S3	Oppilas oppii ilmaisemaan mielipiteitään sekä soveltamaan kuvallisen vaikuttamisen keinoja.	Kuvallisen tuottamisen avulla vaikuttaminen	Oppilas tunnistaa ja kokeilee kuvallisen viestinnän mahdollisuuksia.	Oppilas käyttää joitakin kuvallisen viestinnän keinoja ilmaistessaan mielipiteitään.	Oppilas ilmaisee mielipiteitään itselleen merkityksellisistä asioista kuvallisen viestinnän keinoin.	Oppilas osallistuu ja vaikuttaa ympäristöön soveltamalla kuvallisen viestinnän keinoja.
Visuaalisen kulttuurin tulkinta							
T7 ohjata oppilasta soveltamaan kuvallisia, sanallisia ja muita kuvatulkinna menetelmiä	S1, S2, S3	Oppilas oppii käyttämään erilaisia kuvatulkinna menetelmiä.	Kuvatulkinnan menetelmien soveltaminen	Oppilas kokeilee ohjatusti jotakin kuvatulkinna menetelmää.	Oppilas harjoittelee kuvatulkinna menetelmiä ja käyttää niistä joitakin.	Oppilas käyttää erilaisia kuvatulkinna menetelmiä.	Oppilas soveltaa monipuolisesti erilaisia kuvatulkinna menetelmiä.

T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle historian ja kulttuurin näkökulmista	S1, S2, S3	Oppilas oppii tarkastelemaan taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin erilaisia merkityksiä	Visuaalisen kulttuurin merkityksen tarkasteleminen	Oppilas tunnistaa ja nimeää jonkin visuaalisen kulttuurin merkityksen.	Oppilas tarkastelee joitakin visuaalisen kulttuurin merkityksiä sekä tutustuu niistä käytävään keskusteluun.	Oppilas osallistuu tulkinnoillaan keskusteluun visuaalisen kulttuurin merkityksestä.	Oppilas perustelee näkemyksiään visuaalisen kulttuurin merkityksestä.
T9 innostaa oppilasta soveltamaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja kuvallisessa tuottamisessaan	S1, S2, S3	Oppilas oppii tuntemaan ja soveltamaan kulttuurisia kuvailmaisun tapoja.	Kulttuuristen kuvailmaisun tapojen tuntemus ja soveltaminen	Oppilas kokeilee ohjatusti jotakin tiettyä kulttuurista kuvailmaisun tapaa.	Oppilas tutustuu ohjatusti kulttuuriin kuvailmaisun tapoihin ja käyttää niitä kuvallisessa tuottamisessaan.	Oppilas kehittää kulttuuristen kuvailmaisun tapojen tuntemustaan soveltamalla niitä kuvallisessa tuottamisessaan.	Oppilas kehittää kulttuuristen kuvailmaisun tapojen tuntemustaan soveltamalla niitä kuvallisessa tuottamisessa ja perustelemalla ratkaisujaan.
Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen							
T10 ohjata oppilasta ottamaan kantaa taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin	S1, S2, S3	Oppilas oppii esittämään näkemyksiään visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista.	Kannan ottaminen visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin	Oppilas tunnistaa ja nimeää jonkin visuaalisessa kulttuurissa ilmenevän arvon.	Oppilas nimeää ja pohtii visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviä arvoja.	Oppilas ottaa kantaa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviä arvoja koskevaan keskusteluun.	Oppilas osallistuu visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviä arvoja koskevaan keskusteluun ja perustelee näkemyksiään.
T11 kannustaa oppilasta ottamaan kuvailmaisussaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys sekä vaikuttamaan kuvien avulla	S1, S2, S3	Oppilas oppii tarkastelemaan kulttuurista moninaisuutta ja kestävä kehitys sekä vaikuttamaan kuvien avulla.	Omien arvojen kuvallinen ilmaiseminen	Oppilas ottaa kuvailmaisussaan huomioon jonkin kulttuurisen moninaisuuden tai kestävä kehityksen näkökulman.	Oppilas ottaa kuvailmaisussaan huomioon erilaisia kulttuurisen moninaisuuden ja kestävä kehityksen näkökulmia.	Oppilas tarkastelee kuvailmaisussaan kulttuurista moninaisuutta ja kestävä kehitys sekä tunnistaa kuvilla vaikuttamisen mahdollisuuksia.	Oppilas esittää näkemyksiään kulttuurisen moninaisuuden ja kestävä kehityksen kysymyksistä sekä vaikuttaa kuvien avulla.

KÄSITYÖ

1-2. luokka		
Tavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
• Tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kehittää oma-aloitteisuuttaan • Kuvailee suunnitelmansa piirroksin ja kirjoittaen • Työstää erilaisia materiaaleja ohjeiden mukaan • Valmistaa käsityötuotteen ohjatusti omaan suunnitelmaan tukeutuen • Osoittaa kiinnostusta ja innostuu käsin tekemisestä • Työskentelee pitkäjänteisesti • Huolehtii työvälineistä ja jälkien siivoamisesta • Opettelee arvioimaan valmista työtään	• käsin ompelu • naulaaminen, hiominen ja pintakäsittely • liimaaminen • saksilla leikkaaminen • mittaaminen ja sahaaminen • sormivirkkaus • kankaan kuviointi • työn viimeistely • oman tuotteen suunnittelu, dokumentointi ja arviointi	Oppilas käyttää teknisen työn ja tekstiilityön työtapoja ja tiloja. Oppilaalla on käytössään asianmukaiset ja turvalliset tilat, työvälineet ja materiaalit, jotka muodostavat kokonaisen käsityön oppimista tukevan oppimisympäristön. Suunnittelun ja ideoinnin virikkeinä käytetään tarinoita, lähiympäristöjä ja eheyttäviä oppimiskokonaisuuksia. Oppilasta ohjataan harjoittelemaan käsityön suunnittelua esim. piirtämällä. Käytetään erilaisia käsityövälineitä, joilla leikataan, liitetään, yhdistetään, muokataan tai työstetään materiaaleja tarkoituksenmukaisella tavalla. Opetellaan materiaalien ekologista käyttöä. Pyritään aloittamaan oppilaan henkilökohtainen sähköinen portfolio, johon dokumentoidaan käsityöprosessin eri vaiheita. Arvioinnissa voidaan käyttää myönteistä palautetta, itse- ja vertaisarviointia sekä dokumentointia.

3. luokka			
Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
Käsityön tehtävänä on tukea ja vahvistaa oppilaiden kokonaisen käsityöprosessin hallintaa. Opetus edistää käsityöhön liittyvien käsitteiden, sanaston ja symbolien oppimista ja soveltamista. Oppilas tutustuu työstämisen kautta erilaisten materiaalien käyttöön. Oppilasta ohjataan tekemään valintoja työstämismenetelmien, työvälineiden, koneiden ja laitteiden välillä sekä työskentelemään niiden avulla. Käsityön yhtenä kasvatustehtävänä on haastaa oppilaat tarkastelemaan ihmisten kulutus- ja tuotantotapoja.	- osoittaa kiinnostusta käsin tekemiseen sekä innostuu keksivästä, kokeilevasta ja paikallisuutta hyödyntävästä käsityöstä - suunnittelee ja valmistaa ohjatusti käsityötuotteen tai -teoksen luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin - toimii pitkäjänteisesti ja vastuuntuntoisesti, huolehtii turvallisesta työskentelystä sekä valitsee ja käyttää työhön sopivaa välineistöä	IDEOINTI Oppilas ideoi ja suunnittelee tuotetta opettajan johdolla itsenäisesti tai ryhmässä (esim. aivoriihi, muotoilutehtävät). Ideoinnin lähtökohtana ovat innostavat ja oppilaan omasta elämänpiiristä nousevat aiheet (esim. lelut, pelit ja käyttöesineet). SUUNNITTELU Oppilas tekee luonnoksia ja suunnittelee työnsä. Oppilas harjoittelee mittaamista ja merkitsemistä. KOKEILU Oppilas tutustuu materiaaleihin, työvälineisiin, koneisiin ja laitteisiin. TEKEMINEN Tekeminen on käsityössä pitkäjänteiseen työskentelyyn oppimista, perustekniikoiden kokeilua ja niissä harjaantumista. Tekemisessä otetaan huomioon materiaalien taloudellinen käyttö. SOVELTAMINEN	Opetuksessa käytetään teknisen työn ja tekstiilityön työtapoja ja tiloja. Huomioidaan oppilaiden erilaiset edellytykset ja tarpeet käsityön opiskeluun ja tehdään sen mukaisia eriytettyjä ratkaisuja esimerkiksi käytettävien oppimisympäristöjen, työtapojen ja oppimistehtävien valinnassa. Oppilasta tuetaan kehittämään käsityöllisiä taitojaan joustavasti itselleen sopivalla tavalla ja kannustetaan nauttimaan tekemisestään. Ohjaukselle ja tuelle varataan riittävästi aikaa. Käytetään asianmukaisia ja turvallisia tiloja, työvälineitä, koneita, laitteita ja materiaaleja. Voidaan tehdä tutkivan oppimisen projekteja oppiainerajat ylittäen ja yhteistyötä ulkopuolisten asiantuntijoiden ja yhteisöjen kanssa.

		Käsityössä sovelletaan opittuja tietoja ja taitoja oppilaan omien ideointitoteutuksessa. Harjoitellaan oikeiden termien käyttöä, käsityön kieltä ja turvallista työskentelyä. DOKUMENTOINTI JA ARVIOINTI Oppilas dokumentoi käsityöprosessia siihen parhaiten soveltuvalla tavalla, esimerkiksi tieto ja viestintäteknologiaa käyttäen. Oppimisen arviointi ja siihenperustuva palaute on ohjaavaa ja kannustavaa, koko käsityöprosessia koskevaa. Oppilas oppii arvostamaan omaa ja toisten työskentelyä ja harjoittelee itse- ja vertaisarviointia käsityöprosessin edetessä. Harjoitellaan vastaanottamaan palautetta ja muuttamaan omaa toimintaa palautteen mukaisesti.	Tutustutaan eri kulttuureihin ja kulttuuriperintöihin. Opetustilanteissa teknologioita ja verkkoympäristöjä käytetään monipuolisesti, vastuullisesti ja turvallisesti. Harjoitellaan sähköisen portfolion tekemistä.
--	--	---	---

4. luokka			
Päätavoitteet	Vuosisuokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
Käsityön tehtävänä on tukea ja vahvistaa oppilaiden kokonaisen käsityöprosessin hallintaa. Opetus edistää käsityöhön liittyvien käsitteiden, sanaston ja symbolien oppimista ja soveltamista. Oppilas tutustuu työstämisen kautta erilaisten materiaalien käyttöön. Oppilasta ohjataan tekemään valintoja työstämismenetelmien, työvälineiden, koneiden ja laitteiden välillä sekä työskentelemään niiden avulla. Käsityön yhtenä kasvatustehtävänä on haastaa oppilaat tarkastelemaan ihmisten kulutus- ja tuotantotapoja.	• kiinnostuu käsin tekemisestä sekä innostuu keksivästä, kokeilevasta ja paikallisuutta hyödyntävästä käsityöstä • tunnistaa käsityön käsitteistöä sekä tuntee monia erilaisia materiaaleja ja työstää niitä tarkoituksenmukaisesti ja ekologisesti • suunnittelee ja valmistaa ohjatuksi käsityötuotteen tai -teoksen luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin • toimii pitkäjännitteisesti ja vastuuntuntoisesti, huolehtii turvallisesta työskentelystä sekä valitsee ja käyttää työhön sopivaa välineistöä • arvostaa ja arvioi omaa ja muiden kokonaisen käsityön prosessia	IDEOINTI Oppilas ideoi ja suunnittelee tuotetta opettajan johdolla itsenäisesti tai ryhmässä (esim. aivoriihi, muotoilutehtävät). Ideoinnin lähtökohtana ovat innostavat ja oppilaan omasta elämänpääpiiristä nousevat aiheet (esim. lelut, pelit ja käyttöesineet). SUUNNITTELU Oppilas tekee luonnoksia ja suunnittelee työnsä. Oppilas harjoittelee mittaamista ja merkitsemistä. KOKEILU Oppilas tutustuu käsityön peruskäsitteisiin, materiaaleihin, työvälineisiin, koneisiin ja laitteisiin. TEKEMINEN Oppilas harjoittelee työohjeen käyttämistä. Tekemisessä otetaan huomioon materiaalien taloudellinen käyttö. SOVELTAMINEN	Opetuksessa käytetään teknisen työn ja tekstiilityön työtapoja ja tiloja. Käytetään asianmukaisia ja turvallisia tiloja, työvälineitä, koneita, laitteita ja materiaaleja. Huomioidaan oppilaiden erilaiset edellytykset ja tarpeet käsityön opiskeluun ja tehdään sen mukaisia eriytettyjä ratkaisuja esimerkiksi käytettävien oppimisympäristöjen, työtapojen ja oppimistehtävien valinnassa. Oppilasta tuetaan kehittämään käsityöllisiä taitojaan joustavasti itselleen sopivalla tavalla ja kannustetaan nauttimaan tekemisestään. Ohjaukselle ja tuelle varataan riittävästi aikaa. Voidaan tehdä tutkivan oppimisen projekteja oppiainerajat ja yhteistyötä ulkopuolisten asiantuntijoiden ja yhteisöjen kanssa.

		Käsityössä sovelletaan opittuja tietoja ja taitoja oppilaan omien ideoiden toteutuksessa. Harjoitellaan oikeiden termien käyttöä, käsityön kieltä ja turvallista työskentelyä. DOKUMENTOINTI JA ARVIOINTI Oppilas dokumentoi käsityöprosessia siihen parhaiten soveltuvalla tavalla, esimerkiksi tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen. Oppimisen arviointi ja siihenperustuva palaute on ohjaavaa ja kannustavaa, koko käsityöprosessia koskevaa. Oppilas oppii arvostamaan omaa ja toisten työskentelyä ja harjoittelee itse- ja vertaisarviointia käsityöprosessin edetessä. Harjoitellaan vastaanottamaan palautetta ja muuttamaan omaa toimintaa palautteen mukaisesti	Tutustutaan eri kulttuureihin ja kulttuuriperintöihin. Opetustilanteissa teknologioita ja verkkoympäristöjä käytetään monipuolisesti, vastuullisesti ja turvallisesti. Harjoitellaan sähköisen portfolion tekemistä.
--	--	--	---

5. luokka			
Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
Oppilas hahmottaa kokonaisen käsityöprosessin ja sen dokumentoinnin. Opetus edistää käsityöhön liittyvien käsitteiden, sanaston ja symbolien oppimista ja soveltamista. Oppilasta ohjataan tekemään valintoja materiaalien, työstämismenetelmien, työvälineiden, koneiden ja laitteiden välillä sekä työskentelemään niiden avulla. Opitaan tarkastelemaan ihmisten kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti oikeudenmukaisuuden, eettisyyden ja kestävän kehityksen näkökulmista.	- tutustuu kokeilevaan ja keksivään käsityöhön suunnittelemalla ja valmistamalla yksin tai yhdessä käsityötuotteen tai –teoksen luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihinsa - toimii pitkäjänteisesti ja vastuuntuntoisesti, huolehtii turvallisesta työskentelystä sekä valitsee ja käyttää työhön sopivaa välineistöä - hyödyntää tieto- ja viestintäteknologiaa kokonaisessa käsityöprosessissa - tarkastelee vuorovaikutteisesti, arvioi ja arvostaa omaa ja muiden kokonaisen käsityön prosessia	IDEOINTI Ideointi tapahtuu opettajan ohjaamana ryhmissä, pareittain tai itsenäisesti. Ideointi- ja muotoilutehtävät voivat olla ratkaisun keksimistä yksinkertaisiin ongelmiin. Ideointiin käytetään monipuolisia ja vaihtelevia työtapoja. SUUNNITTELU Oppilas laatii ohjatusti omalle tuotteelle tai teokselle ja työskentelylle suunnitelman ja kehittää sitä tarvittaessa. KOKEILU Oppilas tutkii materiaalien ominaisuuksia sekä käsityön tekemisessä tarvittavien tavallisimpien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteita. Tutustutaan ohjelmoimalla aikaan saatuihin toimintoihin, joista esimerkkinä robotiikka ja automaatio. TEKEMINEN Oppilas valmistaa erilaisia yksilöllisiä ja/tai yhteisöllisiä tuotteita ja teoksia. Toteuttamiseen käytetään monenlaisia	Opetuksessa käytetään teknisen työn ja tekstiilityön työtapoja ja tiloja. Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä on ottaa huomioon oppilaiden erilaiset edellytykset ja tarpeet käsityön opiskeluun ja tehdään sen mukaisia eriytettyjä ratkaisuja esimerkiksi käytettävien oppimisympäristöjen, työtapojen ja oppimistehtävien valinnassa. Oppilasta tuetaan kehittämään käsityöllisiä taitojaan joustavasti itselleen sopivalla tavalla ja kannustetaan nauttimaan tekemisestään. Ohjaukselle ja tuelle varataan riittävästi aikaa. Käytetään asianmukaisia tiloja, työvälineitä, koneita, laitteita ja materiaaleja turvallisesti. Voidaan tehdä tutkivan oppimisen projekteja oppiainerajat ylittäen. Pyritään tekemään yhteistyötä ulkopuolisten asiantuntijoiden ja

		käsityössä tarvittavia valmistustekniikoita, työvälineitä, koneita ja laitteita. SOVELTAMINEN Työskennellessään oppilas soveltaa aiempia käsityöprosessin kokemuksiaan. DOKUMENTOINTI JA ARVIOINTI Oppilas dokumentoi käsityöprosessia siihen parhaiten soveltuvalla tavalla, esimerkiksi tieto ja viestintäteknologiaa käyttäen. Oppimisen arviointi ja siihenperustuva palaute on ohjaavaa ja kannustavaa, koko käsityöprosessia koskevaa. Oppilas oppii arvostamaan omaa ja toisten työskentelyä ja harjoittelee itse- ja vertaisarviointia käsityöprosessin edetessä. Harjoitellaan vastaanottamaan palautetta ja muuttamaan omaa toimintaa palautteen mukaisesti	yhteisöjen kanssa. Tutustutaan eri kulttuureihin ja kulttuuriperintöihin Opetustilanteissa teknologioita ja verkkoympäristöjä käytetään monipuolisesti, vastuullisesti ja turvallisesti. Täydennetään sähköistä portfolioa.
--	--	--	---

6. luokka			
Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
Oppilas hahmottaa kokonaisen käsityöprosessin ja sen dokumentoinnin. Opetus edistää käsityöhön liittyvien käsitteiden, sanaston ja symbolien oppimista ja soveltamista. Oppilasta ohjataan tekemään valintoja materiaalien, työstämismenetelmien, työvälineiden, koneiden ja laitteiden välillä sekä työskentelemään niiden avulla. Opitaan tarkastelemaan ihmisten kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti oikeudenmukaisuuden, eettisyyden ja kestävän kehityksen näkökulmista.	- tutustuu kokeilevaan ja keksivään käsityöhön suunnittelemalla ja valmistamalla yksin tai yhdessä käsityötuotteen tai –teoksen luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihinsa - toimii pitkäjänteisesti ja vastuuntuntoisesti, huolehtii turvallisesta työskentelystä sekä valitsee ja käyttää työhön sopivaa välineistöä - hyödyntää tieto- ja viestintäteknologiaa kokonaisessa käsityöprosessissa - tarkastelee vuorovaikutteisesti, arvioi ja arvostaa omaa ja muiden kokonaisen käsityön prosessia - arvioi kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti	IDEOINTI Ideointi tapahtuu opettajan ohjaamana, ryhmissä, pareittain tai itsenäisesti. Oppilas perehtyy erilaisiin lähtökohtiin ja hyödyntää omia moniaistisia kokemuksiaan ja elämyksiään. Oppilas havainnoi ja analysoi esineitä, rakennettua ja luonnonympäristöä uusien ideoiden kehittämiseksi. Ideointi- ja muotoilutehtävät voivat olla ratkaisun keksimistä yksinkertaisiin ongelmiin. SUUNNITTELU Oppilas laatii omalle tuotteelle tai teokselle ja työskentelylle suunnitelman ja kehittää sitä tarvittaessa. KOKEILU Oppilas tutkii materiaalien ominaisuuksia sekä käsityön tekemisessä tarvittavien tavallisimpien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteita.	Opetuksessa käytetään teknisen työn ja tekstiilityön työtapoja ja tiloja. Käytetään asianmukaisia tiloja, työvälineitä, koneita, laitteita ja materiaaleja turvallisesti. Huomioidaan oppilaiden erilaiset edellytykset ja tarpeet käsityön opiskeluun ja tehdään sen mukaisia eriytettyjä ratkaisuja esimerkiksi käytettävien oppimisympäristöjen, työtapojen ja oppimistehtävien valinnassa. Oppilasta tuetaan kehittämään käsityöllisiä taitojaan joustavasti itselleen sopivalla tavalla ja kannustetaan nauttimaan tekemisestään. Ohjaukselle ja tuelle varataan riittävästi aikaa. Voidaan tehdä tutkivan oppimisen projekteja oppiainerajat ylittäen sekä yhteistyötä ulkopuolisten asiantuntijoiden ja yhteisöjen kanssa.

		Tutustutaan ohjelmoimalla aikaan saatuihin toimintoihin, joista esimerkkinä robotiikka ja automaatio. TEKEMINEN Oppilas valmistaa erilaisia yksilöllisiä ja/tai yhteisöllisiä tuotteita ja teoksia. Toteuttamiseen käytetään monenlaisia käsityössä tarvittavia valmistustekniikoita, työvälineitä, koneita ja laitteita. SOVELTAMINEN Työskennellessään oppilas soveltaa aiempia käsityöprosessin kokemuksiaan. DOKUMENTOINTI JA ARVIOINTI Oppilas dokumentoi käsityöprosessia siihen parhaiten soveltuvalla tavalla, esimerkiksi tieto ja viestintäteknologiaa käyttäen. Oppimisen arviointi ja siihenperustuva palaute on ohjaavaa ja kannustavaa, koko käsityöprosessia koskevaa. Oppilas oppii arvostamaan omaa ja toisten työskentelyä ja harjoittelee itse- ja vertaisarviointia käsityöprosessin edetessä. Harjoitellaan vastaanottamaan palautetta ja muuttamaan omaa toimintaa palautteen mukaisesti	Tutustutaan kansalliseen ja kansainväliseen kulttuuriin jakulttuuriperintöön. Opetustilanteissa teknologioita ja verkkoympäristöjä käytetään monipuolisesti, vastuullisesti ja turvallisesti.
--	--	--	---

Oppiaineen arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
T1 vahvistaa oppilaan kiinnostusta käsin tekemiseen sekä innostaa keksivään, kokeilevaan ja paikallisuutta hyödyntävään käsityöhön	S1-S6		Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksia osana itsearviointia.
T2 ohjata oppilasta hahmottamaan ja hallitsemaan kokonainen käsityöprosessi ja sen dokumentointi	S1-S6	Oman työn suunnittelu, valmistus, arviointi ja prosessin dokumentointi	Oppilas osaa toteuttaa kokonaisen käsityöprosessin ja tehdä dokumentointia prosessin eri vaiheista.
T3 opastaa oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan yksin tai yhdessä käsityötuote tai -teos luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin	S1-S4	Tuotteen valmistaminen	Oppilas osaa valmistaa omaan tai yhteiseen suunnitelmaansa perustuvan tuotteen tai teoksen, jossa on huomioitu esteettisyys ja toimivuus.
T4 ohjata oppilasta tunnistamaan käsitteistöä sekä tuntemaan monia erilaisia materiaaleja ja työstämään niitä tarkoituksenmukaisesti	S3,S5	Käsityössä käytettävien materiaalien ja valmistustekniikoiden valinta, yhdistäminen ja työstäminen	Oppilas valitsee, yhdistää ja käyttää tarkoituksenmukaisesti eri materiaaleja ja valmistustekniikoita. Oppilas tuntee ja osaa käyttää käsityön käsitteistöä.

T5 kannustaa oppilasta toimimaan pitkäjänteisesti ja vastuuntuntoisesti, huolehtimaan turvallisesta työskentelystä sekä valitsemaan ja käyttämään työhön sopivaa välineistöä	S1-S5	Työskentelytaidot	Oppilas ottaa vastuuta omasta työstään ja toimii tavoitteellisesti. Oppilas osaa kuvata yksinkertaisten ja arkipäivään liittyvien laitteiden toimintaperiaatteita. Oppilas osaa käyttää asianmukaisia työvälineitä, koneita ja laitteita oikein, turvallisesti ja tarkoituksenmukaisesti.
T6 opastaa oppilasta käyttämään tieto – ja viestintäteknologiaa käsityön suunnittelussa, valmistamisessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa	S1,S2,S6	Tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen omassa työskentelyssä	Oppilas osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa ohjatusti käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa.
T7 ohjata oppilasta arvioimaan, arvostamaan ja tarkastelemaan vuorovaikutteisesti omaa ja muiden kokonaisen käsityön prosessia	S6	Oman ja muiden työn arviointi, vertaispalautteen antaminen	Oppilas osallistuu rakentavasti oman ja toisten työn ja työskentelyn arviointiin ja vertaispalautteen antamiseen.
T8 herättää oppilas arvioimaan kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti	S1-S3, S5	Kulutus- ja tuotantotapojen pohdinta	Oppilas osaa ilmaista, miten kulutus- ja tuotantotavat vaikuttavat tuotteen elinkaaren.

7. luokka				
Päätavoitteet	Vuosisuokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö	
Käsityön tehtävänä on ohjata oppilaita kokonaiseen käsityöprosessin hallintaan. Käsityö on monimateriaalinen oppiaine, jossa toteutetaan käsityöilmaisuu, muotoiluun ja teknologiaan perustuvaa toimintaa. Tähän kuuluu tuotteen tai teoksen itsenäinen tai yhteisöllinen suunnittelu, valmistus ja oman tai yhteisen käsityöprosessin arviointi. Käsityön tekeminen on tutkivaa, keksivää ja kokeilevaa toimintaa ja siinä toteutetaan ennakkoluulottomasti erilaisia visuaalisia, materiaalisia, teknisiä sekä valmistusmenetelmällisiä ratkaisuja. Käsityössä opetellaan ymmärtämään ja arvioimaan erilaisia teknologisia sovelluksia sekä käyttämään opittuja tietoja ja taitoja arjessa. Käsityössä kehitetään oppilaiden avaruudellista hahmottamista, tuntoaistia ja käsillä tekemistä, jotka edistävät motorisia taitoja, luovuutta ja suunnitteluosaamista. Opetuksella vahvistetaan edellytyksiä	• suunnittelee omaa työskentelyään sekä ideoi, tutkii ja kokeilee yritteliäästi • asettaa käsityöhön omia oppimisen ja työskentelyn tavoitteita sekä toteuttaa niiden perusteella kokonaisen käsityöprosessin ja arvioi oppimistaan • tutustuu ja käyttää monipuolisesti erilaisia työvälineitä, materiaaleja ja tarkoituksenmukaisia työtapoja sekä kehittää innovaatioita • käyttää sujuvasti käsityön käsitteitä, merkkejä ja symboleja sekä vahvistaa visuaalista, materiaalista ja teknologista ilmaisuaan • havainnoi, ennakoi ja reagoi työtilanteisiin liittyviin riskitekijöihin ja toimii turvallisesti käsityöprosessissa • käyttää tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja dokumentoinnissa, sekä yhteisöllisen tiedon tuottamisessa ja jakamisessa	INNOVOINTI Ratkaistaan erilaisia tuotesuunnittelutehtäviä luovasti ja kekseliäästi käyttäen käsityön käsitteistöä, merkkejä ja symboleja. Toteutetaan suunnitelmat itseilmaisua vahvistaen. MUOTOILU Perehdytään asumisen, liikkumisen ja pukeutumisen yhteiskunnalliseen, kulttuuriseen ja teknologiseen kehitykseen sekä hyödynnetään paikallisuutta ja eri kulttuurien perinteitä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta suunnittelussa, muotoilussa ja toteutuksessa. KOKEILUHarjoitellaan erilaisia tapoja muokata, yhdistää ja käsitellä materiaaleja sekä käytetään luovasti ja rohkeasti erilaisia perinteisiä ja uusia materiaaleja ja valmistustekniikoita. Käytetään mahdollisuuksien mukaan ohjelmointia suunnitelmiin ja valmistettaviin tuotteisiin. Tutustutaan eri menetelmien tarjoamiin	Oppilas kokeilee erilaisia materiaaleja, laitteita, koneita ja työvälineitä teknisen työn ja tekstiilityön tiloissa. Monipuoliset materiaalit, laitteet, koneet, työvälineet ja ympäristöt mahdollistavat monimateriaalisen käsityön oppimisen ja vastuullisen työskentelyasenteen omaksumisen. Opetuksessa huomioidaan oppilaiden erilaiset edellytykset ja tarpeet käsityön opiskeluun ja tehdään sen mukaisia eriytettyjä ratkaisuja esimerkiksi käytettävien oppimisympäristöjen, työvälineiden, työtapojen ja työtehtävien valinnassa. Oppilas ideoi ja suunnittelee tuotetta yksin tai ryhmässä tarkoituksenmukaisilla suunnittelu- tai muotoilutavoilla, joita voivat esimerkiksi olla hahmomallit, muotoilutehtävät, materiaalikokeilut ja kolmiulotteiset piirroksot. Oppilas asettaa omalle oppimisprosessilleen tavoitteet omien kokemusten ja osaamisen perusteella. Oppilas liittyy nämä tavoitteet yhdessä opettajan kanssa käytännön	

monipuoliseen työskentelyyn. Käsityön merkitys on pitkäjänteisessä ja innovatiivisessa työskentelyprosessissa sekä itsetuntoa vahvistavassa, mielihyvää tuottavassa kokemuksessa. Opetuksessa painotetaan oppilaiden erilaisia kiinnostuksen kohteita ja korostetaan yhteisöllistä toimintaa. Käsityössä voidaan tarkastella erilaisia laaja-alaisia teemoja oppiainerajat luontevasti ylittäen. Ympäröivän materiaalisien maailman tuntemus luo perustaa kestäväälle elämäntavalle ja kehitykselle. Tähän sisältyy myös oppilaiden oma elämänpiiri, paikallinen kulttuuriperintö sekä yhteisön kulttuurinen moninaisuus. Käsityö kasvattaa eettisiä, tiedostavia, osallistuvia sekä osaavia ja yritteliäitä kansalaisia, jotka arvostavat itseään tekijöinä ja joilla on taito käsityöilmaisuuksiin sekä halu ylläpitää ja kehittää käsityökulttuuria.	- tuntee käsityön, kädentaitojen ja teknologisen kehityksen merkityksen omassa elämässään, yhteiskunnassa, yrittäjyydessä ja muussa työelämässä - ajattelee taloudellisesti ja oppii kehittämään käsityöprosessiin liittyviä valintoja, jotka edistävät kestävä elämäntapaa	mahdollisuuksiin tuotteiden suunnittelu- ja valmistusprosessissa. Analysoidaan tuotteiden muotoilua ja käytettävyyttä. TEKEMINEN Valmistetaan erilaisia laadukkaita ja toimivia, ekologisesti ja eettisesti kestäviä tuotteita tai teoksia. Käytetään käsityön tekemiseen tarvittavia työvälineitä, koneita ja laitteita monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti. DOKUMENTOINTI JA ARVIOINTI Kokonainen käsityöprosessi dokumentoidaan hyödyntäen tieto- ja viestintätekniologiaa. Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä. TYÖTURVALLISUUS Perehdytään työturvallisuuteen ja kartoitetaan ja arvioidaan työn vaaroja sekä riskejä osana käsityöprosessia. Työskennellään turvallisesti. YRITTÄJÄMÄINEN OPPIMINEN	työvaiheeseen. Arkielämää, luontoa, rakennettua ja esineympäristöä havainnoidaan ja hyödynnetään käsityön suunnittelussa ja valmistuksessa. Oppilas perehtyy erilaisten tuotteiden muotoiluun ja ominaisuuksiin. Oppilas hyödyntää suunnittelemaansa tuotteeseen / teokseen käyttötarkoituksen mukaisia muotoja sekä ominaisuuksia. Oppilas muokkaa, yhdistää ja käsittelee materiaaleja sekä käyttää luovasti ja rohkeasti erilaisia perinteisiä ja uusia materiaaleja ja valmistustekniikoita. Toiminnallista oppimista voidaan tukea tutkivan oppimisen projekteilla yhteistyössä ulkopuolisten asiantuntijoiden ja eri tahojen kanssa oppiaineiden rajoja ylittäen. Käsityöhön tutustutaan museo- ja näyttely- ja yritysvierailuilla. Oppilas jatkaa oman käsityöprosessin arvioimista ja dokumentoimista sähköisessä portfolioissa kuvien ja tekstein. Portfolio auttaa muodostamaan kokonaiskäsityksen omasta osaamisesta.
---	--	---	---

		Tutustutaan yrittäjämäiseen oppimiseen, yrittäjyyteen ja järjestöyhteistyöhön havainnollisesti, virtuaalisesti, opintokäynneillä tai yritysvierailuilla. Huomioidaan käsityöosaamisen merkitys työelämälle. Hyödynnetään kulttuurilaitosten tarjontaa ideoinnin lähteenä. TIEDOSTAMINEN JA OSALLISTUMINEN Tutkitaan käsityön ja tuotteiden erilaisia merkityksiä yksilön, yhteiskunnan ja ympäristön näkökulmasta. Pohditaan käsityötä hyvinvoinnin ja kestävä kehityksen edistäjänä arjessa. Harjoitellaan käsityöllä osallistumista, vaikuttamista ja viestimistä.	Oppilas tekee monipuolista itse- ja vertaisarviointia käsityöprosessin edetessä. Oppilas osaa arvioida työskentelyn vaaroja ja riskejä sekä toimia turvallisesti käsityöprosessissa. Oppilas ymmärtää oman toiminnan merkityksen omaan ja muiden työturvallisuuteen. Oppilaalle annetaan mahdollisuus tutustua paikallisiin yrityksiin ja paikallisiin käsityön harrastusmahdollisuuksiin. Oppilas osaa itsenäisesti tutustua erilaisiin käsityötaitoihin ja käsityömahdollisuuksiin. Oppilas oppii löytämään tietoa sekä ohjeita käsitöiden tekemiseen. Oppilas ymmärtää käsityön merkityksen yksilön hyvinvoinnille sekä sen roolin arjessa ja työelämässä.
--	--	---	--

Käsityö- Päättöarvioinnin kriteerit

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi käsityössä vuosiluokilla 7–9

Käsityön oppimisen ja osaamisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Oppilaat saavat monipuolista palautetta edistymisestään ja osaamisestaan. Formatiivisella arvioinnilla tuetaan laaja-alaisen käsityötaidon kehittymistä. Oppilaille annetaan erilaisia mahdollisuuksia osoittaa edistymistään ja kannustetaan omien vahvuuksien ylläpitämiseen sekä kehittymässä olevien taitojensa hallitsemiseen. Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa oppimistaan ja heille tarjotaan erilaisia tapoja tehdä itsearviointia ja saada vertaispalautetta. Itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia. Summatiivinen arviointi perustuu kokonaiseen käsityön prosessiin, sen tavoitteisiin ja kriteereihin. Eri vaiheiden dokumentointi toimii arvioinnin välineenä.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona käsityön opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut käsityön oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt käsityön oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on käsityön oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan käsityön oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy käsityön oppimäärän päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T1 ohjata oppilasta ideoimaan, tutkimaan, kokeilemaan ja suunnittelemaan yritteliäästi työskentelyään	S1–S5	Oppilas oppii suunnittelemaan työskentelyään. Oppilas oppii toimimaan yritteliäästi ja luovasti ideoidessaan, tutkiessaan ja kokeillessaan erilaisia asioita.	Työskentely ja tuottaminen	Oppilas suunnittelee omaa työtään annetun ohjeen ja esimerkin pohjalta. Oppilas osaa tehdä tietyn työvaiheen konkreettisesti ohjattuna.	Oppilas suunnittelee työtään annettujen ohjeiden mukaan. Oppilas pyrkii työskentelemään yritteliäästi.	Oppilas suunnittelee työskentelyään ja osaa tehdä valintoja ja etsiä työhönsä omia ratkaisuja.	Oppilas suunnittelee itsenäisesti työskentelyään. Oppilas työskentelee yritteliäästi ja oma-aloitteisesti.
T2 ohjata oppilasta asettamaan käsityöhön omia oppimisen ja työskentelyn tavoitteita sekä toteuttamaan niiden perusteella kokonaisen käsityöprosessin ja arvioimaan oppimistaan	S1–S5	Oppilas oppii asettamaan omia oppimisen ja työskentelyn tavoitteita. Oppilas oppii toteuttamaan kokonaisen käsityöprosessin. Oppilas oppii pohtimaan työskentelyään kokonaisessa käsityöprosessissa.	Kokonaisen käsityöprosessin toteuttaminen	Oppilas asettaa opettajan avulla konkreettisen työskentelyyn liittyvän oppimisen tavoitteen. Oppilas työskentelee vaihe kerrallaan ja pohtii käsityöprosessiaan ohjatusti.	Oppilas asettaa oppimisen ja työskentelyn tavoitteita ohjatusti. Oppilas etenee käsityöprosessissa vaihe vaiheelta ohjeiden mukaan. Oppilas pohtii käsityöprosessiaan annettujen vaihtoehtojen pohjalta.	Oppilas osaa asettaa oppimiselle ja työskentelylle tavoitteita, työskentelee käsityöprosessin mukaisesti ja pohtii realistisesti käsityöprosessiaan.	Oppilas asettaa itsenäisesti oppimisen ja työskentelyn tavoitteita. Oppilas etenee johdonmukaisesti ja pohtii käsityöprosessiaan analyyttisesti ja realistisesti.

T3 opastaa oppilasta tutustumaan ja käyttämään monipuolisesti erilaisia työvälineitä, materiaaleja ja tarkoituksenmukaisia työtapoja sekä kehittämään innovaatioita	S1–S5	Oppilas oppii käyttämään monipuolisesti erilaisia työvälineitä sekä oppii valitsemaan tarkoituksenmukaisia materiaaleja ja käsityön työtapoja. Oppilas on kekseliäs työskentelyssään.	Työvälineiden käyttö, valmistusmenetelmien ja käsityön työtapojen tarkoituksenmukainen käyttäminen	Oppilas osallistuu molempien käsityön työtapojen opetukseen. Oppilas käyttää erilaisia työvälineitä ja materiaaleja tarvittaessa konkreettisesti ohjattuna.	Oppilas ymmärtää erilaisten käsityön työtapojen ja materiaalien merkityksen käsityöprosessissa ja valitsee niistä ohjatusti työskentelyynsä soveltuvat. Oppilas käyttää erilaisia työvälineitä ja materiaaleja annettujen ohjeiden mukaisesti.	Oppilas osaa valita tarkoituksenmukaisia materiaaleja ja valmistusmenetelmiä sekä osaa käyttää niitä kekseliäästi valmistaessaan suunnittelemaan tuotteita tai teoksia.	Oppilas arvioi eri työvälineiden ja valmistusmenetelmien käyttö- kelpoisuutta käsityöprosessissa. Oppilas soveltaa materiaaleihin ja työtapoihin liittyvää osaamistaan kekseliäästi, kokeilevasti ja tarkoituksenmukaisesti.
T4 ohjata oppilas käyttämään sujuvasti käsityön käsitteitä, merkkejä ja symboleja sekä vahvistamaan visuaalista, materiaalista ja teknologista ilmaisua	S1–S5	Oppilas oppii käyttämään sujuvasti käsityön käsitteitä, merkkejä ja symboleita. Oppilas oppii ilmaisemaan itseään visuaalisesti erilaisia materiaaleja ja esitysteknologiaa hyödyntäen.	Visuaalinen, materiaallinen ja esitysteknologinen ilmaisu	Oppilas tunnistaa erilaisia käsityön käsitteitä, merkkejä ja symboleita. Oppilas ilmaisee konkreettisesti ohjattuna kuvallisesti joitain havaintojaan ja ajatuksiaan.	Oppilas käyttää käsityön käsitteitä, merkkejä ja symboleita ohjeen mukaan. Oppilas ilmaisee havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti ja jotain muuta tapaa käyttämällä.	Oppilas käyttää käsityön keskeisiä käsitteitä ja osaa esittää ideansa selkeästi esitysteknologiaa hyödyntäen.	Oppilas käyttää tarkoituksenmukaisesti käsityön käsitteitä, merkkejä ja symboleita. Oppilas ilmaisee ideansa monipuolisesti ja luovasti erilaisia materiaaleja ja esitysteknologiaa hyödyntäen.
T5 ohjata oppilasta havainnoimaan, ennakoimaan ja reagoimaan työtilanteisiin liittyviin riskitekijöihin ja toimimaan turvallisesti käsityöprosessissa	S6	Oppilas oppii havainnoimaan, arvioimaan ja ennakoimaan erilaisia riskitilanteita ja reagoi tarvittaessa niihin. Oppilas oppii toimimaan turvallisesti käsityöprosessissa.	Turvallinen työskentely	Oppilas noudattaa käsityöprosessissa annettuja työturvallisuusohjeita konkreettisesti ohjattuna.	Oppilas tunnistaa käsityöprosessin keskeisiä työturvallisuuteen liittyviä riskitekijöitä ja noudattaa annettuja työturvallisuusohjeita.	Oppilas osaa arvioida työskentelyn vaaroja ja riskejä sekä toimii turvallisesti käsityöprosessissa.	Oppilas arvioi ja ennakoi työskentelyn vaaroja ja riskejä osana käsityöprosessia. Oppilas työskentelee turvallisesti ja toimillaan edistää oppimisympäristön turvallisuutta.

T6 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja dokumentoinnissa, sekä yhteisöllisen tiedon tuottamisessa ja jakamisessa	S1–S5	Oppilas oppii käyttämään tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja dokumentoinnissa. Oppilas oppii yhteisöllistä tiedon tuottamista ja jakamista.	Tieto- ja viestintätekniset taidot sekä yhteisöllinen työskentely	Oppilas käyttää konkreettisesti ohjattuna tieto- ja viestintäteknologiaa omassa tai yhteisessä käsityöprosessissa.	Oppilas osaa käyttää annetun ohjeen mukaan tieto- ja viestintäteknologiaa käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja dokumentoinnissa yksin tai yhdessä toisten kanssa.	Oppilas osaa käyttää käsityöprosessin suunnittelussa, valmistamisessa ja dokumentoinnissa sekä yhteisöllisen tiedon tuottamisessa tieto- ja viestintäteknologiaa.	Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa monipuolisesti käsityöprosessin eri vaiheissa sekä yhteisöllisen tiedon tuottamisessa ja jakamisessa.
T7 ohjata oppilasta tuntemaan käsityön, kädentaitojen ja teknologisen kehityksen merkitys omassa elämässään, yhteiskunnassa, yrittäjyydessä ja muussa työelämässä	S7	Oppilas oppii tuntemaan käsityön, kädentaitojen ja teknologisen kehityksen merkityksen omassa elämässään, yhteiskunnassa, yrittäjyydessä ja muussa työelämässä.	Käsityön ja kädentaitojen merkityksen hahmottaminen arkielämässä ja yhteiskunnassa	Oppilas osallistuu opettajan ohjaamana käsityön ja kädentaitojen merkityksen pohdintaan.	Oppilas osaa esimerkkien avulla kuvailla käsityön merkityksen arjessa, yhteiskunnassa ja työelämässä.	Oppilas osaa pohtia käsityön ja kädentaitojen merkitystä omassa elämässään ja yhteiskunnassa.	Oppilas osaa tarkastella eri näkökulmista käsityön, kädentaitojen ja teknologisen kehityksen merkitystä omassa elämässään, yhteiskunnassa, yrittäjyydessä sekä muussa työelämässä.
T8 ohjata oppilaita taloudelliseen ajatteluun ja kehittämään käsityöprosessiin liittyviä valintoja, jotka edistävät kestävää elämäntapaa	S8	Oppilas oppii ajattelemaan taloudellisesti. Oppilas oppii tekemään käsityöprosessiin liittyviä valintoja, jotka edistävät kestävää elämäntapaa.	Perusteltujen valintojen tekeminen ja kestävä elämäntavan huomioiminen käsityöprosessissa	Oppilas osaa käyttää käsityömateriaaleja taloudellisesti opettajan ohjaamana.	Oppilas osaa osittain itsenäisesti tehdä taloudellisia valintoja työskentelyssään. Oppilas ymmärtää käsityöprosessissa tehtävien valintojen ja kestävä elämäntavan välistä yhteyttä.	Oppilas osaa tehdä taloudellisia valintoja työskentelyssään. Oppilas osaa arvioida käsityöprosessissa tehtävien valintojen ja kestävä elämäntavan välistä yhteyttä.	Oppilas tekee taloudellisia valintoja ja ymmärtää laadukkaan työn merkityksen. Oppilas osaa arvioida ja perustella käsityöprosessiin ja kestävä elämäntapaan liittyviä valintoja.

LIIKUNTA

1-2. luokka		
Tavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
Fyysinen toimintakyky - Omaa havaintomotorisia ja motorisia perustaitoja Sosiaalinen toimintakyky - Säätää toimintaansa ja tunneilmaisuaan vuorovaikutuksellisissa liikuntatilanteissa - Toimii turvallisesti ja toiset huomioon ottaen liikuntatunneilla - Kehittää yhteistyötaitojaan - Noudattaa yhdessä sovittuja sääntöjä yhteispeleissä ja -leikeissä Psyykinen toimintakyky - Kokee myönteisiä kokemuksia liikkujana ja suhtautuu myönteisesti liikkumiseen	- erilaiset sääntöleikit, pelit ja liikuntamuodot - kehon osien hahmottaminen, nimeäminen ja liikuttaminen - tasapainotaidot: pyöriminen, kieriminen, pysähtyminen, tasapainoilu, väistäminen ja heiluminen - liikkumistaidot: käveleminen, juokseminen, hyppääminen ja kipeäminen - välineenkäsittelytaidot: heittäminen, kiinniottaminen, potkaiseminen, pomputtaminen ja vierittäminen	- monipuoliset liikuntavälineet ja -ympäristöt - leikit, radat ja pistetyöskentely

	3. luokka			
	Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
	Fyysinen toimintakyky - taitojen ja fyysisten ominaisuuksien vahvistaminen ja monipuolistaminen Sosiaalinen toimintakyky - yhdessä työskentelyn taidot Psyykkinen toimintakyky - monipuoliset kehollisen ilmaisun kokeilut turallisessa ympäristössä - mahdollisuus vaikuttaa oppituntien sisältöön	- vahvistaa motorisia perustaitojaan ja fyysisiä ominaisuuksiaan - osaa työskennellä erilaisissa ryhmätilanteissa	Kehon hahmottaminen (eri asennoissa) Tasapainotaidot (pyöriminen, kieriminen, pysähtyminen, tasapainoilu, väistäminen, heiluminen, alastulo, kääntyminen ja ylösalaiset asennot) Liikkumistaidot (juokseminen, hyppääminen, kiipeäminen ja laukkaaminen) Välineenkäsittelytaidot (heittäminen, kiinniottaminen, potkaiseminen, pomputtaminen ja iskeminen)	- monipuoliset liikuntavälineet ja -ympäristöt - pari- ja ryhmätyöskentely

4. luokka			
Päätavoitteet	Vuosisuokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
Fyysinen toimintakyky - taitojen ja fyysisten ominaisuuksien vahvistaminen ja monipuolistaminen Sosiaalinen toimintakyky - yhdessä työskentelyn taidot Psyykinen toimintakyky - monipuoliset kehollisen ilmaisun kokeilut turallisessa ympäristössä - mahdollisuus vaikuttaa oppituntien sisältöön	- vahvistaa ja monipuolistaa motorisia perustaitoja sekä fyysisiä ominaisuuksia - säätää toimintaansa ja tunneilmaisuaan erilaisissa liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen	Kehon hahmottaminen (eri asennoissa) Tasapainotaidot (pyöriminen, kieriminen, pysähtyminen, tasapainoilu, väistäminen, heiluminen, alastulo, kääntyminen ja ylösalaiset asennot) Liikkumistaidot (juokseminen, hyppääminen, kiipeäminen ja laukkaaminen) Välineenkäsittelytaidot (heittäminen, kiinniottaminen, potkaiseminen, pomputtaminen ja iskeminen)	- monipuoliset liikuntavälineet ja -ympäristöt - pari- ja ryhmätyöskentely

	5. luokka			
	Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
	Fyysinen toimintakyky - Taitojen ja fyysisten ominaisuuksien vakiinnuttaminen ja soveltaminen Sosiaalinen toimintakyky - Sosiaalinen pätevyyden tukeminen Psyykinen toimintakyky - Mahdollisuus kantaa vastuuta ja tehdä valintoja	- vakiinnuttaa motorisia perustaitoja ja fyysisiä ominaisuuksia ja soveltaa niitä eri liikuntalajeissa - toimii reilun pelin -periaatteella	Kehon hahmottaminen (liikkeessä ja vaihtelevissa nopeuksissa) Tasapainotaidot (sovellettuna eri lajeihin) Liikkumistaidot (nopeus, voima, liikkuvuus, kestävyys, rytmisä hyppääminen) Välineenkäsittelytaidot (sovellettuna eri lajeihin) Move-järjestelmä 5.lk (kannustaa omatoimiseen fyysisestä toimintakyvystä huolehtimiseen)	- monipuoliset liikuntalajit ja -ympäristöt - joukkueena toimiminen

	6. luokka			
	Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
	Fyysinen toimintakyky - Taitojen ja fyysisten ominaisuuksien vakiinnuttaminen ja soveltaminen Sosiaalinen toimintakyky - Sosiaalinen pätevyyden tukeminen Psyykinen toimintakyky - Mahdollisuus kantaa vastuuta ja tehdä valintoja	- vakiinnuttaa motorisia perustaitojaan ja fyysisiä ominaisuuksia ja soveltaa niitä eri liikuntalajeissa - kantaa vastuuta yhteisissä	Kehon hahmottaminen (liikkeessä ja vaihtelevissa nopeuksissa) Tasapainotaidot (sovellettuna eri lajeihin) Liikkumistaidot (nopeus, voima, liikkuvuus, kestävyys, rytmisä hyppääminen) Välineenkäsittelytaidot (sovellettuna eri lajeihin) Move-järjestelmä 5.lk (kannustaa omatoimiseen fyysisestä toimintakyvystä huolehtimiseen)	- monipuoliset liikuntalajit ja -ympäristöt - joukkueena toimiminen

Oppiaineen arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/
arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö- alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Fyysinen toimintakyky			
T1 kannustaa oppilaita fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntatehtäviä ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen.	S1	Työskentely ja yrittäminen	Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan yleensä aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntatehtäviä.
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja.	S1	Ratkaisujen teko erilaisissa liikuntatilanteissa	Oppilas tekee eri liikuntatilanteissa, kuten leikeissä ja peleissä, useimmiten tarkoituksenmukaisia ratkaisuja.

T3 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan tasapaino- ja liikkumistaitojaan että soveltamaan niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina sekä eri tilanteissa.	S1	Motoristen perustaitojen (tasapaino- ja liikkumistaidot) käyttäminen eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa tasapainoilla ja liikkua erilaisissa oppimisympäristöissä.
T4 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan että soveltamaan välineenkäsittelytaitojaan monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä käyttämällä erilaisia välineitä eri vuodenaikoina erilaisissa tilanteissa.	S1	Motoristen perustaitojen (välineenkäsittelytaidot) käyttäminen eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa käsitellä erilaisia liikuntavälineitä erilaisissa oppimisympäristöissä.
T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa.	S1	Fyysisten ominaisuuksien harjoittaminen	Oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan ja harjoittaa nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa
T6 opettaa uimataito, jotta oppilas pystyy liikkumaan vedessä ja pelastautumaan vedestä	S1	Uima- ja pelastautumistaidot	Oppilas on perusuimataitoinen <i>(Osaa uida 50 metriä kahta uintitapaa käyttäen ja sukeltaa 5 metriä pinnan alla).</i>
T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan liikuntatunneilla.	S1	Toiminta liikuntatunneilla	Oppilas osaa ottaa huomioon mahdolliset vaaratilanteet liikuntatunneilla sekä pyrkii toimimaan turvallisesti ja asiallisesti.

Sosiaalinen toimintakyky			
T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätämään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen.	S2	Vuorovaikutus- ja työskentelytaidot	Oppilas osaa toimia eri liikuntatilanteissa yhteisesti sovitulla tavalla.
T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä kantamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.	S2	Toiminta yhteisissä oppimistilanteissa	Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa pyrkivänsä vastuullisuuteen yhteisissä oppimistilanteissa.
Psyykkinen toimintakyky			
T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa itsenäisen työskentelyn taitoja.	S3	Työskentelytaidot	Oppilas osaa yleensä työskennellä vastuullisesti ja itsenäisesti.
T11 huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä.	S3		Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Fyysinen toimintakyky			
T1 kannustaa oppilaita fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntatehtäviä ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen.	S1	Työskentely ja yrittäminen	Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan yleensä aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntatehtäviä.

T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja.	S1	Ratkaisujen teko erilaisissa liikuntatilanteissa	Oppilas tekee eri liikuntatilanteissa, kuten leikeissä ja peleissä, useimmiten tarkoituksenmukaisia ratkaisuja.
T3 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan tasapaino- ja liikkumistaitojaan että soveltamaan niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina sekä eri tilanteissa.	S1	Motoristen perustaitojen (tasapaino- ja liikkumistaidot) käyttäminen eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa tasapainoilla ja liikkua erilaisissa oppimisympäristöissä.
T4 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan että soveltamaan välineenkäsittelytaitojaan monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä käyttämällä erilaisia välineitä eri vuodenaikoina erilaisissa tilanteissa.	S1	Motoristen perustaitojen (välineenkäsittelytaidot) käyttäminen eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa käsitellä erilaisia liikuntavälineitä erilaisissa oppimisympäristöissä.

	7. luokka			
	Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
	Fyysinen toimintakyky - taitojen ja fyysisten ominaisuuksien soveltaminen eri liikuntamuotoihin ja lajeihin Sosiaalinen toimintakyky - sosiaalisen minäkuvan vahvistaminen Psyykinen toimintakyky - tunne oikeudenmukaisesta ja yhdenvertaisesta kohtelusta - tunne pätevyydestä - tunne hyväksytyksi tulemisesta sekä yksin, että ryhmän osana	- soveltaa liikuntataitojaan eri liikuntamuodoissa ja –lajeissa - kehittää fyysisiä ominaisuuksiaan - kehittää tunne- ja ihmissuhdetaitoja: minä suhteessa muihin	Lajitaidot, peruskestävyys ja -voima (harjoittelu monipuolisesti eri liikuntamuodoissa ja –lajeissa)	- monipuoliset liikuntalajit ja -ympäristöt - joukkueena toimiminen - omatoimisen työskentelyn suunnittelu ja toteutus

	8. luokka			
	Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
	Fyysinen toimintakyky - taitojen ja fyysisten ominaisuuksien soveltaminen eri liikuntamuotoihin ja lajeihin Sosiaalinen toimintakyky - sosiaalisen minäkuvan vahvistaminen Psyykinen toimintakyky - tunne oikeudenmukaisesta ja yhdenvertaisesta kohtelusta - tunne pätevydestä - tunne hyväksytyksi tulemisesta sekä yksin, että ryhmän osana	- oppilaalla on liikuntataidot, jotka mahdollistavat mielekkään ja sujuvan toiminnan - kehittää fyysisiä ominaisuuksiaan - osaa ottaa toiset huomioon sekä osaa neuvottelu- ja päätöksentekotaitoja	Lajitaidot, peruskestävyys ja -voima (harjoittelu kohti osaavaa ja sujuvaa liikkumista) Oppilaslähtöisyys (valinnaisuuden painottuminen oppilaan mieltymysten mukaan) Move-järjestelmä 8.lk (kannustaa omatoimiseen fyysisestä toimintakyvystä huolehtimiseen)	- monipuoliset liikuntalajit ja -ympäristöt - joukkueena toimiminen - omatoimisen työskentelyn suunnittelu ja toteutus

	9. luokka			
	Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
	Fyysinen toimintakyky - taitojen ja fyysisten ominaisuuksien soveltaminen eri liikuntamuotoihin ja lajeihin Sosiaalinen toimintakyky - sosiaalisen minäkuvan vahvistaminen Psyykinen toimintakyky - tunne oikeudenmukaisesta ja yhdenvertaisesta kohtelusta - tunne pätevydestä - tunne hyväksytyksi tulemisesta sekä yksin, että ryhmän osana	- oppilaalla on liikuntataidot ja fyysiset ominaisuudet, jotka mahdollistavat itseään kiinnostavien liikuntalajien kokeilun ja harrastamisen - oppilaalla on myönteinen liikunnallinen ja sosiaalinen minäkuva	Lajitaidot, peruskestävyys ja –voima (harjoittelu ja monipuolinen tutustuminen eri liikuntalajeihin) Oppilaslähtöisyys (valinnaisuuden painottuminen oppilaan mieltymysten mukaan)	- monipuoliset liikuntalajit ja -ympäristöt - joukkueena toimiminen - omatoimisen työskentelyn suunnittelu ja toteutus

Liikunta- Päätösarvioinnin kriteerit

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi liikunnassa vuosiluokilla 7–9

Oppilaiden kasvamista liikuntaan ja liikunnan avulla tuetaan monipuolisella, kannustavalla ja ohjaavalla palautteella ja arvioinnilla. Ne tukevat oppilaiden myönteistä käsitystä itsestä liikkujana. Palautteessa ja arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset vahvuudet ja kehittymistarpeet ja tuetaan niitä. Liikunnan opetuksessa ja arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan terveydentila ja erityistarpeet.

Liikunnan arviointi perustuu fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn tavoitteisiin. Arvioinnin kohteina ovat oppiminen (tavoitteet 2–6) ja työskentely (tavoitteet 1 ja 7–10), joten fyysisten kunto-ominaisuuksien tasoa ei käytetä arvioinnin perusteena. Move!-mittausten tuloksia ei käytetä oppilaan arvioinnin perusteina. Arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä siten, että oppilailla on mahdollisuus osoittaa parasta osaamistaan. Oppilaita ohjataan itsearviointiin.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona liikunnan opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut liikunnan oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt liikunnan oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päätösarvosana on liikunnan oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan liikunnan oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päätösarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy liikunnan oppimäärän päätösarviointiin ja siitä muodostettavaan päätösarvosanaan.

Liikunnassa osaaminen kertyy kumuloituvasti aikaisemman osaamisen jatkoksi. Päätösarvioinnin kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Fyysinen toimintakyky							
T1 kannustaa oppilasta fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntamuotoja ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen	S1	Oppilas on fyysisesti aktiivinen, kokeilee erilaisia liikuntamuotoja ja harjoittelee aktiivisesti.	Fyysinen aktiivisuus ja yrittäminen	Oppilas osallistuu satunnaisesti ja valikoiden liikuntatuntien toimintaan.	Oppilas osallistuu liikuntatunneille ja kokeilee erilaisia liikuntamuotoja.	Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan yleensä aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntamuotoja.	Oppilas osallistuu aktiivisesti ja harjoittelee opetettuja liikuntamuotoja.
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja	S1	Oppilas havainnoi itseään ja ympäristöään eri aistien avulla ja tekee tarkoituksenmukaisia ratkaisuja.	Ratkaisujen teko erilaisissa liikuntatilanteissa	Oppilas osaa kertoa joitain havaintojaan ja hyödyntää niitä opettajan auttamana omassa toiminnassaan.	Oppilas ymmärtää ja osaa kertoa tekemiään havaintoja sekä yhdistää niitä toimintaansa.	Oppilas tekee havaintojen pohjalta useimmiten tarkoituksenmukaisia ratkaisuja erilaisissa liikuntatilanteissa.	Oppilas valitsee tarkoituksenmukaisia havaintoja ratkaisunteen perustaksi, pystyy perustelemaan ratkaisunsa ja sopeuttaa liikkumistaan niiden mukaan.
T3 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään tasapaino- ja liikkumistaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa	S1	Oppilas kehittää tasapaino- ja liikkumistaitojaan erilaisissa oppimisympäristöissä.	Motoriset perustaidot (tasapaino- ja liikkumistaidot) eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa käyttää ja yhdistää tasapaino- ja liikkumistaitoja joissakin opetetuissa liikuntamuodoissa.	Oppilas osaa käyttää ja yhdistää tasapaino- ja liikkumistaitoja useimmissa opetetuissa liikuntamuodoissa.	Oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa tasapaino- ja liikkumistaitoja useimmissa opetetuissa liikuntamuodoissa.	Oppilas käyttää, yhdistää ja soveltaa tasapaino- ja liikkumistaitoja opetetuissa liikuntamuodoissa.

T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätämään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen	S2	Oppilas työskentelee kaikkien kanssa ja pystyy säätämään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa.	Tunne- ja vuorovaikutustaidot sekä työskentelytaidot	Oppilas työskentelee valikoimiensa ihmisten kanssa sekä säätää toimintaansa ja tunneilmaisuaan niin, että pystyy toimimaan liikuntatilanteissa muiden kanssa.	Oppilas työskentelee kaikkien kanssa.	Oppilas työskentelee eri liikuntatilanteissa yhteisesti sovitulla tavalla ja toiset huomioon ottaen.	Oppilas työskentelee kaikkien kanssa ja edistää ryhmän toimintaa ja oppimista.
T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä ottamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista	S2	Oppilas toimii reilun pelin periaatteiden mukaisesti ja ottaa vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.	Vastuun kanto yhteisissä oppimistilanteissa	Oppilas osaa kertoa reilun pelin periaatteita ja kantaa satunnaisesti vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.	Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja antaa muille työrauhan.	Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa ottavansa vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.	Oppilas kantaa vastuuta yhteisestä toiminnasta ja edistää sitä.
Psyykinen toimintakyky							
T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa oppilaan itsenäisen työskentelyn taitoja	S3	Oppilas ottaa vastuuta omasta toiminnastaan ja osaa työskennellä itsenäisesti.	Itsenäisen työskentelyn taidot	Oppilas osaa kertoa, miten voi ottaa vastuuta omasta toiminnasta, ja toimii opettajan ohjaamana.	Oppilas ottaa vastuuta omasta toiminnastaan ja osaa työskennellä ajoittain itsenäisesti.	Oppilas työskentelee yleensä vastuullisesti ja itsenäisesti.	Oppilas työskentelee vastuullisesti ja itsenäisesti.
T11 huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevydestä ja yhteisöllisyydestä	S3			<i>Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilas oppii pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			
T12 auttaa oppilasta ymmärtämään riittävän fyysisen aktiivisuuden ja	S3	Oppilas oppii ymmärtämään riittävän fyysisen aktiivisuuden ja		<i>Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilas oppii pohtimaan</i>			

liikunnallisen elämäntavan merkitys kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille		liikunnallisen elämäntavan merkityksestä kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille.		<i>kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			
T13 tutustuttaa oppilas yleisten liikuntamuotojen harrastamiseen liittyviin mahdollisuuksiin, tietoihin ja taitoihin, jotta hän saa edellytyksiä löytää itselleen sopivia iloa ja virkistystä tuottavia liikuntaharrastuksia	S3	Oppilas oppii löytämään itselleen sopivia iloa ja virkistystä tuottavia liikuntaharrastuksia.		<i>Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilas oppii pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			

KOTITALOUS

7. luokka			
Päätavoitteet	Vuosisluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
Käytännön toimintataidot • arjenhallintataidot • kädentaidot • tiedon soveltaminen käytäntöön Yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot • ryhmätyötaidot • yhteistyö- ja neuvottelutaitojen sekä vastuullisuuden kehittyminen Tiedonhallintataidot • perustietojen omaksuminen • tietojen ja taitojen soveltaminen	• osaa kotitaloudessa tarvittavia kädentaitoja • osaa hygieenistä, turvallista ja ergonomista työskentelyä • tekee kestävän kehityksen mukaisia valintoja • ottaa vastuuta oman työn etenemisestä, järjestyksen ylläpitämisestä ja työn loppuun saattamisessa aikataulussa • tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kehittää oma-aloitteisuuttaan • kykenee ratkaisemaan arjen ongelmatilanteita • työskentelee sekä ryhmässä että yksin • jakaa tehtävät tasapuolisesti ja auttaa toisia tarvittaessa • ymmärtää oman käytöksen, hyvien tapojen ja työskentelyn vaikutuksen ryhmän toimivuuteen • osallistuu oppimiskeskusteluihin ja huomioi toisten mielipiteitä	• arjen ruoanvalmistusmenetelmät • leivontamenetelmät ja taikinatyyppit • turvalliset työtavat • siivousmenetelmät • astioiden pesu • jätteiden lajittelu • tekstiilien hoito • mittaaminen • työvälineet ja kodinkoneet • arjen ja juhlan estetiikka • työskentelyn suunnittelu • tasapuolinen työnjako • ruoka- ja tapakulttuuri • hyvät tavat • vastuullinen työskentely	• käytännön työskentely • pari- ja ryhmätyöt • opetuskeskustelut • itsenäinen työskentely • kokeellinen työskentely • toiminnallinen harjoittelu • opettajan kysely • itsearviointi • vertaisarviointi • pari- ja ryhmätyöt • itsearviointi • vertaisarviointi • työpistetyöskentely • käsitekartat • tarinat • sähköiset viestimet oman oppimisen tukena

	- tulkitsee ja arvioi kotitalouteen liittyviä toimintaohjeita ja merkkejä - ymmärtää kestävä elämäntavan merkityksen arjen valinnoissa - osaa kriittistä tiedon hankintaa ja käsittelyä - tunnistaa omaa hyvinvointia edistäviä tekijöitä	ruokaosaaminen ja ruokakulttuuri - ravitsemussuositukset - ohjeiden lukutaito asuminen ja yhdessä eläminen - hoito-ohjemerkit - vaatehuolto - puhtaanapito kuluttaja- ja talousosaaminen kestävä kehitys - kuluttajan oikeudet ja velvollisuudet - ympäristömerkit - pakkausmerkinnät	
--	--	--	--

Kotitalous- Päättöarvioinnin kriteerit

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi kotitaloudessa vuosiluokilla 7–9

Kotitaloudessa oppimisen arviointi on monimuotoista, ohjaavaa ja kannustavaa. Oppilaat saavat palautetta taidostaan toimia eri asiayhteyksissä ja toteuttaa kotitalouden tehtäviä. Ajattelua tuetaan ohjaamalla oppilaita pohtimaan tapaansa hahmottaa ja käsitellä omaa ympäristöä. Huomiota kiinnitetään myös kotitalouden käsitteiden hahmottamiseen ja sisältöjen omaksumiseen. Opetuksessa huolehditaan siitä, että jokainen oppilas ja hänen huoltajansa ovat tietoisia tavoitteista, arviointiperusteista ja päättöarvioinnin kriteereistä. Osaamista arvioidaan monipuolisilla arviointimenetelmillä. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin tavoitteisiin.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona kotitalouden opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut kotitalouden oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt kotitalouden oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on kotitalouden oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan kotitalouden oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy kotitalouden oppimäärän päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Kotitalouden oppimisen tavoitteet ja arvioinnin kohteet ovat käytännön toimintataitoja, yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja sekä tiedonhallintataitoja. Oppilaan osaaminen rakentuu ja taidot tulevat näkyväksi kotitalouden tavoitteisiin liittyvien keskeisten sisältöalueiden kautta.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Käytännön toimintataidot							
T1 ohjata oppilasta suunnittelemaan, organisoimaan ja arvioimaan työtä ja toimintaa	S1, S2	Oppilas oppii suunnittelemaan työn tekemisen, tekemään työtehtävän ja tarkastelemaan omaa työtään ja toimintaansa.	Työn suunnittelu ja toteuttaminen sekä oman toiminnan tarkastelu	Oppilas tunnistaa ja nimeää joitakin työprosessiin kuuluvia työtehtäviä. Oppilas tarvitsee paljon ohjausta ja apua työn suunnittelemisessa ja toteuttamisessa.	Oppilas suunnittelee, organisoii ja kuvailee omaa työtänsä ja toimintaansa työvaiheittain annettujen ohjeiden mukaisesti.	Oppilas suunnittelee ja työskentelee työvaiheittain annettuja ohjeita soveltaen sekä kuvailee omaa osaamistaan oman työskentelyn tarkastelun avulla.	Oppilas suunnittelee ja työskentelee itsenäisesti sekä perustelee omaa työskentelyään ja toimintaansa.
T2 ohjata oppilasta harjoittelemaan kotitalouden hallinnassa tarvittavia kädentaitoja sekä kannustaa luovuuteen ja estetiikan huomioimiseen	S1, S2	Oppilas oppii kotitalouden kädentaitoja ja kokeilee erilaisia työtapoja. Hän oppii ottamaan huomioon toiminnassaan luovuuden ja estetiikan.	Kädentaidot kotitalouden perustehtävien toteuttamisessa, luovuus ja estetiikka	Oppilas suoriutuu ohjatusti kädentaitoja edellyttävistä yksittäisistä työtehtävistä.	Oppilas suoriutuu annetuista kädentaitoja edellyttävistä työtehtävistä. Oppilas tietää, että työtehtäviä voi toteuttaa luovasti monella tavalla ja että estetiikalla on merkitystä.	Oppilas suoriutuu itsenäisesti ja soveltaa tavallisimpia työtapoja kädentaitoja edellyttävissä kotitalouden tehtävissä. Oppilas ottaa huomioon yksittäisiä esteettisiä näkökulmia.	Oppilas osaa käyttää luovasti ja perustellen erilaisia kädentaitoja ja työtapoja kotitalouden tehtävissä. Oppilas perustelee luovuuden ja estetiikan merkitystä ja ottaa nämä huomioon osana kokonaisuutta.

T3 ohjata ja rohkaista oppilasta valitsemaan ja käyttämään hyvinvointia edistävasti ja kestävän kulutuksen mukaisesti materiaaleja, työvälineitä, laitteita sekä tieto- ja viestintätekniologiaa	S1, S2, S3	Oppilas oppii valitsemaan ja käyttämään raaka-aineita, materiaaleja, työvälineitä ja teknologiaa kestävää elämäntapaa edistävasti.	Valintojen tekeminen ja niiden perustelut toiminnassa	Oppilas harjoittelee valitsemaan ja käyttämään annettuja materiaaleja tai työvälineitä yksilöllisesti ohjattuna.	Oppilas valitsee ja käyttää raaka-aineita, materiaaleja, työvälineitä tai teknologiaa annettujen ohjeiden mukaisesti.	Oppilas soveltaa kestävän elämäntavan tietoja ja taitoja käyttäessään raaka-aineita, materiaaleja, työvälineitä tai teknologiaa.	Oppilas valitsee, käyttää ja perustelee kestävää elämäntapaa tukevia raaka-aineita, työvälineitä, materiaaleja tai teknologiaa.
T4 ohjata oppilasta suunnittelemaan ajankäyttöään ja työn etenemistä sekä ylläpitämään järjestystä oppimistehtävien aikana	S1, S2	Oppilas oppii suunnittelemaan omaa toimintaansa suhteessa käytettävissä olevaan aikaan ja annettuun tehtävään. Hän oppii huolehtimaan työtehtävien ja työympäristön järjestyksestä oppimisympäristössään.	Ajanhallinta ja järjestyksen ylläpitäminen	Oppilas toimii aikataulussa ja ylläpitää tehtävien sekä työympäristön järjestystä ohjattuna.	Oppilas ylläpitää työtehtävien järjestystä annettujen ohjeiden ja aikataulun mukaan erillisissä työvaiheissa. Oppilas tarvitsee ohjausta työympäristön järjestyksen ylläpitämisessä.	Oppilas etenee ohjeiden mukaisesti vaiheittain ja ylläpitää työtehtävien ja työympäristön järjestystä. Oppilas suunnittelee ja ennakoii ajankäyttöään.	Oppilas työskentelee itsenäisesti ja vastuullisesti sekä osaa perustella ajankäyttöään, työtehtävien ja työympäristön järjestyksen merkitystä ja toimintojen etenemistä osana oppimisympäristöä.
T5 ohjata ja motivoida oppilasta toimimaan hygieenisesti, turvallisesti ja ergonomisesti sekä ohjata kiinnittämään oppilaan huomiota käytettävissä oleviin voimavaroihin	S1, S2, S3	Oppilas oppii toimimaan hygieenisesti, turvallisesti ja ergonomisesti kotitalouden toimintaympäristöissä ottaen huomioon käytettävissä olevat aineelliset voimavarat.	Turvallisuus ja voimavarojen kannalta kestävä toiminta	Oppilas toimii hygieenisesti ja turvallisesti ohjattuna.	Oppilas työskentelee hygieenisesti ja turvallisesti annettujen ohjeiden mukaisesti.	Oppilas työskentelee ohjeiden mukaisesti hygieenisesti, turvallisesti ja ergonomisesti tai kustannusten ja energiankäytön kannalta tarkoituksenmukaisesti.	Oppilas perustelee toimintaansa turvallisuuden, hygieenisuuden, ergonomian tai kustannusten ja energiankäytön näkökulmasta.

Yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot							
T6 ohjata oppilasta harjoittelemaan kuuntelua, rakentavaa keskustelua ja argumentointia oppimistehtävien suunnittelussa ja toteuttamisessa	S1, S2, S3	Oppilas oppii kohtaamaan, kuuntelemaan, keskustelemaan ja argumentoimaan vertaisryhmässä.	Kuuntelu, keskustelu ja argumentointi yhteisessä suunnittelussa	Oppilas osallistuu satunnaisesti tai kysymysten tukemana keskusteluun yhteisissä suunnittelu- ja työtilanteissa.	Oppilas osallistuu keskusteluun, pyrkii kuuntelemaan ja tuo esille omia näkökulmia yhteisissä suunnittelu- ja työtilanteissa.	Oppilas kuuntelee eri näkökulmia ja ilmaisee rakentavasti omia näkemyksiään yhteisissä suunnittelu- ja työtilanteissa.	Oppilas on aktiivinen keskusteluissa ja ottaa eri näkökulmat huomioon sekä perustelee omat näkemyksensä rakentavasti. Oppilas kannustaa toisia yhteisissä suunnittelu- ja työtilanteissa.
T7 aktivoida oppilasta tunnistamaan arjen rakentumista ja kulttuurisesti monimuotoisia toimintaympäristöjä sekä kotitalouksien perinteitä	S1, S2, S3	Oppilas oppii tunnistamaan, miten arki erilaisissa kotitalouksissa rakentuu ja ajallisesti järjestäytyy. Hän oppii kohtaamaan hyväksyvästi kotien kulttuurista monimuotoisuutta.	Arjen rakentumisen sekä kotitalouksien erilaisuuden hahmottaminen	Oppilas nimeää arkirutiineja sekä tunnistaa erilaisia kotikulttuureita.	Oppilas kuvailee arkirutiineja, arjen rakentumista, kotitalouksien perinteitä ja erilaisia kotikulttuureita.	Oppilas määrittelee arjen rakentumista ja kotitalouksien arkirutiineja erilaisissa kotikulttuureissa.	Oppilas perustelee kotitalouksien arjen rakentumista ja erilaisten kotikulttuurien ajankäyttöä.
T8 ohjata oppilasta työskentelemään yksin ja ryhmässä sekä sopimaan työtehtävien jakamisesta ja ajankäytöstä	S1, S2	Oppilas oppii työskentelemään itsenäisesti sekä osana ryhmää ja yhteistä työtehtävää. Hän oppii sopimaan työtehtävien jakamista.	Voimavarojen käyttäminen ja yhteisten sopimusten tekemisen oppiminen	Oppilas harjoittelee yksilöllisesti ohjattuna itsenäistä työskentelyä ja osallistuu ryhmän toimintaan satunnaisesti.	Oppilas harjoittelee itsenäistä työskentelyä ja vastuunottoa omasta työstään ja osallistuu ryhmän toimintaan yhdessä sovitulla tavalla.	Oppilas työskentelee yksin ja ryhmässä sekä pyrkii toimimaan rakentavasti ja työtehtävistä neuvotellen. Oppilas tietää, mitä tarkoittaa tasapuolinen työnjako sekä pääsee sopimukseen työtehtävien jakamisesta	Oppilas toimii itsenäisesti ja tasapuolisesti sekä toimii ryhmässä yhteistyökykyisesti ja vastuullisesti.

						osallistumalla päätöksentekoon.	
T9 kannustaa oppilasta toimimaan hyvien tapojen mukaisesti vuorovaikutustilanteissa sekä pohtimaan oman käytöksen merkitystä ryhmän ja yhteisön toiminnassa	S1, S2, S3	Oppilas oppii tunnistamaan asioita, jotka liittyvät huomaavaiseen kohteluun, tapakulttuuriin ja vuorovaikutustilanteissa toimimiseen.	Toisten oppilaiden huomaavainen kohtelu ja tapakulttuuriin mukainen käytännön toiminta oppitunnin vuorovaikutustilanteissa	Oppilas tietää, että tapakulttuuri vaikuttaa vuorovaikutustilanteisiin.	Oppilas tunnistaa ja nimeää tapakulttuuriin ja toisten huomaavaiseen kohteluun liittyviä asioita.	Oppilas osaa toimia tapakulttuuria noudattaen.	Oppilas osaa perustella tapakulttuuria ja toisten ihmisten huomaavaista kohtelua sekä niihin liittyviä käytännön toimintatapoja.
Tiedonhallintataidot							
T10 kannustaa oppilasta hankkimaan ja arvioimaan kotitalouteen liittyvää tietoa sekä ohjata käyttämään luotettavaa tietoa valintojen perustana	S1, S2, S3	Oppilas oppii hakemaan ja vertailemaan tietoa sekä tunnistamaan kotitalouteen liittyviä luotettavia tietolähteitä valintojensa perustana.	Tietojen hankinta ja käyttö	Oppilas hakee kotitalouteen liittyvää tietoa annetuista lähteistä yksilöllisesti ohjattuna. Tietojen hyödyntäminen ja tulkitseminen on vähäistä.	Oppilas hakee kotitalouteen liittyvää tietoa itselleen tutuista ja annetuista lähteistä ja käyttää niitä toiminnassaan.	Oppilas tietää, mistä ja miten kotitalouteen liittyviä tietoja voidaan hakea. Oppilas arvioi tietojen käytettävyyttä ja lähteiden luotettavuutta.	Oppilas hakee kotitalouteen liittyviä tietoja eri tietolähteistä. Oppilas arvioi tiedon ja lähteiden luotettavuutta ja käytettävyyttä ja valitsee tehtävään sopivat lähteet.

T11 harjaannuttaa oppilasta lukemaan, tulkitsemaan ja arvioimaan toimintaohjeita sekä merkkejä ja symboleja, jotka käsittelevät kotitaloutta ja lähiympäristöä	S1, S2	Oppilas oppii lukemaan ja tulkitsemaan kotitalouteen ja lähiympäristöön liittyviä ohjeita, merkkejä ja symboleja sekä toimimaan niiden mukaisesti.	Toimintaohjeiden, merkkien ja symbolien käyttäminen	Oppilas tunnistaa ja nimeää yksittäisiä toimintaohjeita ja merkkejä.	Oppilas tunnistaa, nimeää, luokittelee ja käyttää kotitalouden toimintaohjeita ja merkkejä annettujen ohjeiden mukaisesti.	Oppilas soveltaa toiminnassaan kotitalouden toimintaohjeita, merkkejä ja symboleita.	Oppilas perustelee kotitalouden toimintaohjeiden, merkkien ja symbolien käyttöä eri toiminnoissa.
T12 ohjata oppilasta, ongelmanratkaisuun ja luovuuteen erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä	S1, S2, S3	Oppilas oppii soveltamaan tietoja ja taitoja, tunnistamaan palveluita sekä osoittamaan luovuutta erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä.	Käsitteiden käyttäminen, tietojen ja taitojen soveltaminen sekä luovat ratkaisut tilanteissa, kotitalouden palveluiden tunteminen	Oppilas nimeää joitakin kotitalouden käsitteitä, tietoja ja taitoja sekä yksittäisiä palveluita.	Oppilas käyttää kotitalouden käsitteitä, tietojaan ja taitojaan sekä kuvailee yksittäisiä kotitalouden palveluita.	Oppilas käyttää erilaisissa tilanteissa kotitalouden käsitteitä, tietojaan ja taitojaan. Oppilas kuvailee erilaisia kotitalouden palveluita ja niiden käyttöä arkielämässä.	Oppilas käyttää erilaisissa tilanteissa perustellen ja luovasti kotitalouden käsitteitä, tietojaan ja taitojaan. Oppilas arvioi erilaisia kotitalouden palveluita ja perustelee niiden merkitystä ja mahdollisuuksia arkielämässä.

T13 ohjata oppilasta kestävään elämäntapaan kiinnittämällä oppilaan huomiota ympäristö- ja kustannustietoisuuteen osana arjen valintoja	S1, S2, S3	Oppilas oppii tulkitsemaan kiertotalouteen liittyviä asioita ja toimintoja sekä ympäristöä ja taloutta kuormittavia kotitalouden toimintoja.	Ympäristö- ja talousteot toiminnassa ja päätöksenteossa	Oppilas luettelee joitakin ympäristöön ja rahankäyttöön liittyviä kotitalouden toimintoja.	Oppilas tietää, miten ympäristökuormaa voidaan vähentää sekä millaisia ympäristö- ja taloustekoja voidaan tehdä kotitalouksissa.	Oppilas tekee yksittäisiä arjen ympäristö- ja taloustekoja erilaisissa tehtävissä ja tilanteissa.	Oppilas tekee ympäristö- ja taloustekoja erilaisissa tehtävissä ja tilanteissa johdonmukaisesti sekä perustellen niiden merkitystä kestävä ja vastuullisen elämäntavan ja kuluttamisen kannalta.
---	------------	--	---	--	--	---	--

OPPILAANOHAUS

	1. luokka			
	Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
	Oppilas kehittää opiskeluvalmiuksiaan ja – taitojaan, vuorovaikutustaitojaan ja oppii elämässä tarvittavia tietoja ja taitoja.	- osaa itsenäistä työn aloittamista ja loppuunsaattamista - tunnistaa omia onnistumisiaan - tutustuu koulun ammatteihin	- itsenäinen työskentely - itsetuntemus - työelämätietous	- yksintyöskentely - itsearviointi - ohjeiden mukaan toiminen - vierailu

	2. luokka			
	Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
	Oppilas kehittää opiskeluvalmiuksiaan ja – taitojaan, vuorovaikutustaitojaan ja oppii elämässä tarvittavia tietoja ja taitoja.	- työskentelee parin kanssa - arvioi oman työnsä tulosta - tutustuu lähipiiriin ammatteihin	- työskentely parin kanssa - itsetuntemus - työelämä- ja ammattitietous	- parityöskentely - itsearviointi - vertaisarviointi - vierailu

	3. luokka			
	Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
	Oppilas kehittää opiskeluvalmiuksiaan ja -taitojaan, vuorovaikutustaitojaan ja oppii elämässä tarvittavia tietoja ja taitoja ja lisää työelämätietouttaan.	- tutustuu eri lukutekniikoihin ja niihin liittyviin muistiinpanotekniikoihin - työskentelee ryhmässä ja ottaa vastuuta omasta työskentelystä - tutustuu ainakin yhteen lähiseudun harrastusmahdollisuuteen tai yhteistyötahoon ja siinä esiintyvään työtehtävään	- lukutekniikat - ryhmätyöt - työelämätietous	- lukuharjoitukset - itsearviointi - vertaisarviointi - ryhmätyö - vierailut - haastattelut - lähiseutu - osallistuva havainnointi

	4. luokka			
	Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
	Oppilas kehittää opiskeluvalmiuksiaan ja -taitojaan, vuorovaikutustaitojaan ja oppii elämässä tarvittavia tietoja ja taitoja ja lisää työelämätietouttaan.	• kokeilee eri lukutekniikoita ja sekä muistiinpanotekniikoita • asettaa itselleen tavoitteita koulunkäynnissä • tutustuu ainakin yhteen lähiseudun harrastusmahdollisuuteen tai yhteistyötahoon ja siinä esiintyvään työtehtävään	• luku- ja muistiinpanotekniikat • tavoitteiden asettaminen • työelämätietous	• lukuharjoitukset • itsearviointi • vertaisarviointi • ohjauskeskustelut • ryhmätyö • vierailut • haastattelut • osallistuva havainnointi • lähiseutu

5. luokka			
Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
Oppilas kehittää opiskeluvalmiuksiaan ja -taitojaan, vuorovaikutustaitojaan ja oppii elämässä tarvittavia tietoja ja taitoja ja lisää työelämätietouttaan.	• oppii valitsemaan eri oppiaineisiin soveltuvia opiskelumenetelmiä • osaa toimia itsenäisesti ohjeen mukaan • tutustuu lähiympäristön elinkeinoihin	• opiskelumenetelmät • ohjeiden noudattaminen • paikalliset elinkeinot	• lähiympäristö • projektityöt • vierailut • osallistuva havainnointi

6. luokka			
Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
Oppilas kehittää opiskeluvalmiuksiaan ja -taitojaan, vuorovaikutustaitojaan ja oppii elämässä tarvittavia tietoja ja taitoja ja lisää työelämätietouttaan.	• tutustuu paikallisiin yrityksiin ja yrittäjyyteen • osaa ottaa vastuun työskentelystä ja työn valmiiksi saattamisesta • tutustuu koulun ammatteihin	• yrittäjyystietous • vastuullisuus • koulun työtehtävät	• vierailut • tutustumispäivä • projektityöt • esitelmät • lähiympäristö • tet-päivä koulussa • koulun puhdistus- ja ruokapalvelut

	7. luokka			
	Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
	- osallisuus ja aktiivinen toiminta - oppimaan oppimisen taidot - elinikäinen oppiminen - itsetuntemus - tavoitteiden asettaminen - työelämään suuntautuva oppiminen - koulutus ja työelämätiedon hyödyntäminen omassa urasuunnittelussa - monikulttuurisuus ja kansainvälisyys	- muodostaa kokonais käsityksen vuosiluokkien 7-9 toimintatavoista ja opiskelu ympäristöstä - ottaa vastuun opiskelustaan ja tekemistään valinnoista - kehittää tietoisesti opiskelutaitojaan - tunnistaa omiin valintoihinsa vaikuttavia tekijöitä ja kehittää itsetuntemustaan - ymmärtää työn merkityksen oman elämänsä ja yhteiskunnan kannalta	- oppiminen ja opiskelu - itsetuntemus ja elinikäinen urasuunnittelu	- luokkamuotoinen ohjaus - pienryhmäohjaus - yksilöohjaus - tet-päivä koulussa

	8. luokka			
	Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
	• osallisuus ja aktiivinen toiminta • oppimaan oppimisen taidot • elinikäinen oppiminen • itsetuntemus • tavoitteiden asettaminen • työelämään suuntautuva oppiminen • koulutus ja työelämätiedon hyödyntäminen omassa urasuunnittelussa • monikulttuurisuus ja kansainvälisyys	• haluaa oppia, arvioida osaamistaan, tunnistaa ja hyödyntää taitojaan ja vahvuuksiaan • tunnistaa omiin valintoihinsa vaikuttavia tekijöitä ja kehittää itsetuntemustaan • osaa asettaa tavoitteita, tehdä niitä koskevia suunnitelmia ja arvioida niitä • ymmärtää työn merkityksen oman elämänsä ja yhteiskunnan kannalta • ymmärtää oppiaineiden merkityksen tulevien opintojen ja työelämän kannalta • tunnistaa työelämässä tarvittavia taitoja	• itsetuntemus ja elinikäinen urasuunnittelu • opiskelussa ja työelämässä tarvittavat taidot • työelämään tutustuminen	• luokkamuotoinen ohjaus • pienryhmäohjaus • yksilöohjaus • vierailut • vierailijat • tet-viikko

	9. luokka			
	Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
	• osallisuus ja aktiivinen toiminta • oppimaan oppimisen taidot • elinikäinen oppiminen • itsetuntemus • tavoitteiden asettaminen • työelämään suuntautuva oppiminen • koulutus ja työelämätiedon hyödyntäminen omassa urasuunnittelussa • monikulttuurisuus ja kansainvälisyys	• ymmärtää työn merkityksen oman elämänsä ja yhteiskunnan kannalta • ymmärtää oppiaineiden merkityksen tulevien opintojen ja työelämän kannalta • tunnistaa työelämässä tarvittavia taitoja • arvioi itselleen sopivia ammattialoja • tuntee Suomen koulutusjärjestelmän • osaa hakea ja arvioida koulutus- ja työelämätietoa urasuunnittelun näkökulmasta • tietää opiskelu- ja työskentelymahdollisuuksista ulkomailla • tuntee paikallisen koulutustarjonnan ja osaa etsiä tietoa valtakunnallisesta tarjonnasta	• itsetuntemus ja elinikäinen urasuunnittelu • opiskelussa ja työelämässä tarvittavat taidot • työelämään tutustuminen • jatko-opinnot ja niihin hakeutuminen	• luokkamuotoinen ohjaus • pienryhmäohjaus • yksilöohjaus • vierailut • vierailijat • tet-viikko

Ohjaus, tehostettu henkilökohtainen oppilaanohjaus ja tukea tarvitsevan ohjaus oppilaanohjauksessa vuosiluokilla 7-9

Oppilaanohjauksessa huomioidaan jokaisen oppilaan yksilölliset lähtökohdat ja tarpeet. Ohjausta eriytetään ottamalla huomioon oppilaiden henkilökohtaiset tavoitteet, kokemukset, harrastukset, kiinnostuksen kohteet, osaamisalueet sekä elämäntilanteeseen vaikuttavat tekijät. Keskeistä on eri toimijoiden yhteistyö erityisesti opiskeluun kuuluvien siirtymä- ja nivelvaiheiden ohjauksessa. Jatko-opintoihin liittyvä ohjaus aloitetaan riittävän varhain. Monialaista yhteistyötä tehdään erityisesti myös tehostettua henkilökohtaista ohjausta ja tukea tarvitsevien oppilaiden sekä erityisestä syystä koulutuksen ulkopuolelle jäämässä olevien nuorten opintojen jatkumisen turvaamisessa.

Oppilaalla, joka tarvitsee perusopetuksen jälkeisiin jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää tukea, on oikeus saada oppilaanohjauksen lisäksi tarpeidensa mukaista tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta vuosiluokilla 8 ja 91. Tehostetussa henkilökohtaisessa oppilaanohjauksessa painopisteenä on oppilaan jatko-opintovalmiuksien kehittäminen sekä ohjaaminen oppilaalle sopiviin jatko-opintoihin. Tavoitteena on, että jokaiselle oppilaalle löytyy jatko-opiskelupaikka, jossa oppilas jatkaa oppivelvollisuuden suorittamista perusopetuksen jälkeen.

Oppilas jatkaa perusopetuksen jälkeen2 toisen asteen tutkinnon suorittamiseen, toiselle asteelle valmentavaan koulutukseen tai muuhun oppivelvollisuuslaissa3 määriteltyyn koulutukseen. Tehostetun henkilökohtaisen oppilaanohjauksen tarpeen arvioi ensisijaisesti oppilaanohjaaja oppilaanohjauksen sisältöjen ja tavoitteiden näkökulmasta.

Tehostetussa henkilökohtaisessa oppilaanohjauksessa oppilaalle annetaan henkilökohtaista ja muuta oppilaanohjausta sekä laaditaan henkilökohtainen jatko-opintosuunnitelma. Henkilökohtaiseen jatkoopintosuunnitelmaan kirjataan oppilaan vahvuuksia sekä tavoitteita siirtymisestä perusopetuksen jälkeisiin opintoihin. Näitä vahvistetaan suunnitelmallisesti oppilaan yksilölliset lähtökohdat ja tarpeet huomioiden.

Oppimisen ja koulunkäynnin tukea tarvitsevan oppilaan kohdalla jatko-opintoihin liittyvä ohjaus aloitetaan riittävän varhain. Suunnittelussa otetaan huomioon oppilaan yksilölliset taipumukset, oppimisen ja opiskelun tuen tarve ja koulutuksen mahdollistamat työllistymisnäkymät. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen tarjotaan mahdollisuuksia tutustua oppilaalle soveltuviin perusopetuksen jälkeisiin jatko-opintomahdollisuuksiin. Oppilaalle ja huoltajalle annetaan riittävästi tietoa oppimisen ja opiskelun tuen jatkumisen mahdollisuuksista perusopetuksen jälkeisissä opinnoissa sekä tarvittaessa muista tukimuodoista.

TVT

	5. luokka (media)			
	Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
	- oppilas käyttää itsenäisesti tietokoneen oheislaitteita, kuten tulostinta - oppilas osaa tekstinkäsittelyn perustaidot (Ks. loppukoe) - oppilas osaa taulukkolaskentaohjelman perustaidot (Ks. loppukoe) - oppilas osaa esitysgrafiikkaohjelman perustaidot (Ks. loppukoe) - oppilas osaa käyttää monia ohjelmia samanaikaisesti ja hallitsee oman työalueen käytön (tiedostopolut, tallennuskansioiden hallinta) - oppilas osaa viestiä sähköisessä ympäristössä - oppilas osaa luoda ja jakaa yhteisiä dokumentteja ja tiedostoja - oppilas osaa kymmensormijärjestelmän perusteet - oppilas tutustuu tietoturvaan liittyviin asioihin	- oppilas osaa käyttää monia ohjelmia samanaikaisesti, hallitsen oman työalueen käytön (tiedostopolut, tallennuskansioiden hallinta) - oppilas osaa videon- ja kuvanmuokkausta erilaisia sovelluksia ja välineitä käyttäen - oppilas osaa tehdä lyhyen elokuvan - oppilas osaa tehdä animaation - oppilas osaa käyttää monia ohjelmia samanaikaisesti	- tekstinkäsittelyohjelman perusteet - taulukkolaskentaohjelman perusteet - esitysgrafiikkaohjelman perusteet - sähköinen viestintä - tiedostojen hallinta eri laiteympäristöissä - kymmensormijärjestelmä - tietoturva ja nettikäyttäytyminen - videon- ja kuvanmuokkaaminen - elokuvien ja animaatioiden tekemisen perusteet	- sähköinen oppimisympäristö - mahdolliset vierailut lähialueen yrityksissä - animaation tekeminen esimerkiksi OpenLaszlo, Synfig - Studio, Pencil2D ja PowToon, iStop Motion ohjelmia hyödyntäen - elokuvan tekeminen esimerkiksi elokuvatyökalun tai iMovien avulla

16.21 TVT - Kempeleen Kunta - OPS 2016

5. luokka (ohjelmointi)				
Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö	
- oppilas käyttää itsenäisesti tietokoneen oheislaitteita, kuten tulostinta - oppilas osaa tekstinkäsittelyn perustaidot (Ks. loppukoe) - oppilas osaa taulukkolaskentaohjelman perustaidot (Ks. loppukoe) - oppilas osaa esitysgrafiikkaohjelman perustaidot (Ks. loppukoe) - oppilas osaa käyttää monia ohjelmia samanaikaisesti ja hallitsee oman työalueen käytön (tiedostopolut, tallennuskansioiden hallinta) - oppilas osaa viestiä sähköisessä ympäristössä - oppilas osaa luoda ja jakaa yhteisiä dokumentteja ja tiedostoja - oppilas osaa kymmensormijärjestelmän perusteet - oppilas tutustuu tietoturvaan liittyviin asioihin	- oppilas osaa käyttää monia ohjelmia samanaikaisesti ja hallitsee oman työalueen käytön (tiedostopolut, tallennuskansioiden hallinta) - oppilas osaa ohjelmoida erilaisia sovelluksia ja välineitä käyttäen - oppilas osaa käyttää monia ohjelmia samanaikaisesti - oppilas osaa hyödyntää kuvankäsittelyä ohjelmoinnin tukena	- tekstinkäsittelyohjelman peruskäyttö - taulukkolaskentaohjelman peruskäyttö - esitysgrafiikkaohjelman peruskäyttö - sähköinen viestintä - tiedostojen hallinta eri laiteympäristöissä - tietoturva ja nettikäyttäytyminen - ohjelmoinnin perusteet	- sähköinen oppimisympäristö - mahdolliset vierailut lähialueen yrityksissä, - - ohjelmointia esimerkiksi Scratch, Lego Mindstorms, code.org ympäristöissä	

